

THE LIBRARY
COLLEGE OF EDUCATION
BANGKOK, THAILAND

โหวตรักจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรอง สมัยรัชกาลที่ 5
และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

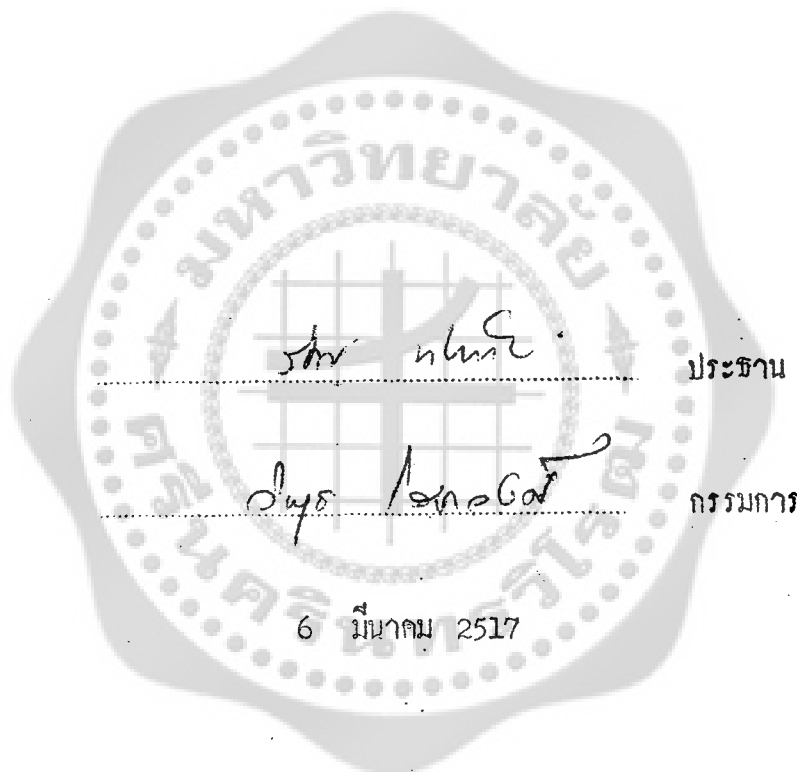

21 ส.ค. 2517

เสนอต่อวิทยาลัยวิชาการศึกษา
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

6 มีนาคม 2517

- คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำตัวนิสิตได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตของวิทยาลัยวิชาการศึกษาได้.

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าปริญญานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้เขียนได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากประธาน และกรรมการที่ปรึกษา 2 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิทย์ ทับเที่ยง และอาจารย์วิพุธ โสภวงศ์ ที่ได้ช่วยตรวจและแนะนำวิธีการต่าง ๆ จนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย จึงขอกราบขอบพระคุณไว้เป็นอย่างสูง

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่หอสมุดแห่งชาติที่ได้อำนวยความสะดวกในการค้นหาเอกสารต่าง ๆ ตลอดจนทุก ๆ ท่านที่มีส่วนช่วยเหลือทั้งร่างกายและแรงใจจนปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้

สารบัญ

บทที่	หน้า
1	บทนำ 1
	ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า 5
	ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า 6
	ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า 6
	คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ 8
	วิธีดำเนินการ 9
	ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า 9
	วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าและการจัดกระทำกับข้อมูล 10
2	โวหารรัก 14
	โวหารรักในตอนที่ชายและหญิงเริ่มผูกสมัครรักใคร่กัน 16
	โวหารรักในตอนที่ชายและหญิงอยู่ร่วมกัน 58
	โวหารรักในตอนที่ชายและหญิงพลัดพรากจากกัน 78
3	ลักษณะแห่งโวหารรัก 134
	โวหารโดยตรง 137
	โวหารอุปมา (Simile) 160
	โวหารอุปลักษณ์ (Metaphor) 194
	โวหารอतिพจน์ (Hyperbole) 208
	โวหารบุคลาธิษฐาน (Personification) 225
	การศึกษาแนวโน้มของโวหารรัก 227

สารบัญ (ต่อ)

บทท	หน้า
4 บทยอ สรปผล อภิปราย และขอเสนอแนะ	228
บทยอ	228
ความมุงหมายในการคนควา	228
วิธีคําเนินการศึกษาคคนควา	228
การวิเคราะห์ข้อมูล	229
สรปผลการคนควา	229
อภิปรายผล	230
ขอเสนอแนะ	233
ครรชนชื่อเรอง	235
ครรชนชื่อยูแตง	240
ครรชนไวหารรักกินใจ	244
ครรชนเรอง	267
บรรณานุกรม	285

บทนำ

ห้องสมุดมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษา เป็นสถานที่ที่เปิดโอกาสให้บุคคลได้เข้ามาศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองนอกเหนือจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน หน้าที่สำคัญของห้องสมุดก็คือช่วยส่งเสริมการศึกษาของสถาบันการศึกษาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่การที่ห้องสมุดจะช่วยให้อาจารย์บรรณารักษ์จุดประสงค์ได้ก็เพียงเท่านั้น ห้องสมุดจะต้องมีวิธีการดำเนินการที่ดี กล่าวคือจะต้องจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการอ่านไว้อย่างเพียงพอ และมีบริการต่าง ๆ แก่ผู้ใช้ห้องสมุด บริการที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งก็คือบริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า (Reference Service) และหนังสือที่จะช่วยให้งานบริการนี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพก็คือหนังสืออ้างอิง ซึ่งเป็นหนังสือที่เสนอเรื่องราวและข้อเท็จจริงแก่ผู้ต้องการค้นคว้า มีการจัดเรียงเนื้อหาไว้อย่างเป็นระเบียบเพื่อให้สะดวกในการใช้

แม้ว่าหนังสืออ้างอิงมีความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้า แต่การผลิตหนังสืออ้างอิงก็ยังไม่เพียงพอแก่ความต้องการของผู้ใช้ โดยเฉพาะในประเทศไทยยังมีปัญหาเรื่องการผลิตอยู่มาก ปัญหาหนึ่งก็คือผู้รวบรวมหรือผู้ประพันธ์ไม่ได้จัดรวบรวมตามแขนงวิชาที่อยู่ในความต้องการของผู้ใช้¹ กล่าวคือผู้ผลิตมุ่งผลิตสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งเหมาะแก่ผู้ใช้ในบางกลุ่มเท่านั้น ดังนั้นจึงพอจะกล่าวได้ว่าการผลิตหนังสืออ้างอิงของไทยยังไม่ครอบคลุมทุกสาขาวิชา จึงเป็นเหตุให้อ่านไม่สามารถค้นคว้าเรื่องราวได้ตามความต้องการ ด้วยเหตุผลเช่นนี้จึงน่าจะสนับสนุนการผลิตหนังสืออ้างอิงให้กว้างขวางในวิชาการแต่ละสาขา

เนื่องจากลักษณะของหนังสืออ้างอิงนั้นเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง เหมาะที่จะใช้อ้างอิงเรื่องราวตอนใดตอนหนึ่งในเล่ม มีการจัดเรียงเนื้อหาที่สะดวกในการใช้ ดังนั้นหนังสืออ้างอิงประเภท (Quotations) จึงจัดได้ว่าเป็นหนังสืออ้างอิงประเภทหนึ่ง กล่าวคือเป็นหนังสือที่

¹ฉวีลักษณ์ ศาตม์ย การผลิตและการใช้หนังสืออ้างอิงของไทย ปริญญาโท อ.ม. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หน้า 244.

รวบรวมถ้อยคำหรือโวหารต่าง ๆ จากวรรณคดีหรือจากคำพูดของบุคคลสำคัญ ๆ ของโลก มีการจำแนกประเภทของโวหารออกตามลักษณะต่าง ๆ เช่น จำแนกตามเนื้อหา (Subject) ตามรายชื่อของกวี (Authors) หรือตามลักษณะอื่น ๆ ที่สะดวกแก่การค้นหา หนังสืออัญมณีประภาษมีประโยชน์ต่อครู อาจารย์ นักศึกษา นักเรียน และบุคคลทั่วไป ช่วยให้เลือกเนื้อหาหรือโวหารที่ต้องการได้ในระยะเวลาอันรวดเร็ว ทั้งนี้เพราะได้มีการจำแนกประเภทของโวหารไว้อย่างเหมาะสม และมีดัชนีช่วยให้ผู้ใช้ค้นหาข้อความที่ต้องการได้

ประโยชน์ของหนังสืออัญมณีประภาษ จำแนกได้ดังนี้คือ¹

1. ช่วยให้ผู้อ่านได้ตรวจสอบถ้อยคำหรือโวหารต่าง ๆ ที่สงสัย
2. ช่วยแนะนำโวหารซึ่งเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป หรือเรื่องเฉพาะที่เหมาะสมจะนำมาใช้ประกอบการเขียนเรื่องราวต่าง ๆ

3. เป็นแหล่งรวบรวมโวหารจากบทกวีนิพนธ์

หนังสืออัญมณีประภาษที่ห้องสมุดต่าง ๆ ในประเทศไทยมีอยู่ขณะนี้ เป็นหนังสือที่รวมโวหารจากวรรณคดีต่างประเทศหรือจากคำพูดของบุคคลสำคัญที่เป็นชาวต่างประเทศแทบทั้งสิ้น หนังสือที่รวมโวหารจากวรรณคดีไทยนั้นเท่าที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้ยังมิได้มีการรวบรวมขึ้นอย่างจริงจัง ดังนั้นในฐานะที่ผู้ศึกษาค้นคว้าเป็นบรรณารักษ์หนึ่งเห็นความสำคัญของหนังสืออัญมณีประภาษ จึงได้พิจารณาจัดทำขึ้นโดยศึกษาค้นคว้าโวหารจากวรรณคดีไทยเฉพาะที่แต่งเป็นร้อยกรองหรือกวีนิพนธ์² ซึ่งเป็นคำรวมสำหรับเรียกโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ฯลฯ ทั้งนี้เพราะบทร้อยกรองในวรรณคดีไทยนั้นเน้นให้เห็นความงามของบทประพันธ์ พิถีพิถันในการตกแต่งถ้อยคำให้ไพเราะด้วยเสียงและซาบซึ้งใจด้วยความหมาย หนังสือที่แต่งเป็นร้อยกรองอาจแสดงออกในเรื่องอารมณ์ความรู้สึกอันเกิดจากอารมณ์ได้ดีกว่าแต่งเป็นร้อยแก้ว³ การแต่งวรรณคตินั้นกวีไทยเอาใจใส่กับอารมณ์ที่ผู้อ่านจะพึงได้รับ และ

¹ Constance M. Winchell, Guide to Reference Sources, p. 241.

² พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ สามกรุง หน้า 283.

³ พระยาอนมานราชชน การศึกษาวรรณคดีแนววรรณศิลป์ หน้า 20.

การที่วรรณคดีจะทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ได้นั้น ย่อมแสดงว่าวรรณคดีจะต้องมีรสแห่งบทนิพนธ์

คัมภีร์สุโขทัยดั่งการ เป็นคัมภีร์ฝ่ายบาลีซึ่งแนะนำการแต่งวรรณคดีให้ไพเราะ ได้กล่าวถึงรสวรรณคดีไว้ว่ามีอยู่ 9 ประการด้วยกัน¹ คือ

1. สิ่งการรส	รสรัก
2. หัสสรส	รสहरษา
3. กรุณรส	รสสงสาร
4. รุทธีรส	รสแคน
5. วีรรส	รสกล้า
6. ภยานกรรส	รสสยดสยของ
7. วิกัจจนรส	รสขยะแขยง
8. อัปฤทธรส	รสประหลาดใจ
9. สันทรส	รสระงับ

รสทั้ง 9 นี้ มีรสหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยเป็นอันมากคือ สิ่งการรส หรือรสแห่งความรัก ทั้งนี้เพราะวรรณคดีไทยเป็นวรรณคดีที่เกิดจากอารมณ์ของกวี อารมณ์ที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือความรัก ความรักเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ ดังที่ เปเลียด ณ นคร ได้กล่าวถึงความรักว่า โลกหมุนอยู่โดยแกนแห่งความรัก ความรักเป็นอารมณ์ละเอียดอ่อนใจอย่างรุนแรงที่สุดของมนุษย์ ความรักเป็นบ่อเกิดแห่งความถึงาม เป็นสิ่งสร้างสรรค์จรโลงใจ เป็นพรสวรรค์ ประวัติของโลกและชาติมนุษย์ก็คือประวัติแห่งความรักนั่นเอง²

เนื่องจากได้พิจารณาเห็นว่าวรรณคดีไทยมีสำนวนโวหารรัก ซึ่งจัดว่าเป็นสิ่งการรสที่ไพเราะกินใจอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเห็นว่าควรจะได้นำลักษณะเด่นของวรรณคดีไทยข้อนี้มาศึกษา จัดรวบรวมโวหารและจำแนกประเภทโวหารตามลักษณะต่าง ๆ ดังเช่นหนังสืออุโฆษประภาษที่จัดทำในต่างประเทศ

¹ แยม ประพัฒน์ทอง รสวรรณคดีไทย หน้า 36 - 37.

² ประจักษ์ ประภาพิตยการ "โวหารรักในวรรณคดี" ชัยพฤกษ์ 15 (10) : 56

ในการศึกษาค้นคว้านี้ ผู้ศึกษาได้ยึดแนวการจำแนกสิ่งการรสของคัมภีร์สุโพรชาลงการ เป็นหลัก คัมภีร์นี้ได้จำแนกโอาหารรักออกเป็น 3 ลักษณะ¹ คือ

1. อโยกะ ความรักในขณะที่ชายหญิงผูกสมัครรักใคร่กัน
2. สัมโภกะ ความรักในขณะที่ชายหญิงอยู่รวมกัน
3. วิปโยกะ ความรักในขณะที่ชายหญิงพลัดพรากจากกัน

รสของโอาหารรักเหล่านี้ตรงกับกรแบ่งโอาหารของไทย คือ นารีปราโมทย์ ซึ่งเป็นบทเกี่ยวกับพาราสิ พิโรชาทัง ซึ่งเป็นบทโกรธคักพ้อต่อว่า และสัลลบังคพิสัย ซึ่งเป็นบทคร่ำครวญเศร้าโศก³

ผู้ศึกษาได้เลือกศึกษาโอาหารรักจากวรรณคดีไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทั้งนี้เพราะเป็นสมัยที่วรรณคดีเจริญรุ่งเรือง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 ทรงสนพระทัยในวรรณคดีเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระปรีชาสามารถในการประพันธ์อย่างยอดเยี่ยม พระราชนิพนธ์ของพระองค์ล้วนสมบูรณ์ด้วยลักษณะกวี 4 ประการ คือ จินตกวี สุตกวี ปฏิภาณกวี และอรรถกวี ในสมัยรัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นประธานในการแต่งวรรณคดี ทรงสร้างสรรค์วรรณคดีประเภทต่าง ๆ ไว้มากยิ่งกว่าคนไทยในอดีตและปัจจุบัน ทรงสนับสนุนผู้แต่งหนังสือโดยพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ และพระราชทานเสรีภาพในการเขียนหนังสืออย่างกว้างขวาง² มีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ช่วยให้วรรณคดีเจริญรุ่งเรือง คือมีการจัดตั้งวรรณคดีสโมสรซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมและคัดเลือกหนังสือวรรณคดีไทย มีกิจการพิมพ์เจริญรุ่งเรือง จึงทำให้วรรณคดีออกสู่ผู้อ่านได้อย่างกว้างขวางขึ้น และในสมัยนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงทางวรรณกรรม กล่าวคือมีการแปลและแปลงวรรณกรรมต่าง ๆ จากวรรณกรรมตะวันตกซึ่งเป็นฉบับภาษาอังกฤษและฝรั่งเศษมาเป็นภาษาไทย ความนิยมในสันสกฤตเจริญพื้นฟูขึ้นอีกวาระหนึ่ง โดยถ่ายทอดมาจากฉบับภาษาอังกฤษ วรรณคดีร้อยกรองสมัยรัชกาลที่ 5 และ

¹ แยม ประพันธ์ทอง ด.ค. หน้า 43.

² กุหลาบ มลลิกะมาส "วรรณคดีไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 - 6" อนุสรณ์นางรำเพยจำปรัตน์ หน้า 146.

³ เสนีย์ วิลาวรรณ ประวัติวรรณคดีและการประพันธ์ หน้า 324.

รัชกาลที่ 6 มีความไพเราะ มีเนื้อความลึกซึ้งกินใจ และบทกลอนเหล่านั้นมีโวหารรักคือ สิ่งการรส
อยู่เป็นจำนวนมาก จึงควรจะได้ศึกษารวบรวมโวหารรักเหล่านั้นมาจัดทำเป็นหนังสืออัญประกาศ เพื่อจะ
ได้เป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องการศึกษาค้นคว้าต่อไป

การจัดทำหนังสืออัญประกาศนั้น ผู้จัดทำจะต้องคำนึงถึงความสะดวกและความรวดเร็วในการ
ใช้หนังสือ กล่าวคือ จะต้องมียุทธวิธีดำเนินการที่จะช่วยผู้อ่านให้ได้ค้นพบเรื่องราวที่ต้องการในระยะเวลา
อันสั้นที่สุด ดังนั้นเพื่อช่วยให้ห้องสมุดได้บรรลุจุดประสงค์ในการให้บริการที่ดีแก่ผู้ใช้หนังสืออัญประกาศนี้
ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้จัดทำกรรมวิธีประเภทต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ค้นหาลักษณะที่ต้องการได้อย่างตรงและถูกต้อง¹
กรรมวิธีเป็นกุญแจหรือแนวทางที่จะนำไปสู่เนื้อหาของหนังสือ? ขอเรข บินนี้ ไก่กล่าวแก่เซนต์ ออสติน
ไว้ว่า เขาเชื่อแน่ว่าหนังสือที่ดีที่สุดในโลกนั้นย่อมเป็นหนังสือที่คัด³ นั่นคือ การมีกรรมวิธีที่ดีจะทำให้
หนังสือเล่มนั้นมีคุณค่าในตัวเอง หลักการทำการวิธีนั้นควรจะเลือกคำที่กินใจหรือเป็นที่คุ้นเคยแก่ผู้อ่านมาก
ที่สุด⁴

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าและรวบรวมโวหารรักจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรอง ในสมัย
รัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับว่าเป็นการริเริ่มผลิตหนังสืออ้างอิงประเภท
อัญประกาศสำหรับใช้ในการบริการของห้องสมุด คือ บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า
2. เพื่อศึกษาลักษณะของโวหารรักและจำแนกโวหารออกตามลักษณะต่าง ๆ รวมทั้งจัดทำ
กรรมวิธีเพื่อช่วยในการศึกษาค้นคว้า

¹ Archibald Leycester Clarke, Manual of Practice Indexing, p. 9.

² Dorothy Ethlyn Gale, "Index," The Encyclopedia Americana, XIV (c 1964)
p. 761.

³ Kates Louis Roberts, Hoyt's New Cyclopedia of Quotation, p. 974.

⁴ Constance M. Winchell, op. cit., p. 241.

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

ผลของการศึกษาค้นคว้ามักมีดังนี้คือ

1. จะเป็นในรูปหนังสืออัญประกาศ (Book of Quotations) ที่รวบรวมโวหารรักจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ นับว่าเป็นการริเริ่มจัดทำหนังสืออ้างอิงประเภทอัญประกาศจากวรรณคดีไทยขึ้นอย่างจริงจัง
2. จะเป็นประโยชน์แก่ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ในการที่จะนำมาใช้เป็นเอกสารอ้างอิงประกอบการเรียนการสอนวิชาภาษาและวรรณคดีไทย
3. จะเป็นประโยชน์แก่นักประพันธ์และบุคคลที่อยู่ในวงการหนังสือ จะได้ใช้เป็นเอกสารอ้างอิงประกอบการเขียนหนังสือ หรือประกอบการค้นคว้าวิจัยเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง
4. จะเป็นประโยชน์แก่บรรณารักษ์ในการที่จะใช้เป็นหนังสืออ้างอิง ให้บริการตอบคำถามแก่ผู้ใช้ห้องสมุด
5. จะเป็นแนวทางให้แก่นักศึกษาในการศึกษาค้นคว้าโวหารจากวรรณคดีได้ศึกษาให้ลึกซึ้งต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมเฉพาะวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองของกวีในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
2. โวหารที่ได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมนั้นพิจารณาเฉพาะโวหารรักของชายหญิง ซึ่งเป็นโวหารประเภทสิ่งการรส คือรสแห่งความรัก อันมีบทเกี่ยวพาราสี คัดพ้อต่อว่า และคร่ำครวญเศร้าโศก
3. วรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 นี้ จะพิจารณาศึกษาเฉพาะเรื่องที่ได้มีการพิมพ์ออกเป็นรูปเล่มหนังสือเท่านั้น มิได้หมายรวมถึงเรื่องปลีกย่อยที่ลงพิมพ์ในวารสาร นิตยสาร หรือหนังสือพิมพ์อื่น ๆ
4. การศึกษาค้นคว้านี้ได้รวมวรรณคดีที่แปลมาจากภาษาต่างประเทศ หรือที่แปลมาจากเค้าโครงเรื่องของประเทศ ทั้งนี้พิจารณาเฉพาะเรื่องที่เขียนลงในรูปร้อยกรอง

รายชื่อวรรณคดีที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้าไวยาหารักของชายหญิง มีดังต่อไปนี้คือ
ผลงานของกวีสมัยรัชกาลที่ 5

1. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
กาพย์เห่เรือ บทละครเรื่องเงาะป่า ลิลิตนิทราชาคริต และบทร่ายกรอง
ที่ทรงพระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์และพระสนมซึ่งมีการพิมพ์เผยแพร่
2. สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์
บทละครคึกคักบรรพ์* เรื่อง คำวี่ สังข์ศิลป์ชัย บทคอนเสิตเรื่องรามเกียรติ์
3. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนริศรประพันธ์
บทละครเรื่องสาวเครือฟ้า บทละครเรื่องมหาราชวงศ์พม่า
แผ่นดินพระเจ้าลือมินทร์ บทละครเรื่องพระลอ
4. กรมหลวงพิชิตปรีชากร
คำโคลงเรื่องท้าวทาสี
5. หลวงธรรมาภินันท์ (ถึก จิตรกถึก)
นิราศวัดรวก วิเศษวานิชคำฉันท์

ผลงานของกวีสมัยรัชกาลที่ 6

1. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
บทละครพูด มัทนพาชา และเรื่องที่เกิดมาจากวรรณคดีอังกฤษ คือ ความใจท่าน
โรเมโอและจูเลียต เวณีสวานิช
บทละครเรื่อง - รำ บทละครพูดสลับลำ ท้าวแสนปม พญาราชवंสิน
พระเกียรติกรรณ ศกุนตลา สาวตรี วีรภาพพระสมุทร หนามยอกเอาหนามบ่ง วังดี บทละคร
เรื่องเงาะเงาะคัก บทละครเบิกโรงเรื่องคึกคักบรรพ์ รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์ บทร้องสำหรับ
แทรกในบทละครพูดเรื่องปล่อยแก่

* บทละครคึกคักบรรพ์เรื่องสังข์ทองและอิเหนาไม่มีไวยาหารัก จึงไม่นำมารวบรวมไว้

สักระวา - สักระวานาหนาว สักระวาชายทะเล

กาพย์เห่เรือ ลิลิตพายัพ

พระนลคำหลวง พระนาละ ปรียทรรศึกษา

อาเศียรวาท (พระราชทานแก่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าลักขณธิดาวัณ)

โคลงนิราศประลองยุทธ (พระราชทานแก่สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี) และบทร้อยกรองที่ทรง
พระราชนิพนธ์พระราชทานพระชายาองค์อื่น ๆ

3. พระราชวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.)

กนกนคร นิทานเวตาล (เรื่องที่ 9) พระนลคำฉันท์ สามกรุง

ขอบเขตของโวหารรักที่นำมาศึกษาครั้งนี้

1. พิจารณาคัดเลือกเฉพาะโวหารรักระหว่างชายหญิง ซึ่งเป็นบทเกี่ยวพาราสี ตัดพ้อต่อว่า และคร่ำครวญเศร้าโศก
2. ไม่พิจารณาโวหารรักที่เป็นบทหัตถ์จรรยา ยกเว้นในกรณีที่โวหารนั้นมีลักษณะเด่นในกระบวนการเกี่ยวพาราสีมากกว่าจะเด่นในเชิงบทหัตถ์จรรยา
3. การคัดเลือกโวหาร พิจารณาเนื้อความที่แสดงความรักเป็นสำคัญ ไม่ใช่พิจารณาจากคำศัพท์
4. วรรณคดีประเภทนิราศ พิจารณาคัดเลือกเฉพาะโวหารที่แสดงความรักที่เห็นเด่นชัด
5. พิจารณาคัดเลือกโวหารรักที่ตัวละครติดต่อกสื่อสารกันในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กล่าวผ่านคนกลาง หรือเป็นรูปจดหมาย

คำจำกัดความศัพท์เฉพาะ

1. โวหารรัก หมายถึงโวหารที่มีเนื้อความแสดงความรักเขียนเป็นคำประพันธ์ร้อยกรอง เป็นโวหารที่ชายและหญิงมีโต้ตอบกัน กล่าวขึ้นคนเดียวเชิงรำพึงรำพัน กล่าวผ่านสื่อกลาง หรือเป็นโวหารรำพึงรำพันของตัวเอง

2. ไหวหารโดยตรง หมายถึง ไหวหารที่กวีแสดงทัศนะ ความรู้สึกนึกคิดโดยตรง ไม่มีการเปรียบเทียบ
3. วรรณคดีไทย หมายถึง วรรณคดีที่เป็นของไทยแท้รวมทั้งวรรณคดีที่แปล หรือดัดแปลงมาจากวรรณคดีของชาติอื่น โดยเขียนเป็นบทหรือกรอนภาษาไทย
4. ร้อยกรอง หมายถึง คำประพันธ์ที่เป็นโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้านี้ได้อาศัยแนวการจัดทำหนังสืออัญประกาศของต่างประเทศ แต่ก็มีวิธีดำเนินการที่แตกต่างออกไป ดังเช่น การแยกประเภทของเนื้อหา หนังสืออัญประกาศของต่างประเทศที่ศึกษารวบรวม ไหวหารจากวรรณคดีนั้น นิยมเรียงเนื้อหาตามลำดับอักษรของเรื่อง (Subject) แต่การศึกษาค้นคว้านี้ ทำเฉพาะ ไหวหารที่แสดงความรักของชายหญิง ดังนั้นการจำแนก ไหวหารตามอย่างลักษณะของต่างประเทศจึงไม่เหมาะสม อนึ่ง ลักษณะของวรรณคดีไทยโดยเฉพาะวรรณคดีร้อยกรองนั้นเป็นวรรณคดีแห่งรูป รส กลิ่น เสียง กวีเน้นในเรื่องรสของถ้อยคำ ซึ่งจะชักจูงให้ผู้อ่านมีอารมณ์และความรู้สึกตามรสแห่งบทประพันธ์นั้น ดังนั้นผู้ศึกษาค้นคว้าจึงจัดแบ่งแยกประเภทของ ไหวหารตามคัมภีร์สุโขธาลังการ ซึ่งกล่าวถึงรสของ ไหวหารรัก

3 ประการ คือ

1. อโยกะ ความรักในขณะที่ชายหญิงผูกสมักรักใคร่กัน
2. สัมภोगะ ความรักในขณะที่ชายหญิงอยู่ร่วมกัน
3. วิปรโยกะ ความรักในขณะที่ชายหญิงพลัดพรากจากกัน

ก. ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

หนังสือวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองที่แต่งหรือแปลเรียบเรียงขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ จำนวน 39 ชื่อเรื่อง และบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่พระราชินี พระชายา และพระสนม ซึ่งคัดลอกมาจากหนังสือ 7 ชื่อเรื่อง

ข. วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าและการจัดกระทำกับข้อมูล

ปฏิบัติตามลำดับขั้นดังนี้คือ

1. ศึกษาวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองที่แต่งหรือแปลเรียบเรียงขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์

2. พิจารณาคัดเลือกโวหารตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. จัดแบ่งประเภทของโวหารรักออกเป็น 3 รส คือ

3.1 ความรักในขณะที่ชายหญิง เริ่มผูกสมักรักใคร่กัน

3.2 ความรักในขณะที่ชายหญิงอยู่ร่วมกัน

3.3 ความรักในขณะที่ชายหญิงพลัดพรากจากกัน

4. วิเคราะห์ลักษณะของโวหารรักว่าข้อความใดที่กล่าวถึงความรักหรือความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา และข้อความใดที่เขียนโดยโวหาร

การเขียนแบบโวหาร ผู้ศึกษาได้กำหนดไว้เป็น 4 ลักษณะ คือ

4.1 อุปมา (Simile) คือการเปรียบเทียบสิ่งที่จะพรรณนาเข้ากับลักษณะของสิ่งต่าง ๆ มีคำเปรียบเทียบกับว่า ประหนึ่ง ดัง เหนอ เช่น เสมือน เหมือน ดังตัวอย่าง

โอ้ดวงใจอยู่ไกลลิบ

เหลือจะหยิบมาชมภิรมย์สันต์

เหมือนดวงดาววาว ๆ อยู่ไกลวัน

ซิคสวรรค์สุขเอื้อมมาเชยชม

อุษารำพึงถึงท้าวแสนปม

ท้าวแสนปม

4.2 อุปลักษณ์ (Metaphor) คือการเปรียบเทียบโดยนำลักษณะของสิ่งหนึ่งไปใช้กับอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการชักชวนความคิดไปสู่สิ่งที่มีความคล้ายคลึงกัน การเปรียบเทียบจะไม่ใช้คำเปรียบเทียบกับว่า ประหนึ่ง ดัง เหนอ ฯลฯ เช่นเดียวกับอุปมา แต่จะกล่าวว่าสิ่งนั้นคือสิ่งนี้ ดังตัวอย่าง

ฤทธิ์รักจุกอกยอใจ

คือไฟเผาดวงหทัยา

ทุษณันต์ - ศุภนคลา ศุภนคลา

4.3 อธิพจน์ (Hyperbole) คือการพรรณนาภาพหรืออารมณ์อย่างเกินความเป็นจริง
ไปอย่างมาก ดังตัวอย่าง

อันความรักของพี่มีมากน้อย
ถึงแม้ว่าฟ้าดินจะกินทัพ

อยู่เพียงไรไม่ถอยน่ะร้อยชั่ง
พี่ก็ยังรักน้องผู้ต้องใจ

สัตยาน - สาวีตรี สาวีตรี

4.4 บุคลาธิษฐาน (Personification) คือการกล่าวถึงสิ่งของที่ไม่มีชีวิต
หรือสิ่งที่เป็นนามธรรม ประดุจว่าสิ่งนั้นเป็นบุคคล ดังตัวอย่าง

ตัวไปถลายรูปไว้

หึงจิตร ใจนา

รูปช่วยเตือนวรคิ

อย่าม้วย

แม่ลืมลลายพิศ

วาทพิ ไปแฮ

รูปช่วยเตือนนุชควาย

อย่าให้ลืมเลย

สมเด็จพระปิยมหาราช - ท้าวภักดีสารนุรักษ์ ราชประทีปพิทักษ์ในสมเด็จพระปิยมหาราช

การแบ่งประเภทของโวหารรักเป็นไปตามเค้าโครงดังนี้คือ

โวหารรักในขณะที่ชายหญิงเริ่มผูกสมัครรักใคร่กัน

โวหารโดยตรง

โวหารอุปมา

โวหารอุปลักษณ์

โวหารอธิพจน์

โวหารบุคลาธิษฐาน

โวหารรักในขณะที่ชายหญิงอยู่ร่วมกัน

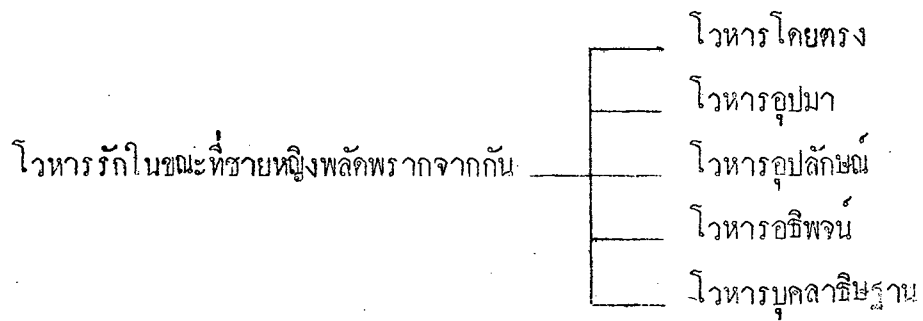
โวหารโดยตรง

โวหารอุปมา

โวหารอุปลักษณ์

โวหารอธิพจน์

โวหารบุคลาธิษฐาน

5. เจาะแนบความถี่ของโวหารทั้ง 5 ลักษณะ คือ โวหารโดยตรง อุปมา อุปลักษณ์ อภิปจน์ และบุคลาธิษฐาน

5.1 หาแนวโน้มลักษณะของโวหารรักในวรรณคดีไทยในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6

6. ทำกรรมวิธีชนิดต่าง ๆ คือ

6.1 กรรมวิธีชื่อเรื่อง

6.2 กรรมวิธีชื่อผู้แต่ง

6.3 กรรมวิธีโวหารรักกึ่งใจ

6.4 กรรมวิธีชื่อผู้กล่าวโวหารรัก

6.5 กรรมวิธีเรื่อง (Subject Index)

หลักเกณฑ์ในการคัดลอกโวหารรัก

1. การคัดลอกโวหารจะลงรายละเอียดเกี่ยวกับวรรณคดีเรื่องนั้น เช่น ระบุตัวละครผู้พูด ผู้ฟัง ชื่อเรื่องวรรณคดี ถ้าเป็นละครระบุฉาก องค์ ตอน ดังตัวอย่าง

แต่หากมะทะนา

บมิรักกัฟั่น

เหมือนตกละวีจี

ทุชะทวมบรูวาย

ชัยเสน - มัทนา มัทนะพาธา องค์ที่ 3

การเขียนเช่นนี้หมายถึงโหราרכתนี้เป็นคำพูดของท้าวชัยเสน กุลดาวแก่นางมัทนา ซึ่งอยู่ในเรื่องมัทนพารชา องค์กรที่ 3 การเขียนข้อความอาจอิงจะไม่ลงเลขหน้าของหนังสือ ทั้งนี้เพราะหนังสือชื่อเดียวกันแต่มีไฉนผู้จัดพิมพ์เพียงผู้เดียว ดังนั้นเลขหน้าของหนังสือจึงย่อมแตกต่างกันออกไป

2. ถ้าเป็นโหราרכתที่ตัวละครกล่าวผ่านสื่อกลางก็จะระบุไว้ให้เห็นชัดเจน ดังตัวอย่าง

ในลักษณะนั้นวานิจจาเอ๋ย กระไรเลยหัวอกหมกไหม้
อกผาวราวสมุทรไฟ ท่าใดจะพบไฟราญ

สารท้าวแสนปมจาริกบนผดมะเขือ ท้าวแสนปม

3. การคัดลอกโหราרכתคัดลอกตามรูปอักษร และ เครื่องหมายตามที่ปรากฏในวรรณคดีฉบับที่นำมาคัดลอก ดังตัวอย่าง

ควยปีกของรักฉันไฉนข้ามกำแพงแน่, เพราะรั้วสีลาแม่มีอาภักดิ์รักไว้,
สิ่งใดรักอาจทำรักทนลงทำได้; เสน่ห์พ้องใจของหล่อนหรือจะห้ามฉัน.

โรเมโอ - จูเลียต โรเมโอและจูเลียต องค์กรที่ 2 ตอนที่ 2

4. ถ้าโหราרכתแต่ละบทมีสรักทุก ๆ วรรค หรือทุก ๆ บาท ก็พิจารณาคัดลอกโหราרכתทั้งบท แต่ถ้าโหราרכתมีสรักไม่ครบทุกวรรคหรือทุกบาทในแต่ละบท ก็จะไม่คัดลอกโหราרכתที่ไม่แสดงสรักนั้น แต่จะใส่จุด 3 จุด แทนข้อความที่ละไว้ เช่น

... ผิดใจจะมีหลาย
ก็ทุกคืนจะรุมกล่าว แสดงรัก ณ โฉมฉาย
และทุกคืนจะเปรยปราย ประกาศถ้อยปฏิญญา
พะจิวาจะรักยึด บ้างจึคิดเสนา
สบถให้ละตอหนา พระจันทร์แจ่ม ณ เวทน

ชัยเสน - มัทนา มัทนพารชา องค์กรที่ 3

โวหารรัก

โวหารรักที่กล่าวถึงในบทนี้ได้รวบรวมจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ การแบ่งประเภทของโวหารรักได้จัดเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 โวหารรักในขณะที่ชายหญิงเริ่มผูกสมักรักใคร่กัน

ตอนที่ 2 โวหารรักในขณะที่ชายหญิงอยู่รวมกัน

ตอนที่ 3 โวหารรักในขณะที่ชายหญิงพลัดพรากจากกัน

การจัดเรียงโวหารรักในแต่ละตอน เรียงตามลำดับอักษรของชื่อเรื่องวรรณคดี วรรณคดีเล่มใดมีชื่อเป็นแบบฉบับ* จะใช้ชื่อแบบฉบับนั้น เช่น พระลอ รามเกียรติ์ ฯลฯ ส่วนวรรณคดีเล่มที่ไม่มีชื่อแบบฉบับ ได้พิจารณาใช้ชื่อที่นิยมเรียกกันมากที่สุด ชื่อเรื่องของวรรณคดีบางเล่มระบุลักษณะของคำประพันธ์ไว้ด้วย ในกรณีเช่นนี้จัดเรียงเฉพาะชื่อจริง ๆ โดยไม่พิจารณาชื่อที่ระบุลักษณะคำประพันธ์ เช่น บทละครพูดคำฉันท์เรื่องมัทนะพาธา ได้ตัดคำว่าบทละครพูดคำฉันท์ออก การเรียงอักษรจึงเรียงที่ "มัทนะพาธา" และโวหารรักในวรรณคดีแต่ละเล่มนี้จัดเรียงตามลำดับของเนื้อเรื่อง

* ชื่อแบบฉบับ เป็นชื่อที่ตั้งขึ้นเพื่อให้เป็นที่เข้าใจร่วมกัน บางครั้งวรรณคดีเรื่องเดียวกันมีหลายฉบับ มีผู้แต่งหลายสำนวน หรือไม่ปรากฏชื่อผู้แต่งที่แน่นอน การกำหนดชื่อแบบฉบับจึงช่วยให้วรรณคดีเรื่องแบบเดียวกันได้มาชื่อร่วมกัน แต่ชื่อแบบฉบับนี้กำหนดไว้เฉพาะวรรณกรรมคลาสสิกเท่านั้น

โหวตรักในขณะที่ชายหญิงเริ่มผูกสมัครรักใคร่กัน

กนกนกร

เล็งโงมโถมนางทางนุช	ไกลสุดกลางสระระหง	1
ใครเคล้าคลึงขวัญบรรจง	เอื้อมทอนถึงองคณงัดกษม	2
นางเหลือนับนมาแล	คือแซ่สองสรวงทวงจักม	3
สบเนตรนางยิ้มพริ้มพักตร์	ยั่วรักยิ่งเร่งใจร้อน	4
พิศเนตรนางกลางสินธุ์	คือนิลสีทอมหิตร	5
แสงสอแสงโถมศศร	ในเนตรบังอรรวมพร้อม	6

พญากมลมิตรรำพึงถึงอนุตยีนี

กนกนกร

อามรอนเขลาเบาราค	เหลือนยากณาบอภัยหา	7
คิดแสนแค้นสกุณา	เกิดมาเพื่อกรรม	8
พบบุญประหาราคะ	ลอบละเวศรางทางสม	9
หลีกเลียงเอียงอายงาม	อารมณ์ลุ่มเหลือเปื้อจริง	10
ปะลาไปรู้วาลา	โดยสภาพพึงภูสึง	11
หน้าที่พินมรวอนเวียง	อนอิงองคณนุชมา	12
มธุกรหยอนในหน้าที่	ไม่มีเหตุหทัยเฝ้า	13
บุปผาอาภัพอัปภา	วชะนากังวลผลกรรม	14
เรณูสุคนธ์กลนกลัว	ชวนยั่วไหม้รูปอุปถัมภ	15
มธุกรจรรจากตรากตรำ	ชอกช้ำอ้างว้างปางมรณ	16
สงสารมัลลภักทหน้าโศก	รุมโรครักเรือเหลือถอน	17
ในยามปัจจุบันอันร้อน	เชิญมรมัวเกล้าเสาวกนธ	18

นางแพทย - พระอมรสิงห์

กนกนกร

อาอณงค์นักรักดีล้ำ	พจนราไพเราะเหมาะสม	1
ดูหวังคังหน้าปรารมภ์	จักขมมุนางพางเพ็ญ	2
อุปถัมภ์คำขุนหนูไข	เฉลิมโฉลกเร็วก็ปลิดไข	3
หวังสิ่งที่ยาวเข้าเย็น	อยู่เป็นสุขสวัสดิ์อัตรา	4

วาณิช — กนกเรชา กนกนกร

พี่เห็นเพ็ญเจ้าเพราจันทร์	หมายมั่นจอมจอมนาง	5
เหมือนมณีมีมาหาพี่	มารศรีอารยคนหมั่นนาง	6
ดูหวังคังเสนหเลหาง	เพชรกลางมงกุฎสุรัก	7
จักคองกรงไกรใหญ่เกิด	เกียรติเชิดชูสูงวงศ์ศักดิ์	8
โศกขบถยามเกราะหเหมาะนัก	นงลักษณ์แรงลดปลดร้อน	9

พระราช — กนกเรชา กนกนกร

ขอเป็นหาสมีจิตต์	มานิตยอนพัตร์รักใคร่	10
ปราโมทย์โปรดปรานฐานใด	เต็มใจจักยอมมอบกาย	11

กนกเรชา — พระราชา กนกนกร

แรงราคมากมันพันผูก	ไม่รู้จักถูกจักผิด	12
มีนเมาเบ้าเค็งเพ่งพิศ	หมายจิตตมุงจักรักน้อง	13
ถอยธรรมคำเทศนเลศซอ	ไปถือว่าสัจย์ซัดซอ	14
นางจักชกใจให้อง	ทำนองทางธรรมนำคิด	15
เหมือนเอาไขบ่มักสร้าง	มักอย่างใด ๆ ไม่ติด	16
ศลากรักจักสู้ชีวิต	เชิดขนิษฐน้อมใจในรัก	17
กานดาการุญหนุนสุข	จักทนทนงรวงงามศักดิ์	18
อุปถัมภ์จำเรี่ยเชษฐจัก	ควมรักลอมนางอย่างรั้ว	19
หวังคองจูงใจให้หนู	แสนสุขสุขปลื้มลิ้มผิว	20
เหมือนหนองนอยน้ำคล้ำมัว	แห่งหัว เพราะแค้นแผ่รอน	21

พระราช — กนกเรชา กนกนกร

กาพย์เห่เรือ

พิศพัศตรตลอดมา	งามนุกนาคหาไหนเทียม	1
ขอต้องน้องอาบเหนียว	เริ่มรักเจ้าเท่าชีวี	2
กล่าวคำช้าอ่อนหวาน	เพราะเปรียบปานเพลงดนตรี	3
เสนาะเสียดเจ้าพาที	จับจิตจงปลงฤทัย	4
พมพพหมายมาก	คิดหวังสวาทจำนงใน	5
แนบได้เจ้าทรนวัย	ไม่เห็นห่างจากรักเลย	6

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว "เห่ชมโฉม" กาพย์เห่เรือ

เกเรกำถัด

จะรักเจ้า, โฉมฉาย, เสาวพรรณ	เกษมสันต์, สมรสมิตร, รักนรมย์	7
จะจุมพิต, คิกใจ, ไม่ห่างห้อง	จะตามกอด, พลอกร้อง, กองขม	8
จะจับมือ, ถือแขน, แสนนิยม	จะเชยนม, ฃมบอง, ไม่ปองวาง	9
จะตามวอน, บังอร, อนงค์นง	ให้เข้าห้อง, แขนนิทร, สนิทข้าง	10
จะดูบล่า, รำไป, ไม่จักจาง	แขนจะกาง, กอบประโลม, แม่โฉมตรู	11

สมัย - เรไร เกเรกำถัด, บทละคร องค์ที่ 4 ตามสมรรถไค

เงาะป่า

โอ้ลำหับจับอกของเรียมเอ๋ย	โฉนเลยจะไคสมปรารถนา	12
แต่รับเห็นไม่วั้นทุกขทุกเวลา	มาคิตตาเคื่อนใจให้จำนง	13
ทราบวามีคูสุหามหัก	ยิ่งรื้อรักไคใจจนไหลหลง	14
เมื่อยามนอนถอยใจไม่หลับลง	จะปลดปลงเสียวัยงามเพราะความรัก	15
จะคิดผอนผันฉนใจ	จึงจะให้เจ้าแจ้งจริงประจักษ์	16
แนบได้ไคไคเป็นสื่อชัก	ทวงทีคินักจะไคการ	17

ชมพลารำพึงถึงลำหับ เงาะป่า

เมื่อนั้น	ชมพลายยิ่งคิดพิศมัย	1
จึงเล่าโศกถามพรามวัย	เป็นไฉนจึงสิ้นสมประที	2
บัดนี้สวาทเป็นโณ	ฤคอกกลายใจมารศรี	3
แนบเจ้ามอญวชิร	อันตัวพี่นี้จะตายตาม	4

ชมพลา - ลำหับ เงาะป่า

เมื่อนั้น	ชมพลายมัมแย้มแจ่มใส	5
จึงว่ามีไฉนแล้งแสงใต้ไคล	ไม่ไฉนเห็นเป็นพยาน	6
อันความรักก็ประจักษ์แก่ใจเจ้า	แต่นงเยาว์ไม่เมตตาจึงว่าชาน	7
ชะลาใจเพราะไฉนเห็นเหตุบันดาล	ให้เจ้าพานพบเคราะห์เฉพาะเป็น	8
จะรอบอุทัยนางไม้ไพรพทุกมา	แปลงเป็นงูจุมมิให้เห็น	9
ไม่ทำร้ายหมายพิชิตมาดลาคือ	จะชี้เชนพอให้รู้ว่าคนาง	10
เพราะฉะนั้นจึงกล่าวเต็มปาก	จะขอฝากรักน้องอย่าหมองหมาง	11
เจ้าจงใคร่กรวยคิดอย่าจิตจาง	พี่ขอวางชีวิไว้ในกลดบา	12

ชมพลา - ลำหับ เงาะป่า

แสนฉลาด	ช่างคักขาคชอกซอนคอบว่า	13
จะว่าไปโยเลาถึงเหว	เมื่อไม่เห็นแก่ตาปรากฏมี	14
แต่ความรักนี้ประจักษ์ในดวงจิต	นิมิตนี้จงเชื่อน้ำใจพี่	15
จะยากเข็ญเป็นตายร้ายฤๅ	ไม่ทอดทิ้งมารศรีจะติดตาม	16
แนบสวาทพ่อแม่ไม่ยอมให้	จะลักไปเดินป่าพนาพน	17
จงยอมรับสักนาคอย่าปิดความ	ไม่ฉวนลามให้มองได้มองมัว	18

ชมพลา - ลำหับ เงาะป่า

จนจิต	ข้าไม่เคยคิดจะมีผิว	19
ฝ่ายธเนศวรเขาก็ไม่ได้ไถ่ตัว	จะก็ชั่วฉันทก็ไฉน	20
ถึงตัวเจ้าเขาก็ไม่ได้รัก	ไม่ไฉนชักนำเฉลยก็เฉลยอยู่	21

นี่เจ้ากรรมนำให้มาพบ	เจ้าจึงจูเข้ามามาให้มาอาบ	1
คิดถึงบุญคุณมีชวชี่รัก	จะจงจิตรักเจ้าไม่จากหาย	2
เป็นสัวจากวาชวิธจะวอควาย	ข้าบรรยายคอยเสิร์ฟจงเมตตา	3

ลำหับ - ชมพลา เงาะป่า

บุญชัก	เจ้าจงแจ้งประจักษ์น้ำใจ	4
ข้ามาบประมาณสักสิบสี่ปี	พี่ได้ยลมารศรีที่เบลอ	5
ให้บังเกิดกำหนดประหวัดหวัง	เจียนจะคลั่งนอนเหงาเฝ้าจอมน้อง	6
เจ้ามีบุญอยู่ครองจึงต้องรอ	ได้บนตอตนกอกันแต่นั้นมา	7
อันนางไม่ใจเย็นเห็นหรือไม่ว่า	นั่งเสียใจถึงสิบสี่พระวษา	8
ถึงเรีกร้างดำรงรักแรมอยู่ชว	ไม่สุกสันเสนาหาบึงเพิ่มพูน	9
พี่จะขอรวมจิตพิศวาส	จนชวามวอควายท่าลายสูง	10
ช่วยกันเลี้ยงลูกเต้าเผาประยูร	อนุกุลกันแลกกันจนวันตาย	11

คาวางของ - นางชิง เงาะป่า

ปากหวาน	ชีครานเคื่องหูกู้	12
แต่เห็นสวยาไค้สิบสี่ปี	ถึงปานนี้มันกลายหายงาม	13
จนแก่เฒ่ากึ่งนั้นหัก	ยังจะมาผูกรักในรุ่มราม	14
เจ้าจะรักไปถึงไหนให้รักนรรม	พวกเด็กเด็กมันจะเขามาให้ได้อาบ	15
จนนางไม่ก็ไม่อยากไค้คืนมา	เพราะท่านไม่เชื่อกันจะควาย	16
ข้าต้องไม่เชื่ออย่างอย่าชังตาย	ท่าแบบลายคอนควักยักหน้าตา	17

นางถึง คาวางของ เงาะป่า

จอมขวัญ	จะเวียนโศกศัลย์ไปถึงไหน	18
บิครมารากลาไค้	เพราะเชื่อในตัวที่ที่เจตนาง	19
ความสัจที่แสนพิศวาส	จึงประสาทให้ตามความประสงค์	20
ยังแต่เจ้าดวงจิตคิดพะวง	มิได้แจ้งจำนงค์ที่เริ่มรัก	21

วันยลเจ้าเขาวบอดเสนาหา	ดังมีลาตันทองอรุระปัก	1
ให้รอนรุ่มกุ่มกรมอารมณ์รัก	เหมือนอีโปะเห็นประจักษ์จะซาใจ	2
จึงสู้ชนคันทาให้มาขอ	เจ้าเหมือนหมอบแนบปักจะคักซี่	3
จงเมตตาปราณีมีอาลัย	อย่าได้เคื่องชดคักไมตรี	4

ธเนศ - ลำหับ เงาะป่า

งานประกอบ	เจ้าจะตอบสักคำก็หาไม่	5
จงสร้างลั่นถวิลหาอาลัย	ที่ในบึงเรศมารกร	6
จากไปจะมีให้เจ้าช้ำอยู่	พอเจ้าทรูที่จะพาควงสมร	7
ไปให้พบพิศราอาวรณ์	จะเราร่อนหยดหทัยไปโยมิ	8
แต่บัดนี้จะพาเจ้ากลาไค	ไปอยู่ทับก่อนเป็นเพื่อนที่	9
เหมือนขวัญชูชีวาในราตรี	มารศรีจึงได้เมตตา	10
จะนั่งอยู่ร่มไม้ในกลางคืน	ลึกคั่นลำบาคนักหนา	11
ว่ากลางทางขยับเข้ามา	จะจูงกรกัลยาพาจรโล	12

ธเนศ - ลำหับ เงาะป่า

น้องรัก	อย่าตกใจไปก็งังพิว	13
อันอายธเนศที่หยวนชา	มันไม่หาญมาถึงที่	14
เห็นหรือไม่ในความพิศวาส	มิให้เคลื่อนคลาดจากคำพิ	15
ถึงตัวจะตายวายชีวี	มิให้มารศรีไปข่มเมื่อ	16
โกรธซึ่งอันใดไฉนนั้น	จึงป้องกันมิให้คองถ้อ	17
ความรักรมใจคงไฟฮือ	กระนั้นหรือดวงใจไม่เมตตา	18
หรือเคื่องใจที่ไปหามา	ไม่คองที่มุ่งมาคปรารภนา	19
แนบเจ้าแรงความตามสัจจา	ที่จะพาไปส่งอย่าเสียใจ	20
ความรักเองไซจะปองแต่ถึงวาส	จะตามใจจนจนาคติโดย	21
แนบเมื่ออยู่หาจะกลับไป	พิถีไม่สิ้นสวาทวิดา	22

ธเนศ - ลำหับ เงาะป่า

น้ำคำ	หวานน้ำไม่มีที่เปรียบได้	1
มาเกลือบแฝงแฉะว่าไม่เต็มใจ	กังหนึ่งว่าใครมีรัก	2
แม่น เมตตาเหมือนว่าฉันนี้ไร	ทำไมไม่ขอสู่เป็นคู่กัน	3
ปล่อยให้แต่งงานการกัน	ผู้คนทั้งนั้นออกเลื่องลือ	4
แล้วทำการหาหยักลักปล้น	จะให้อายุฝูงคนมีโชหรือ	5
ครั้ง เมื่อเข้ามาได้ถึงมือ	แล้วมารู้ว่าทำเพราะความรัก	6
ยังรู้ว่าเราจะสาสางเล่า	จะให้อายุเขาให้วงศ์	7
ว่าพาดนางทำคอนครัก	เมินหักกรไปเสียไม่นำพา	8

ลำหับ - ชมพลา เงาะป่า

เมื่อนั้น	นางมีอึ้งยังยืนอยู่หอบหอบ	9
น้อยหรือนี้ถ้อยคำทำนองนับ	ไม่รักคบแล้วจึงแสวงแกล้งดูเบา	10
จะเห็นแต่ลำหับหลับตาถือ	คนอื่นคิดว่ากระสือเจียวหรือเจ้า	11
สงสารท้าวฝักลำคำเคนเงา	ยังจะเฝ้าครวญคร่ำไปทำไม	12
ชมพลาพาไปไกลนับโยชน	จะถึงโลกตามตะบึงไปถึงไหน	13
เฝ้าเข้าปากเสื้อจะเหลือไว้	จงคิดใครกรวญคร่ำว่าวาม	14
ถึงตามไปไถ่มาทหน้าพาง	คงเหลือกลางการหลังจงฟังห้าม	15
แม่นหาใหม่คงจะได้ที่ถึงาม	ถ้าทำตามคิดจะรบด้วยเมตตา	16

มีอึ้ง - อเนา เงาะป่า

ข้าเป็นเหมือนนั่งร้านตะพานเรือ	หรือรอกรเชือกชาวประคองกันของตก	17
แม้นสิ้นงานทานกเห็นเป็นเรือวรก	นี้เลือกคนเช่นขามันเฝ้าอายุ	18
แนอเนาตาเจ้าสมอารมณ์หวัง	อย่าควนซังเครื่องมือหรือสลาย	19
จะรักหมากฝากให้รักทั้งทะเล	ทำแบบตายเคื่องค้อนควบงอนใจ	20

มีอึ้ง - อเนา เงาะป่า

ตามใจตาม

สิดเวียส	ถ้าแม่หลอนส่งสารการที่ฉัน	มาโศกาลัยเพราะความเสียด,	1
	จงตอบรักหักส่งสาร ของกานดา	และตัดโศกของข้านี้พร้อมกัน.	2
พี่	ฉันรักเธอเหมือนกันฉันเพื่อนบ้าน.	พี่อยากได้นางคราญ.	3
พี่	ไหน,		4
	ไม่เป็นความโลภมากไปหรือฉัน ?	สิดเวียส. ก่อนนี้ฉันยังเชื่อนัก,	5
	และบัดนี้ก็มีใครรักใครแท้;	แต่การผูกเกี่ยวเปรอเธอรู้จัก,	6
	ถึงแม้เคยซึ่งเธอเคยรัก,	แต่นี้จักทนหนอ, อีกขอใช้:	7
	แต่อย่าหวังรางวัลนั้นยิ่งกว่า	ความปลื้มจิตที่ข้าขออาศัย.	8
สิดเวียส	อันความรักของฉันนั้นจริงใจ	สุจริตมองใส่ไรราศี,	9
	อีกทั้งความกรุณาข้าก็ไว้,	ฉันคงพอใจแม่เพียงที่	10
	จะเกินเคนจัก ๆ จากพี่ดี	ที่ผู้อื่นเกี่ยวเก็บเป็นแน่แท้,	11
	ขอเพียงให้อรไทยให้ทานเต็ม	พระพรบาทรับบางคราเท่านั้นแม่,	12
	ฉันจะสู้ยังจนมอยคอบแล.	หลอนชะเง้อนับมาเลียงใจ	13
สิดเวียส และ พี่	ตามใจตาม	องค์ที่ 3 ตอนที่ 5	
	ยามรายตาลอเลี้ยวเกี่ยวฉัน	จะอาจพันพอนข้าก็หาไม่.	14
	แม้ความเย็นในนครของเธอไซ้	อาจทำให้ฉันหลงงงเช่นนี้.	15
	อนิจจา, ถ้าแม่เห็นนครหวาน	จะให้ผลล้นหวานในอกนี้,	16
	เธอพอให้, ใจยิ่งรักทวี;	ถ้าผู้ใดจะเป็นสถานใด ?	17
	ผู้นำรักนี้ไซ้มาให้เธอ	เมื่อจะรู้รักของข้าก็หาไม่ :	18

และโดยเราขอเธอจงแจ้งไป;	ว่าเธอผู้หมั่นใจแสนเลิศดี	1
จะรับรักแสนมากที่ฝากมา	รับตัวข้าพร้อมสิ้นทุกสิ่งศรี	2
หรือจะสั่งคัดรักหักไมตรี,	ดูข้านี้จะได้หาหาทางตาย	3

สารफी ถึง รอสะลินก์ ตามใจท่าน องค์ที่ 5 ตอนที่ 3

ท้าวทาสี

ตาสองปากก้อง	หูคน กัด	4
ตากัสอใจตน	ทอดอง	5
ตาสองสบสองสน	หนาตอ กันแ	6
คาอวดตาอันพร้อง	จิตเจ้าสองใจ	7

ท้าวทาสีรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวทาสี" หม่อมพระนิพนธ์
กรมหลวงพิชิตปรีชากร

ยิ่งเห็นยิ่งอยากไห้	แลเห็น อีกแล	8
ใจต่างคองใจเป็น	หนึ่งไค	9
ต่างตาต่างยาเข่น	ใจแห่ง กันแล	10
ต่างอาจคองไ้	เสนหวยคองตา	11

ท้าวทาสีรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวทาสี"
หม่อมพระนิพนธ์ กรมหลวงพิชิตปรีชากร

คำปากหาก เพราะพร้อง	ฉันใด	12
ฟังสนุกนเภาใน	จิตคั่น	13
คำพร้องแกตาใจ	จำแนน	14
ไปปลื้มเลขขึ้น	หลับแล้วยังฝัน	15

ท้าวทาสีรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวทาสี"
หม่อมพระนิพนธ์ กรมหลวงพิชิตปรีชากร.

กึ่งงบบงปล่องแถม	โอบน	1
คอบผอรรณงพาล	ผกเม้น	2
หวั่นสวาทหฤทัยจาน	เจือเสนห์	3
เมืมนจวบใจสะเห็น	ทอศะทอนถอนใจ	4

ท้าวกาสิรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวกาสิ"

ชุมนุมพระนิพนธ์กรมหลวงพิชิตปรีชากร.

สังการ เขาวเรศแก้ว	กษัตริ	5
ผกมองทรงกาสิ	สวนพริ้ง	6
เมามองกรมะลทวิ	ถวิลสวาท	7
เจียนจะละทิ้ง	อยู่ทองใจโกล	8

ท้าวกาสิรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวกาสิ"

ชุมนุมพระนิพนธ์กรมหลวงพิชิตปรีชากร.

ดวงเกี้ยวเกศแค้นฟ้า	มามือ กะมังแม่	9
นิจะว่านิมพ์คำดา	แกะแก้ว	10
มีไพรบด้างคือ	จันทร์หม่น เมฆแล	11
คติไตรเชื่อนองแล้ว	ภูมื่อหอคำ	12

ท้าวกาสิรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวกาสิ"

ชุมนุมพระนิพนธ์กรมหลวงพิชิตปรีชากร.

ควรรับแสนนาฏย้อ	กัษรี	13
ไขว่กิจสิทธิขามี่	แต่เจ้า	14
สลิกเห่ยมยั้งสัตรี	ฤทธิ เฝียบเลบ	15
ควรมแม่ไปเป็นเคา	คู่ชาครองวัง	16

ท้าวกาสิรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวกาสิ"

ชุมนุมพระนิพนธ์กรมหลวงพิชิตปรีชากร.

ความรักหนักแต่	ปากโชน ถักแถม	1
คำพูดภาษาไกล	หรวบเสี้ยม	2
จักหาหากมาไซ	คำบอก ชักแถม	3
คำนี้มีพร้อมเพียง	พี่ไ้คำคน	4

ท้าวทาสีรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวทาสี"

ชุมนุมพระนิพนธ์กรมหลวงพิชิตปรีชากร

รักโชนใคร สอกร	รักถนัด	5
ดวงซังลงถึงสัก	ไปไ้	6
ลึกคืบต่ำสูงรัก	ฤาแนว	7
ขอพี่รู้รักไว้	ว่าแนบใจเหมือน	8

ท้าวทาสีรำพึงถึงธิดาของสังการ "คำโคลงเรื่องท้าวทาสี"

ชุมนุมพระนิพนธ์กรมหลวงพิชิตปรีชากร

ท้าวแสนปม

โชนหนอจึงแสวงแปลงมา	ปรารภนาอย่างไรใครตระหนัก	9
ผู้ขายใจไม่เคยจะนิกรรัก	ชอบกลนักครานี้ไ้กระไร	10
ถ้าจะเป็นบุพเพสันนิวาส	เคยสมพาสชาติก่อนก็ไ้เป็นไ้	11
ยิ่งพิศยิ่งคิดต้องใจ	ยิ่งไ้สมสองครองกัน	12

อุษารำพึงถึงท้าวแสนปม ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

ในลักษณะนั้นว่านิจาเอ๋ย	กระไรเลยหัวอกหมกไหม้	13
อกผวาวราวสุ่มรุ้งไฟ	ท่าโชนจะพันไฟราญ	14
เสียแรงเกิดมาเป็นนักรบ	เผ่าพงศ์ทรงภพมหาศาล	15
สู้กรากกรำล่ำยากยากนาน	ยอมเป็นปมเป็นป่านเประไป	16

ได้เห็นแก้วประเสริฐเลิศชม	จะนิยมก่อนกรวดกระไรได้	1
เคยพบสาวฟ้าสุราลัย	ฤาจะไผ่ทองชาวปัตทิน	2
โอแก้วแววกับขางจับจิต	จะใครปลื้มปลดมาคังถวิล	3
โอเอี่ยมสุคล้าคังฟ้ากิน	จะไค้สมคังจันทน์โค	4

สารท้าวแสนปมจรรีบนนละมะเชื้อ ผากให้หมา ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

ในลักษณะนั้นว่าน่าประหลาด	เป็นเชื้อชาติกับรถกลั่นกล่า	5
เหตุไฉนบ่หอรรอรา	ฤาจะกล้าแต่เพียงวาที	6
เห็นแก้วแววกับที่จับจิต	ไผ่ไมคึกอาจเอื้อมให้ถึงที่	7
เมื่อไม่เอื้อมจะไค้อย่างไรมี	อันมณีฤาจะโลกไผ่ถึงมือ	8
อันของสูงแม่ปองคองจิต	ถ้าไมคึกป็นไผ่จะไค้ฤา	9
มีโรของคลาดที่อาจซื้อ	ฤาแย่งบ่ถือไค้ไค้โดยไม่ยอม	10
ไมคึกสอยมัวคอบคอกไผ่รวง	คงชวคควงบุปผชาติสะอาดหอม	11
ดูแกมรินเพื่อบวินคอม	จึงไค้ยอมอบกลั่นสุมาลี	12

สารอุษาทอพันท้าวแสนปม ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

โออาควงใจอยู่ไกลลิบ	เหลือจะหีบมาชมภิรมย์สันต์	13
เหมือนถ่วงถ่วงวาว ๆ อยู่ไกลครัน	จิตสวรศศเอื้อมมาเรชม	14
เสียบแรงชื่ออุษานารี	ไผ่ไมมีเทวามอสม	15
ปลอยให้เงื้อมฟลอกตม	รอนระบมอนาจะชาใจ	16
รสีใจไม่เหมือนรสรัก	หวานนักรหวานใจจะเปรียบไค้	17
แต่มีไค้เขยชมสมใจ	ชมไค้ไม่เทียบเปรียบปาน	18
ออาจคเหาสุราภักษ์	ทรงฤทธิ์สิทธิ์ศักดิ์มหาศาล	19
ชวคคใจให้ชุกชีวานต์	เสียวชานรักข้างอย่างข้านี้	20

อุษารำพึงถึงความรัก ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

อัสวสุรางคนางสวรค์	เลอสรรหาที่เปรียบมิได้	1
จะวอนอมรเมณใบ	เห็นไม่จำเป็นเช่นนั้น	2
เขวามาลยแผ่บานัญชรมาศ	แสงพิลาศกระจ่างกลางสวรค์	3
แสงนางสว่างไกรวัล	ยิ่งกว่าแสงจันทร์เมื่อวันเพ็ญ	4
ออาจคณงลักขณลักเนตร	แสนวิเศษเจ้าเอยไม่เคยเห็น	5
รักพามาได้ไม่ล่าเคียด	ขอกุเป็นขวัญตาบ่าใจ	6
เหมือนเดินทางมากลางถิ่นกันการ	มาได้เห็นลารารนทีใส	7
แม้แต่เพียงพึงเสียดก็เบ็นใจ	เหนื่อยเท่าใดหายเหนื่อยเมื่อลา	8

ท้าวแสนปม — อูษา ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

เมื่อนั้น	บุพราศทอศาคาสวรค์	9
อันกระต่ายนิยมชมจันทร์	จะเห็นเห็นไปไม่มีโดย	10
เมื่อยังชมไม่ทันเข้าใจ	จะหลีกไปไม่ไกลละแม่เอย	11
คงจะเพ่งพิศโฉมประโลมเชย	พอเสวยผ่นผอนรอนวิญญา	12
อ้าวคงคอกฟ้าสุราลัย	ทุกคืนวันนั้นไม่เสนาหา	13
อันไฟกลามลุ่มสมอุรา	บได้มีเวลาลายอนลง	14
ขามนอนนอนหลับไม่สนิท	ฝันเห็นมิ่งมิตรพิศวง	15
ปราณีให้น้อยเอ็กอนงค์	เสียแรงจงจิตไว้ไกรครอง	16

ท้าวแสนปม — อูษา ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

ตัวพี่บุตย์ไคแลเห็น	ตัวน้องยามเล่นในสระใหญ่	17
พอโฉมกระพตาศไธรั	ดวงใจจอกจอยขึ้นอง	18
เห็นชะรอยบุพเพสันนิวาส	เคยสมพาสภิรมยสมสอง	19
เหวคาคลจิตให้คิดปอง	ฝากชีวิตที่น้องจนวันตาย	20

ท้าวแสนปม — อูษา ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

กระไรเลยเคยเห็นแค่นั้นเดียว	มาผูกเกี่ยวชวนสมัครรักใคร่	1
แม้ความรับรู้ถึงผู้ใด	ฤาจะไม่คิดจินนินทา	2
หญิงมีตระกูลมุลลชาติ	ถ้าแม่ชากันหมากก็ขายหน้า	3
เหตุไฉนไม่แดงหูตมา	ขอแค้นพระบิคาโดยคี่	4
เหตุไฉนทำความหยาบหยาบ	ลวงละลวยลวนลามไมควรที่	5
พอแม่แก่เฒ่าของเขามี	มาทำเล่นเล่นไมควรการ	6

อุษา - ท้าวแสนปม ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

แสนแสนาะ	ไฟระส่ำเปียงเสียงหวาน	7
ความรักหักทวงกลมมาลย์	จะอันนันทนทานไว้อย่างไร	8
ครั้นจะรอสุขขอพระบิคา	พี่เกรงว่าท้าวเธอจะไม่ให้	9
แม้มิได้ภิรมย์สมใจ	พี่จะทนอยู่ได้นั้นไม่มี	10
ยอมตายไม่เสียค่ายซึ่งชีวิต	ขอแต่เพียงได้ชีตมารศรี	11
แม้ได้สมถวิลยินดี	ถึงจะม้วยชีวิก็ตามกรรม	12
น้องเอยเมตตอาบาคัดรัก	ขอผูกศรพอาวหาบระส่ำ	13
เสียแรงสู้สู้บากกรากกร่า	สวาคำอย่าตัดอาลัย	14

ท้าวแสนปม - อุษา ท้าวแสนปม ตอนที่ 1

ปริยทรรศึกษา

อนึ่ง - คับหัดถ์เฒ่าขององค์	อันเฒ่าแล้วหลอน	แย่งงามจากปะการัง	15
ณ กลางหทัยเฒ่าจ้ง	จริงนะหลอนฉ้ง	ซึ่งรักถนัดแน่นไว	16

วัตรราช - อารัญญกา ปริยทรรศึกษา ครอบงาญกะ

ตั้งเห็นภาพพระจะลัม	รสดวงกลมลออน	17
รวบรับระคมอมฤตะว	มธุที่กลมกลัดัน	18

แต่บัวสีเขียเพราะหิมะแสน	คิดะมากกระทบพลัน	1
ยามร้ายนิเราฤทิจะผัน	กับสีทริผลไรว	2

วัดสราขร่าพึงถึงความรัก ปริยทรรุทกกา องกที่ 4

ปสอยแก

<u>จง</u>	โหมงามทรมาสกสวาที	3
	กาลฤกษ์จกจิตพิศวัง	4
	ขอแต่เพียงไคพิงอิงองค์	5
	แนบอณงคขวัญฟ้ายาใจ	6
	หอมหวนชวนสู่ค	7
<u>ณอม</u>	อย่าพุกล่อ	8
	ฉันจะพอใจเชื่อนั้นหาไม่	9
<u>จง</u>	เป็นความจริง	10
<u>ณอม</u>	หลอกหญิงงายกระไร	11
<u>จง</u>	พี่มิไค่หลอกเจ้าเขาวมาล	12
<u>ณอม</u>	อันชายพุกกลอง ๆ เหมือนล่องน้ำ	13
	ถอยคำวาวอนลวนออนหวาน	14

	พอเบื่อหน่ายวายุหลงนงคราญ	1
	ก็ทิ้งไปไค่ปานผกาโรย	2
<u>จวง</u>	แม้รักจริงหวานยิ่งบุหงาสารรค์	3
<u>ถนอม</u>	ยิ่งกว่าแก่นจันทร์อันหอมโหย	4
<u>ทั้งสอง</u>	รักร่วมชีวาไม่วาโรย	5
	จะชวยโชนกลืนสวาทไม่ขาดเลย	6

จวงและถนอม ปล่อยแก่

	พญาราชวังสัน	
โฉมเนลา	นางเยาว์เยียมขอกจกจิตร	7
พี่รักโฉมทรูชีวิตร	ขอซิคชมเนียงเคียงนาง	8
พี่เป็นทหารชาญศึก	ห้องเที่ยวทะเลลึกใหญ่กว้าง	9
หญิงอื่นหมิ่นพันอันสำอว	ไม่เห็นร่างเท่าทันภัย	10
ถึงงามโอษฐ์งามแค้นแค้นยัม	จะงามพริ้งพร้อมสรรพในสุคหา	11
พี่จะพบบัวผันขวัญตา	งามทั่วกายไม่มีทราม	12
ตัวพี่นี้มีบุญล้น	จึงไ้ชิตนถนอมขอกสาม	13
ขอแต่ให้ไ้โฉมโฉมงาม	จะเป็นสุขทุกยามนาที่	14

พญาราชวังสัน - บัวผัน พญาราชวังสัน

บอกมิ่ง	เจ้างามยิ่งกว่านางในเวหา	15
เสียดแรงพี่ไ้รักวนิดา	บัวผันขวัญไ้ไม่เค็มใจ	16

ตัวพี่เป็นแขกแปลกเพศ	จะวิเศษเหมือนไทยที่ไหนได้	1
ผิวก็ไม่มืดดองเป็นของโย	ไม่สู้ชาวศรีวิชัยเชิงงาม	2
เชื้อเกิดใจพี่นี้แล	ไม่แพ้ผู้ใดในแดนสาม	3
จิตรตรงจงรักนงราม	ทุกโมงทุกยามไม่รู้วาย	4
แม้ว่าพลโยไม่ปลงจิตร	ให้grimบชมชิตเช่นหมาย	5
พิถีหมอลาโลยในรางกาย	จะขอตาบไม่อยู่หน้าใคร	6

พญาราชวังสัน - บัวผัน

พญาราชวังสัน

ทูลหัว	น้องบัว เล่นหนอยก็โกรธได้	7
แม่น้องไม่สมัครรักไซ้	เหตุไหนจะวิ่งตามมา	8
นี่ๆมิใช่ความรัก	จึงสู้หักใจร้างทางเคหา	9
จนสิ้นเกรงใจบิดา	ไม่กลัวชายหน้าประชาชน	10
มิใช่น้องมองดูแต่รูปทรง	มิใช่หลงรักเกียรติคุณลาหล	11
เพราะแลเห็นเข้าไปในกรมล	ว่าประเสริฐเลิศคนในแดนไทย	12
ถึงคนอื่นรูปร่างสำอางเยี่ยม	มีตระกูลยิ่งเยี่ยมถึงไหน ๆ	13
ทั้งเขตรแคว้นแดนกรุงศรีวิชัย	ไม่รักใจจอกเทหาเจ้าคุณเลย	14

บัวผัน - พญาราชวังสัน

พญาราชวังสัน

พระลอ

โอ้พระรูปทองของน้องเอ๋ย	ไม่เห็นเลยจากองคหลังละห้อย	15
หรือพระไม่โปรดเกล้าสองสาวน้อย	แกล้งให้คอยเฝ้าหาทอนาน	16
แม้มีสมใจจ้อพระลอเจ้า	ความทุกข์สองน้องท้าวเหมือนดาวผ่าน	17
ขอถวายวันทาลาวายปราณ	รำพลางเขวมาลย์ก็ไต่	18

พระเพื่อนพระแพง รำพึงถึงพระลอ

พระลอ, มหะธร

พระลอจวนใจ, ค่ายพระจะไปอรุณาวา แด่เคียบ เบลีววิญญาน 1
 เชิญไม้มามาชวนขึ้นชีวี บุญไฟบุญน้อง เกยสร้างปางสอง สมปองปรีดี 2
 สองสาวแสนสวย รื่นรยนารี เรียมรักแสนหี จึงเฝ้าตามมา โฉมนางแน่นน้อย 3
 แซ่มขอยโสกา ประคองวงฟ้า ถัดบางามจริง หาไหนไม่เทียบ เปรียบยอดเขาว์หญิง 4
 พี่รักเจ้าจริง สายจิตเรียมเอย 5

พระลอรำพึงถึงพระเพื่อนพระแพง พระลอ, บทละคร

โฉมนางคู่ชีวิต ชื่นจิตพี่ยา ประคองจะจันทรา เสนหาของฉนั้น หาไหนไม่เทียบ 6
 เปรียบสองจอมขวัญ เป็นกระต่ายหมายจันทร์ เสียดกระมังกุเอย 7
 ถวิลถึงสองสาว เห็นหนานาหุทัย โอ้อ่อนอาลัย ยอดรักเรียมอา 8
 โฉนางนวลดอ ของพระลอราชา พระคจจะดวงตา เสนหาของเมื่อ หาไหนไม่เทียบ 9
 เปรียบสองบุญเหลือ รักน้องสองเชื้อ ขอนอกกุเอย 10

พระลอรำพึงถึงพระเพื่อนพระแพง พระลอ, บทละคร

ช่วยทูลพระน้อง ว่าพี่ปองประจบ เชิญเพื่อนแพงทอง สองน้องมาพบ อย่าหลบ 11
 ใ้ให้หลงคะนิง นิเวพระน้อง ปองประสพพี่หึง พี่ก็แสนคิดถึง แด่คั่นควน 12
 หาสองสาวเอย. 13

พระลอ - นางรันทาโรย พระลอ, บทละคร

มหากาณะ นโปลาขณัม*

ตราบชีวะมอคมรณหมาย บสลายเสนหหมาย 14
 หมายอมมณมพระนุชาวาง นุชไฉนจะใจตุ 15
 จงแกระแสนพจนแจ้ง จิตแจ้งพระโสมทรู 16
 สรวมสุขสวัสดิ์คิอุบคิฐ กลสัจจะวาที 17

พระนล - ทมยันตี พระนลคำฉันท์ สรรคที่ 5

* เป็นชื่อเรื่องแบบฉบับของเรื่องพระนล

ดูข้าพิจำนาง	เป็นข้าองค์พระทรงไชย	1
คงมันไม่หันไหา	บ่่วนบันญาหันทล	2
ดูข้าแลสมมติ	สารพัดล้นทั้งมวล	3
ทุกสิ่งจริง ๆ ล้วน	ถวายท้าวควยบินก็	4
สิ่งสรรพอันข้าครอง	ปองมอบไว้ในภูมิจี	5
ขอเพียงภูมิจี	ทรงเมตตาอย่าเพิกเฉย	6
จับใจไถ่พิงหงส์	ชมโฉมยงยอดขวนเขย	7
รักร้อนไม่ผอนผาย	เลยรักกลุ่มมุนวิญญา	8
ราชันสันนิบาต	บิตุราชประศาสนมา	9
ข้าหวังและตั้งตา	จะคอยดูแลภูมินทร์	10
แม่ไท่ไม่สมัค	รับสรักประจักษ์จันต์	11
เหมือนองค์พงศนรินทร์	สิ้นการอุยสิ้นบุญตัว	12
จักจงปลงชีวิต	ยาพิษไขไพไถ่กลัว	13
ถ้าน้ำคำมีคมวิ	ถูกศอกพออาสัญ	14
ทมนันตี - พระนล	พระนลกำหนดวาง สรรคที่ 4	
เต็มใจฝากทั้งกายทั้งชีวิต	ที่พระองค์ทรงฤทธิ์เรืองสง่า	15
แม่มีให้เลือกสรรพระราช	จะก้มหน้ามุ่งหมายเป็นหมายโดย	16
ทมนันตี - พระนล	พระนลละ	
อันว่าเทเวศร์มเหศร เจ้า	ขออนอมเกล้าเพียงบาทหงษ	17
แต่ส่วนใจนั้นไม่ขอคคค	ไม่ยอมปลดเปลื้องรักจากราชา	18
ถ้าแม่สั่งเทวราชทรงพระไกรธ	จะลงโทษสาหัสแก่ดูข้า	19
จะกัดฟันทนหัตถ์พระอาญา	แม้จะม้วยมรณาก็ตามที	20
ทมนันตี - พระนล	พระนลละ	

มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์

สักระวา ฐัใหม่ว่า พญาหนุ่ม	พระแตกลุ่ม สวาทนุช เลี้ยสลุออย่าง	1
สนมน้อย ถอยไย โม่ชอวาง	เจ้าของจะ ฆมบ้าง หรือชวากัน	2
พระเจ้าสีป่อมินทร์ - มะสักระวา มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์		
ซุกที่ 2 ชัตติยาภิเษก องค์ที่ 4	เจียนหัวชาค	
คนสวสละ เชนมะ หรือจะให้	เป็นทาสใช้ เชนว่า ออย่าเลยแม่	3
นาเรชชม สมรส สมยศแท้	เหมือนไค้แก้ว แล้วจะแสร์ ไม่สมควร	4
.....		
เด็กชอชม สมรัก ออย่าพักชวาก	จะเลียงนาง อย่างด้ว ยั่วสงวน	5
แม่ฝ่าฝั้น ขึ้นชัก หักเรรวน	ก็เหมือนกวน ใจทหาร ใหลลาญนาง	6
เจ้ายาเนา - มะเหล มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์ ซุกที่ 4		
ถึงชา องค์ที่ 2 หาญเกินส่วน		
นางกษัตริย์ ชัตติยะ ถึงจะหญิง	ก็เป็นหญิงสาวมบูนัย สมมุคเหลว	7
หญิงกับชาย สายลุนี สำลี้เปลว	อาจรวมเหว เสนหา ไม่ว่าใคร	8
ชูชอเอย กระไรเลย มบุญเคยสร้าง	เหลื่อจะร้าง จางรัก เฝิมหักไหว	9
เด็กชอมกาย คายเป็น ไปเชนไร	จะขอไผ่ ผากรัก ไม่พักกลัว	10
เจ้าหญิงงวยบวราฟ้างถึงเณรชูชอ มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์		
ซุกที่ 6 แรงสวาทตะเพิด องค์ที่ 2 ฤทธิเสนหา		
เจ้ายอกสว. งวยบวบ แม่ทูลหัว	ชู้สั้นกลัว โทษภัย เหมือนไค้แก้ว	11
มาทูลเกล้า เข้าเป็น เห็นแวว	คงไม่แคล้ว สมสวาท กอคบาทชม	12
จะนั่งนอน ขอนจิต คิคถึงเจ้า	คันทา อูราเรา โยบเฝ้าผม	13
ไมโครบว สวสวรรค จะบรรทม	อยู่เอกา นารชม อารมณช่วย	14
เณรชูชอร่าฟ้างถึงเจ้าหญิงงวยบวบ มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์		
ซุกที่ 6 แรงสวาทตะเพิด องค์ที่ 3 กล้าปลอม		

นมัสการ เณรน้อย กลอยชีวิต	มิตระจิต มิตระใจ อาลัยสวຍ	1
พี่ชื้อ หนอมนุ คูงวยบวຍ	บุญจึงช่วย สมเช่น ไค้เห็นกัน	2
พี่ร่อนอง ปองนาก ผากชีวิต	น้องแจจจิต สองเรา เกล้ามิงขวัญ	3
น้องคิดถึง ราฟิงพี่ ทุกวัน	สองใจกัน ใจประวิง จริงใหม่เอย	4
สารเจ้าหญิงงวยบวຍ ถึง เณรชื้อ <u>มหาราชวงศ์พม่า</u> <u>แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร</u> ชุดที่ 6 แรงสวาทตะเพิด องกที่ 3 กล่าพลอม		
ชื้อชื้อ ก่อไว้ โฉนนั้น	ขึ้นสวรรค ทันทา ชื้อาขึ้น	5
ถึงทองตาย ขอดวาย ชีวิตขึ้น	ไม่ชื้อขึ้น เคาหา นีราองค์	6
งวยบวຍ ไม่เห็นขึ้น รักกัน ตายด้วยกัน	ขึ้นชื้อวัน ขึ้นอารมณ์ สมประสงค์	7
เห็นพอบิด มิดไค้ ใครทนง	มาเจาะจง สืบจับ ความลับเรา	8
ชื้อชื้อและเจ้าหญิงงวยบวຍ <u>มหาราชวงศ์พม่า</u> <u>แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร</u> ชุดที่ 6 แรงสวาทตะเพิด องกที่ 4 ขอมตาย		
นิจาเจ้า เจ้าตรัส ทักสวาท	เราสมชาติ สมสวຍ งวยบวຍเอย	9
พี่ไมรัก แล้วมิพัก มาวอนเชย	เสียแรงเอย นอนว่า จงประนี	10
พระเจ้าสีป่อมินทร - เจ้าหญิงงวยบวຍ <u>มหาราชวงศ์พม่า</u> <u>แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร</u> ชุดที่ 7 เกิดความ องกที่ 1 พรายกระชับ		
พี่หลง ขอศุภะ ะยะลัด	โดยประวิติ วรรณ สุขสมาน	11
ก็เมตตา ปราโมท โปรดประทาน	ถึงพระมาร คางง ปลงพระทัย	12
เราพร้อมชาติ ร่วมราช มไหศวรรย	ร่วมพงศ์พันธุ์ ร่วมจิต พิศมัย	13
กะพียา นีราร่าง หนาใจ	ชื้อนอม น้องไว้ ปานใจเจียว	14
พระเจ้าสีป่อมินทร - ศุภะกะเล <u>มหาราชวงศ์พม่า</u> <u>แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร</u> ชุดที่ 9 อุบายพระนาง องกที่ 1 แสนเจดีย์		
สีป่อ	โอ้ความรัก ใครหัก ให้รักลอน	15
	จึงขอวอน สวาทปอง พระน้องเอย	

ศุภะกะเล รักเป็นน้อง เกศยาปอง คนองเซย น้องพืงเคย ทุลงอ ขอเสียที 1

ศุภะกะเลและพระเจ้าสโปมินทร มหาราชวงศ์พม่า แดนดินพระเจ้าสโปมินทร

ชกที่ 9 อุบายพระนาง องค์ที่ 1 แสนเจสียว

มัทนพชา

อาโนมวิไลยะสุปรียา มະတေးนาสุรางค์ศรี, 2

พี่รักและกอบอภีระดี บมเวิ่นสีเนทันก์; 3

สุเทษณ์ - มัทนา มัทนพชา องค์ที่ 1

อายอกสิเนหา มະတေးนาวิสุทธิศรี, 4

อภัยทรงพระโคเกี วรพักตร์ จะหมั้นจะหมอง. 5

พี่น้องรักเจ้า และจะเฝ้าประคับประคอง 6

คู่ชีวิตน้อง บมเวิ่นสีเนทันก์. 7

พี่รักจะชุนวล บมเวิ่นสีเนทันก์. 8

อันนารักกับชาย ถูกใจจะรวมจะรัก. 9

รูปเจ้าวิไลยารว สุระแสงประจิดประจักษ์, 10

มิควรจจะร้างรัก เพราะพระพิรุณพิณ; 11

ชาตาสร่างองค์ อรเพราะพิสุทธิสรพ 12

ไว้เพื่อจะผูกพัน ชนจิตตะจงฤดี. 13

อันพี่สับญแล้ว ก็พะเอนประสพสุรี 14

แลรักสมัคมี มนะมุงทนุณอม. 15

ขอโฉมเฉลาปลง พระฤดีประนีประนอม 16

รับรักและยินยอม คนรักสมัคสมาน. 17

หากนางมีของขัด ประดิพัทธ์ประสมประสาน. 18

ทั้งสองจะสุขน่าน มนะจอบจิดมจาง. 19

อาชัวยระงับคัม	ทุชะพีระคายระคาง:	1
พริกอนงค่นาง	ณิมิสมฤตติถวิล,	2
เหมือนพมิไคคง	วร ชีวะชีวิติ -	3
ทริยไชรบไผ่จิน -	ตะนะหวงและหอนนิม.	4
ชีพอยุ่เหมือนตาย,	เพราะมิวายระทวยระทม	5
ทุกขียากและกร รากกรม	อูระชำระกะทวิ.	6
อาพังคนุเด็ก	มะทะนาและตอมวี่	7
พอให้คนนี้	สุชะรีนระเริงระรว.	8

สุเทษณ์ - มัทนา มัทนพชา องกที่ 1

✓ พิศโฉมและพังเสียง	ละก็เพียงจะซาจิตใจ,	9
โอนอนจะหลับไหล	ณนี้ะนอกเออย !	10
ขึ้นนอนกร่อนเร่า	ฤติเฝ้าคะนึ่งเซย,	11
หากขึ้นจะนอนเฉย	อูระอาจจะพังกัน.	12

ชัยเสนร่าพังถึงมัทนา มัทนพชา องกที่ 3

คราใดประสพเนตร	ฤก็เราสระอนและหนาว.	13
เธอไกลก็คราว	นาคะไรทวนและเคื่อน.	14
โอวามครานี้	ແລະฤก็จะพันจะเพื่อน,	15
ทวษรักกระทำเชื่อน	ละณนี้จะทำไฉน ?	16

มัทนาร่าพังถึงชัยเสน มัทนพชา องกที่ 3

อาโฉมมะทะนา	บริสุทธิบังอร ,	17
ข้าฤจะติหลอน	เพราะสคัมวะจีหวน ?	18
ขึ้นจิตตะสะคัม	มธุรสฤคิบาน,	19
ทราบว่ายูวะมาลย์	กรอุณณชาน.	20
พอเห็นวร พักตร์	วนิดาวระรังคี,	21

บัดนั้นฤก็มี	ฤทธิทวมสิเนหา;	1
เหมือนโคมตะรุณี	นะแหละยื่นสัทศกมา	2
ลวงใจคนคราห์	และกระสิ่งหทัยไ;	3
แต่นั้นก่อนงค์	นะสิยังบั่นให้,	4
กำดวงฤติใน	วร หัตถะแนนครัน !	5
หากนางบมิชอบ	และจะกินหะทัยนั้น,	6
ข้าก็จจะศัล -	ยะพิลาบพิไรวอน	7
ขอใ้หานิดา	กรุณาคนก่อน,	8
อย่าเพอสละรอน	ระศิริาญสุไมตรี.	9
ถึงหลอนจะมีรัก	ก็จะชอกะโคมศรี	10
ไ้ยอมคนมี	ฤทธิรักพะชูไป,	11
จนกว่าจะประจักษ์	ชะณจิตตะหลอนไซร	12
แล้วยกฤติให้	คนนุญพยายาม.	13
อาโณมมะทะนา	นิวะหลอนจะยอมตาม	14
ใจพิละก็ความ	สุชะพีจะพนพี;	15
แต่หากมะทะนา	บมิรักก็พน	16
เหมือนตกอะวี้	ทุชะทวมบรูวาย.	17

ชัยเสน - มัทนา มัทนพาธา องกที่ 3

กร ะหมอมณีสักคำ	คำรัสแห่งพระภุสาบ,	18
ประณตมอบระยอมกาย	และกรามแทบพระบาท,	19
ก็รัสไจะหวานแมน	สุรัสแห่งพระวาท,	20
กร ะแสร์ทราบทรวงข้า	พระบาทปลื้มปลื้มส;	21
และรู้สีกพระการณ-	ยะภาพแห่งพระทรงยศ,	22
จะพึงใจบไ้คลศ	ฤลิมจนณวันมรณ.	23

มัทนา - ชัยเสน มัทนพาธา องกที่ 3

กระหม่อมฉันก็เคยทราบ	สุภาษิตโบราณว่า,	1
บุรุษยามลีเนหา	ก็พูดได้หลายล้น,	2
ประชนางและพลางกอด	พนอพลอกและปลอกปลิ้น,	3
และหลอกเขาวะนาริน		4

มัทนา — ชัยเสน มัทนพาวา องค์ที่ 3

...	ดิฉันพี่จะมีหลาย	5
ก็ทุกล้นจะรวมกลาว	แสดงรักณโณฉาย,	6
และทุกล้นจะเปรยปราย	ประกาศก้อยประัญญา	7
พะจิวาจะรักปัก	บจางจักลีเนหา;	8
สบถให้ละคอหน้า	พระจันทร์แจมณเวหน	9

ชัยเสน — มัทนา มัทนพาวา องค์ที่ 3

มะทะนาคบุรัก	ว รบอดยุพะคี,	10
และจะรักบมิมิ	ฤทธิหนายฤระอา;	11
นิวะอาบุจะบั้น	ศะตะพร ณะฤกว่า	12
ก็จะรักมะทะนา	บมิหยอนฤทธิหรณ;	13
นยะนากจะชม	วชิฐ่างมะนิพรณ,	14
และจะตูกสุวะคันธ	ระสะทางสุณะกา;	15
นิวะคั่นก็จะดู	บวระคีสิริมา,	16
นิวะหลบฤกษา	จะสุบิณฤทธิเพลิน:	17
หิระราตรีจะนอน,	ฤจะนั่งฤจะเกียร,	18
บมิมิละจะเหิน	ฤจะหางมะทะนา;	19
บมิเห็นวรพักตร์	ก็จะหนักอุระว่า,	20
ขณะเคียบพะนิกา	ก็จะร้นฤทธิสานต์.	21

ชัยเสน — มัทนา มัทนพาวา องค์ที่ 3

รวมเกียรติ

พี่รักพี่มากกว่าชีวิต	จะหักจิตส่งคืนกระไรได้	1
ถึงแม่เทวาสุราลัย	จะมาชิงชัยก็ไม่เกรง	2
ทศกัณฐ์ — พิเภก <u>รามเกียรติ์ชุดเบญจโง</u> ชุดพิเภกถูกข่ม		
ยอดมิ่ง	เป็นความจริงในใจทุกสิ่งสรรพ	33
หวังสวาทมาคหมายไม่วายวัน	จะรับขวัญนักษัตรมาหานี้	44
พี่ผูกใจจึงไปคลจิตเจ้า	ให้โฉมยงนงเยาว์มาหาพี่	55
จงคืนพิศตรามาข้างนี้	พูดจาพิศกับพี่ยา	66
ควรหรือท่าสะเท็นเมืงเฉย	ไม่เห็นเลยว้ารักเจ้าหนักหนา	77
มาหยุดอยู่ไนใจจงโคตรลา	ไปนั่งแท่นแว่นฟ้าเถิดเทวี	88
ทศกัณฐ์ — เบลูกาย (แปลงเป็นสีกา) <u>รามเกียรติ์, บทคอนเสิต</u>		
ตอนนางลอย		
โฉมเฉลา	ยุพเยาว์ยอดฟ้ามารศรี	99
เจ้าอายเหนียมเรียมโยนะเทวี	จะเสกเจ้าเป็นศรีพระนคร	100
อันพระรามฤๅสำนียง	ไม่ควรครองคู่เคียงเรียงหมอน	111
พี่จะยกไปสังหาร รามูรอน	ให้ม้วยมรณสิ้นเสี้ยนศัตรูเรา	122
ว่าพลางทางขยับจับต้อง	เสียมลงเล่าโสมโฉมเฉลา	133
ฉวยชายสไบทรงนงเยาว์	นิจจาเจ้าอย่าสลัดคักเยอโย	144
ทศกัณฐ์ — เบลูกาย (แปลงเป็นสีกา) <u>รามเกียรติ์, บทคอนเสิต</u>		
ตอนนางลอย		
เพราจะมีน้ำใจสเนหา	จึงมาประณตบทศรี	155
ขอสนองรองเบี่ยงบาทฐลี	จนกว่าชีวิตจะวายุพราน	166
ความรักเหลือหักให้สูญหาย	จึงทรนทรายดั่งไฟผลาญ	177

ขอพระองค์เอ็นดูเถิดน้า ออกจรรวไปไนบัดนี้ 1
 สุธรรมา — พระลักษมณ์ รามเกียรติ์ทรงและบทพากย์ ชุดที่ 1
 สีดากาย ทอนสุพรรณนาหนึ่ง

พอไต่ประสพพบพัศตร	ผูกจิตคิดรักเป็นหนักหนา	2
ขอเชิญสาวสรวรรคช่วยฟ้า	เขาไปลงกาธานี	3
จะอาลัยไปใยแก้วแก้ว	ฤๅหรือจะเท่าเทียมพี่	4
แม่เจ้ารามตามติดถึงบุรี	พี่จะล้างชีวิใหม่ขมขื่น	5
พี่จะรักโฉมตรูไม่หยา	ไม่วางวายสมัครสโมส	6
คำเขาเผาระวังบังอร	มิให้อนาทรสักพริบตา	7

ทศกัณฐ์ — สีดากาย รามเกียรติ์ทรงและบทพากย์ ชุดที่ 1 สีดากาย
 ทอนตามกวาง

โรเมโอและจูเลียต

รักคือความเกิดมีจากโอแห่งความถอนใจ	8
พดขื่น, เหมือนอกคันทว่าตามรักไซ้	9
ของ, เหมือนสมุทใหญ่เต็มน้ำตาแห่งผู้รัก	10
และเป็นอะไรอีก ? เป็นความบ้าอันดีหนัก,	11
รสขมที่ขมหนัก, และรสหวานสมานใจ.	12

โรเมโอ — เป็นโวลีโอ โรเมโอและจูเลียต องกที่ 1 ตอนที่ 1

ควมรักของรัก ฉันได้มันข้ามกำแพงแน,	13
เพราะรั้วศิลาแผ่นมีอาจกันรักไว้,	14
สิ่งใดรักอาทรรักทงลงทำได้;	15
เช่นนั้นพี่น้องใจของหลอนหรือจะห้ามฉัน.	16

โรเมโอ — จูเลียต โรเมโอและจูเลียต องกที่ 2 ตอนที่ 2

ขอเพียงให้หลอนรัก, ใครพบฉันก็ทำเนา:

1

ชีวิตวอดกลางเลาเพราะความซังของเขาไซ้,

2

ดีกว่าชีวิตยืค, แต่ไรรักของยาใจ.

3

รักเนะในชั้นแรกให้พี่ตามถึงโฉมศรี;

4

รักแหละเปนมณศรี, และพี่ให้มั่นนับนา.

5

พี่ไซ้มีไซ้คนนารอง; แคถึงแม้ว่า

6

หลอนอยู่ ณ ผังสากระโพนที่สุกไกล

7

พี่ก็คงกล้าเดินเพื่อหาทรัพย์อันเลิศไกร

8

โรเมโอ - จูเลียต โรเมโอและจูเลียต องก์ที่ 2 ตอนที่ 2

รักเหมือนดอกกุหลาบที่ชุม, บมในคิมหัน,

9

อาจเป็นดอกสง่าในคราหลังเมื่อพบกัน.

10

จูเลียต - โรเมโอ โรเมโอและจูเลียต องก์ที่ 2 ตอนที่ 2

เมศตาของฉันนี้เหมือนสมทุสสุกกว้างไกล,

11

ความรักก็ลึกเหมือน: แก่คุณเน้นฉันยิ่งให้

12

ยิ่งมีมากขึ้นไซ้, เพราะทั้งสองมากมวนัก.

13

จูเลียต - โรเมโอ โรเมโอและจูเลียต องก์ที่ 2 ตอนที่ 2

ราตรีมืดลงกว่าพื้นสวนไรแสงทราวม้วย.

14

รักไปสู่รักนา, เหมือนเด็กจากสมุคไป,

15

แต่รักจากรักไซ้, เหมือนแมกสิ่งซึ่งหนักกลาน.

16

โรเมโอ - จูเลียต โรเมโอและจูเลียต องก์ที่ 2 ตอนที่ 2

นิทรานุเนตรน้อง, และสันตีสู่ทรวงนาง !

17

อวยากเป็นทั้งสองอย่าง, จะไก่ออยู่วิเศษสถาน !

18

โรเมโอ - จูเลียต โรเมโอและจูเลียต องก์ที่ 2 ตอนที่ 2

ความคิด, ราคาของมากในเนื้อยิ่งกว่าค่า,	1
อวดความมั่งคั่งแท้, ไม่อวดเครื่องแต่งประจำ:	2
ยาจากสิ่งคล้ำค่ามวนทรพพิทณมี.	3
แต่ความรักของน้องที่จริงมากมวสทวิ	4
จนน้องมีอาทิจะบอกแม้งีงราคา.	5
จูเลียต - โรเมโอ <u>โรเมโอและจูเลียส</u> องก์ที่ 2 ตอนที่ 6	

วังตี

พี่รักเจ้าเท่าเทียมดวงชีวา	จงอย่าไคสงกาควงสมร	6
ถ้าแม่ไม่ได้ชมชิตบังอร	พี่จะนอนใจไค้นไม่มี	7
คงจะคอนทรวงวิโสภวิโยคนัก	หัวอกเรียมจกหักอยู่กับที่	8
พี่คงต้องตายพลันในวันนี้	ขอแม่ศรีวินิจาจงการณ	9
แถ้ง - เลอาอะ	วังตี	

วิวาหพระสมุทร

อันไคร เมคาสุทธาสวรรค์	ยิ่งกว่าชีวันเสนาหา	10
ขอเชิญสาวสวรรค์ขวัญฟ้า	เปิดวิมณมองมาให้ชื่นใจ	11
ถึงกลางวันสุริยันแจ่มประจักษ์	ไม่เห็นหนานงลักษณ์ยิ่งมีคิใหญ่	12
ถึงราตรีมีจันทร์อันอำไพ	ไม่เห็นโฉมประโลมใจก็มีคิมล	13
อาคดวงสุรีย์ศรีของพี่เอ๋ย	ขอเชิญเผยนาตางนางอีกหน	14
ขอเชิญจันทร์ส่องสว่างกลางสากล	เยี่ยมมาให้พี่ยลเยือกอุรา	15

อันไคร - อันไคร เมคา วิวาหพระสมุทร

ไก่อป็นคำสำเนียงเสียงเสนาะ	แสนไพเราะรักเป็นหนักหนา	16
เหมือนยินเสียงหงส์ทองที่ฟ่องฟ้า	กล่อมสุนทรวอนว่านนำยินดี	17

ถึงแม้ว่าจะสนทนินทรา	ก็ว่าเมื่อสดับศัพท์เสียงพี่	1.
ถึงคิณรอนรุมกลุ่มฤดี	เสียงเหมือนทิพย์ว่าริมาประพรม	2
แต่โอวอนิจจาใดกินหวาน	มิช้านานก็คงกลืนทั้งชื่นชม	3
พอพี่ไปใจน้องต้องระทม	ยิ่งมาชมก็ยิ่งชำระกำใจ.	4

อันโครเมคา — อันเกร วิวาห์พระสมุทร

<u>อันเกร</u>	ถ้าแม่พี่เลือกได้ตามใจพี่	จะไปพันที่นั่นหาไม	5
	จะชื่นชมขวัญตาผู้บาใจ	กว่าจะได้สรวนกอดแม่มชอกรัก	6
<u>อันโคร</u>	โอ้พอยอดบายจิตของมิตรเอย	เมื่อไรเลยจะได้เชยชิดชม	7
	กลิ่นหอมไค้คอมคม	ห่างรักหักอารมณ์โอ้แสนระทมระทวยเอย	8

อันเกรและอันโครเมคา วิวาห์พระสมุทร

โฉมเฉลาเยวพาอย่าเฉลียว	พี่เคยเฝ้าแววจนจิตทุกทีสา	9
ไม่เคยเห็นนารีที่ตองตา	จนพบแก้วกัลยาจึงสร้างรัก	10
พี่ขอรำคำชาคในชาตินี้	ไม่ขอมิให้อื่นให้เสียศักดิ์	11
แน้นवलน้องไม่ปองปรองครองรัก	ขอเชิญชักคานพันพี่บรรลัษ	12

ไลออน — แมรี วิวาห์พระสมุทร

เวตาลปัญจวิศดี *

อาอณงค์ทรงศักดิ์ควาย	ศรคอก ไม้แอ	13
จากแหล่งแสงตรงตรอก	อกช้า	14
ไปรงปรุทูลเลหอก	ไลหัน	15
ฤทธิ์รากลึงรากล้า	เรียวกลุ่มรุมใจ	16

* เป็นชื่อเรื่องแบบฉบับของนิทานเวตาล

เดี๋ยวกอมกร อมทุก ชักล่ำ	กริ่งกมล หนนแล	1
กองระกำคำกล	กนเศร้า	2
เพลิงร้อนจะผอนปรน	พอปลค	3
รอนราดเราเรารอน	รุ่มรอนรอนทรวง	4
เปลี่ยวเปลี่ยวเหี่ยวอกโอ	โออศ	5
หนาวจิตคืออุทก	สทกสทอน	6
คิดโหมประโลมกก	กอดอุณ	7
กายแมเอนขามรอน	อุณเอนขามหนาว	8
ใครสมสมใครไค	ทางไค แม่เอย	9
เจ้าจิตอาจินใจ	จักขัว	10
โหยหวานอานอกโอ	เป็นเลือก แล้วแม่	11
แรงรักชักชอกช้า	โซซาลาตาย	12
บัดนี้คิดและกวี แต่งโคลงร่ำพันรักนางมุกดาวลี <u>นิทานเวตาล</u> เรื่องที่ 9		
อ้ออุไรพญพญพิบูลย์	เฉลาแหลมแจรมจัญเจริญาส	13
คู่สวีสวาย เพราะสายสวาท	ระทวยมปลคระทคบปลาตบปลิด โศก	14
แสนจะเสียวจะสร้าน ณ วารวิโยค	จะข้าม ณ ห้างมดวาง ณ โสมก้อกก รม	15
ใครเสนหานิคมสนิสนม	จะแนบจะนิทรจะซิกจะชม ณ เชิงรัก	16
เชิดสมรสมุสาบสมานสมัค	ประสานประสงคประจงประจักษ์ประจวบใจ	17
บัดนี้คิดและกวี เชิดชวนให้นางมุกดาวลียอมวิวาทกับตน <u>นิทานเวตาล</u> เรื่องที่ 9		
โอ้อาตมะอกวิคกยั้ง	เพราะวหญิงวยามา	18
ฉันไคจะไคสมรมา	นิทรแนบพนอชม	19
ใครสมบสมทหะใคร	ก็ไฉนจะไคสม	20
โหยหวยระทวยอุระระทม	ทุซแทบถลมลง	21
ใจผูกจะปลุกปิยะมนัส	ทวิวิณาทรง	22
แคลวคลาก เพราะมาคมทนง	นรตอยจะสอยคาว	23

คำชาติและปราศณรูปถัม	ภักข์อรุณาว	1
แรนทร์พิยะชัยศ ๗ คราว	ทูลกว้างบางเบา	2
แคบใจใสชลกระโหลก	บขโงจะญเงา	3
น้ำหน้ากระลาศิรเรว	จะหมายตะกายสูง	4
คางคกผงกมุขเมยอ	จิตเหอจะเป็นบุญ	5
เป็นหมูจะคูศวจุ	จรได้โนนนา	6
ตกทุกขจะลูลีถัดล่า	หูล่าจะไตรครา	7
หลีกหลมกลมจะคมนา	คมเกลื่อนเมเหมือนใจ	8
น้ำรักประจักษ์จิตชชาด	กลบาศกระลิ่งไกร	9
ไซเหล็กกลามหะไทย	คูลหสาบอาจจร	10
อาตุจะกุสกลภพ	กสบบสยงหยอน	11
มีกมนทจะคนนบะซอน	กและเกรองจะเคื่องตา	12
ปราศหวังกักังสุระชัย	ระวิสันนิรภา	13
คึก ๆ ระอิกอุระระอา	อรุโลกจะแหลกฤ	14
บัดจิตและกวี กลวอลบหลูตนเองที่ไม่สมหวัง	นิทานเวตาล เรื่องที่ 9	
เพื่องพระจันทร์ในสว่างแขวงขึ้น	กระต่ายมีนเมาเพื่องเป็นน้ำ	15
อันทรามวัยใสสุกทุกเวลา	น้ำใจข้าเมามีนั่งขึ้นแรม	16
ไถ่ลนถักกรรักเหลือไม่เบอรัก	อกจะหักเพระอนงกศรทรงแหลม	17
ให้ลิคแคบจิตเจ็บที่เห็นบแนม	ไม่ยิ้มแย้มเขื่อนให้ชื่นใจเอย	18
บัดจิตและกวีรำพันรักนางมุกดาวลี	นิทานเวตาล เรื่องที่ 9	

เวนิสวาณิช

สาวน้อยบาช้างซึ่งนิวาพรรณ	แห่งคัวฉินคล้ายเงาพระสุริยศรี,	19
เพราะฉินอยู่ไกลแสงแรงวี	จึงได้มีนิวาพรรณอันคล้ายไป	20
จงหาชายชาวอุดรสุนทราราง	รูปลำอาจ, มาจากประเทศไหน	21

ซึ่งแสงแดดแผดร้อนหย่อนแสงไฟ
 แล้วจงเชือกเลื้อยคู้ให้รู้แจ้ง
 เปรียบดูเกิดโลหิตทั้งสองชาย
 ขำชอบกวนิดว่าผิวนี
 อีกนารีมีโฉมประโลมพรรณ
 อันผิวน้ำขานี้ไม่ขอเปลี่ยน,
 เว้นเสียแต่เพื่อชวนแนวลละออง
 จันทน์ไม่เฝ้าหิมะให้ละลาย,
 ซึ่งแรงรักในตำนานโฉมฉาย,
 ของไทรฉานแสงแฉ่งแรงกว่ากัน
 เกยเป็นที่คนกล้าชมขบขัน
 หัวเขตต์เคยรักสมัครรอง
 ไม่ขอเพียรผันทวนล่องนอง
 ให้แลต้องศิกใจเพราะไมตรี

เจ้ามอรอคโค - ปอร์เซีย เวนิสวานิช องก์ที่ 2 ตอนที่ 1

แดความรักคามัว, ตัวมิกคอบ
 ฐีสลิกา - ลอเรนโซ เวนิสวานิช องก์ที่ 2 ตอนที่ 6

ฉันรักหลอนเหลือใจไม่สร้างว่า;
 ลวนความงาม, ดูไม่พลากอาภรณ์;
 เหตุนี้สาวคำผู้กล้าเลิ,
 สมักรแน, แม่โคไปเรือนชาน

ลอเรนโซ - กราติยาโน เวนิสวานิช องก์ที่ 2 ตอนที่ 6

ใจฉันนั้นเด่นเป็นพุ่มน้,
 ที่หักทวนตราผู้พ้อข้อง,
 ธรรมคานารีที่ยังสาว
 ได้แต่นั่งอ้าอึ้งคำนึงใน
 แต่ไม่ว่าก็จะเข้าฤทัยนิค,
 ใครให้รอสองเดือนกับสองวัน
 ...
 ถ้านหากเธอเลือกผิดจิตของข้า
 เพราะตาเธอที่ราคาข้าแล้วไซ้,

หรือรักบอกจะโคกผู้สมสอง;
 ถ้าแม้ยังฤจะปองประวิงไว้.
 จะป่าวความในอุราหาควรไม,
 จะพูดไปก็กระดากแสนยากกรัน
 จึงจำจิตจ่านรรจว่ากิดัน
 จึงคอยสรรเสียงเคราะห์จะเหมาะก็
 ...
 ก็จะมี, อยากแกล้งแจ้งจริงให้
 และแบ่งส่วนเสร็จได้ในกายา ;

กึ่งเป็นของเธอแล้ว เป็นแน่แท้,	แม่อีกกึ่งซึ่งเป็นของคุณ,	1
ก็เท่ากันกับเป็นของพี่,	เพราะเหตุว่าเป็นของน้องปรองคองรัก	2
อนิจจาเคราะห์กรรมแสนลำบาก,	เหมือนร้าวพรากเจ้าทรัพย์ราวจับผิด	3
ให้ห่างจากสมบัติจิตใจ !	จะรักก็เหมือนชั่งน้ำหนักไกล.	4

ปอร์เซีย - บัสซานิโอ เวนิสวานิช องก์ที่ 3 ตอนที่ 2

ความเยือกความรัก	เริ่มสมัครขั้นต้น ณ หนไหน ?	5
เริ่มเพาะเพาะกลางวางหัวใจ	หรือเริ่มในสมอกรองจก ?	6
แรกจะเกิดเป็นโฉมใครรูปร่าง ?	อย่าอำพรางตอบสำนวนให้ควรที่	7
ใครถอนกลมเกลี้ยงเลี้ยงเลี้ยงรดี	ผู้ใดมีคำตอบ ขอบใจเอย	8
ตอบเอยตอบดอย	เกิดเมื่อเห็นน้องน้อยอย่าสงสัย;	9
ตาประสพความรักสมัครไซ้	เหมือนหนึ่งให้อาหารสำราญตรัน;	10
แต่ถ้าแม่สายใจไม่สมัคร	เหมือนฆ่ารักเสียแต่เกิดยอมอาลัญ,	11
ได้แต่ชวนเพื่อนยามาพร้อมกัน	ร้องรำพันส่งสารรักหนักหนาเอย	12

บทขับร้องในระหว่างที่บัสซานิโอคุยกับทั้งสาม เวนิสวานิช องก์ที่ 3 ตอนที่ 2

ความรู้สึกทั้งปวง, เชนห่วงใย,	และเสียใจ, สงสัย, เจ็บใจสิ้น,	13
อีกทั้งความหึงหวง, ทั้งปวงบิน	สูญไปสิ้น, อยู่ยังคงแต่รัก !	14
รักเอย, ผอนไวนา, อย่าเร่งรอน	คอย ๆ ผอนฟุ้งซ่าน, อย่าหาญหนัก !	15
ฉันปลื้มมากจนงง, จงผอนพัก,	อย่าเผยรักเปลือยเพลินเกินงามไป !	16

ปอร์เซียรำพึง เวนิสวานิช องก์ที่ 3 ตอนที่ 2

สาวน้อย, หมกลอยจะตอบมิตร,	คงเหลือแต่โลหิตในเส้นสาย	17
จะตอบแทน, แสนระริวทั่วทั้งกาย	กุศิดชา, เลือดกระจายซ่านกายา,	18
เหมือนได้พึงสุรเสียงสำเนียงเรา	แห่งเจ้านายที่รักของปวงข้า,	19
ยอมยินเสียงยินดีและปรีดา	ในคณาพลอยู่พร้อมกัน	20

บัสซานิโอ - ปอร์เซีย เวนิสวานิช องก์ที่ 3 ตอนที่ 2

ถ้าแม่แม่วางใจเดินไกลที่	สองแสงแทนแสงวีสว่างหล้า,	1
แม้ราตรีจะมีมองประภา	ประหนึ่งว่ากลางวันเป็นมันคง	2
บัดสนิโย - ปอร์เซีย เวนิสวานิช	องกที่ 5	

ศกุนตลา

พอได้ประสบพบเนตร	ทรงเคโรโปรพเป็นใหญ่	3
เหมือนสรศักดิ์มาปักกลางหทัย	ดวงใจจอกอญที่ภูบาล	4
งามทรงเหมือนองค์เทวราช	องอาจสมราชชาติทหาร	5
ข้าเสนาะเพราะรสพพาน	อ่อนหวานชื่นใจไม่จืดจาง	6
นึก ๆ ก็อยากเข้ารัก	แต่จิตคิดอวยอวงขวาง	7
ดูไปไม่แลเห็นทาง	จำใจจำทางเห็นรัก	8
ทำไฉนจะดูให้รู้ได้	ถึงดวงหทัยพระทรงศักดิ์	9
บางที่พระจะไม่จงรัก	พระจะไม่พักนำพา	10
ศกุนตลารำพึงถึงทนต์	ศกุนตลา ตอนที่ 1 องกที่ 2 ฉากที่ 3	
พักคำ	ช่างหวานน้ำเกษมสลับศรธา	11
เจ้าอุบาพะวงสงกา	จะบอกแก่งพะงายูยาใจ	12
โฉบนางแนนนอยชอยชด	งามหมกหาที่คิมิไ้	13
ฤทธิ์รักจุกอญอใจ	คือไฟเผาดวงหทัยา	14
งามเทพะนางองอาจ	ผาดแผลงศร แรมแรมบุปผา	15
ศรศักดิ์ปักอญแพอูรา	หอมชื่นน่านาณีนี	16
ตั้งแต่ประสบพบสมร	จิตพิน็รอนคังไฟจี	17
กลัวแต่เจ้าจะไม่ไยคี่	พิจังไม่กล้าขวาวอน	18
ถ้ารู้ว่านงรักสมัคบ่าง	ที่ไหนพิจังหวางสมร	19
ขอเซพอวายหายร้อน	บังอรอย่าคัดอาลัย	20

ทนต์ - ศกุนตลา ศกุนตลา ตอนที่ 1 องกที่ 2 ฉากที่ 3

โคมเจลา	นางเขาวัวยวนเสนาหา	1
กามเทพแผลงศรบุษบา	ต้องอรุณเรียมไหม้คังไฟกลบ	2
ยามพิแรกเห็นอนงค์นาง	พี่เหมือนกว้างต้องศรแทบอาลัย	3
ยื่นนิงพิณจิพิศพรรณ	เลอสรรรูปเรียมเอี่ยมอุไร	4
หอมกลิ่นมัลลิกาจัมปาทอง	หอมสุกลิ่นนงพีไม้ไผ่	5
หอมกลิ่นบุหงาซาไป	หอมกลิ่นอรทัยไม้ลาดค	6
วัน ๆ ชื่นจิตติกาธรมณ	มิได้ชมจิตข้ากว่าศร	7
ขอเชิญน้องน้อยชอยชด	เผยพจน์ให้เรียมไฉยินดี	8
ทุษยันต์ - ศกุนตลา	ศกุนตลา ตอนที่ 1 องกที่ 2 ฉากที่ 3	
ขวัญฟ้า	โฉนหลอนแสงสว่างจะได้	9
แสนสวาสุรางคชางเป็นไร	ตัวพี่นี้ไซ้ไรไม่นำพา	10
ขอแต่ภิรมย์ชมชิต	จุมพิตแคแกวักนิษฐา	11
เป็นคู่สามีภริยา	จนกว่าจะสิ้นชีวัน	12
เจ้าจะหนีไปไม่เมตตา	เหมือนจะแก้งเช่นฆ่าให้อาสา	13
ขอเชิญนั่งเคียงเคียงกัน	พอสันต์เกษมเปรมปรีดี	14
ช่างกระไรใจคอจะเพิกเฉย	จะไม่ยอมให้เขยหรือโสมศรี	15
พี่เหมือนภุมรินขอยินดี	ที่กลิ่นเกสรสมุนหา	16
ทุษยันต์ - ศกุนตลา	ศกุนตลา ตอนที่ 1 องกที่ 2 ฉากที่ 3	

สักระวาชายทะเล

สักระวาอนิจาขางพลอดพรอ	กระไรหนอแสงสว่างนอยจิต	17
ราวกับฝันเจ้าอยู่เป็นนิคย	คอยแต่คิดกรออยู่รำไป	18
พี่เหมือนกลั่นครัน ๆ ไม้รูชาก	ซักเข้าหากเนื่องนิคยเพื่อชิดไกล	19
เหมือนใจที่ตะนึ่งถึงหรามวัย	ทุกวันเฝ้าถวิลยุพินเอย	20
ชาย - หญิง	สักระวาชายทะเล บทที่ 3	

สักระวาข้างกระไรไต่พังถอย	ปากน้อย ๆ แหมเห็นใบร่าวเฒ	1
ทั้งถ้อยคำซ่อนแคะพูดและได้ม	ค่านันเค็มรากับน้ำสมุทรไท	2
อาบน้าเค็มแล้วขึ้นมามาหาน้ำจืด	อันเย็นชัคกลางกายหายเค็มไค	3
น้องจะว่าพี่ยาเจ็บเท่าใด	ขอแต่ไ้ตาช่ายหายเจ็บเอย	4

ชาย - หญิง สักระวาชายทะเล บทที่ 5

สักระวาฟ้งชานพุดคานค้อ	จะเชื่อใจไคหรือ่น่าสงสย	5
อาบทะเลแล้วคองกลางรางกายไซร	มาพุดยอลอใจักปานกัน	6
ยามสบายที่ชายทะเลนี้	ักทำที่เป็นนิมมขมิฉัน	7
พอกลับกรุงก่คองยังพัลวัน	หาอันชมแก่คั่นน้ำ เค็มเอย	8

หญิง - ชาย สักระวาชายทะเล บทที่ 6

สักระวาเสียใจไม่เชื่อถอย	พี่ไม่พลอยพุดเลบเซ่นองหมาย	9
ถึงพุดมากคำประมวลถวนเท่าทราย	ทุกเมคที่มีรายชายทะเล	10
ทุกทุกคำก่คงจริงอยากรังจิต	พี่รักจริงมิงมิตรไม่หันเห	11
ขอรักจนน้ำแห้งแล้งทะเล	รักจนโลกชวนเซทลายเอย	12

ชาย - หญิง สักระวาชายทะเล บทที่ 7

สักระวามีน่านว่าเรา	คนดีใหม่อนแมลงเมาเขล่านักหนา	13
ไฟเขาจุกอยู่คี่คี่กริมา	บินวอนวูจหาเปลวอัคคี	14
ไฟลือญเญเญไม่เคยตาม	ไม่วูวามใหม่แมลงให้เสียมศรี	15
แมลงมาเองปากเกงชัคอัคคี	บิคใหม่ชัคไฟไคหรือเอย	16

หญิง - ชาย สักระวาชายทะเล บทที่ 14

สักระวายนคี่เป็นที่ยิ่ง	ที่ยอดหญิงวายโกรธบกโทษไ้	17
เหมือนลมพัดมาร่ำเพยเซยหัวใจ	ไ้หายร้อนอนฤทัยยามเที่ยงวัน	18
แลทะเลแล้วเห็นมามอง	คัวของน้องยอดหญิง เป็นมิงขวัญ	19
ความรักเจ้าเท่าสมุทรสุครำพรณ	ไม่มิค้นขึ้นรักของเรียมเอย	20

ชาย - หญิง สักระวาชายทะเล บทที่ 17

สักระวาถาแมวรักจริง	ไม่มีสิ่งใดเปรียบและเทียบเท่า	1
ควยอำนาจความรักหนักเป็นเบา	ความโศกเศร้าเสื่อมคลายวายเพราะรัก	2
แมรักจริงหญิงหรือจะใจแข็ง	ชายสำแดงจริงใจให้ประจักษ์	3
หญิงก็ยอมจะปองปรองครองรัก	แมสมคักก็สมคู่คว รอยุ่เอย	4
หญิง - ชาย	สักระวาชายทะเล	บทที่ 18

สักระวานาหนาว

สักระวาคราเมื่อรู้จักแล้ว	เพียรจะพบนางแก้วไม่หยุดหย่อน	5
ไม่พบสมปรารถนาแสนอาวรณ์	เขียนอักษรแดงแจ้งจิตไป	6
ว่าไม่เคียดพิศเหี้ยในดวงจิต	เมื่อไรจะไถ่สัสพิสมัย	7
ไอลัพหลอนบังอรจริงเรื่อยไอ	โอรไปไลให้สัักที่เอย	8
สารสวัสดิ์ถึงสร้อยระย้า	สักระวานาหนาว	บทที่ 17

สักระวาชายอ่านคาลดวงจิต	ตอบมีมิตรหน้าแฉลมขวางแนมเหน็บ	9
ทุก ๆ คำคำใจไค้คงไเลบ	หลอนหนีเงาใจเลือกอาบทราบสรรพางค์	10
แมเลือกไค้ฤาจะไม่สนธิ์น้อง	เคียดประคองคูใจไม่เห็นทาง	11
ถึงตัวไกลโงยคงคณาง	รักไม่วางวายกระสันสัักวันเอย	12
สารสวัสดิ์ถึงสร้อยระย้า	สักระวานาหนาว	บทที่ 42

สังขศิลป์ชัย

น้องรัก	สุกที่พี่จะหักเสนาหา	13
เมื่อมาแต่หนุ่มสาวสองรา	ในกลางป่าคำไม้เขนนี้	14
ถ้าเจาหนีหยอนผอนปรน	ไขว่निर्मลจะพบพี่	15
จงคิดขังใจกูให้	ไม่พอที่จะโกรธซึ่งคังคัง	16
ศรีสันต์ - สุพรรณ	สังขศิลป์ชัย, บทละครกัถกัถาบรรพ์	ตอน 2 ตามหา

สาวเครือฟ้า

อำเภทัยใหญ่ น้อยคอยสุเทพ	โปรคสิ่งเสพบ่มโนแกงสนองผล	1
ไผ่ปรานี่พี่พร้อมน้องมกล	จะไชน เบิกบานแก่งงานจริง	2
ไม่วางล่อขอสมัครรักสนิท	ขึ้นชีวิตสวักห้องเพื่อน้องหญิง	3
เชิญเครือฟ้าเมศตาอย่าประวิง	ยอมทุกสิ่งสาวสรวกเอาสัญญา	4
พร้อม - เครือฟ้า	สาวเครือฟ้า	

อาหรับราตรี: อาญุหะซัน *

พิศวงววงพักตรน้อง	นวลผจง จริงนอ	5
จับจิตจักเจียนหลง	คลั่งไคล้	6
พักพี่ใจถอนงศ	จักเหินยอม นะแม่	7
เพียงอนุชั่งไคล้	พี่แล้ว เย็นเหลือ	8
อาญุหะซัน - นางทั้งเจ็ด	นิทราชาคริต	
นางพาลพนจก	ขอถาม นามนา	9
พอเยือกเย็นอกขาม	เร้าร้อน	10
ยินชื่อพะงางาม	ทราบโสด เรียมฤา	11
คังแนมน้ำแข็งก้อน	ใหญ่ให้เป็นทรง	12
อาญุหะซัน - นางทั้งเจ็ด	นิทราชาคริต	

ทรมรักไยแสรงกล่าว	คำกั้ง ขึ้นา	13
อกพี่จะพองพัง	จึงแล้ว	14
ขะรอยแม่ชิงช้าง	พี่จึง อำนา	15
รักแม่สุดเสมอแก้ว	เนตรทั้งเจ็ดถอนก	16
อาญุหะซัน - นางทั้งเจ็ด	นิทราชาคริต	

* เป้าชื่อเรื่องแบบฉบับของลิลิตนิทราชาคริต

ดวงสมร จงรับช้อย	หนอยนาง น้อยเอิบ	1
พอพี่ม่อนใจจาง	สาวทใหม่	2
สร้อยเหล็กจักแบ่งบาง	เบาก ฟี่ๆ	3
เพราะว่าน้องรับไว้	คังเจ้าเอ็งกู	4

อาบู่หะชั้น - นางหังเจ็ก นิทราชากริต

ทรมารักกับไฟไ้	โคมเจลา นีเทอญ	5
พอสระสร้างบางเบา	โศกสร้อย	6
พี่จักอยู่บนเนา	น่านซีฟ	7
เพราะสาวทน้อยนอย	สร้างเต๊วบรรเทาดลาย	8

อาบู่หะชั้น - นางหังเจ็ก นิทราชากริต

สามแห่งมาจากทอง -	จักเสาะนางเปรี๊ยนน้อง	9
หนึ่งฉะนี้ๆมี		10
หามณีใหญ่ไ้	หาอนุชงามไ้	11
ยากล้ำเหลือหา	แล่นอ	12
งามกลียาอิงล้ำ	เรียมรักตั้งจักกล้า	13
เกลไ้กลางทรวง	พี่	14
เอานางสรวงแลกน้อง	สองเทนางไปพอง	15
จิตตกกล้าเปลี่ยนนาง	หนึ่งนา	16

อาบู่หะชั้น - นางในท้องหี นิทราชากริต

บนบานเบิกสร้อย	เสาวคนธ์	17
ฝูงภมรมัววน	หวั้รอง	18
นารีแรกบุญล	กำคัก สาวทนา	19
ชายแตกอมจักต้อง	ไ้ไ้เต้าตามหา	20

บุษยามเลือกเกล้า	หม่อมร	1
แต่ศรีงามอน	หอนหงาย	2
ตอองคเอกอติศร	จึงสบ สมรนา	3
นิวคำจำจิตหมาย	อยู่แลโหยหา	4
นางพวงไข่มุก - อาบุญะขัน	นิทราชากริต	
เชิญสมรแม่จูงไค	เมตคา ฟีรา	5
รินซึ่งสุรามา	สักถวย	6
พืคัมคังยาอา -	บุวัช - นะเฮย	7
ไม่แกไม่เจ็บม้วย	เหคุน้ำมีอนาง	8
อาบุญะขัน - นางควาพระศุกร	นิทราชากริต	
รัญจวนใจจอกนอง	นิกนิกจะไครพร้อง	9
กลับกร้ามขามตัว		10
รักหักกล้วสอยนอย	ออกอรรธหักพานถอย	11
จุเจ้าไปไกล	พีน่า	12
อาบุญะขัน - นางชนจิตต์	นิทราชากริต	

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่ พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวัลลาเทวี

นาฏกะ	กลอนนี้	ฉันมีจิต	1
ชอติศ	แกมิง	มารศรี	2
ญยอก	เสนา	นารี	3
วัลภา	เทวี	คู่ชีวิต	4
ขอให้หลอน	รับพลี	ไมตรีสมาน	5
เป็นพยาน	ความรัก	สมัครมั่น	6
เปรียบเหมือนแหวน	แทนรัก	ทูนยันต์	7
ให้จอมขวัญ	ศกน	คลาไชร	8
แต่ผิดกัน	ตัวฉัน	ไม่ลืมหลอน	9
จบสาคร	เหือกแห้ง	ไม่แรงไหล	10
จนตะวัน	เคือนคับ	ลับโลกไป	11
จะรักจอก	ขอกใจ	จนวันตาย	12

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวัลลาเทวี พระราชกรณียกิจสำคัญใน
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

โหวตรักในตอนที่ชายหญิงอยู่ร่วมกัน

คำขวัญ

พระองค์	ภูกระษัตริย์พระวงสงสัย	1
ที่นั่นองเห็นรักประจักษ์ใจ	ภูในโยปโรคปรานปราน	2
คุณของทรงฤทธิ์คังบิคุเรศ	เหมือนจักรแก้วกันเกศเกศ	3
จะขอเป็นเกือกทองรองขลุ่ย	ไปกว่าชีวิตจะวายปราน	4

จันทร์สุภา - คำขวัญ

คำขวัญ,บทละครศึกคำบรพ

โฉมเฉลา	นี้จะเฝ้าโกรธซึ่งไปถึงไหน	5
ถ้าพี่แกเหมือนแตกอนรอนอะไร	จะสลัดทิ้งอาลัยก็ตามที่	6
บัดนี้พี่มาเป็นหนุ่มแล้ว	ถึงไฉนน้องแก้วกลางที่	7
จงนิมนต์หันหน้ามาข้างนี้	คู่พี่ให้หนักเป็นไร	8

คำขวัญ (แสดงบทท้าวแสนนุราช) - จันทร์สุภา

คำขวัญ,บทละครศึกคำบรพ

เจ้าพี่	จะปิดกรรณฉันหนีไปข้างไหน	9
เสียดแรงรักโหมงามสู่ความใจ	ลวงถามความเขี้ยวสาคา	10
แล้วมาขวนขวายบอกนบ	ฆ่าตัวตายไปคอหนา	11
สมกะเนนเวลานางชาวพุกจา	จะพุ่มพ่ายน้ำคาวบูยาไร	12

คำขวัญ (แสดงบทท้าวแสนนุราช) - จันทร์สุภา

คำขวัญ,บทละครศึกคำบรพ

โฉมเฉลา	เป็นไรเจ้าจึงสะเทินเห็นห่าง	13
ยืนอยู่นั้นโยให้พี่ทาง	แต่ก่อนนางน้องเอ๋ยไม่เคยเป็น	14
สาละวันสนทนากับอาจารย์	เจ้ามานานแล้วหรือไม่ทันเห็น	15
คิดว่าต่อเวลาเย็นเย็น	จึงจะไปผูกเล่นกันตามที	16
ขอมใจออกสู่หน้าหน้าเป็นนวล	เหมือนจะชวนให้ชื่นใจพี่	17
ขอเชิญนางเมียบลวงทวงที	มานั่งควยพันเป็นไร	18

คำขวัญ (แสดงบทท้าวแสนนุราช) - คันทนา

คำขวัญ,บทละครศึกคำบรพ

พระนางฟ้า	น้อยหรือช่างโอภาปราศรัย	1
จะมาเรียกมาหาซาโย	มันไม่เหมือนเมื่อก่อนนั้นแล้ว	2
แต่เพียงซบตัวใหม่ไค้เมียสาว	อุปมาเหมือนร้าวกับไค้แก้ว	3
นี้ลูกบักคัสไม่มีแวว	อย่าฟังนี้กลัแล้วจะเหลียวดู	4
เป็นคนวาสนานอยถอยถก	อาภัพอภัยศอกสุ	5
จะอยู่ไค้แต่ระเบียงเพียงประตู	ไม่สมควร เขาอยู่ถึงห้องใน	6
คันธมาลี - คำวิ (แสดงบทท้าวสนมราช) <u>คำวิ, บทละครดึกดำบรรพ์</u>		

บอกมิ่ง	จริงจริงรักเจ้าเป็นไทนไทน	7
จะถือเชิงถือขันเข่นนั้นโย	ไม่เคยมาเคยไปหรือไรน้อง	8
คำวิ (แสดงบทท้าวสนมราช) - คันธมาลี <u>คำวิ, บทละครดึกดำบรรพ์</u>		

พญาราชวงส์

อิศวรี	มันทำกูเข่นนี้ทำได้	9
เสียแรงรักยิ่งบอกทวงใจ	แทบจะทลหัวไว้ทุกคืนวัน	10
ใจสัตรีนี้แสนที่จะชั่ว	เหมือนน่านนไบบวระรัวสัน	11
กลอกกลิ้งทั้งผิวของตัวนั้น	ชั่วกรรจทรัพย์ศหมคอาบ	12
พญาราชวงส์ - หม่อมศรี <u>พญาราชวงส์</u>		

โอ้ว่าเจ้าดวงชีวาตม์	ใจพี่จะขาดเพราะกำสรวล	13
หมายภิรมย์มิดสนิทนวล	อบอวลอกกลัวชั่ววันตาย	14
หวังสวาสคืนฐานองประคองขวัญ	ซนกันจนฟ้าดินหาย	15
น้องไม่ปรานีพี่ชาย	ใจร้ายคนซนมากูครอง	16
เมียบ่ตองมีแต่ทีเลศ	ประเสริฐตัวตนไม่หม่นหมอง	17
เมื่อมีราศีขาดพอง	แม้นิดหนึ่งก็ต้องพรากกัน	18

ยามนองทองมวยชีวิ	ตัวพี่ก็เพียองอาศัย	1
ถึงจะทนหนมหนองครองชีวัน	จะคิดถึงบัวผันทุกนาที	2
พะญาราชวังสัน - บัวผัน	พะญาราชวังสัน	

โอ้ววานิจาพัลหัว	ข้างเห็นน้องชั่วเป็นนกหนา	3
เสียแรงทั้งปิกมารคา	เพราะความเสนาหาในสามี	4
หมายสนองร องบาทรบใช้	มิให้ขุนของหมองศรี	5
ชื่อตรงจงรักภักดี	จอกจิตร ตักที่ทานจอมพล	6
ไม่เคยคิดนิคณันหันเห	ไม่เคยเรรวนไกลไปสักหน	7
หวังเป็นเพื่อนยากฝากตน	ไปจนสิ้นชาติสิ้นกาล	8
บัวผัน - พะญาราชวังสัน	พะญาราชวังสัน	

พระเกียรติฤ

สายสวาท	ใจแทบขาดเมื่อยามคิดถึงเจ้า	9
ตั้งแต่ย่ำสุริยจนรุ่งเช้า	แสนจะเปล่าเปลี่ยวใจไม่มิดรา	10
แม้นไปใจกระสันจนเห็น	เจ้าเนื้อเย็นอนแนบแอบข้างขวา	11
เออนโอบรู้เพียกเรียกนามเจ้าแถวตา	แล้วพลิกมาพมหมอนก็ถอนใจ	12
แสนจะหวังเจ้าดวงชีวิตพี่	อยู่ทางนี้เป็นสุขหรือไฉน	13
ฤาเป็นหวังสามีที่แรมไพร	ทรมารวัยจงเล่าให้ผัวฟัง	14

พระเกียรติราช - อินทรา พระเกียรติฤ

พระลอ

พระเชยโณม	พระโถมวรนุช	สองนางเอย	แสนรักสาว	สองสาวสวยสุด	15
เอะสวามอกมมุนย	หยุดลมมหยุดกรกอร				
พระลอ - พระเพื่อนพระแพง	พระลอ, บทละคร				16

มหากาพย์ . นิลปักษณัม

อันมัทนสวาคีรพญ	นุชฌมโนหร	1
มุงรักสมัคมิตร สมร	จะเสมอหมอนม	2
นางอางขนางชนะวิปาก	จรจากบุรีศรี	3
เกรงที่จะหนีพระยุวกี	สละทิ้งพระมิ่งเมือง	4
นางเอยเจดลพจนเลา	นุชเจ้าระคายเคือง	5
ขุนชนระคนกมลเปลื้อง	คุดั่นเพราะฉันทโค	6
ทูลมาคมคลาศสมรนิกร	กลจิตบจากไป	7
แมนกรรรมและจำจะสละใคร	สละชาตมะกอนอร	8
พระนล - ทมยันตี	พระนลคำฉันท สรรคที่ 5	
เพราะรักเธอเสนาใจ	เสนห์ในพระนลกริ่ง	9
ก็เหตุใดใจจริง	พระนลจากวิมากรรณ	10
ณวันซึ่งสยุมพร	สุรารสมาคม	11
พระอินทร์เพลิงวรุณยม	ก็อุยพรอมพยานตุ	12
ธวัชหักและศรีสว	จะรักชาจะเอ็นดู	13
เสนห์ล้าจะคำช	พระเมียมิ่งมิ่งจรร	14
จะหมายยอมมณณาเออ	มิเมอเมอมิเมอมรณ	15
จะไฉนนางจะวางอร	ฉะอกโกสทหัยเธอ	16
ก็ไฉนเล่ากตาสัตย์	เสนห์ห่อคดะอวยเออ	17
ก็ไฉนเล่าจะบำเรอ	พระนางนงล้ำยองโย	18
ก็ไฉนเล่านิษัณนาก	พระนลคลาศพระนางไคล	19
ก็ไฉนเล่านรินทร์โอ	ศวรยชนมคนครอง	20
พระนล (แปลงเป็นวาหุ) - ทมยันตี	พระนลคำฉันท สรรคที่ 24	

กษัยโศกวิโยคแล้ว	ระลึกแกวกระลอบใจ	1
พระนางเองล่ายงโย	สมรมแมเสมตตา	2
จะอยู่เย็นจะเป็นสุข	อุทวมทกชะเห็ยมมา	3
วิมลมาดะภานคา	จะเปลี่ยวเศร่าจะเปล้าทรง	4
ก็จึงที่จำนมา	จะพบหน้าพระนวลยวง	5
เสนหนูประจุกวาง	กมลที่มิแปร	6
คณิ่งเทมเวนวา	พระนุชนางวิไลยแข	7
นิกายพรากบจากแก	คำรงในหทัยจง	8

พระนล (แปลงเป็นวาหุ) - ฅมยัณตี พระนลคำฉันท์ สรรคที่ 24

พระนงไสรมิไคหมาย	ประกาศาชาดะภกตริ	9
นิคิองคพระทรงศรี	บุรุษหลายมิหมายปอง	10

ฅมยัณตี - พระนล (แปลงเป็นวาหุ) พระนลคำฉันท์ สรรคที่ 24

เพราะข้าไคถวาสัตย์	พระไณยัธพระองคเคี้ยว	11
กระลิ่งในหทัยเห็ยว	ตระหนักแนมแปลนคลอน	12

ฅมยัณตี - พระนล (แปลงเป็นวาหุ) พระนลคำฉันท์ สรรคที่ 24

ฅมยัณตีแนงน้อย	กลอยใจ ฝืออา	13
หลอนกลาวที่เห็นจริง	แนแล้ว	14
เกษประเสริฐไทน	คับทุกข ไค้อ	15
หาเทียบเห็ยมเม็ยแกว	ไพบี	16

พระนล - ฅมยัณตี พระนลคำหลวง สรรคที่ 9

ดูรว่าวหูกฉลาคล้ำ	จงคตยคำเราเกิดอยาไคล	17
อันชาบไคขึ้นชือวชือไสร	และสติดีเห็ยงในคดองธรรม	18
ชาบเชาไคไคพาที่หังขว้าง	เห็ยหางเม็ยนอยไคโพรสัณห์	19
ดูว่ามิที่หอกหังกัน	ให้ไคคคัลยอ้างว้างอยู่กลางคอง	20

ก็ใครเล่าทิ้งเมียไปเสียได้	ปล่อยไว้ให้พระว่าพระวางหลง	1
มิเสียแรงเมียรักภักดิ์ยิ่ง	ตัวไม่จงใจนอนมกลอมเมียเลย	2
ช่างทิ้งใครในพงคองสัจ	โศกณคือนานาถาหนีจาเอ๋ย	3
ใครหนอทิ้งเมียงามผู้ทรามเชย	ทานอย่าเขยเราจะบอกด้วยสัจจัง	4
ชายผู้ทิ้งมึงเมียเหมือนเสียคน	คือพระนลบุญโศลกกำลังขลัง	5
เล่าไปไม่ว่าเชื่อเหลือจะฟัง	แต่จริงถึงเราว่าอย่าคิดใจ	6
โอพระมหิศักดิ์ศรีวิโรจน์	โฉนเชอกริ้วโกรธหาญไม่	7
ข้าประพาศนิลพาลประการใด	ถ้าชั่วช้าอย่างไรจึงโกรธา	8
เหตุไฉนพระลี้หนีข้าเจ้า	ให้โศกเศร้าอ้างว้างอยู่กลางป่า	9
ยามข้าสนิหนิหรา	พระราชทานไปเหมือนไม่รัก	10
โอเสียแรงไม่ยอมพร้อมใจ	ไปเป็นเมียเหรีญมรรดาศักดิ์	11
อุสาห์เลือกภูษณันตามใจรัก	เพราะสมิถรักแท้แท้จริง	12
เสียแรงจงรักและภักดี	ทั้งได้มีราชบุตรชายหญิง	13
ช่างกระไรเหตุร้ายเธอคำจริง	จึงทอดทิ้งเมียได้ไม่เมตตา	14
ก่อนหน้าพระอัคนีศรีสวัสดิ์	เธอจับหัดขานอวยไว้นั้นหนา	15
แล้วแถลงซึ่งสัจจวัจน	ต่อหน้าเทพดาพิพากษ์	16
เธอตรัสว่าจะนอนมกลอมเกลี้ยง	บำรุงเลี้ยงมิให้อนาถได้	17
อันพระวราจาดิษฐ์ซึ่งตรัสไว้	โฉนมาหายไปไม่คงทน.	18

หมยงค์ - พระนล (แปลงเป็นวาหุ) พระนลคำหลวง สรรคที่ 24

มหาราชวงศ์พม่า แดนดินพระเจ้าสีป่อมินทร

บุลเจ้าสีป่อ ไซ่งองอน	พระอัคนี ลืมแล้ว หรือโฉน	19
เราสองจิต คู่ชีวิต มาแต่ไร	แต่พอได้ มเหสี มีแต่ศึก	20
มักกระเทอ ชเง้อจะ อภิเษก	พระองค์เอก งามอยู่ ไม่รู้จัก	21
โอ้แต่ก่อน รอนระไร มิได้นึก	จะพิลึก เป็นกษัตริย์ เหมือนมดี้	22

มิไธรัก บศดา บรรคาคักดิ์	หัวใจรัก ใจพะวง ทรงเจ้าที่	1
ไปรกอ้ายงี่ ครัสจริงจริง มาพันที่	จะไปรกตุกะ บะยี่ ไม่อั้ง	2
ศุภะลัค เหมือนครัส เดิมแล้วหรือ	ขอหนังสือ ลักไม ให้รู้มั่ง	3
จะได้เป็น นางชี หอคชีวัง	พบกันครั้ง ชาติหน้า หลูลาเอย	4

สารของศุภะลัคถึงพระเจ้าสี่ป้อมินทร์ มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสี่ป้อมินทร์

ชุกที่ 1 เสวบรรษสมบัติ องค์ที่ 2 ทกลองสวาท

หลูลองหญิง ศุภะลัค ไซค์ร้าง	มิวายว่าง คัดถึง คณิงหา	5
แต่จนจิต เกรงนิค พระมารดา	ครัสให้พี่ รักษา ธรรมนิยมเมือง	6
ภิเชกศุ ะยะณี พระพี่ใหญ่	ห้ามมิให้ บัวเปย จะเสียเรื่อง	7
พี่เชอคำ จำใจ มิให้เคื่อง	ไค้เบื่อง บะมาลย พระมารดา	8
เมื่อภิเชก เอกอนงค์ สมทรงปอง	ทรงองค่นอง ไปรคให้ มิไคว่า	9
เรารักกัน คอบกัน อ้ายนัหา	น้อยเวลา ลอกนอง ชุนข้องโย	10
อภิเชก หรือไม แม่ใจรัก	ไม่เห็นจัก สำคัญ ประกันไค้	11
น้องรักพี่ พี่รัก ประจักษ์ใจ	รอใจไว้ ตามพระทัย พระมารดา	12

สารของพระเจ้าสี่ป้อมินทร์ถึงศุภะลัค มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสี่ป้อมินทร์

ชุกที่ 1 เสวบรรษสมบัติ องค์ที่ 2 ทกลองสวาท

จะละละ พระพี่ สี่ป้อเอย	ข้างแก้วัก กระไรเลย หน้าเฉยว่า	13
ประเท็งศุกะ บะลัค ไร่วิญญา	ส่วนพญา สี่ป้อ พ้อมีใจ	14
ศุภะณี พี่จะจะ อภิเชก	โนนเป็นเอก นีเป็นโท โอ้ไม่ไหว	15
เมื่อไม่รัก แล้วจักภิเชกโย	เมื่อรัก แล้วเป็นไร ไม่ตามรัก	16
มีหนังสือ สื่อสาสน์ ไม่ปานปาก	มิวกระดากโง่งม จะจมปลัก	17
กินน้ำไค้ สอกกน หนสาลัก	ไม่ประดัก ประเลิกรอ จะขอไป	18
ประจันหน้า กะพญา สี่ป้อหม่ม	จะขอพูด ให้รู้ ที่รักใคร่	19
เขาลับรัก แล้วมิขอ พุกค่อไป	เขายังรัก แล้วก็ไม่ ขอกลับมา	20

คนจะลือ ชื่อโฉน มิโยลือ ทำตามชื่อ จันทมนุญย์ ไข่มุสา 1
 ชายหรือหญิง สิ่งนี้ มีวิญญา โห่่วยการ มารยา บัฒมเหมือนกัน 2
 แม่เขาไม่ รักจริง คิดถึงเรา จะขอเฝ้า ผักไผ่ ไปสวรรค 3
 เกิดเสียชาติ วาสนา ไม่มาทัน คงจะบรร เทิงชีวา ชาติหน้ามี 4
 ศุภะลักว่าพึงถึงพระ เจ้าสี่ปอมินทร มหรรราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระ เจ้าสี่ปอมินทร
 ชุดที่ 1 เสวยราชสมบัติ องค์ที่ 2 ทดลองสวาท

ขอทูลถาม ความชำ สักคำเดียว ไปรคอย่าเลี้ยง กลบเกลื่อน เงื่อนสาย 5
 นี่สินรัก หรือจึงหัก ไม่ดูคาย หนังสือถวาย ทุกฉบับ ขอกลับคืน 6
 เมื่อยามเป็น เมศตรา มาแต่ไหน เคยรักใคร่ กันสนิท ใจจิตผืน 7
 เป็นกษัตริย์ สลักรัก ผลักทั้งขึ้น เห็นคนอื่น ดีกว่า ไม่ว่าเลย 8
 ทอบสักคำ เด็กข้า หัวใจรัก ศุภะลัก วอนว่า ไปรคอย่าเฉย 9
 เป็นหลายเคื่อน เจื่อนจริต ผิดกว่าเคย บาเยนทรไอย์ ไปรคบอก อย่าหลอกลวง 10
 ศุภะลัก - พระเจ้าสี่ปอมินทร มหรรราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระ เจ้าสี่ปอมินทร
 ชุดที่ 1 เสวยราชสมบัติ องค์ที่ 3 อำนาจกษัตริย์

สงสารศุภะ ยะลัก มนัสพี บ่านฉั้น นองหญิง สว่างสวาย 11
 จะคืนโคโย โห่หวล ครวญรคาย หรือคอยคลาย ไคคิต สมจิตปอง 12
 พี่รักใคร่ ในพิภพ ไม่สมแล้ว รักเหมือนแก้ว เนตรใส ในสมอง 13
 ภิเชกแล้ว ธิบอ จะขอครอง อยู่กะนอง ถนอมขวัญ จนวันตาย 14
 พระเจ้าสี่ปอมินทรว่าพึงถึงศุภะลัก มหรรราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระ เจ้าสี่ปอมินทร ชุดที่ 1
 เสวยราชสมบัติ องค์ที่ 3 อำนาจกษัตริย์

ในชาตินี้ เป็นไม่มี วันสลัก ศุภะลัก คู่ชีวิต พี่เป็นห่วง 15
 แต่พี่เป็น บาเยนทร เชิญเห็นทรง ทองหมักหมนง สงวนเลห์ ประเพณี 16
 พระเจ้าสี่ปอมินทร - ศุภะลัก มหรรราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระ เจ้าสี่ปอมินทร
 ชุดที่ 1 เสวยราชสมบัติ องค์ที่ 3 อำนาจกษัตริย์

นี่หรือน้อง รักพี่ คัดแต่เจียน	ใจพี่เหียน หันคม ให้กรมเทรียม	1
ศุภะลัค มนัสพี เปรียบชีวิต	ควรจะคิด หย่อนการ ม สมเสียม	2
พระเจ้าสีป่อมินทร์ - ศุภะลัค มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์		
ชุดที่ 2 ชัตติยาภิเษก องค์ที่ 3 กลัมนเฑียร		
สีป่อมินทร์	สาวสมัค ภักดี พระสีป่อ	หรือมีชื่อ เกตุยั้ง หวังไฉน 3
ชวยชา	ยอมทอศกกาย ทอศกกาย ชีวาลัย	เพราะอะไร ก็เพราะมาท บาทภักดี 4
สีป่อ	สาวเชื้อไหม ใจจุณหอ พนอเสน่ห์	ใช้เสเพล ชวยชา มาสู่สี่ 5
ชวยชา	แม่พระองค์ ไม่ทรง พระปราณี	ไฉนจะมี มทรุส ขึ้นสทรวง 6
สีป่อ	รู้ก็รู้ อุดสู ก็ไม่มาก	โยออกปาก แต่ละคำ เอื้อนอำหนาง 7
ชวยชา	จุมะชา หรือจะกลา สะลามลวง	เหมือนกระต่าย หมายดวง พระจันทร์ 8
สีป่อ	วานอย่าเกรง ใช้ข่มเหง ให้เคืองจิต	ใครผูกมิตร ก็เพราะเล่ห์ เสนหา 9
	เราหลงโงม ประโลมสอง มะชวยชา	อย่ามัวชวย มะชวยญา ชวยวาวอน 10
พระเจ้าสีป่อมินทร์และมะชวยชา มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์ ชุดที่ 3		
เจกพระหึง องค์ที่ 1 พินาศเพราะชล		
ชวยทอง	ทิพสถาน วิมานฟ้า เอามาขึ้น	ก็ไม่ขึ้น ชีวัน พืชรนา 11
	เช่นเสน่ห์ เพล่นอย กลอยชีวา	เหมือนดวงตา พืชาย ไม่คลายรัก 12
เหล	บุญของเหล เป่ใจ พี่ไปขอ	มารวมหอ พนอม สมสมัค 13
มิชอจาก	ยากเชิญ ขอเห็นพักตร์	พึงพำนัถ ถนอมขวัญ จนวันตาย 14
มองชวยทองและมะเหล มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์ ชุดที่ 4		
ถึงอาชญาพม่า องค์ที่ 1 ฤคเมียทาน		
สีป่อ	เนนชีเอ้ย เคยกรมย์ สมไหน	ไม่ขึ้นใจ เหมือนเจ้า อย่าเฝ้าชาม 15
	จะถนอม สาวน้อย ไรศบความ	ให้สมงาม สมรัก ประจักษ์จริง 16
เนนชี	เขาลือสร้า นางพญา	เหมือนชลาราย ใคร เกี้ยวของ ต้องตาย เช่นพรายสิง 17
	สู่ทอศกกาย ถวายชีพ เชิญถึมถึง	เพราะรักยิ่ง ชีวิต สุกคิดไกล 18

เนนซี จุมนะไม้ สู้รบ เคารพท่าน	ขอแต่รอง มหามาลย์ พระอยู่หัว	1
แสนสวาท บาทบดินทร์ จนสินกล้าว	รู้สึกตัว ยำกัถ์ แต่ใจยอม	2
พระเจ้าสโอมินทร์และเนนซี	มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสโอมินทร์	
ชุดที่ 4 ถึงหน้า องค์ที่ 4 เวรสาหัส		

งวยงวย นึกซุขอ แล้วไม่ขอ สวาทใคร	หนะสองใจ เราประนอม ถนอมมัน	3
ซามาทยอม มรนาศ ขอฟาดฟัน	ถ้าบาเยนทร์ หนั้น พะลังใจ	4
ถาหลเกล้า รักเจ้า ชีวิตโน	เปนขอโซ้น ซัพทน หนไม่ไหว	5
ข้อสัตรี มีขอม สวาทใคร	นอกจากไต้ ชูลือค คองคังาม	6
เจ้าหญิงงวยงวยและซุขอ	มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสโอมินทร์	
ชุดที่ 7 เกิดความ องค์ที่ 2 รัตน		

วินิชาวนิชคัมภีร์

อาแม่บควร จะหุมะโน	ปริไหวตรอมตรอง	77
ไซพจะลวงกลประลอง	และมลักบสอปลอม	8
หวังสุพฐ สมร แต่	นุชเคียวสงวนโณม	9
อาแม่บควร คำริหิโหม	นสะทกชเคื้อคแด	10
ไซซารภริ มยครุณอื่น	บมิควร จะแทงแแทน	11
แมมมาตร จะเมือมรณแปร	ภพลวงบสัณนาง	12
จงเชือนเนอัสติยพิ	นิวินแสนหวาง	13
เปนหนึ่งมโนเถอะนะบพร าง	อรจงประจักษ์ใจ	14

บัสสามิไอ - ปอร์เซียบ วินิชาวนิชคัมภีร์

อนิจจรรณคาบุรุษเลห์	กลลวณลาคเขาวน	1
สัตรีบครองกมลเฉา	จิตรโณคกัชนพัง	2
หลังไหลละเลิงนุสรุสน	ทรวินหยาหวั	3
ถือแทบครองวิมุตติกัง	ชกัคงจะหลงลม	4
เป็นหญิงนิยากกมลแท	ฉิวตองบุรุษชม	5
เจกมุนนเกสรระบบ	ทำนิกวณมรตอม	6
นับวันจะโรยรสสุคน	ชรจจะแรมหอม	7
มีแต่จะตกค้มูกะมอม	ยลคณามูล	8
ทั้งแต่จะเทราสริทราม	สิริรูปจะชบสูญ	9
แมลาญมลายาชมพุล	สุขกวาจะทรงอาย	10
ปอรเซีย - บัสสานีโอ	วินิควานิชาคณันท์	

ศกุนตลา

โอว่าทรวงภไปรพรราช	องอาจคังพญาราชสีห์	11
เสด็จยังพักคังมาลี	แทบที่สำนักสถิตาจารย์	12
วัน ๆ ขึ้นจิตคณาสา	หอมกลิ่นมัลลิกาอนหวาน	13
ภุมรินกลักลิ้นสกุณา	กลิ่นประสาทรสรักสมครกัน	14
โอว่ามรมาภกลิ่นหอมโทย	มาราโรยราวลินยามวสันต์	15
โอรักหักโค่นไรร่วงพลัน	ยังมีทันจะไค้เกื้อน	16
โอศกุนตลานิจาเอา	กระไรเลยอาภัพยิ่งกว่าเพื่อน	17
เสียแระรักมันใจไม่แซ่เขื่อน	รักมาเลือนลับไปไม่นำพา	18

ศกุนตลา - ทุษณันท์ ศกุนตลา ตอนที่ 2 องกที่ 1 ฉากที่ 3

ทรงภพ	ผู้เป็นโปรพล้อสาย	1
พระองค์เองไม่มียางอาย	พลงายยอนนอกกลอกคำ	2
มาหลอกคมขมเล่นเสียเปล่า ๆ	ทิ้งชาคอยสร้อยเพร่าทั้งเข้าคำ	3
เค็ดอกกไม้ไปคมจมน้ำ	ไมคองจกคองจ่านำพา	4
เหมือนผู้ร้ายของเบาเข้าลักทรัพย์	กลัวเขาจับวิ่งป่วนไรรอหน้า	5
จงทรงพระเจริญเถิดราชา	ข้าขอลาแต่บัดนี้ไป	6

ศกุนตลา - ทุษณัฏ ศกุนตลา ตอนที่ 2 องกที่ 1 ฉากที่ 3

สามกรุง		
พระองค์ทรงรักข้า	เรื่องคุณ	7
เพราะพึ่งมาพึ่งบุญ	บาทเจ้า	8
ไปหาพระการณ	จักรวาล ไรยแธ	9
เป็นอนเมอเมอแก่เจ้า	ทอดทิ้งทางดูแล	10
ความรักกันฉัน	ชกมด	11
คังอุบลบานบน	น่านน้ำ	12
คราวโรยระโหยคน	ตกต่ำ	13
ขึ้นบ่าจักข้า	ซัดขึ้นเนินไฉน	14
ข้ามาทหาศคอกหญ้า	สามภักดี	15
มันมั่งความจงรัก	รับใช้	16
เจียมกายหมายศักดิ์	ส่งส่ง	17
รองบาทอธิราชไท	ถึงท้าวเชอฉวิล	18

พระสนม - สมเด็จพระสุริยามรินทร์ สามกรุง ภาค 1 สมัยอยุธยาแสน

ทราชมเขยเจดยเลหลอ	ลองใจ เรียมถา	1
พีมเคยมโคร	เขมเจ้า	2
นนานนิตยสนธิโน	เสนหนุช	3
โครมิคลาคชาคเคลา	คูนองครองนาง	4
นงพงวายาจิตญ	เพ็ญลักษณ	5
เจ้าอยุคเคียงภักทร	พีแผว	6
ศฤงคารสรารุรัก	เริงรีน	7
อันไชหญิงยิ่งแก้ว	เปียงแก้วแววตา	8

สมเด็จพระสุริยารามรินทร — พระสนม สามกรง ภาค 1 สมัยอยุธยาแสน

สาวตรี

ทูนเกศ	นองรักทรงเคชดาสาย	9
เมื่อไครพระเหินทางจากขางกาย	มิไควยค่านึงถึงทรกรรม	10
เจ้าประคุณพระทูลกระหม่อมแก้ว	อย่าทรงแคลวคลาไปไกลหม่อมฉัน	11
ขอยอมตายถวายซึ่งชีวัน	แทนองค์พระจอมขวัญมรรคา	12

สาวตรี—สตัยวาน: สาวตรี องกท 2

จอมขวัญ	ยิ่งกว่าชีวันเสนหา	13
พี่น้องจะพรากจากแก้วตา	เท่ากับฆ่าตนเองไพรรลัย	14
พี่เป็นทวงโจมครอยู่เป็นนิตย	ไม่ละเลยเชยชิดพิสมัย	15
ชีวิตพี่ยังมีอยู่ตรามโค	ขอถอนมทราม้วยชีวัน	16

สตัยวาน — สาวตรี สาวตรี องกท 2

อันความรักของพี่มีมากน้อย	อยู่เพียงไรไม่ถอยนระอยซึ่ง	17
ถึงแม้ว่าฟ้าดินจะกินทพิง	พี่ก็ยังรักนงผู้ตองใจ	18

สตัยวาน — สาวตรี สาวตรี องกท 2

ผ่านฟ้า	ผู้เป็นยอดชีวาภระหมอนัน	1
เห็นแล้วพระองค์ทรงรักกัน	เหตุฉะนั้นเชื่อแท้พระวาที	2
มิใช่เกินกว่าพระองค์จะทรงหมาย	มิใช่เกินกว่าฤาสาจะทรงหนี	3
แต่ว่าสิ่งน้อยใหญ่ในโลกนี้	เห็นอยู่ก็ล้วนแต่อนิจจัง	4
สาวตรี - สัตยวาน <u>สาวตรี</u> องกที่ 2		

สัตยวาน	อันความรักเหมือนน้ำอมฤต	5
สาวตรี	ไต่ค้มแล้วขึ้นจิตพิศวง	6
พร อมกัน	ระงับโรคโรคนุญนพระจง	7
เพราะรักกันเย็นยังยั่วชวนใจ		
สัตยวานและสาวตรี <u>สาวตรี</u> องกที่ 2		

สาวตรี	อยู่ปานนี้หรือยังไม่จิด	8
สัตยวาน	เป็นไม่วั้นซัดละโฉมศรี	9
สาวตรี	อันเวลาล่วงมาถึงเกือบปี	10
สัตยวาน	ส่วนตัวพินเห็นเป็นหนึ่งวัน	11
สาวตรี	ไต่พังพระวาทีเช่นนี้ไซ้	12
ใครจะไม่ลุ่มหลงองค์จอมขวัญ		
สัตยวาน	ถ้าใครไต่เมียบั้นนี้ชั่ววัน	13
จะไม่หลงเมียบั้นนี้ไฉนใด ?		
สัตยวานและสาวตรี <u>สาวตรี</u> องกที่ 3		

อาหรับราตรี. อาบู่หะขัน

ประภิตินเทียมเทียบหน้า	อิงอร	14
สนิทแนบแอบอกนอน	นุ้มเคล้า	15
หาไหนไปเล่าสัสมร	เสมอชีพ เรียมเลย	16
หอมบว้ายสเร้า	รินเพียงพวงผกา	17

อาบู่หะขันว่าพึงถึงนาชาตอลอว์คัก นิตราชาคริต

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์ พระราชชายาและพระสนม

พิทักษ์นันทกาน	เห็นใจ จริงเอย	1
ใบรักภูวิไล	เลิกล้ำ	2
ชื่นจิตเพราะหลอนไซ	คำซื่อ	3
อีกปิ่นพิชชา	ส่งให้รักแรง	4

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระศรีวิริทรา พระบรมราชเทวี สมเด็จพระศรีวิริทราพระบรมราชเทวี

พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

แสนรักสุกรักเพียง	ชีวี แม่เอย	5
เปรียบคังแวนนันทา	พี่ร้าง	6
แม่จากสักการาตรี	กรมทเวศร	7
แม่ว่าเรตินุชราง	สุคนธา	8
จักไปไหนกลางกลาว	ลองใจ	9
จริงจิตรจักอย่างไร	กัญ	10
จักไปหรือมิไป	โนนเปลา	11
คงแต่เรากอดดู	สั่งเจ้าจนเคื่อง	12
ความรักจักเปรียบด้วย	ใบไม้	13
เด็ดกิ่งยังใบพิว	หมอนม้วย	14
บริสุทธิดาจักกลัว	ใบเน่า โฉนนา	15
รักต่อรักรวมด้วย	เด็ดไฉฉินใจ	16
บัวโรยราเรีกร้าง	แรมไป	17
เพราะสัศวินพิชชีใบ	บ่อนไต้	18
ถึงโรยเหาไรไร	กลีบงอก โฉมนา	19
กลัวกลัวกลัวแต่ให้	คิดแล้วคงเห็น	20

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ท้าวภักดีสารนุรักษ์ (เจ้าจอมเพิ่ม) ราชประคิพพิทไนสมเด็จพระปิยมหาราช

หลายวันอากาศร้อน	ร่มทรง พี่แฉ	1
แต่เมื่อยามเห็นดวง	พักครนอง	2
ความรอนระทมรวง	หลุดจาก พี่นา	3
เนตรตอเนตร แฉจ้อง	จิตปลื้มเสนาหา	4
ดวงจิตยามอยู่ข้าง	เคียงสมร	5
กระจำปานหินกร	สองจำ	6
ดวงจิตเมื่อจำจร	ไกลจาก แม่เนา	7
ราวเมฆมีแก้วหล้า	โลกล้วนมลมอ	8
ขอเพียงได้รู้ว่า	หลอนรัก	9
ขอไผ่ต้น เห็นพักตร์	นิ่มนง	10
ขอไถ่ถามงลักมณ	หลอนคิด ถึงนา	11
ขอแต่อย่าให้ทอง	ห่างเจ้านานวัน	12
อันว่าชีวิตนี้	หากยัง	13
ยืนอยู่ก็ปีติ	คูนอง	14
ชีวิตที่ยอมปลง	ปลื้มสละ	15
ขอแต่อย่าให้ทอง	พรากพันลักมณ	16
ชีวิตฝากนง	รวมใจ	17
ปวงสุขหวังที่ใน	หลอนแท้	18
ยามทุกข์และโรครภัย	เบียดเบียด	19
เชิญลักษ์มีช่วยแก้	ทุกข์ช่วยเสนาหา	20
ขวัญเนตรนเรศล้ำ	เลอสร	21
ควรรับมอบชีวิต	พี่แล้ว	22
แลกกับจิตแจ่มจันทร์	มอบพี่ ไว้เทอญ	23
ขอพิทักษ์จิตแก้ว	พี่ด้วยชีวิต	24

พระราชพิธีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่พระนางเธอ
พระองค์เจ้าลักขณานุคุณ พระมหาธีรราชเจ้า

ทะเลกว้างเหมือนอย่างชีวิตพี่	เค็มไม่มีฝั่งผ่านใจหาความ	1
ถึงตั้งใจหาสุขทุกโมงยาม	มิได้ความสุขเต็มปริ่มเปรมใจ	2
จนได้รักโฉมครูผู้เยี่ยมยอด	จนได้กอดกลอยจิตพิสมัย	3
จนได้จูบรูปประโลมโฉมวิไล	จนได้รู้แนใจว่าหลอนรัก	4
จึงได้คืนพันจากนิทรานัน	จึงได้พลันสุขแท้แนประจักษ์	5
จึงได้ชื่นจิตเสวยและเงยพักตร์	จึงได้รู้สรักอันจุใจ	6
ดูทะเลที่ยังเทคลื่นเข้าฝั่ง	พี่ขอตั้งสัจยาธิษฐานให้	7
น้ำทะเลยังมีแห่งมิแล้งไป	พี่นี้ไม่ขอละระอารัก	8
แมคราบไคพระพายยังผายพัด	รักยังมีคัมภีร์อยู่คู่สมักร	9
ตะวันเดือนยังไม่เสื่อมเลือนลาลักษณ	ไม่ขอถอนหย่อนรักสักนาที	10
ขอคงอยู่คู่แหม่มมีมิตร	ขอคงซิคชมพักตร์ลักษณ์	11
ขอคงฟังแก้ตาเจ้าพาที	ขอคงกอดยอชวีชั่วชีวัน	12
ถึงตัวไปใจอยู่เป็นคู่ชม	ร่วมภิรมย์รักซิคพิสมัย	13
ถึงร่างกายวายวัยดับชีพไป	ขอฝากใจจอกจอกอยู่แทนเอย	14
พระราชินีพนธ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ พระนางเรือ พระองค์เจ้าลักษมีลาวัณ พระมหาธีรราชเจ้า		
อำนาจของฟ้าปางบรรพ	ชาวเน่นำมัน	15
จำเดิมเริ่มแต่ได้มี	วิสสาสะพี	16
ยิ่งพิศยิ่งคิดตาต้อง	ยิ่งพบยิ่งปอง	17
ยิ่งพูดยิ่งฟังหฤทัย	ทั้งเสียงเพียงไซ	18
ยิ่งชมยิ่งชวนชวนแล	ยามอยู่เดี่ยวแค้น	19
ตั้งแต่ได้สรวนร่ามระริงค์	แทบน้ำองค	20
ไม่เคยของซัดอภัย	แม่ลักเวลา	21

พระราชินีพนธ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่
พระนางเรือ พระองค์เจ้าลักษมีลาวัณ อาเคียรราช

นั่งคำนึง	ถึงน้อง	ผู้ต้องจิต	1
แม่มิ่งมิตร	บอดรัก	ลักขมิ	2
ความรักรุก	ทุกหิวา	และราตรี	3
บได้มี	สร้างรัก	ลักเวลา	4
ในกลางวัน	สุริยัน	แจ่มกระจ่าง	5
เห็นหน้าน้อง	พองกลาง	หว่างเวหา	6
ยามราตรี	พิพิกิจ	พิศนภา	7
ก็เห็นหน้า	โฉมศรี	อยู่แทนจันทร์	8
ถึงยามนอน	ฝัน	ถอนใจใหญ่	9
แว่วเสียงใส	รับขับ	ขึ้นรับขวัญ	10
เห็นรูปนาง	ข้างเคียง	เคียงหมอนนั้น	11
หายโศกศัลย์	นอนเฝ้า	กระหม่อมใจ	12
เมื่อลมโชย	โอบกลิ่น	ผกากรอง	13
มาถูกต้อง	นาคา	พาฉันไป	14
ถึงยามเมื่อ	ประโลม	โฉมอุไร	15
หอมชื่นใจ	บอกรัก	ยิ่งมาลี	16
นึกถึงตา	วนิดา	เมื่อแลจับ	17
นึกถึงโอรส	รับ	สำรวจพิ	18
นึกถึงแก้ว	นางแฉม	ราวสุริย์	19
นึกถึงองค์	ราวคำดี	ที่นิมิต	20
เมื่อยามทอด	บอดชีวิต	คิดอุรา	21
ขึ้นนาคา	สุกกอม	กลิ่นหอมหวาน	22
พุ่มพิศโอรส	ราวโกศ	นาคา	23
ให้ลิ้มรส	เสน่หวน	เข้ากมล	24
เมื่อไรพบ	ดูประโลม	โฉมเจลา	25

ก็ ¹ ยัง ¹ ร่ำ	ให้ ¹ ระ ¹ กอง	น้อง ¹ อีก ¹ หน	1
ยัง ¹ เห็น ¹ ยัง ¹	งาม ¹ มาก	ยัง ¹ อยาก ¹ ยล	2
ยัง ¹ ไค ¹ เซย	นฤ ¹ มล	ยัง ¹ อยาก ¹ เซย	3
ชม ¹ กลาง ¹ วัน	มิ ¹ ทัน	จะ ¹ สิ้น ¹ สรรพ	4
ตะ ¹ วัน ¹ ลับ	ลวง ¹ ทิวา	นิ ¹ จา ¹ เอย	5
ชม ¹ กลาง ¹ คืน	มิ ¹ ทัน ¹ ชน	อุ ¹ รา ¹ เซย	6
เวลา ¹ เลย	ลวง ¹ ก็ ¹ ก	นิ ¹ ก ¹ ซัด ¹ ใจ	7
ถึง ¹ วัน ¹ บาว	เท่า ¹ กับ ¹ เค ¹ อน	จึง ¹ เล ¹ ื่อน ¹ ลี	8
ถึง ¹ เค ¹ อน ¹ บาว	เท่า ¹ กับ ¹ ปี	หนึ่ง ¹ นี้ ¹ ไค	9
ถึง ¹ ปี ¹ บาว	เท่า ¹ กับ ¹ ร ¹ อย	ฉ ¹ นำ ¹ ไซ ¹ ร์	10
ก็ ¹ ยัง ¹ ไม	นาน ¹ พอ	เพ ¹ ื่อ ¹ กร ¹ อร ¹ ัก	11
ตลอด ¹ ชา ¹ ดิ	มิ ¹ ขอ ¹ ชา ¹ ค	เส ¹ น ¹ หน ¹ อง	12
ขอ ¹ ประ ¹ คอง	เก ¹ ียง ¹ ค ¹ ู	ผู้ ¹ สม ¹ ค ¹ ัก ¹ คิ	13
ขอ ¹ จุ ¹ มพิ ¹ ท	ชิ ¹ ค ¹ อุ ¹ รา	บุ ¹ พ ¹ า ¹ ภ ¹ ัก ¹ คิ	14
ขอ ¹ จู ¹ มกอด	บอ ¹ ค ¹ รัก	ริ ¹ น ¹ ฤ ¹ คิ	15
ขอ ¹ เอน ¹ เอ ¹ ียง	อง ¹ ก ¹ แ ¹ ย	อ ¹ ย ¹ แน ¹ ม ¹ ข้าง	16
ขอ ¹ เซ ¹ ยคาง	พิ ¹ ศ ¹ พั ¹ ก ¹ ศ ¹ ร	ล ¹ ัก ¹ ม ¹ มี	17
ขอ ¹ แน ¹ บ ¹ เน ¹ ื่อ	นิ ¹ ม ¹ ว ¹ ล	บอ ¹ ค ¹ ย ¹ ว ¹ น ¹ ปี	18
ขอ ¹ ส ¹ ค ¹ ับ	ว ¹ า ¹ ที	ที ¹ จ ¹ ับ ¹ ใจ	19
รัก ¹ สม ¹ ร	บ ¹ ่อน ¹ กะ ¹ น ¹ ิง	ส ¹ เ ¹ น ¹ ซ ¹ ึง ¹ จิต	20
ที ¹ ค ¹ ิด ¹ ฉ ¹ ิด	มา ¹ แ ¹ ก ¹ ก ¹ อน	ก ¹ อน ¹ ใจ ¹ ใหญ่	21
แม ¹ มิ ¹ ม ¹ ว	หล ¹ ง ¹ เล ¹ ย	เซ ¹ ย ¹ อ ¹ น ¹ ไป	22
ก็ ¹ คง ¹ ไค	ชน ¹ อุ ¹ รา	มา ¹ น ¹ า ¹ น ¹ วัน	23
ค ¹ อ ¹ แ ¹ ก ¹ นี้	ขอ ¹ บ ¹ า ¹ มี	จิต ¹ สง ¹ ส ¹ ย	24
ไม ¹ ขอ ¹ ไกล	โณ ¹ ม ¹ คร ¹ ุ	ผู้ ¹ จ ¹ อม ¹ ช ¹ ว ¹ ญ	25

ขอเอารัก	ผูกรัก	สมัครกัน	1
จนกระทั่ง	ชีวิต	พี่บรรลัษ	2

พระราชพิธีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่

พระนางเชษฐาองค์เจ้าลักขณธิดาวัณ พระราชกนิษฐาในพระบาทสมเด็จพระ

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

โหวตรักในขณะที่ชายหญิงพลัดพรากจากกัน

กนกนคร

สามีละร้างห่างหาย	เจียนวายชีวิตปลิดสูญ	1
แสนเศร้าคร่ำหาอาดูร	อาดูรกรรมกรรมทางน	2
ความรักชกใจให้สู้	ยอมอยู่ถึงเกลือกเสือกสน	3
ไม่หมายวายพรากจากชนม์	คืนรอรอหาสามี	4

กนกเรขารำพึงถึงสามี

กนกนคร

อาพาธสาครนอนคลิ้น	ทวนส่อนอกไขไหวน	5
เหตุเหี้ยมเกรียมกล้ำมาทวน	กำสรวลโศกสลักรักรื้อ	6
พลัดผู้เคยเชยชื่น	จึงคลิ้นเครงกลิ้งจริงหรือ	7
อกทเลเลไฟไหม้อื้อ	อิงอ้อเพราะพรากจากรัก	8
น้ำนัลคิ่นเข็นเป็นผอย	พร่ำพรอยพรหมหน้าชาหนัก	9
เค็มคือชดนัยน์ไหลพัคตร	พรากรักคือพรากจากภพ	10
อกถูกอกสมุทสุกแมน	มันแมนคือไอไฟอบ	11
ทุกขเราเท่าทันอรรณพ	ช่วยลบเคราะห์หว่างกลางทุกข	12
เกื้อหนุนจนใจให้สม	อวณรับถึงถึงสุข	13
ซ่อนซบอุปถัมภ์ทำนุ	ไปรคปลุกชีพไว้ให้ฟื้น	14

กนกเรขารำพึงถึงความรัก กนกนคร

กาพย์เห่เรือ

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ชื่อนางนางคลี่ไว้	คึกทรมวยเคยสรงสยาย	1
กลิ่นรำน้าอมาย	ไม่วายว่างห่างหอมเลย	2
เห็นปรางคึกคั่น	เหมือนพี่ขึ้นชกชมเชย	3
จากนางสำอางส่าย	เลยชมปรางต่างโฉมฉาย	4
นางแย้มเชรมนมสวัน	พี่ถูกถ่มน้องยิ้มพราย	5
ชื่นชมสมสุขสยาย	ว้ายสวาพนักกรีกกรมเกรียม	6
เล่นนางอย่างเล่นน้อง	เหลือใจจุทองหาไหนเทียม	7
ปักป้องช่องชวนเรียม	เห็นรอยคึกคึกไม่หาย	8
ล่ำเจียกกลืนนวลอน	เหมือนศรีสมรแม่แต่งกาย	9
ผิวผ่องตองตาชาย	หมายรักน้องป้องจิตจาง	10
รสสุคนธ์ส่งกลิ่นกลบ	เหมือนน้ำอบไซลมองค์	11
เรือชายใกล้กาหลง	คึกโฉมยงเจ้าตามมา	12
กล้วยไม้พันไม้คึก	เป็นพวงพิศเพริศพรายตา	13
อายอมสบนาสา	พากลิ่นน้องลงมาธา	14
กลิ่นแก้วแก้วกลิ่นซัก	พระพายพักรำเพยกระพือ	15
น่านแก้วคอกแก้วคือ	แก้วเนตรพินิจไคร	16
คอกแก้วศรีชาวผ่อง	ไม่เหมือนน้องตองคึกใจ	17
ชาวเหลือเงาเรือเรือใส	ในแหล่งหล้าหาไหนทัน	18
พุดทชากดาษคั่นคก	กอก้านปรกประเกี้ยวพัน	19
มลิคอกออกแถมกัน	หวนหวนงนุชสุคกรมเกรียม	20

พุกพธากเกมมลิ	น้องช่างวิหาไหนเทียม	1
ร้อยกรรองท้องจิตต์เรียม	วางให้พี่ข้างที่นอน	2
ไม้คอกออกต่างต่าง	หลากหลายอย่างถูอรชร	3
คึกความยามบังอร	เจ้าผูกไม้ให้เสียบทรวง	4
สาวหยุกขึ้นพันร้ว	คิดพันพิ้วค้วยคอกขวาง	5
สาวหยุกสาวน้าวพวง	สาวหยุกน้อยคอยพี่ชาย	6
ล่าเหล่าเข้าเกมค้วย	เหล่าแถมถ้วยหนึ่งเมามาย	7
เมาขลุ่ยสุดสาวทหมาย	ร่ายกว่าเหล่าเฝ้าทุกขทน	8
รักเร่เร่ร้างรัก	เล่ห์เรียมหักรักเร่เรน	9
จากน้องท้องจำจน	ผลกรรมพรากจากน้องนาง	10
กระสุนส่งกลืนเกลี้ยง	คิดพางเพียงจากจำจาง	11
จำพรากจากจรทาง	ทิ้งน้องไว้ไกลกระสุน	12
ซ่อนขลุ่ยซ่อนซึก	ซ่อนชายรักเรียมจากถวิล	13
ชายโคในแผ่นดิน	คิดเชยน้องท้องเคื่องกัน	14
เรียมร่ำร่ำภกน้อง	นวลสมร แม่เฮย	15
เกยกระกองบังอร	อุ่นเนื้อ	16
ยลเหล่าทิดชากร	กกดู เคียงเฮ	17
นึกเมื่อยามกอดเกื้อ	เกศแก้วกับกร	18
เรียมร่ำคร่ำครวญคราง	โคยแฉทางท้องเถื่อนพนม	19
ปักขานาเซยชม	แซ่เสียงร้องร้องอิงอด	20
โนรีสีปานชาด	งามประหลาดนาฟิงยด	21
เหมือนนุชนฤมล	หมสืสวาคบาคตาชาย	22

สาธิตาจับกิ่งแก้ว	ส่งเสียงแจ้วจับโศกหมาย	1
เหมือนเสียงเจ้าโนมฉาย	พริ้งไฟเราะเสนาะกรรม	2
พิราบนีลาปรำ	เหมือนน้องกรำครวญจาบัลย์	3
จากพรากเหมือนพรากขวัญ	เนตรพี่ไว้ให้เกรียมกรอม	4
นามนกชื่อรังนาน	เหมือนรักราญนานถนอม	5
นางนวลนิกนวลจอม	กรอมจิตต์กรีกนิกนวลนาง	6
เบญจวรรณวันจากเจ้า	กำศรคเคี้ยวแทบวายวาง	7
เค้าโมงโมงไคนาง	จักคิ่นแอมแนมนิทร	8
กอกบัวอุกบัวเจ้า	เคล้นคสิ่งเกล้าเต้านุษา	9
นกแก้วกึ่งแก้วตา	มาราร้างห่างสมศรี	10
สัควาวนไต่เค้า	ไปแจ้งเจ้าเรียนทุกขทวี	11
หอนเห็นนกพาที	รอบอกดังฟังวงแกล	12
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว "เหมนก" <u>กาพย์เห่เรือ</u>		
แสนถวิลหวั่นหวั่นควาย	วนิดา	12
พลางระเบียบรพฤษา	ซอซอ	13
เรียงรูนรุษนก	กอกก	14
ไปบ่ส่างโศกสร้อย	สุก้างอาดูร	15
เฉอปรางเปรียบปรางเจ้า	หอมรสเร้ารินรวริน	16
สลักไฉโยยุพินทร	สลักไฉให้อาวรณ์	17
ส่อนส่อนทรวง	ทุกขระลวงแทบวายมรณ์	18
กระทุมกัณฑ์มกร	คือกรำครำครวญศิลา	19
ศุภกรมไปกรมสุข	กรมแต่ทุกขทุกวัน	20
ต้นโศกเหมือนเรียนศิลา	โคตรกลั่นกลั่นน้ำตา	21

รักปามารซื้อพอง	กับรักน้องนงคพงา	1
สลาตึงเล่ห์สลา	น้องเจียนไวให้พี่ชาย	2
ไม้เกดเหมือนเกศเจ้า	กลืนรุ่งเร้าวนอบอาย	3
ชานางอย่างน้องกราย	ย่างเยื้องกรีกิจริททำ	4
ระกำหนามระกะ	เหมือนนุระเรียบระกำ	5
ไม้จากเหมือนจากจำ	เพราะจากเจ้าเฝ้าทุกขทนต์	6
ชงโคคึกคึกขงขี้	โฉมทองคั่นดมด	7
นางแย้มคุดเรียบขล	น้องแย้มยิ้มพริ้มพรายงาม	8
ลำควนหวานหอมชื่น	เหมือนรสรื่นชื่นขงราม	9
นมสวันเล่ห์บัวงาม	บงกชเจ้าล้าเภาพาน	10
กระฐินกลั่นหอมกลบ	เช่นน้ำอบสุกคามาลัย	11
อินทนิลกลั่นตระการ	เช่นเกศเจ้าเกล้าสุวคนธ์	12
พิภุสณกลั่นชื่น	รวบระรื่นชื่นกระมล	13
ทนต์กลาดกาษาภูวกล	กลดสั้นไวให้เรียบชม	14

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว "เทศน์ไม่" กาพย์เห่เรือ

กาพย์เห่เรือ

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

แล่นเรือมาแซมช้า	ตามกระแส	1
แลเลื้อยเลียหลังแล	ไผ่บ้าน	2
ใจโยนประหนึ่งแพ	โกนคลื่น	3
ลมเนือยระเรื้อยสำราญ	จิตต์เศร้าหาศรี	4
รวิ้อนแพแลสะพรั่ง	คลื่นโกลนฝั่งกักกวักไกว	5
แพโยนโยนเหมือนใจ	เรียมผู้ไผ่ถึงเคหา	6
ผ่านทางบางคอแหลม	ซื่อบางแนมเห็นดวงใจ	7
แหลมหลักจันทน์	เหมือนแหลมคำเจ้ารำวอน	8
ปากลัดคักวัก	ทางนทีสู่สารคร	9
วานลัดคักทางจร	คดสู่เจ้าตักเศร้าใจ	10
เห็นเสาววิทย์เคน	เป็นของเลศประเสร์สุครัน	11
ถนัดก็จรรย	ผูกกันไฉ่ไม่มีสาย	12
ดูราวกับสองจิตต์	มิตรต่อมิตรคิดเหมือนหมาย	13
เหมือนตารักตาช่าย	ตาเห็นรักประจักษ์ใจ	14
ลมเนือยเรื้อยเรื้อยมา	กลิ่นนุบฉามารวยรมย์	15
วันรวยราวมวยณม	ที่เคยชมชื่นใจ	16
ลมพัดไม้จักจ้าน	พอประมาณไม่แรงไป	17
เหมือนนยามเจ้าทรมวย	พิศราเพยเชยฤดี	18
อากาศสอากโปรง	สบายโล่งกลางวาริ	19
แต่จิตต์คิดถึงศรี	จิตต์จึงเหงาเศร้าอาดูร	20

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เห่ชมทางไปปากน้ำ" กาพย์เห่เรือ

ฝูงปลาอากาศทอง	ทะเลหลวง	1
ดูชาติมัทศยาปวง	ดูเกล้า	2
ยิ่งดูยิ่งโทรมทรวง	แสนโศก	3
ไอ้คนึงถึงเจ้า	จิตคว้าแหวนวิล	4
ฝูงปลาอากาศ	วายเกลื่อนกลาดทะเลหลวง	5
ดูชาติมัทศยาปวง	เคียงดูเกล้าเข้าวนเซย	6
ยิ่งและเงงพิศ	ยิ่งเฝ้าจิตนี้จาเอย	7
ราวปลามาสร้างเขย	ให้เริ่มเฝ้าเหงาวิญญา	8
ปลาชื้อดูวน	หวานคำนึงถึงเคหา	9
คำนึงถึงแก้วตา	พญน้อยผู้กลอยใจ	10
ดูเราเข้าวนจิต	คิดถึงมิตรจิตหทัย	11
เราอยู่ดูพิสมัย	เราทั้งสองครองคู่กัน	12
เนื้ออ่อนนอนแต่ชื่อ	ดูเปรียบน้องนางสวรรค์	13
นวลจันทร์ชื่อนวลจันทร์	ไม่นวลเท่าเจ้านวลแซ	14
กะพงเปรียบงงชู้	อันแอ็คในดวงแ	15
ห่างเจ้าเฝ้าทอแห	เหมือนนกกพงคงหนายหนาม	16
โถมามาวายล่อ	พอเห็นไถ่ไถ่ร้างาม	17
วานมาหานงราม	ทรมสงวนชวนนางมา	18
ตาเคียวดกเดี่ยวดี	ก็ยังดีกว่าพี่ยา	19
เรศร้างทางแก้วตา	สองตาแลแพตาเคียว	20
คำนึงถึงเจ้าพี่	ราวไฟจื่ออารมณ์	21
เรศร้างทางเห็นชม	ว่าแหวนจิตคึกกลวิล	22

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เหอชมปลา" ภาพยนตร์เรื่อง

สี่ช้างช้างซื้อแล้ว	อย่าช้าง	1
อย่าโกรธพี่จริงจัง	จิตต์ของ	2
ตัวไกลจิตก็ยัง	เนาแนบ	3
เสนห์สนิท้อง	นิจ้ออ้ออูร	4
สี่ช้างช้างแกซื้อ	เกาะนั้นเกาะจะช้างโคร	5
ขอแต่แม่กว้างใจ	อย่าช้างชิงพี่จริงจัง	6
ตัวไกลไฟที่อยู่	เป็นต๋องกรองยื่นยัง	7
ห่างเจ้าเข้าแลหลัง	ตั้งใจคึกมิตรสมาน	8
อ้างหินนีกอ้างหิน	ที่ยุพินเคยสนาน	9
โอ้อายุพาพาล	จะอ้างว้างริมอ้างหิน	10
เรือผ่านเกาะกระกาษ	แม้สามารถจะฟังกิน	11
จะเขียนสาราจิน	ทนาส่งถึงนงเขว	12
ถึงอ่าวพุทธรวัน	วิกวิกสันสือกเรา	13
คิดถึงพุทธรเจ้า	เคยเก็บไว้ให้พี่ยา	14
ครันถึงทุ่งไก่อเคี้ย	ยิ่งละเหี้ยละห้อยไป	15
นิกยามเจ้าทรมวย	ปรุงแกงไก่ให้พี่กิน	16
เกินผ่านร้านลอกไม้	ก็ยังไผ่ใจถวิล	17
เคยชวนโฉมยุพิน	ชมดอกไม้ที่ในส่วน	18
เกาะขอเหมือนขอเจ้า	ยุพเขวอนงคนวล	19
แสวงขบอมิควร	เพราะน้อมเนื้อเหลือเลิศชม	20

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เหอชมชายทะเล" ภาพย่ให้เรือ

รอนรอนนอกไอ้	อันญงค์	1
สุริยพระมีดลง	หมกแล้ว	2
ขามมีดซัดเย็นองค์	วายุพัก	3
ยิงกรีกนิกถึงแก้ว	พี่เต้าทรงสวัสดิ์	4

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เหศวรณู" ภาพยเหเหเรือ

ดูใครไม่ขึ้นจิตต์	เท่ามิ่งมิตรวนิดา	5
ดูพลางทางจับตา	ชายตารักชักตาชม	6

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว "เหศวรณู" ภาพยเหเหเรือ

เกเรก้าคัก

ไอ้เป็นกรรม, จำพราก, ไปจากโลก	จำวิโยค, พลักพราก, จากพี่หม้าย	7
ไม่ไค้จิต, สนิชชม, ภิรมย์ใจ	จะอยู่ไย, ไม่เป็น, ประโยชน์เลย	8
ไอ้สงสาร, พี่หม้าย, ใจจะเก้ร่า	เธอจะเฝ้า, โศกกา, นิจจาเอ๋ย	9
กรรมเนียมชาย, หมายใจ, จะไค้เซย	ไม่ดำเร้ว, คงเลย, ต้องตายตาม	10

เรไรร่าทั้งถึงสมัย เกเรก้าคัก, บทละคร องค์ที่ 7 ทั้งจิตคิดลั้ง

เงาะป่า

โอ้วว่านิจาเจ้าดวงจิต	รักถึงชีวิตของพี่	1
อยู่หลักหลักหรือมาปลัดไปทั้งนี้	สุดที่ระทนทนแล้ว	2
แค้นใจไพร่มาปองร้าย	มาคหมายชิงชวงเอาดวงแก้ว	3
คือไครยังไม่รู้เฒ่า	มาอาวกลั่วแก่งจะดูก็	4
หรือเจ้าตระหนกตกใจ	แล่นไปในป่าปะ เสือหมี่	5
ฝากพักที่กินอินทรี	ก็คงมีอากร่างให้เห็นรอย	6
เจ้ามาหายไปในไคร	สุดที่ระ เคาตักตอย	7
ครวญครำน้ำตาหยาดน้อย	สลดน้อยไปไม่สมประดี	8

๘ เณรว่าฟังถึงลำหับ เงาะป่า

เดินกลางทางชำเลื่องแลเหลียว	ลับโศกเกี่ยวกว่าดินถวิลหา	9
โอ้วว่าลำหับเจ้าพี่อา	อนิจจาจะเป็นประการใด	10
นกตอกคึกคักทุ่งกระพือรอน	เหมือนเมื่อแห้วสมรจะมาให้	11
นกทอเตี้ยลุ่มคูอยู่ปลายไม้	เหมือนเมื่อไครนั่งเรียงเคียงคู่กัน	12
นอกสนอกชอกซอนเที่ยวหาเหยื่อ	เหมือนเมื่อกินเลี้ยงแล้วทำขวัญ	13
นกตอต่างประสานเสียงจำเรียงตน	เหมือนเมื่อปลอบสวสวรรค์ชวนคำนิน	14
นกกาถูเสียงคูไม่เพราะหู	เหมือนเมื่อศฤเข้ามาขวางได้ล้างเขิน	15
นกกาหลังเฉียวกระแด่เมื่อแม่เมิน	เหมือนเมื่อใครดมสรเห็นไปห่างไกล	16
นกปลาจับเจ้าหมู่หุเหียว	เหมือนเมื่ออยู่เกี่ยวทุกซ้นหม่นไหม้	17
ดูพลงทางวันทกตอนนทัย	หยุดยืนร่มไม้แล้วโศก	18

๘ เณรว่าฟังถึงลำหับ เงาะป่า

โอ้อ้อคำหับของเรียมเอ๋ย	ทรมานเซยผู้เทียมชีวิตพี่	1
จะขออำลาเจ้าแล้วคราวนี้	มิได้มีชีวิตสืบไป	2
อเนาเขาตามสังหาร	ก็พอก่อนเขาได้	3
มีผู้ลอบยิงจากในไพร	เป็นจนใจจำลัดกับชีวิต	4
พี่ตายจากพรากเจ้าไปทั้งรัก	สุดจะหักห้ามวิโยคโศกจิต	5
มาตรแน้นชีวิตพี่ม้วยมิก	จึงคืนคิดรักใครในอเนา	6
เขาคงพิศวาสไม้มากหมาง	จงเลื่อมส่างวิโยคโศกเศร้า	7
ให้พี่ตายวายพะวงกายนงเยาว์	จะหลับตาลาเจ้าบรรลัณญ์	8

ชมพลา - ลำหับ เงาะป่า

โอ้อ้อชมพลาของเมียเอ๋ย	โนนเลยมาสังกั้งนี้ได้	9
พอเถาจิตเมียติดเป็นพันไป	คว้นนี้กว่านิลยเป็นนารี	10
คงกลัวตายหมายแต่จะหาสุข	ถึงยามทุกข์เข้าสักหน่อยก็ถอยหนี	11
อันฝูงหญิงจริงจอย่อมมากมี	แต่ใจของน้องนี้ไม่เหมือนกัน	12
พอตายฤาจะหมายมีผิวใหม่	ให้กินใจกันเป็นนิตยภิกขุทวารวัน	13
ว่าเคยสองกองปองสามไม่ข้ามวัน	รสรักนั้นคงจะจางก่ายหมางใจ	14
รักของน้องปองแต่ให้แท้เพียง	ไม่หวั่นเลื่องเลี่ยมขามคามวิสัย	15
จะให้พอวายชนม์พันห่วงโย	เมื่อเกิดไหนจะได้พบประสมกัน	16

ลำหับ - ชมพลา เงาะป่า

กรรมกรรมลำหับเจ้าพี่เอ๋ย	ไม่เห็นเลยว่าจะม้วยเป็นผี	17
พี่รักเจ้าเท่าดวงชีวิต	หวังมอบชีพมารศรีจึงเสาะไป	18
ดูขอพ้อแมกยนิยอม	พรักพร้อมกันทำการใหญ่	19
สมกิลควรหรือมาจากไกล	มิได้แจ้งเหตุก็และร้าย	20

จึงอุทิศสัพพชยาตามนาง	ไม่จักจางจงจิตคึกมุ่งหมาย	1
พึงมาแจ้งประจักษ์เมื่อเจ้าตาย	ว่าโนมณายสมัครักชมพลา	2
แน่นแก่เดิมเริ่มรู้ความตระหนัก	จะห้ามหักจิตไว้ให้นักหนา	3
ไม่ชิงรักหักหาญดวงกานดา	เพราะความแสนเสนาหาหักอาลัย	4
ถึงจะยอมอมอกไม่เอิบเอื่อม	ก็ไม่เสื่อมชวาคึกพิสมัย	5
จะฝังรักสถักรูปไว้ภายใน	น่าน้อยใจกลับมาพาเจ้าตาย	6
อันความผิดของพี่นี้เหลือล้ำ	ให้ชอกช้ำแสนวิตกกอสลาย	7
ครวญพลางทางทรมทอศกกาย	กอกศพโนมณายเข้าโศกา	8

ธเนรว่าพึงถึงลำทับ เงาะป่า

ท้าวแสนปม

เอนองคลงเหนือพระแท่นมาศ	ยุพราชบไถ่หัดไหล	9
ชุมพลอกผ่าวราวไฟ	คิดถึงอรทัยผู้ยอกรัก	10
โอ้อวป่าละนี้เจ้าเนื้ออ่อน	จะเร้าร้อนไรสุขเป็นทุกขหนัก	11
เหมือนผิวแก้งละเลยไม่เชยพิกคร	เหมือนแสงทั้งนงลักษณ์ไม่โยคี	12
เจ้าจะโศกถึงผิวผู้ตัวห่าง	โอรานางนวลสองจะหมองศรี	13
ยามใดกวีโยคในบัดนี้	ฤาจะมีใครช่วยปลอบน้อง	14
โอกรรมทำไว้ในปางก่อน	กรรมมารอนรักร้างทางห้อง	15
พระเฝ้าตรึกใครเฝ้าปอง	จนแสงทองเอนง้วนภาลัย	16

ท้าวแสนปมว่าพึงถึงอุษา ท้าวแสนปม ตอนที่ 2

นิราศวัชราก

ว่าปางจากถ้ำวัค	รวกขนาน นามนา	1
พิลาศสลกจิตรปาน	ป่วยบั้น	2
กำศรวญเสนาะสนันสาร	สั่งเสนห์ นางแอ	3
ทรวงเจ็บเพียงศรจิม	จ่อได้เสียดสนอง	4
เกวียนเอยเกวียนหนักเบื่อง	ของบรร ทุกแอ	5
เกวียนก็มีกองหัน	หกกดิ่ง	6
ทรวงพี่หนักโศกอัน	สุดหนัก ยิ่งนอ	7
ยากจะผ่อนทุกข์ทั้ง	ทอดไวกลโค	8
ลุนาวัชรากแล้ว	ดังเล ใจเฮย	9
ทรวงพี่สุดโรเร	รักไว้	10
หลาวรวกสลิแสนเท	แทงอก พี่อา	11
เจ็บไปเท่าโศกไซ้	เสียดข้าทรวงเคียว	12
มองเพื่อนบุรยาตรย้าย	ยลสนุนน์ ยิ่งแอ	13
อกพี่กรอมกรมทุกข์	ทับซ้ำ	14
ชลเนตรชโลมมุข	หมองยิ่ง หมองนา	15
จิตรเจ็บเจียนซีพกำ	กึ่งม้วยจำเมิน	16
โชนุชปากนุชไว้	กลางใจ ค้วยแม่	17
คีรีวธาเซนไหน	ข้อมรู้	18
ถาบุชจะเอาใจ	จากพี่ เล่าแม่	19
สุดแทนบุญกรรมสู่	ทรวงแล้วแต่หลัง	20

เรียนมาลวงทุ่งลำ	ลำเนา เเงินเฮ	1
ทรงพิที่เพียบโศกเขา	หม้อง	2
ว่ารักหอนลิ้มเขาว	ยอกเสนห์ เลยแม่	3
โชมกอย่าลิ้มเราพอง	ว่าเพียงสั่งสาร	4
รอนรอนระเรี่ยไม้	ว่าไร	5
เลื่อนลี้วเหลิ้มไศล	ลับฟ้า	6
สุริยจากโลกย์ไป	ยังกลั๊ คิ่นเฮ	7
เรียนนิราศนุชน้ำ	เนิ่นน้องนานเห็น	8
ชนิเณว่าร้อง	เรียกผิว	9
วอนสวาทิฤกฉั	บอกข้าง	10
ฤว่าพถักถั่ว	เกี่ยวแม่ ฤเอย	11
ชนิกบอกรีมร้าง	รักไกลเซ่นกัน	12
ชนิไหยอกพิให้	หานาง	13
พิชยาสลลจิตรหมาย	มอยมอย	14
จวบวรจวบลุลกลาง	กังกัก แลยแม่	15
เรียนไปว่ายนิกสร้อย	สวาคิน้องเนาหลัง	16
เปนห้วงมาทางห้อง	นางนาน	17
เกรงว่าชายชวณสมาน	มั่งแล้ว	18
ใครเลยจักเอาภาร	พิทักษ์เสนห์ เลานา	19
ใจพิเผากใจแก้ว	เนตรไว้วางใจ	20
บ่อโศกน่านม่านวัน	โศกนัก	21
บ่อโศกเสมอจัก	ชากน้ำ	22
เรียนบ่าวรักรักหนัก	อกโศก ยิงนา	23
ถนักบ่อโศกเลห้ข้า	โศกฉอนเสียบทรวง	24

วังเวงสวาคีไอ	อาทวา	1
นีกอนาถนินธูมา	ทอคไว	2
จากจรแอบอกอา	ถูรเวศ วายดา	3
ล่ำกกลลวงลาญให้	โหกเพี้ยงวายปรณ	4
เรียมโศกจากนุชเสร์รา	ทรวงภอ	5
ยังกลับเพิ่มพบก	โศกร้าง	6
กิงตายคิกแตกอ	คักทอน หึงเฮย	7
คุดพิ่คักโศกคว้าง	คว้างไวไกลตา	8
คองโอบนามกล่าวซ้อง	เสียวกาย	9
นีกพิ่เคยโอบสบาย	สวาคีเลลา	10
นุชเคื่องชวนกายราย	รอยเล็ม มีแม่	11
ยามยั่วเคยหยอกเย้า	หยิกย้าวนใจ	12
แรมณดูเรศก้าว	กงคอน	13
จิตรเจ้มเจียนคมศร	เสียดเนื้อ	14
มาบาราศรักรจร	ใจหวง หลังฮา	15
เหลื่อจักออมใจเอื้อ	โศกไอ้ทรวงหมอง	16
หนองขุนอุทกชน	ชาคแคลน	17
เรียมขุนกลางใจแสน	สุกชี	18
ส่ายชลขุนหนองแทน	จิตรพิ่ ขุนแม่	19
น้ำจิตรพิ่ขุนนี้	ยี่งนำขุนหนอง	20

น้ำเนตรนองเนตรไห้	หานาง	1
ยิ่งกว่าน้ำหนองกลาง	สระไซ้	2
ชลเวศรเปี่ยมเนตรนาง	ชลพรรษ ปานฤา	3
โศกพิเพียงฉัพโร	ร่างร้างแรมจร	4
กลางคงประกาศไร้	แรมนวด	5
ก่ำกัศสวาทิหามสงวน	อยู่เหยา	6
ป่วนปวกกระกัศยกรวญ	ครางกร่ำ	7
บ้ำราศ์นिराक्ष	จิตรเพียงตรอมวาย	8
เรียบร่ำวันทก้อง	โศกา ฐรเอย	9
ก่ำศรกก่ำศรญหา	โศกสั่น	10
นีก้องแต่เคียวอา	โดยยิ่ง เจียวแม่	11
ดวงเนตรสองเนตรขึ้น	ชุมหนานองสินธุ	12
ร่ำแบ่งบุญบพิพรอง	ร่ำพรรณ	13
พร่ำนีกนิงขวัญ	เนตรน้อย	14
ภพนี้ราศ์กัน	กรรมพราก แฉวแม่	15
ภพนาขอรวมสร้อย	สวาคิดวนทุกสถาน	16
ภพนี้บ้ำราศ์แก้ว	กลอยแด	17
บรรพพอยาเห็นแห	ห่างนอง	18
ขอรวมทุกชาติแล	โคมเส้นห์ สนิทเอย	19
ขออุทุกหอห้อง	อย่าให้แรมขนาง	20
หากสมรจกมอกเมื่อ	มรณา สัญญา	21
สูญสันทสังขาร	ซากแล้ว	22
เอาชาติภพพมภา	ษาอื่น ก็	23
ทุกทุกชาติอย่าแคล้ว	กลาห้องห่างสงวน	24

หากนุชอุบัติเกิด	เกิดกาย ใจก็ดี	1
เรียมจักขุธาย	สวาคีน้อง	2
กว่าชนมชีพวาย	ปรางปรารถ ใจเยวแม่	3
ขอเสนหสนิททอง	แต่เจ้าใจเดียว	4
หากนุชเนาทิพยทอง	หนนิมาน แมนดา	5
รักพี่เลี้ยงบุญสถาน	สนหน้า	6
เสนอเสนหสนิททาน	การ่วม รศแม่	7
ตลอดสืบหทองฟ้า	อย่าแคล้วคลาศ์สงวน	8
สี่ทวีปเทวศก้อง	กำหรวญ	9
เสนาะเสนหใจครวญ	ครันให้	10
ดวงเค็มทวีปกวร	กึ่งไกรก เรียมเอ	11
บาราศรศรักไร	เสนหรางแรมถนอม	12
หลวงธรรมาภินันท์	นิราศวัชรวง	
ปลดอแก่		
วันกลั่นลำควนชวนเชย	ลมร่าเพยพากลิ่นหอมหวาน	13
สิบแสนสุคนธ์สุนนมาลย์	ไม่เท่าเทียมเปรียบปานควยรศรัก	14
หอมใจไม่เท่ากลิ่นสมร	มลิซ้อนสายหยกพุทธีประจักษ์	15
พิบูลแก้วพยอมหอมนัก	แต่รศรักหอมกว่าณการอง	16
ยามณการาร่วงคอกควงโรย	ถึงลมโชยกลั่นน้อยไม่ลอยล่อง	17

ส่วนสวาทคลาच्छเป็นอุครอง	ก็หม่นหมองยิ่งผกาที่ราโรย	1
จวงรำพึงถึงความรัก	<u>ปลอยแก่</u>	
เจ้าอยู่เดียวเปลี่ยววอกฟกอนารถ	คฤหาสน์ห้องชานและลานสวน	2
จะเจียบเหงาเปล่าจิตศิริจวน	ใครจะชวนให้เจ้าชมภิรมยา	3
(สร้อย) หอมอะไรที่ในสวน	หอมเย็นย้วยวนเกินผกา	4
หอมซาบสิ้นหอมกลิ่นวนิดา	หอมทุกเวลาไม่วายเอย	5
แสนเสียกายหมายกอดเจ้ายอกรัก	หมายพิศพิศตรึงพิศขนิษฐา	6
หมายภิรมย์ชมเล่นเป็นขวัญตา	ต้องจำพรากจากมาเหลืออาลัย	7
(สร้อย) หอมอะไรไม่หอมหวาน	หอมไหนจะปานอรทัย	8
หอมชื่นจิตหอมติดกว้างใจ	หอมสิ่งใด ๆ ไม่เทียมเอย	9
จวงรำพึงถึงถนอม	<u>ปลอยแก่</u>	
พญาราชวงส์		
เรื้อย ๆ ลมพัดมาจากฝั่ง	เหลียวหลังจิตรสันผืนไผ่	10
หอมกลิ่นบุหงามาไกล	ไม่เหมือนกลิ่นอรไทยชายา	11
ยามค่ำย่ำสนทยาเย็น	โสมเคนแสงระยับจับเวหา	12
นวลเกื้อนเหมือนนวลวนิดา	นุคนองโสภายิ่งกว่าเกื้อน	13
การวเหมือนตานางแหล่ม	ใสแจ่มไม่มีที่ไหนเหมือน	14
อนิจจนาความต่างเรือน	ดอยเลื่อนห่างรักหักใจ	15
พญาราชวงส์รำพึงถึงบัวผัน	<u>พญาราชวงส์</u>	

พระเกียรติกร

โอ้ว่าภูบาลผู้ฆ่า	หมกเมตตาเมียแล้วหรือไฉน	1
จะหาลูกหญิงชายหลายคนไ้	ถ้าแน่นพระภูณัยยังไปรคปราน	2
อันจะหาบุตรกระหม่อมจอมเกศ	แม้จะไปถึงเขตแมนสถาน	3
หรือหาในพสุธาและบาดาล	ตลอดกาลไม่มีเหมือนภูธร	4

อินทรา - พระเกียรติราช พระเกียรติกร

บัดนี้พี่จำจากพรากมิ่งมิตร	ขอรุมพิศแล้วสามารถศรี	5
ขอเวลาน้องครองใจไว้จงดี	แม่ไซคี่พี่คงไ้กลับมา	6
แม้เป็นกรรมจำวายด้วยสังขาร	เจ้าจงดูมารต่างหน้า	7
ไปครั้งนี้พี่ไปแต่กายา	ดวงชีวาคงจอกที่ยอกรัก	8

พระเกียรติราช - อินทรา พระเกียรติกร

พระสอ

โอ้น้องเอย	จะจากเซบ	เคยคิดถึง	ไปบึง	คงกลับ	มารับขวัญ	9
แม่โศกหา	ถึงพี่ยา	อย่าจาบัลย์	เชิญจอมขวัญ	เชิญจอมขวัญ		10
ถนอมบาทมาตุรงค์	สงสารเอย	สงสารพระเมียรัก	สงสารพักร์			11
จะหมองหม่น	สงสารน้องนาง	จะหมางมด	สงสารจะบนสงสารพี่ยา			12
หนาสิ้นใจเอย	เพราะกรรมพี่	ใครบสี้	หนีกรรม	ถึงชอก	ถึงซ้ำ	13
ก็จำไคสคลา	อย่าโศกอย่าเศร้า	อย่างวง	อย่าเหงาเลยเอย			14

พระสอ - ลักษณะาวที พระสอ, บทละคร

พระพุทธหัว	ข้าน้อยคอยรักเหลือ	พระจะเมื่อ	มรรคา	ไปป่าใหญ่	1
จะลำบาก	จะเหนื่อยยาก	จากเวียงชัย	ไม่มีใคร	ไม่มีใคร	2
คอยเสนอบำเรอพนอม	อาลัยเอ๋ย	อาลัยพระโณม	อาลัยจะโถม		3
จะเฝ้าทั้งลมทั้งแดด	จะแฉะจะเผา	จะเงิบจะเหงา	ระทมพระทัย		4
พระพุทธหัวเอ๋ย	ไหนเสียสั้	ไหนหมี	ไหนช้าง	ไหนหนาน้ำค้าง	5
อ้าวว่างกลางไพร	สุจริตสุจริต	จะจากเวียงไชยพระเอ๋ย			6

ลักษณะกวี - พระลอ พระลอ, บทละคร

พระเชษฐ	พระยี่งู	ยี่งอ้าย	โอยสุจริต	สุจริตเสียแล้ว	7
นางแก้วของญี่เอ๋ย	น่ายสง	เสียงโศกศัลย์สนั่นก้อง	น่ายศสยงหัวใจ		8
ก่นใจจะฉก	ก่นอกจะไซ้	แสนสุรางค์อาลัยพระโณมงาม	พระรูปทองเอ๋ย		9
ถึงจะปดอบจะสั่ง	สาวเจ้าบหวัง	บววยวังเวง	เสียงโศกเสียงอัน		10
สะพานสะพานมนเทียรเอ๋ย					11

พระลอ - นางสนม พระลอ, บทละคร

สาวโหยไห้	ห้วงอาลัย	พระภูมิ	เคยชื่นชม	เคยชื่นชม	พระบารมี	12
จะแรมร้าง	อาลัยเหลือ	อาลัยพระโณมงามอะเคื้อ	อาลัยจะเมื่อดับแล้ว			13
สนมนางทั้งผองสุคนธ์แฉ้ว	สนมจะแล้วพระบาทบุคคล	พระลอราชเอ๋ย				14
เหลือจะเหนียว	เหลือจะหน่วง	เหลือถ่วง	ถึงแสนจะหวง	เหลือหน่วงภูวไนย		15
จนจิตจวนใจ	จำจากจำไกลบาทเอ๋ย					16

นางสนม - พระลอ พระลอ, บทละคร

เหลือหวหลังสังสั่วรัก	สะอื้นอึดอึดอึดอึด	ซ่อนซ่อนซ่อน				17
เสียคายนึกาจะลาไกล	เคยชื่นชมนาง	นับวันจะอ้าวว่าง	เรีสะร้างแรมไพร			18
แสนสาวสวยสม	วันมย์หทัย	เห็นสุกอาลัย	เยี่ยไคควนจร	โณมนาง		19

โฉมนางนำสาวท	ถนอมบาทอนาทร	เคยขับเคยพ้อน	สโมสรเสมอมา	1
แต่นี้จักโศก	จะวิโยคทวนหา	เปลี่ยวอกอาทวา	สนมของข้านิเอย	2
จักไปก็อย่าไป	ใครจักโฉมชไมวิวายเส	อย่าก้อยู่ก็อย่าจากเซย	แสนสนมภูเอย	3
จะทำฉันใด	นิเวศไค้พระแพงเพื่อน	สองแม่มาเยื่อน	พี่เสมือนหมายใจ	4
จักแสนสุขเกษม	ปลื้มเปรมหฤทัย	พร้อมพรังนางใน	เฉลิมโอศวรรยทวี	5
โฉมครู	โฉมครู	พระคู่สมศรี	ขอรักลักฉนวน	6
นำปราณีเสนาหา	หาไหนไม่เทียบ	เปรียบสาวสุรางค์ข้า	มิจากจำลา	7
เพราะเวรเวรเอย				8

พระลอ - นางสนม พระลอ, บทละคร

จะจากไป	เหลืออาลัย	พี่โรชมอย	แสนละห้อย	ห่วงหวัง	9
เฝ้าสังสาร	เสียกายเอย	เสียกายควงหน้า	เสียกายจะลาลับแล้ว		10
เพื่อนสาวกระสันถึงพี่ขวัญแก้ว	เพื่อนชายจะแคล้ว	วันโรยลา			11
หนาเพื่อนชายเอย	เห็นจำเป็น	เห็นเย็น	เห็นค่า	โอ้อุสสุจะว่า	12
ฝันคิดอาลัย	จำอกจำใจ	จำจากจำไกลกันเอย			13

นางวันนางโรย - นายแก้วนายขวัญ พระลอ, บทละคร

โหยสั่งขลุ่ย	เชือนชื่นกร	ก็จำไกล	โอ้อุสสุใจโฉนชม	จะสมหมาย	14
ชื่นใจเฝือ	ชื่นใจสองเชื้อ	ชื่นใจจะเรือสาวทแล้ว	หัวใจพี่หมองไม่เฝือแผ้ว		15
ชื่นใจจะแคล้วพี่เลี้ยง	ลาหนาชื่นใจเอย	พี่จูบสั่ง	พี่หวังพี่ชื่น	สองเจ้าบั้น	16
ชื่นคิดรักงา	คงแควคงกิน	คงสุกคงสิ้น	ใจเอย		17
สองคำแก้ว	สองรักแล้ว	เชิญสองจร	อกพี่ซ่อนซ่อน	ซ่อนเจ็บ	18
แสนเห็นบนาว	อาลัยเหลือ	อาลัยโฉมอะเคื้อ	อาลัยจะเมื่อลับเงา		19
พี่เลี้ยงสองทรวงจะวงเหงา	พี่เลี้ยงจะเฝ้าระทมตรอม	ถึงพี่เลี้ยงสาว			20

เหลือจะเหนียว เหลือหน่วง เหลือถ่วง ถึงแสนจะห่วง เหลือหน่วงสองนาง 1
 จนจิตจใจ จำจากจำไกล กันเอย 2

นายแก้วนายขวัญ - นางวันนางโรย พระลอ, บทละคร

กำสรวลสิ่ง เห็นสุขหวัง จะคำถื่น พระโณมนั้น พระโณมนั้น 3
 โณนมจะสมปอง ชื่นใจพี่ ชื่นใจสองกริ ชื่นใจจะสิดาแล้ว หัวใจพี่ห่ม紐แฉ่ว 4
 ชื่นใจจะแคล้วพระลอลา น้าชื่นใจเอย เป้าโคกล้าง สุขหวังเซยขึ้น 5
 สองสวรวรายวันจันจิตพี่ยา ขอพบขอเห็นจะตายจะเป็นคามอร 6

พระลอ - พระเพื่อนพระแพง พระลอ, บทละคร

จากบทพิตร เหมือนชีวิตจะจากใจ แสนอาลัย แสนอาลัยเหลือซ้ำ 7
 เป้ากำสรวล เสียกายเอย เสียกายดวงฟ้า เสียกายจะลาดับบาท 8
 สองสาวทรงผ่อ หวงพระลอราช พระโณมสุกสวาทจะคลาถ้องไป 9
 หนะพี่ยาเอย เห็นสายนิห์ เห็นตะวันรอนรอน สาวสุกวอน 10
 หลังอะฮ่อนอาลัย จนจิตจำใจ จำจากจำไกลพระสามี่ 11

พระเพื่อนพระแพง - พระลอ พระลอ, บทละคร

มหาภารตะ . นโปลาขยณัม

ไอ้ปิ่นนรินทร์เอย พระบ่เคยฉนี้เอย 12
 เคยน้อมถนอมเคลีย นุชคลอชลอรัย 13
 ไอ้ปิ่นนรินทร์เอย พระบ่เคยจะเสียดำ 14
 สัตย์เลิศประเจิดจำ จิตหมายบ่คลายคลอน 15
 ไอ้ปิ่นประชาเบศร์ พระประเวศ ณ คงคอน 16

ร่างมิตรสนิทนอน	ศยยามะป่าหลวง	1
กังถาระปือซิม	มะประจําจากทรวง	2
สัจย์ในหทัยปวง	พระบิถือและฤาไฉน	3
สัญญามิลลาลาด	นรนาถ ธิ คลาไคล	4
ดูเถียวณะแกนไพร	นลพรากก์จากปราณ	5
ไอ้องค์พระทรงเคช	ชติเยศร์มหาศาล	6
แม่นั่นประหารผลาญ	ชีวะช้อยบ่น้อยใจ	7
เชอผู้ศัตรูมาก	จรจากกนิษฐไย	8
น้องไชรวิทูไท	ยะประทุษระทอนมี	9
คืนวันกัมมันจิต	มนนิตยภักดี	10
นลหน่ายสลายหนี	สละน้องณะไพรวัน	11
นี่หรือพระถือสัจย์	ปิยะวัจนานนท์	12
ในคราวอะคร้าวสัน	นิธิเทพสโมสร	13
นลแจ้งแถลงอัถถ	ศุภสัจจะวาที	14
มุ่งมอบกมลปรี	คิสรานูประทานนาง	15
ตราบชีวะมอกหมาย	บสลายเส้นหมาง	16
หมายออมถนอมวาง	นุชไฉณะใจตน	17
นี่หรือพระถือสัจย์	ปิยะวัจนานนท์	18
ทั้งนางณะกลางพน	ภยะผองก็พ้องพาง	19

หมยันตีว่าพึงถึงพระนล พระนลคํานันท์ สรรคที่ 11

ลิ้มเดวและหรือพระนเรศวร	อทิสัตยะสัญญา	20
หงส์เหิมพิงคหิตกา	รทพ้องสนองเสนอ	21
สี่เวทและอังคะอุปาค	กักระจางหทัยเชอ	22

ชั่วคือคำกริยาบุรพเลข	ธ ประจักษ์ตระหนักใจ	1
ซึ่งในหทัยพระนลเกิด	พระจะเรีศจะร้างไป	2
ทั้งนอกร์ทั้งสยใน	พจนาคถพระนลเอง	3
น้องไซร์มีไซกนิฐหรือ	พระมีถือสุธรรมเพรง	4
เมี่ยมานะอารณุก์เียง	พระบ่คุมบ่ครองภัย	5
น้องเรียกพระศัทรุชนหาญ	พระบ่ชานกัถาญใจ	6
น้องไซกนิฐระฤไฉน	นรนาถนิราศหนี	7
ดูหัวน้องรับยชะนกาจ	วนราชศักดิ์	8
แยกเขี้ยวจะเคี้ยวพระปตน์	นลอยู่กัถมัน	9
รักใครบ่รักประจุจ๋า	นลว่าบ่เว้นวัน	10
รักแล้วจะแคล้วพจนธรร	มิกไถ่ไฉนนา	11
หมยันตีว่าฟังถึงพระนล	พระนลค่านันท์ สรรคที่ 11	
จิตข้ากริยา	พระนราธิบดิ์	12
บ่มีลืมนุควี	ระวิบูลย์กรุณา	13
ทนนี่ผิวทอง	คะพระทรงเกษมา	14
บ่มีสุกริยา	บุษแนจะประลัย	15
หมยันตีว่าฟังถึงพระนล	พระนลค่านันท์ สรรคที่ 21	
โฉมนวสนาเรศแก้ว	กลอยใจ พี่อา	16
ลมแคบเคยราญ	นิ่มน้อง	17
จ่านอนอยู่กลางไพร	กินต่าง เคียงแฮ	18
โอดนาคคลาศห้อง	ห่างผิว	19

อำนาจแต่บัดนี้	จำอยู่ เคียวนา	1
ผิวสีทอด้งไป	คุจเกล้า	2
เกินทางหว่างไพรณดู	พาลมฤค มากแฮ	3
จักตระหนกอกแห่ง	เหี่ยวใจ	4

พระนล - ทมยันตี พระนลคำหลวง สรรคที่ 10

อำนาจพระปิยราชสามี	หังน้องหมองศรี	5
เสนนี้เฝ้าไค้ไจร้าย		6
เมียบาหมันคงจงหมาย	ทราบเท่าวันตาย	7
ไมหังพระผู้กรรคา		8
หังจิตและกายวาจา	มิเคยลักครา	9
จะคิดทำนองปองภัย		10
ถึงแม่พระองค์ทรงไชย	ต้องคืบคั่นใจ	11
มิไชว่าน้องปองท่า		12
เสียแรงพระให้ถ้อยคำ	มันคงยังยำ	13
จะถอนซึ่งถ้อยเชอไฉน		14

ทมยันตีรำพึงถึงพระนล พระนลคำหลวง สรรคที่ 11

อำนาจคไฉนเจ้า	จอมประชา	15
แรงอุระพระพาหา	ผึ่งกว้าง	16
ไฉนทั้งกนิษฐา	ไวเอก องค์นอ	17
ในพนัสอ้างว่าง	ห่างบ้านเรือนคน	18

ทมยันตีรำพึงถึงพระนล พระนลคำหลวง สรรคที่ 12

อันข้าผู้เป็นเมีย	มีที่เสียในข้อใด	1
สิ้นรักฤาใดน	คัดอาไลยไม่ไยดี	2
กลางไพรไ้อั้วไฉ้ว	อันความกลัวมากมวณมี	3
น้องเพรียกเรียกโคยดี	เหตุใดนพระไม่ชาน	4
...		
พระองค์ผู้ทรงศักดิ์	ว่าไม่รักคนอื่นเลย	5
สมอมณินั้นจะเซย	เป็นฤใจไม่จิกจาง	6
ศรีสไวขอให้จริง	อย่าทอดทิ้งไว้กลางทาง	7
รักจริงฤาทั้งขว้าง	ให้ร้างรักหนักอาดูร	8
ไอพรากจากบตี	น้องก็มีแต่รำไร	9
ไอองค์พระทรงชัย	ไม่เห็นน้องหมองอารมณ์	10
อยู่เกี่ยวเหี่ยวละเหี่ยว	แต่ไม่เสียสัจนิยม	11
รักที่ที่ปรม	ขัดคิยาสาวมี	12
ทมนันตีว่าฟังถึงพระนล พระนลคำหลวง สรรคที่ 12		
แม้อยู่ในแนวพง	ไพระหงเดือนกันการ	13
ขอเชิญพระภูบาล	มาบักใจให้น้องชม	14
อ้าไฉนจะไคยนิ	เสียงภูมินทร์ถูกอารมณ์	15
เสียงถูกนิกฤสม	เสียงฟ้าร้องกองเวหน	16
ไฉนจะไคยพิง	คำรับสั่งแห่งพระนล	17
หวานน้ำช้ำกมล	รารน้ำพิพย์จับยนิ	18
ช้านอยคอยสำเหนียก	ฟังพระเรียกไวทรรกี	19
ฟังเสียงเพียงคนกริ	ชักจูงหะจะหรรษา	20

ทมนันตีว่าฟังถึงพระนล พระนลคำหลวง สรรคที่ 12

กลืนแค้นแค้นรัก	จึงหอนักนอกลอย	1
ผิวไกลไร้เสบย	ไก่อลิ้นหอมจึงครอมใจ	2
นานาผล	สุกสุกหล่นกล่นเกลื่อนไป	3
สองลิ้มชิมดูไซ้	หวานกระไรชื่นใจครัน	4
หวานผลวิมลรส	ยิ่งกำสรคกันแสงศัลย์	5
คำนึงถึงทรงขรรค์	พลันรสกลืนกลายชื่นชม	6
หวานโคไม่หวานนัก	เทารสรักสมัครสม	7
ไว้รักหนักอารมณ์	หวานเหมือนหมอมโศกา	8
แลดูหนูปากขึ้น	บ้างโบทันบ้างกินปลา	9
บ้างร้องกองพนา	พราภาหุดูเหมือนเนียง	10
อ่านกวีทหาญ	อยากใคร่หวานเจ้าส่งเสียง	11
ชวนอมจิตพร้อมเพรียง	ส่งสำเนียงเชิญพระมา	12
ทมนันตีรำพึงถึงพระนล พระนลคำหลวง สรรคที่ 13		
โอดนักสกาของข้าเอ๋ย	กระไรเลยคั่นกันไปหนไหน	13
แบ่งเอาผ้าขาวคลุมแล้วคลุมไป	ช่างกระไรไม่คิดเมตตากัน	14
ช่างทอดทิ้งเมียขวัญอันสวาท	ให้นอนนอนร้างกลางไพรสณฑ์	15
เมียชื้อตรงจงรักภักดีครัน	นั่งคอยผัวอยู่นั้นเช่นสิ่งไว้	16
แสนพุ่มพอกผัวรวราวไฟผลาญ	ให้รอนราญทรงเริงเหมือนเพลิงไหม้	17
หมแต่ผ้ากึ่งผืนนั้นยืนไว้	พอจะไค่ต่างหน้าสวามี	18
โอวีระบุรุษมฤค	จงสมเพชภรรยาบารศรี	19
ผู้ไศกเศร้าทุกทิวาราตรี	เชิญก็มาปละบประโลมนาง	20

โวหารที่ทมนันตีให้พราหมณ์ประกาศหาพระนล พระนลคำหลวง สรรคที่ 17

อันนวยจัก ในกองพงษ์ ทวัชฺฐี ไม่เท่าความโศก วิโยคสามี	1
เหมือนนวยที่ พักเพลิงเริงรอน	2
คั้งนี้เข้าเจ้า วิโยคโศกเศร้า โศกเร้าเริงรอน จงช่วยพุดจา	3
ว่ากล่าววิงวอน เพื่อพระภูธร คำนึงถึงพลาง	4
ทมนันตี - พราหมณ์ <u>พระนลคำหลวง</u> สรรคที่ 17	

อันเมยคีกรที่จะเคียงผ้า	และฝากตัวฝากใจมิให้ห่าง	5
เพื่อผู้รักรักษากรรยาพลาง	ถ้วนทุกอย่างคำจุนอกหนุ่กัน	6
อำพระองค์ผู้ทรงฤทธิ์กำหนด	มิเสียแรงทรงธรรมล้ำหนัก	7
ชานาที่ทั้งสองของสำคัญ	ไม่คำจุนเมยขวัญไม่มารอง	8
เสียบแรงเคยขึ้นชื่อภาว่าปราชญ์	เชื่อว่าลาคฤก็ไม่มีสอง	9
อีกเมตตาแก่ข้าพุดล่อง	ชนทั้งผองชมไหวใจดี	10
ไหนเล่าจะเลยทำเฉยอยู่	ฤาพระรู้ว่าเมยเสียราศี	11
เมยนี้สิ้นวาศนาวารมี	พระบิจึงสลัดคักอาลัย	12
อ้อองค์พระสมิงมิ่งมุน	ข้านี้สุดแสนพอกหัวอกไหม้	13
กรุณาข้าบ้างเกิดเป็นไร	โอ้ไหนเรศวรควรปราชี	14
ข้าเคยฟังพระคำรัสถนกว่า	ความเมตตาเป็นธรรมประเสริฐศรี	15
ยิ่งกว่าธรรมอื่น ๆ หมั่นแสนมี	อ้อบคี่เมตตาข้าเกิดเคย	16

ทมนันตีว่าฟังถึงพระนล พระนลคำหลวง สรรคที่ 17

แม้นวันนี้ไม่พบนลราช	พักตร์พิลาศเพียงจันทร์ ๗ เวหน	17
ไม่พบองค์ผู้ทรงคุณอนันต์	คงจะวอดวายชนม์เป็นแน่นอน	18
แม้นมิได้พิรพงศ์วงศ์สรวรค์	มารับขวัญปลอมโยนค่ายโอรอน	19
แม้นวันนี้เรกร้างทางพระกร	คงเร้าร้อนคาลคั่นสิ้นชีวัง	20

แม่พระในรัชต์คติยศ	ไม่เสด็จมั่นเมฆอุโฆษขลัง	1
เราจะเข้ากองไฟไม่ร้ง	ให้ไหม้คังสีทองรองเรือง	2
แม่วาษาไม่มา ณ วันนี้	เหมือนสีหราชกาจระเคื่อง	3
ฤาเหมือนช่างงาสง่าเมือง	ก็คือเครื่องฆ่าเราให้บรรลัย	4

หมยันตีรำพึงถึงพระนล พระนลคำหลวง สรรกที่ 21

รามเกียรติ์

ศรีษคารว่าไ้พระจอมขวัญ	จะหาใครเทียมทันนั้นสุดหา	5
อันจะตองสละพระภัสศา	ยิ่งกว่าจะเสียชีวิต	6
ศรีษคารว่าพึงถึงพิเภก <u>รามเกียรติ์ชุดเบิกโรง</u> ชุดพิเภกฉกขับ		
ร่วมเอ่ยรวมจิต	รักคู่ชีวิตทั้งสองศรี	7
เป็นกรรมจำพรากกันคราวนี้	อาลัยสุดที่จะพร ปรณา	8
ไ้ศรีษคาเมียวขวัญ	ยิ่งกว่าชีวิตเสนาหา	9
พื่ออยู่ครองน้องมา	มิไ้มีเวลาอนาทร	10
ครันมีบุตรยอกรัก	ยิ่งผูกใจสมัครสโมสร	11
ช่วยกันระวังบังอร	สั่งสอนตามกษัตริย์	12
อยู่เย็นเป็นสุขทุกเวลา	เพราะเห็นหน้าชายาโฉมศรี	13
ทั้งไ้ไชยชมบุตรี	เป็นที่ชื่นจิตจิตใจ	14
เมื่อมาจำพรากจากห้อง	จากเจ้าทั้งสองผองใส	15
เหมือนเค็ดควงจิตปลิดไ้	ทนทุกขลุ่ไปแต่กาย	16

พิเภก — ศรีษคา รามเกียรติ์ชุดเบิกโรง ชุดพิเภกฉกขับ

✓ โอ้อ้วเจ้าดวงนัยนา	เสียแรงตามมา	จนถึงแทบฝังสาค	1
รักใคร่ในตัวบังอร	ผู้ฝากถอน	มาแสนลำบากยากใจ	2
หมายมุ่งรณรงคซึ่งชัย	ปราบยักษ์จัญไร	ให้สิ้นทั้งวงศ์สุริ	3
ยังมีไค้ทนต่อตี	เจ้าดวงชีวี	ก็มามอดม้วยมรณา	4
ขอบคุณกระแสดงคา	พาศัพเจ้ามา	พบภัสศายาใจ	5
นี้หากว่าอยู่กลางไฟ	แม้อยู่เวียงชัย	จะจักให้มีการงาน	6
สนใจแล้วเจ้าเขาวมาลัย	อยู่ถื่นกันการ	ท่ามกลางระหว่างมรรคา	7
โชคเขาต่างเมรุรจนา	ปวงหมู่พญา	แทนศักรแสงเรืองรอง	8
เสียงพิ้วร่ากนวลละออง	แทนเสียงปี่กลอง	สนั่นประโคมโหมมยง	9
พระราม - เบญกยา (แปลงเป็นสีกา) <u>รามเกียรติ์ชุดเบิกโรง</u> ชุดนางลอย			
วิเวกกลางไฟเภาไถ่ถอน	เดือนเพ็ญกังวาลชานชน		10
เสียงเย็นไฟระเเสนระกรรม	ทรงธรรมคิดถึงนิมน้อง		11
โอ้อ้วนัยเนตรของเซษฐา	อนิจจาจำร้างทางห้อง		12
ส่งสารทรมสงวนนวลละออง	จะหมั่นหมองเฝ้าทรวงดวงฤดี		13
นำแคนทศกรรฐ์มันบังอาจ	ลักน้องสุดสวาทไปจากพี่		14
ออกเอยเคยสุขสวัสดิ์	มานักนี้ตักยากลำบากใจ		15
อ้ายรากษสไฟพาลสันคานหยาบ	จะละลาบละล้งไปถึงไหน		16
ถึงแม่ทศกรรฐ์ไม่บรรลือ	พี่จะไม่ขอกลับคืนนคร		17
✓ พระรามรำพึงถึงสีกา	<u>รามเกียรติ์ชุดเบิกโรง</u>	ชุดประเดิมศึกลงกา	
โอ้อ้ออนิจจาสีกาเอย	โฉนเล่มม้วยสังขาร		18
เสียแรงที่พยายามตามมา	จนถึงฝั่งมหาสาค		19
หมายจะฆ่าโคตรวงศ์พงศ์ยักษ์	เพราะความรักความเสียสละสายสมร		20
ยังมีทันทำการราญรอน	มาม้วยมรณมรณาน่าปรานี		21

เจ้าพี่เอยอดส่าหพาจากศัพ	มาให้พบผัวรักเมื่อเป็นผี	1
ร่ำพลางทางทรงไศกี	ตั้งชีวิตพระนารายณ์จะวายปราณ	2
พระราม - เบญกาย (แปลงเป็นสีกา) <u>รามเกียรติ์, บทคอนเสิต</u> ตอนนางลอย		

ลิลิตพ่ายพ

บุญเคยเราก่อสร้าง	ไว้โดน	3
หนอจึงต้องครรไล	จากเจ้า	4
อยู่หลังแม่คงใจ	จงสุข	5
จงปล่อยแต่พี่ไศรัว	อูระราวแต่เคียว	6
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว <u>ลิลิตพ่ายพ</u>		
บุรพชาติเราพรากให้	สัตว์สอง จากกระมัง	7
กรรมจึงตามตอบสนอง	ชาตินี้	8
กรรมตามแต่บุญเอง	จักไม่ ตามฤา	9
เคชะบุญก่อนก็	ไปรชชาคืนสม	10
ฝากโฉมสมรแม่ไว้	แห่งใด ก็ฤา	11
ฝากเนมเกรงวรฤไท	ลอบกล้ำ	12
ฝากโฉมลักษณะใน	เกษียรสมุทร ก็ดี	13
เกรงพระสีกรปล้ำ	ปลุกให้สลายศรี	14
ฝากองค์อุมาแม่เจ้า	จอมสวรรค์ ก็กระมัง	15
เกรงเกลือกองค์อินทร์ผัน	ไผ่นอง	16
ฝากฟ้าหลาดทิว	สอคนตร์ สบแม่	17
ฝากน้ำเกรงนาคต้อง	จิตต์ต้องใจสมร	18

ปากมาตุหรือท่านไซ้	บุตรหลาย	1
ปากมิตรกริ่งมิตรหมาย	ตะตอง	2
เรียมนี้ก้อออกเรียมคล้าย	วิตกแน่ แล้วแม่	3
โถมปากใจแม่น้อง	ยิ่งควยปากใคร	4
กลกลางกรกอดแก้ว	ก๊วยก	5
กาลอัสสุดชดทก	ตองแก้ว	6
จากนุชฟือกฟก	พุ่มาม ฟอนแม่	7
โมงหนึ่งห่างห้องแคล้ว	กลาคักคล้ายชวนน้า	8
แม่อิศวรอวยฤทธิ์แมน	นารายณ์	9
เรียมจักทำโทกาย	เทียบไว้	10
กายหนึ่งจักให้ผาย	ฉันทราช การนอ	11
กายหนึ่งพี่จักให้	อยู่เค็ดาคสังนาง	12
รักนวลรักยิ่งควย	ควงใจ	13
หากกิจไผทไท	ท่านไซ้	14
สิดนิต์ท่านชานไซ	คำกลาว	15
สุกแม่สิ้นชีพให้	ชุกไว้เสื่อคลุม	16
วงชายร้องยั่วเย้า	ยวนหญิง	17
วงอิสตรีประวิง	ตอบโต้	18
คล้ายพี่ยวนหลอนอิง	แวนอก ฟีนอ	19
ยิ่งคิกยิ่งเจ็บโอ	ห่างน้องนวลแซ	20

ถูกขังขังถูกขังแล้ว	กระบวนจรัล แม่เฮย	1
คลาคลางนครสวรรค์	ย่านน้ำ	2
เจียนจิตจักรจรัล	จอกกั้น เจียวแม่	3
ครี๋ยงครี๋ยงซ้ำ	ชอกเพี้ยงทรวงสลาย	4
ชายโคโรกโลกล้ำ	กลายกาย	5
เทียบบ่กัณฑ์นราย	รากเฝ้า	6
รากร่อนอระสลาย	แสดงยั้ง เจียวแม่	7
กินและวันฉันเจ้า	จอหน้ามาเยือน	8
กระบวนเบื่อนมาทหน้าเข้า	เกรียงไกร บ้านเฮย	9
ทับกฤษณกรเกรียงไกร	คักเจ้า	10
คักคักนี้ซาคไป	ขนิะสวาท แม่แม่	11
สวาทพิณาคีเฝ้า	รำนร่อนเรียมทวน	12
ถึง เวียงวิจิตรแล้ว	แลหา	13
เมือง นิมมีตา	ยั่วคอน	14
พิ จารณีสบสุภา	นิมนช เลยแม่	15
จิตร พี่ยังเรวร้อน	อูระไขค่นิงหา	16
ที่เจ็กเรือจอกไกล	ปากพิง	17
ทวนคิกถึงแม่หญิง	ยอกฟ้า	18
ยามสุขแม่เคยอิง	แอบอก ฟีนอ	19
โอ้เปลี่ยวไฟฟ้า	ละห้อยสุขคลอ	20
ลุดรอนนอนหม่นไหม้	อนิจจา	21
ถนัดกัณฑ์ครอนมา	จากห้อง	22
ทอนกายแต่เสนา	คงผูก ชิคแม่	23
มัจจุเท่านั้นน้อง	คักไคซาคจริง	24

ท้าววนยวนยั่วเย้า	เยื้อนยล	1
เร้าเร่งรุกรุมรณ	รাত্রอน	2
จำใจจำจากจน	ใจเจ็บ	3
คลากชนิษฐกิดซึ่งก่อน	คับแค้นคึงครวญ	4
ป่าเข้าเต้าอุระแล้ว	จำเนย อยู่นา	5
ซึกหลอนหลอนชวนเซย	สร้างเต้า	6
หมอนไม้แฉะเปรียบเขย	พิบัก นี่แม่	7
เขยอนนอนหงเจ้า	กลัมกระค่างคังซอน	8
ถึงฉันทักตรฐ์เบื้อง	พิศอุคร ก็คิ	9
ใจที่จอกเคียงสมร	สติได้	10
แม่ไม่ชยาคมพิศร	พิโรธ	11
พี่จักลงเรือไซ้	จักรนคินเรือน	12
นางชนิวิเวกให้	โหยหวาน	13
แว่วหาวควานชกรวญ	คร่ำช้อย	14
ออกโอรุเออยณวน	มาแม่ มาแม่	15
มาพี่จุมพิกนอย	เด็กนงนวดนงค์	16
ยินเสียงสุโนกร้อง	เรียวรัง	17
อกพี่เพียบเพียงพัง	เฝ้ารอน	18
ยามเย็นแม่เยื้อนยัง	เคียงมาศ	19
เห็นแต่เคียงนุชซอน	อุระให้หาเรียม	20
รุ่งเช้าขึ้นสู่ซ่าง	เคียว	21
เพียงเศษถึงผาคอ	พักรอน	22
คิดเพียบเปรียบถึงศอ	นุชนาฏ	23
งามยิ่งหงส์ยามก่อน	ชอกแส้งแยงฉั่ว	24

รำไผยังไมคัลย	ลงหนัก	1
ถึงที่บางเบื้อยชักชัก	ชื่อชี้	2
ตะแบกช่วยแบกความหนัก	ในอก ข้อยที่	3
หนักโศกไร้เสนห์นี้	หนักพันทนนาน	4
แม่จางประทับริอน	ในกลาง วิธินา	5
นิกหาวคแม่แม่จาง	จิตข้า	6
ข้าคงรีบแสวงทาง	ปลงชีพ เสียเนา	7
หมกรักจักอยู่ว่า	เหวไคร้รักอีกโย	8
ราครีมีมากด้วย	คารา	9
เปรียบประหนึ่งนัยนา	มากกลุ่ม	10
กลางวันพระสุริยา	มีเคี้ยว กวงแม่	11
แต่โลกนี้มีคัลลุ่ม	เมื่อไร้แสงวัน	12
ชาวห้าพิจิกเข้า	ขบวนสาร เกริแะ	13
ยังหยุดผาลาคขนาน	ชื่อห่วย	14
โอ้อาสน่ออนุ่นปาน	โคลาต ไวนา	15
ผิวนุชนั่งด้วย	อาสน์คล้ายผาแปง	16
ที่คำปลางหละไท	หยุดคหม	17
กายสันเข้าหนาวอารมณ์	จิตตของ	18
เออชะอมจูงช่วยอม	ความทุกข์ บ้างเพอญ	19
ปึงยาตรยั้งหางน้อง	คุจแสรังสละนาง	20
ที่สาม ๕ เส็กจักด้วย	พาดี	21
ขบวนแะปางก็หมี	จิตห่วย	22
อาหารรสแม่คี่	กลายขึ้น	23
เพราะนุชนอยุควย	ภักย์เพียงก็ชม	24

ยามเย็นนุพราชไท	แรมงาว นูรนา	1
ตัวพี่นี้ดูราว	บุรุษไฉ	2
กายภายนอกนั้นหนา	สทกลั่น	3
ทรวงสิรินทกใหม่	หม่นเพียงเพลิงเผา	4
โผวากายขึ้นขึ้น	ชะนีกู ก้องแธ	5
เสียงแว่วเสียงดูราว	เรียวก้อย	6
ผิวผิวถนัค	ข้าหวาก	7
นิกวานชนนงน้อย	แนะให้นอนเคียง	8
ถึงห้วยแห่งหนึ่งอ้าง	สองสม	9
เหมือนเมื่อแรกพี่พบ	นิมน้อง	10
พี่แลในครันองหลับ	เนตรพี่	11
คล้ายเมื่อเรารวมห้อง	จรงไคสองสม	12
ซบคชจรกบาทเตา	กลางณ	13
แลลิวทิวพนม	เยี่ยมฟ้า	14
มรรคาแหวกกลาง	ผากระหนาบ	15
ผาประคองกรที่้อ	โอบน้องเคียงทรวง	16
จรดจนบ้ายไกล	หนึ่งนา พิกาเฮย	17
จึงสู่บ้านแม่กา	พักרון	18
แม้นมีปีกกามา	เคิมคิก ไคแด	19
พี่จักบินรอนย้อน	รื้นแรมเรือน	20
ยามเย็นแลจากหน้า	ต่างไป	21
สายเนตรบเห็นไกล	หมอกคลุม	22
เหมือนอากาศหายใจ	พี่ถูก	23
จิตพี่คั่งหมอกหุ้ม	ห่อไว้ม้วน	24

พิศพรรณนกลากลั่น	แลเพลิน	1
เรื่อนระเห็ดเหิร	เรียกร้อง	2
ต่างนกต่างชวนเชิญ	ซิดู กันนา	3
นางสาวทราคราคทอง	อกแห่งระบมเหลือ	4
เย็นแรมริมฝั่งน้ำ	แม่อิง	5
ไอ้อกแม่เคยพึง	พากพ้อง	6
บัดนี้ทุกซ่แทนหญิง	อิงอก พี่นา	7
ทุกซ่หนักซักจิตซ้อย	ซุ่นแคนเคื่องเื้อ	8
แม่มงนามเรียกร้อง	สายคง คาเฮ	9
นิกเปรียบแบ่งเสกประสงค์	พื่อ	10
ไม่จำจักมีง	ผูกเส้นห่ พี่เลย	11
แบ่งเสกโคจักดู	โอคเจ้าอนฉัว	12
คิดประมูลเปรียบนุชค่าย	ควงไถง	13
อันสองสอแสงใส	สว่างหล้า	14
แม้อาหิยตกไป	สกลมิก ฉะนั้	15
แม้นุชห่างพี่ว่า	จิตศคุดมกมลหมอง	16
กลับทางเรือลงน้ำ	แมกก	17
ซื่อสติดิจิตพี่ฟก	ซอกซ้า	18
น้องมาจักอิงอก	กกกอก พี่นา	19
กกจักกลายกลับกล้า	สระแก้วกลางสรวง	20
เพียงเกษหยกประทับข้าง	แมกอน บ้านนา	21
ฝันไผ่ไขวหาสมร	คุจข้า	22
กรคว่าเน่ลากอดถอน	ฤทัยเจ็บ จริงเฮ	23
รู้สึกนึกสะอายอ้า	ไขว่คว่าหาลม	24

เกริ่นถึงห้วยถนัค	ชานหลวง นามพ่อ	1
ทรวงชานชานแสนทรวง	โศกซอน	2
ประหนึ่งใครลึกลับทรวง	ใจทอก หึงนา	3
รายรากุมรวรอน	ชานข้าทรวงโถม	4
ทหารครายังแข่งเขม	ชิงรางวัลเฮย	5
หวังถูกตรงศูนย์กลาง	นับห้า	6
พิณมาที่ไฉนาง	เลงรัก	7
ถูกเหมาะกรพ้อ	โอบน้องเนาทรวง	8
รูงผ่านบ้านป่าจิว	ตามวิถี	9
หาพิณานฉิมพลี	บ่ได้	10
แม่พระยาครุฑมี	พี่จัก	11
วานถามลาสุไต้	รับน้องมาเคียง	12
ที่ปองน้ำร้อนนาค	ประทับแรม	13
อุทกกำถันแกม	เคียดไค้	14
อันรักถูกทุกข์แกม	จักไม่ เคียดกา	15
ไฟราคะเผาปากไหม้	อรอนเรียนเตรียม	16
ขรอยหนานสีกใหม่	หากรอน ใจเฮย	17
ป่วนจิตต์เจ็บจำมณ	แผ่นห้วย	18
ผีที่เจะเจ้าจร	จากแมก เหม่	19
เรียบจักโคคห้วยค้าย	พิคไค้เป็นสอง	20
แม่ชานหวานเสนาะแท้	จับใจ	21
ชานรับจากห้องใน	แจ่มแจ้ว	22
แม่ลี้จักลี้โย	หลบภัย คากา	23
มาเถิดนางยั้งแก้ว	ค่าน้องควรวเมือง	24

แก่งสร้อยชวนโคกไธ	สายใจ	1
ยามแรกตัวพี่ไคล	หางสร้อย	2
สายสร้อยเอื้อมอุไร	พันควัก กรแม่	3
นึกจินดาสร้อยน้อย	ซิกน่องอยู่เนื่อง	4
จุมทลแม่ทลไค้	จริงอย่าง นามนา	5
คงปราคไปเคียงนาง	นิ่มเนื้อ	6
นี่แก่งกลับมาขวาง	ทางผิด ชื่อฮือ	7
ไธแก่งไธบ่เอื้อ	โอบบ้างเลยหนอ	8
แก่งสองแควซื่อละนี้	เหตุไร	9
ฤาสิลาแบ่งไหว	ย่านน้ำ	10
สายน้ำแบ่งแยกไกล	กลับรวม สายแม่	11
แม่พรากสองสวาทล้ำ	ไปซำกกลับรวม	12
หอมแสนนึกครั้งอยู่	นพาร ราชะ	13
ตามกาศนับแสนนา	เรศหอม	14
สาวรุ่นมนเกศา	ซิ่นนุ่ง สวยคี่	15
เนตรพิศแต่จิตน้อม	เสนห์น้องนางเคี้ยว	16
ผาหมอนแก่งแนะให้	หวานคร่าง ครวญเฮย	17
เขยยั่วตรีเป็นนาง	ลุดเต้รำ	18
หน้าซำแก่งผาขวาง	ขวางกิด พี่นา	19
ยิ่งอยากกรวดถึงเจ้า	กลับแก่งขวางทาง	20
เกาะค้ำงเออเกาะนี้	น้ำขาม ชื่อจริง	21
แม่นี่เรือติดตาม	ชื่อบ้าง	22
พี่คงคิดพยายาม	ว่ายค่อ ไปนา	23
คงมียอมหยุดค้ำง	อยู่แม่ไม้งเคี้ยว	24

แก่งผาประทุนผ่านแล้ว	ไม่นาน นึกนา	1
บรรลุล่วงท่าพิมาน	เหมาะหมั้น	2
ประทุนแม่นิมนงคราญ	เคียงอยู่	3
พิมานเทียบประทุนนั้น	พิศองขอประทุน	4
บ้านห้วยแม่หอผ่าน	ริมทาง	5
นึกหวนว่านวลนาง	อยู่ห้อง	6
จักคอยพิกลบัลลัง	จิตจัก ท้อแม่	7
รอหนอยเถาะนิ่มน้อง	ไม่ช้าตัวเคียง	8
ประจำรักรักพิศอง	ประจำจริง	9
คันโลกบพบหญิง	เปรียบเจ้า	10
ใจที่เปรียบผีสิง	ศาลจอก ใจแม่	11
หญิงอื่นหมั้นแสนเก่า	โกฏีแพ้นางเคียว	12
ท่าอุณนำศรีไค	ในครา นี้เฮอ	13
ก่อนรักแม่หนักหนา	อยู่แล้ว	14
แต่ยามทางเสนาหา	มาเคียว	15
ความรักนางยิ่งเก่า	เคียนขึ้นทรวง	16
เออวังนางวังชัย	เก่งจริง	17
ใจที่ร่ายออกหญิง	แม่ร้าง	18
นางร้างอยู่ใครชิง	ไปหอน ได้เลย	19
รักพิศองอยู่	อยู่ใกล้ใจเนียง	20
เกาะสะพานนาถผ่านแล้ว	ชวนคำ นิ่งนอ	21
ถึงกษัตริย์ตามนิยายจำ	จกไว้	22
ผู้ปองพระธิดาทำ	สะพานนาถ ทองพอ	23
พิศยอมแม่ได้	สู่ห้องเคียงสงวน	24

ท่าจีนชื่อแม่น้ำท่า	พระจันทร์	1
กรุงเทพมหานครอัน	เกียรติก้อง	2
ชวนจิตพิชิตจรด	จอคนช	3
เรียบพีไหาะสู่ทอง	นิ่มน้องเนากรุง	4
บ้านน้ำหักหักน้ำ	อย่างไร	5
จักหักของจอนไฉน	จักได้	6
ชะรอยยากเทียบหักใจ	หายโศก	7
ยิ่งรักยิ่งหักใจ	เหือกแห่งหอนหาย	8
ท่าลมลบโศกเศร้า	หมองศรี ไก่ดำ	9
คิดหักรักสักที	หอนได้	10
ยิ่งหักรักยิ่งทวี	รักหนัก	11
รักกลบลบสุขไซ้	สุขสิ้นศูนย์สลาย	12
ผ่านบ้านกลางแดดแจ้ง	สุริยา ส่องแสง	13
บ้านร่มเงาพฤษภา	อยู่บาง	14
ฝ่ายเราสีจำคลา	กลางแดด ร้อนนา	15
ร้อนนอกไ้อ้อกร้าง	เริ่มไร้เสนาหา	16
ร้อนอากาศอาบน้ำ	บรรเทา	17
ร้อนแดดพองแผ่เงา	ร่มได้	18
ร้อนในอุระเรา	เหลือหลัก	19
ร้อนนกราคหมกไหม้	หม่นเพียงเพลิงรุม	20
หาน้ำอ้อยนีกอ้อย	หวานจริง	21
ยังไปสู้อยามหญิง	สวาทล้ำ	22
นั่งแนบแลบเอนอิง	แทบอก	23
หวานเสนห์รสล้ำ	กว่านี้มีฤา	24

มโนรมย์สมชื่อแม่	นางมา ค้วยพี่	1
พี่สิมัวคึงหา	แต่เจ้า	2
เสียกายมีอาพา	มาเหี่ยว นี่แม่	3
แม่จักชวนสร้างเต้า	สวาทน้องเสวยรมย์	4
เกาะตารักให้ตรี	ถึงครา หลังแล	5
แรกพี่พบกัลยา	นิน้อง	6
คาพี่ลักจับตา	นุชหลบ คาพี่	7
คาสบคาต่างทอง	จิตคพองเสนาหา	8
โลกขามชวนให้นึก	ต่อไป	9
เห็นฉบับพี่งใจ	เสนน้อง	10
ไซเกรงไซขามใคร	จึงสงบ ไว้ที่	11
ขามแต่นุชจักของ	นิวะช้อยท่าเหม	12
สรรพยาขนานซื้อบ้าน	นาวา ผ่านเฮย	13
คี่แต่ช้อยาหา	หอนไค	14
ขนาคโคจรรักษา	คลายโรค ไค่นอ	15
ช้อยเจ็บหนักยิ่งไซ	พิษกล้ายากลัว	16
บ้านสมัคค่อเรื่องช้าง	บนมา	17
พอพี่ทราบกัลยา	สมัคแล้ว	18
เหลือที่จะปรีดา	ทรวงชาน	19
ยามยาตรยังห่อแก้ว	คุจเข้าวิมานสรวง	20
นึกถึงจะกลับบ้าน	แสนปรี คาเฮ	21
ยามทางนุชพี่มี	แต่เต้า	22
สามเกียนเปรียบสามปี	เหลือเน็น	23
ตรอมจิตคึกถึงเจ้า	ไปเว้นวายวัน	24

จักณพัทศรผู้ไต่	ดาเหนือ ก็คือ	1
เก็บกาดาลงเรือ	แซมซา	2
ขึ้นช้างขับม้าเหลือ	ห้ามนึก	3
และเหลือบโคเห็นหน้า	นุชเข้าอยู่เสมอ	4

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ลิลิตพายัพ

วังตี

คอกเอ๋ยคอกเบญจมาศ	รูปเจ้างามทรมสวาสก็	จำนิราศเสียแล้วเอ๋ย	5
เหมือนมาถึงดวงใจไปจากกาย	ก็จะวายชีวาว่าง	รศรักไม่จืดจาง	6
ไม่เบาไม่บางเสียเลยเอ๋ย			7
เกียมซึ่งศิริราพึงถึงยัมยัม	<u>วังตี</u>		
โอ้เสียคายังไม่วายในใจรัก	สุดจะหักใจร้างแลห่างเหิน		8
หวังจะเชยกลับจะเลยต้องเมียงเมิน	หวังเจริญกลับต้องพรากไปจากนาง		9
เกียมซึ่งศิริราพึงถึงยัมยัม	<u>วังตี</u>		
หวังภิรมย์ชมชิดสนิทน้อง	จะมาต้องร้างไปน่าใจหาย		10
หวังรักน้องครองกันจนวันตาย	โอ้เสียคายศรัทธาหนักกระมล		11
ถึงจะลี้หนีไปให้พ้นภักตร์	จิตรก็รักไร้สุขทุกแห่งหน		12
ถึงจะจากถิ่นฐานบ้านเรือนตน	จิตรก็วนวกเวียนเหียนกลับมา		13
แต่ชาตินี้มีกรรมต้องจำพราก	ต้องจำจากมิ่งมิตรขนิษฐา		14
เมื่อชาตินี้มีกรรมต้องจำลา	ขอชาติหน้าจงสมอารมณ์เทอญ		15
เกียมซึ่งศิริ - ยัมยัม	<u>วังตี</u>		

โอ้ไอณทวงใจยังไม่คับ	เจ็บจนยับจนเย็นเกินจะแก้	1
เสียแรงรักผูกสมัคร ไม่นั่นแปร	มีหันแคต้องพรากไปจากกัน	2
แสนเสียกายเชอตายเสียโดยทวน	ทั้งน้องไว้ให้คราญกำสรวญศัลย์	3
มีแต่อยากจักตายให้เร็วพลัน	ตายก็ตายตามกันดีกว่าเอ๋ย	4
เล่าอะมวณว่าฟังถึงเกียตซึ่งตี <u>วังคี</u>		

เวนิสวาณิช

คลากแล้วจริงแล้วแก้วพี่ไย;	เสียแรงหวังมาเชยเฉลิมศรี !	5
เปลวเสนห์ดับพลันแต่วันนี้,	จะต้องมีแต่หนาวร้างวิญญาน !	6
ขอลานางปอร์เซีย. แสนเสียกาย,	ทรวงมลายเศร้าโหม่นสสา,	7
จนหมดสิ้นถ้อยคำจะอำลา :	ต้องก้มหน้าเหมือนผู้ปราชัย	8
เจ้ามอรอคโค - ปอร์เซีย <u>เวนิสวาณิช</u> องก์ที่ 2 ตอนที่ 7		
อนิจจาหวังเห็นเจ้าทรมวย,	ช่างกระไรถูกเยาะแหยะที่เต็มทน.	9
เสียแรงตั้งจิตพิศวาส	โอ้แล้วคลากครานี้จมน้ำ !	10
เจ้าอาร์ระคอน - ปอร์เซีย <u>เวนิสวาณิช</u> องก์ที่ 2 ตอนที่ 9		

ศกุนตลา

อันพี่สาวกล่าวปดอบขอบใจนัก	แต่โรครักนี้แรงหน้อยไม่	11
ร้ายยิ่งกว่าโรคาอย่างใด ๆ	ยิ่งกว่าไข้จับหนาวร้างรานครัน	12
แม้มิได้ชื่นชมให้สมจิต	เหมือนเพลิงพิชเฝ้าอุราแทบอาลัย	13
ไม่เห็นหน้าคู่รักเพียงสักวัน	จิกก็พลันร้อนผ่าวราวอัคคี	14
ศกุนตลา - อนุสุยา <u>ศกุนตลา</u> ตอนที่ 2 องก์ที่ 1 ฉากที่ 1		

ไอ้ทนต์ลาเมียขวัญ	ยิ่งกว่าชีวันเสนาหา	1
เสียแรงรักสมัครสมานกันมา	ควรหรือพี่าถืมอณงค์	2
ชะรอยมีผีร้ายหมายรังแก	จึงกลใจให้แผละวางหลง	3
แกล้งทำให้ลืมโนมยง	งวยงงเหมือนหลับสนิทนอน	4
ป่านนี้เหวี่จะอยู่ไหน	ใครจะพิทักษ์กวงสมร	5
หรืออยู่กลางป่าพนากร	อกออ่อนอ่างว่างอยู่กลางไพร	6
หรือว่ากัถยาจะโกรธพี่	เจ้าหลบลี้ไปซ่อนอยู่ไหน	7
พี่นี้สิร้อนเหลือใจ	ราวไฟเผาผลาญบ้านตาย	8

ทุษยันตร์รำพึงถึงตักทนต์ลา ตักทนต์ลา ตอนที่ 2 องกัที่ 2 ฉากที่ 2

สาวเครือฟ้า

เสียคายเออย	เสียคายกวงหน้า	เสียคายจะลากลับเสียแล้ว	9	
แสนโศกสะท้านถึงทนายเกล้า	เครือฟ้าจะเกล้าพี่พร้อมดา	หนาพี่พร้อมเออย	10	
เห็นแสนเข็ญ	เห็นเป็นราชกิจ	สาวสุกจะคิด	หวงห้ามมิให้ไป	11
จนอกจนใจ	จำจากจำไถลกันเออย			12
เครือฟารำพึงถึงพร้อม	สาวเครือฟ้า			

ทรวงสลายนายร้อยละห้อยสั่ง	เห็นสุกหวังผวาวิโยคโศกสะอื่น	13
ประโลมดูบรูณ้องประคองยื่น	ถอนใจฝันเสนาหาลาดลิ่ง	14
เหลียวหลังอาลัยเหลือเครือฟ้าเออย	จะชวนเชยชวนชึกเฝ้าคิดถึง	15
เป็นจนจิตรราชกิจมาติดคิดจริง	เหลือรำพึงเหลือกรรมที่จำจร	16
พร้อมรำพึงถึงเครือฟ้า	<u>สาวเครือฟ้า</u>	

โอ้ประกาศเสียชาติเกิดเป็นหญิง	เผยอหึงรักเขาเอาเป็นัว	1
เขามีเมียทิ้งเสียเหมือนควายวัว	ข้าพาเมียใหม่มาขั้วหยาบให้อาย	2
จะอยู่ไปโยเล่สาวเครือฟ้า	เสียแรงรักหักชีวนาชาดวาย	3
ชาตินี้สิ้นวาสนาขอลาตาย	ขอยกกายชาติใหม่ให้ดูกัน	4
อย่ามีใครซ่อนใจซ่อนรัก	ให้สมัครสองชมสมมิงขวัญ	5
เปลื้องผ้ามาจะขอมุกค้อพัน	ล้างชีวันนุ่นอยู่แต่ผู้เดียว	6

เครือฟ้ารำพึงถึงความผิดหวัง สาวเครือฟ้า

โอ้เครือฟ้าครานี้สิ้นที่หวัง	ขอลาโลกโศกสั่งถึงหู่ฉัว	7
เมียอาภัพกับชีวันประหวั้นร้าง	ขอลาบัวบาพินนี้ไป	8
คอยอยู่กับพ่อรอพี่	เพราะชาตินี้วาสนาหาถึงไม่	9
จวบจุพระอมฤตยสุราลัย	เกิดชาติใหม่ขออยู่เป็นคู่กัน	10

เครือฟ้ารำพึงถึงพร้อม สาวเครือฟ้า

สาวตรี

โอ้ว่าพระหุลกระหม่อมแก้ว	มาถึงเมียเสียแล้วช่างทำได้	11
จะเสด็จจรดล ณ หนใด	โยไมชวนเมียไปเป็นเพื่อนทาง	12
พระมาถึงเมียไว้ไม่นำพา	ปล่อยให้ร้างกลางป่าอันใหญ่กว้าง	13
เมื่อยอยู่เคียงพุ่มฟอกอ้ากว้าง	ขอวายวางชีวิตตามไป	14

สาวตรี - สัตยวาน สาวตรี องก์ที่ 2

หนามยอกเอาหนามบ่ง

ซึ่งค่าน้ำเสียงสำเนียงเพราะ	แสนเสนาะคำหวานสงสารหนัก	1
กามเทพผู้เป็นเจ้ารัก	ແລງศรมาปักกลางหทัย	2
ความรักโหมครุไม่รู้จัก	จะยืนยักชั่วมรณไม่พอนได้	3
ถึงตัวจำจากน้องต้องจำไป	แต่ดวงใจไม่พรางไปจากน้อง	4
แม้มิได้เชยชมภิรมย์ดู	ไม่ขออยู่ดูใครมาไม่ต้อง	5
เมื่อใดเจ้างามขึ้นฉวีอันครอง	พี่ก็ต้องปลงชีพและรีบตาย	6

แพร่ - มรวะเรศ หนามยอกเอาหนามบ่ง องค์ที่ 2

ไอ้ออกเอยออกพจนาก	เหมือนเพลิงกาจกองถล่มมาเวียงฉลาญ	7
เมื่อคาบศิวาสู่อุชิวาน	เหมือนไฟราญรมไหม้ในอุรา	8
ถึงอยู่แค่นี้ไปเหมือนไกลแสน	ดูก็แนบกำบังอยู่หลังฉา	9
เสียแรงอยากเห็นผู้สุภาวรา	ถึงยามมา ๆ พรางไปจากกัน	10
เมื่อแรกรักสุดใจใครจะเท่า	เหมือนตัวเราขึ้นแคว้นแดนสวรรค์	11
ไอ้เคราะห์ร้ายหมายนิครสนิทัศน์	มาต้องพลันเวศร้างทางเห็นรัก	12

มรวะเรศรำพึงถึงแพร่ หนามยอกเอาหนามบ่ง องค์ที่ 2

พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์ พระราชชายา และพระสนม

พราภพพราภสุริเยศเยื้อง	เยี่ยมพโยม	1
พรางพรางจับพรมโนม	นิมน้อง	2
พราวพราวกรณโสม	สองคำ	3
พรงพรงพระจากห้อง	จักช้าเห็นโนม	4
โพนนัสนักอังก	อาวณ	5
จำจิตรจำจากสมร	หม่นไหม้	6
อยู่เคียวแถมารกร	จักปลอบ	7
โนนจะปลดเปลื้องให้	สุดสิ้นกรรแสง	8
ยลนงคกำสรคเสร์	โสกสะบ	9
เรียนห้วนว่าอรสลบ	เกลือกม้วย	10
ไปทางหว่างอรณพ	นับโยชน	11
กลับเห็นหน้าสร้อย	พื้สิ้นสุภราณ	12
สงสารสายสวาสกัแก้ว	กลอยใจ พื้เอย	13
สุขและทุกข์คือใคร	ดูพรอง	14
อยู่เทอญพื้จำไกล	จงส่วสกี	15
ขอเทพพิทักษ์นง	ทางพณภัยพาล	16
เหิมโสกจำหักเสร์	สั่งสมร แม่ฮา	17
ยกย่างพลางใจจร	จากเจ้า	18
เหลียวลับทับทุกข์ตอน	ใจใหญ่	19
เคินแต่กายใจเฝ้า	อยู่ห้องแทนนวล	20

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชินีนาถรัตนโกสินทร์

จวนจบพระฤกษ์ไว้	เสียงสังข์ แตรเฮย	1
บันเพาว่าดุริยประกัง	พาทยฆ้อง	2
โสดรสดับประคอง	เพ็ญอก ฟีน่า	3
นับแต่วันจักต้อง	แต่ร้างแรมสถาน	4
เสียวเสียวสมรคึกคึก	เต็มหัก ใจเฮ	5
โดยเสด็จจากคำหนัก	ทวนน้ำ	6
เสียงสลุกคึกขึ้นปัก	อกทุก นัคนา	7
พระสวาทปริตลำ	เลิศเอื้ออวยไชย	8
เคชะไทรรัตนป้อง	ภัยขจิก	9
เคชะเทพยทุกจังหวัด	ช่วยคุ้ม	10
เคชะผลพิสุทธิ์สัตย์	สอนจิตร เจ้านา	11
เคชะรักสุจริตห่ม	ห่อนองนฤภัย	12
เรียมไกลนุชนาถนี้	เกือบปี ไปแม่	13
อยู่แต่กับชนนี้	หนึ่งนั้น	14
สุภาสิตท่านมี	คำกล่าว ไฉน	15
นิกนิกหนักอกอัน	อุสาห์สู่สกลนีน	16
ผิวเป็นเทวราชผู้	เรื่องฤทธิ	17
พี่จักมานฤมิต	น่านน้ำ	18
ไหล่อ้อมนิเวศน์ซึก	เนี่ยคน่า เรือนเฮ	19
พอพี่ยลนุชข้า	สั่งแล้วลาสมร	20

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี ดุริยรัตนโกสินทร์

ใครใครบานเบิกหน้า	ตาเฉย	1
โดนพื้นมีเสย	ล็กน้อย	2
เขารักเป็นเลย	ฤาชน โสภนา	3
บานแทนอกใจห้อย	แมนแมนทรงเรา	4
ลำเนาตำแหน่งข้าง	มรรคา	5
หอนแปลงหอนแปลกตา	แต่ก็	6
ป่วยคำร่ำพรรณา	เปลื้องกระดาศ	7
ชาคนุชหนึ่งชวนชี้	ซัดซัด เกียจชม	8
เปรมปรีดิ์ปราโมทย์นอม	นมัสการ	9
ใจหนึ่งลรรลุลาน	สวาสติใหม่	10
นิกนัยุพาพาด	เพียงชีพ พี่เอย	11
โดนมาส่งให้	พี่ข้าอาลา	12
นาวาใช้จักรกลอย	ครรโดย	13
จำพี่เคศวงใจ	จากเจ้า	14
บ้านนี้จักเป็นโดน	บุชนาญ พี่เอย	15
รอยจะคอนอุระเรา	ร่ำร้องนองไฉน	16
หักใจจำขึ้นกลั่น	อสุชล	17
หัวรอต่อเพื่อนตน	ต่างพร้อง	18
ลูบมนอกบัคกล	เขาสลุก	19
ถูกทั้งหนึ่งค่านอง	กล่าวถ้อยสั่งเสีย	20

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชินีนาถรัตนโกสินทร์

ละเหยละห้อยทอน	สำราญ เลยฮา	1
มาลฺรองลิกสถาน	ทีนี้	2
น้ำหย่อนหยุกอญน่าน	ตราบมีค	3
ดุกังจักชวยซี่	ซองให้ใจหวล	4
โถมยงยุพนาญน้อย	นวลวี พี่เอย	5
แนมแนมาจักมี	สุขล้ำ	6
นั่งแนมแอบพักวี	วายว่าง ร้อนนา	7
นอนแต่เคี้ยวเปลี่ยวปล้ำ	โสกสรวงแสนทวี	8
ราตรีกรมอกัน	อิงเขนย	9
คึกขนิษฐเคียงเคย	ซากเคลา	10
จักหลับมิหัดมเดียว	หลายหมุ ยามนา	11
ตราบอรุณรุ่งเช้า	เร่องร้อนทรวงกระตึลย	12
พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีกรุงรัตนโกสินทร์		
คึกคึกจักอยู่คาง	แรมกั้น หนึ่งนา	13
แตกอปลวนปานเป็น	พิศต้อง	14
จนจิตรจักจำเ็น	ใจอยู่ เล้าแอ	15
ห้วงถาหายฝ่ายน้อง	นุชน้อยจะละเลิง	16

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
ท้าวรัตนสารนุรักษ์ (เจ้าจอมเพิ่ม) ราชประทีปในสมเด็จพระปิยมหาราช

ความอยากจะไค้อยู่	ค้างคิ่น เห็นแฮ	1
แต่ปากคอกหากนีน	เหนียวร้าง	2
จริงใจก็คงยืน	อยากเยี่ยง ใจนา	3
เหมือนปากบิ่กพันปลั่ง	พลาคแย้มคงเห็น	4
คอยคอยน้อยๆเจ้า	จอมอนงค์	5
ครูหนึ่งสี่สี่มหลง	หมกแล้ว	6
อินถาอินจักคง	กังก้าว	7
หากว่าพันพิศตรแคล้ว	กลากหน้าคงลี้ม	8
ยีนคำอำมฤตเจ้า	โถมกาย พี่ดา	9
จักจากนินไกวาย	สวาหน้อง	10
กุจจิตรพี่จักสลาย	เพราะจาก นุชนา	11
กายจากแต่จิตรช่อง	อยู่ข้างเคียงนาง	12
จักพูกุกกล่าวแกล้ง	กุนาง เล่นเฮย	13
ไปจากไซจิตรจาง	จักเจ้า	14
แรกรักแต่เวมป่าง	ถาเว็ค ร่างแฮ	15
เห็นทุกชอบคำเข้า	จากเข้าถาเคย	16
เวลาจวนจำจากเจ้า	จักจร แลวนา	17
พี่จักลาจอมสมร	แม่วาง	18
แม่นุชแม่อาวรณ์	ถึงพี่ ชายเฮย	19
ฝากแต่รูปพี่ค่าง	ดูเจ้าจักเห็น	20

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
ท้าวภักตสารนุรักษ์ (เจ้าจอมเพิ่ม) ราชประคิพท์ในสมเด็จพระปิยมหาราช

ตัวไปถ่ายรูปไว้	ทั้งจิตร ใจนา	1
รูปช่วยเตือนวรคิ	อย่าม้วย	2
แม่ลืมมลายพิศ	วาทพี ไปแ	3
รูปช่วยเตือนนุชควย	อย่าให้ลืมเลย	4
จากไปใจจอเจ้า	จริงตรง	5
แต่ไม่มีพี่คง	ดูอ้าง	6
แม่ถ่ายรูปรักลง	กระคาษ ไล่เฮย	7
จะชู้เสียหทัยจ้าง	จูงเจ้าเห็นใจ	8

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
ท้าวภักดีสารนุรักษ์ (เจ้าจอมเพิ่ม) ราชประทีปพิชฌ์ในสมเด็จพระปิยมหาราช

ก่าคักตึกนี้กล่ึงถึงโณมย	เฝ้าใจหายเหตุดลกลโคทนอ	9
คิดร่อยอย่างช่างกระไรนิจคอ	ใจจะเผอเสียเพราะหนักหักไม่ลง	10
ตึกว่าเจ้าเขายังจางนางรัก	เมื่อเจอเจอนเป็นนพักตร์เพราะแรงหลง	11
หรือใจนางต่างชนิดนึกกันตรง	เวียนพะวงเกินการส่งสารเฮย	12

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
เจ้าจอมสลับ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ถึงครากลาเคลื่อนคล้าย	สู่สนาม	1
ใจจกยอกนงราม	ละห้อย	2
ใจแทบจะไม่คาม	คิ้วพี่ ไปแธ	3
เพราะมียากหางสร้อย	สวาทว่าเหวเหลือ	4
ขอฝากดวงจิตไว้	กับเมีย มิ่งนา	5
คนห่างจิตคงเคลีย	คู่เกล้า	6
กายเหนื่อยเมื่อยอ่อนเพลีย	กลางทุ่ง	7
ใจสลดเพราะเหตุเจ้า	นิมน้องคอยถนอม	8
ขอลานาเรศแก้ว	กลอยจิต	9
ก้วยพจนะลืซิด	นี้แล	10
อีกขอฝากจุมพิต	มาจาก	11
ผิวที่รักเชอแท้	ยิ่งก้วยกว้างใจ	12
อ้ายยามสุริยะจำ	แจ่มโพยม	13
กายถูกแค้นกรุมโรม	เราร้อน	14
ราวช่วยประชุมไหม	ไฟรัก	15
เรียมอุระสทอน	เที่ยงแท้เพียงพัง	16

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่

สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี โคลงนิราศประลองบุษย

ออกกรมจำจากเจ้า	ไปไกล	1
เขียนบทโคลงจากใจ	พี่แท้	2
อ่านคงเมื่อพี่ไป	แรมทุ่ง	3
จะคิดถึงหล่อนแม่	ทุกถวนนาที่	4

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี โคลงนิราศประลองยุทธ

ไต่พิศโฉมประโลมจิตพิสมัย	5
ให้มิไจร้อนรักลักษณะ	6
เสียดายเคยมิได้เชยชื่นฤดี	7
พระเอนมึกรรรมขวางต้องห่างกัน	8
ไอ้ชีวิตมิได้มีเกษมสำนึ	9
ยามเห็นยอศเยาวมาลย์ความรักก็ราญรมหทัย	10
แสนขุ่นหมองต้องจำไป	11
ไอ้เหลือที่จะอาลัย	12
หัวใจแทบขาดลงเพียวเอย	13
แม่งามชื่นแสนรื่นฤดีพี่	14
พินิจทิวอินทรียรรวแสงสร	15
ยามท่วงน้องรากับมองไม่เห็นจันทร์	16
ราวตะวันมีกลับกับสูญไป	17

พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
พระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระมหาธีรราชเจ้า

ไอ้แสนเหงาเศร้าจิตยามคิดถึง	1
ยิ่งคนึงรักก็ยิ่งวังรักอุรา	2
แสนซัดจิตคิดวิญญา	3
ต้องจำร้างทางแถวตา	4
ไอ้ชลนาตกในเอย	5
ถึงยามหมดสิ่งขวางในทางรัก	6
ได้ชมพักตร์เซยซิคพิสมัย	7
ยามจุมพิตวนิคาญยาใจ	8
ราวกับไก่อู่สถานวิมานอินทร์	9
อาชวัญฟ้ายาหยีของพี่เอย	10
ขอเฝ้าเซยไมละไมเอยไม่ลืมชม	11
กลิ่นเจ้าหอมพี่คอมคม	12
หอมระรื่นชื่นอารมณ์	13
ขอชมจนสิ้นชีวาเอย	14
พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่	
พระนางเมอพระองค์เจ้าลักขณางานวิจิตร พระมหาธีรราชเจ้า	

ลักษณะแห่งโหราารัก

โหราารักเป็นสิ่งสำคัญในการแต่งคำประพันธ์ กล่าวคือโหราารักจะช่วยให้บทกวีนิพนธ์นั้นประทับใจผู้อ่าน
ก่อให้เกิดจินตนาการและความกระจำในโหราารักนั้น กวีจะใช้วิธีการต่าง ๆ สร้างสรรค์โหราารักให้เหมาะสม
แก่นื้อเรื่อง ดีด้าและความรู้สึกของตัวละคร โหราารักที่กวีนำมาใช้มีหลายลักษณะด้วยกันไม่จำกัดอย่างใด
อย่างหนึ่งโดยเฉพะ การเลือกประเภทโหราารักจะขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและจินตนาการเป็นสำคัญ
กวีอาจใช้โหราารักหลายลักษณะในแต่ละบทแต่ละตอน ทั้งนี้เพื่อจะให้ผู้อ่านไ้มีอารมณ์ร่วมและมี
จินตนาการที่ดีขึ้น ดังตัวอย่าง

ในลักษณะนั้นวานิจาเอย	กระไรเลยหัวอกหมกไหม้
อกน้าวรารวมรวมไฟ	ท่าใดจะพ้นไฟราญ
เสียแรงเกิดมาเป็นนักรบ	เฝ้าพงศักรภพมหาศาล
สู้กรากกรำด้ายากยากนาน	ยอมเป็นพลมเป็นพลนเประไป
ไ้เห็นแถวประเสริฐเลิศชม	จะนิยมก่อนกรวทกระไรไ้
เคยพบสาวฟ้าสุราดิ	ฤาจะไ้ครองชาวปดพิณ
โอ้แถวแวววันข้างจับจิต	จะใครปลิดปลอดมากังตวิธ
โอ้เอยมสอถ้างฟ้าดิน	จะไ้สมดังจิตอันใด
สารท้าวแสนปมถึงอุษา	ท้าวแสนปม

สารรักบทนี้กวีใช้โหราารักเปรียบเทียบ 2 ลักษณะ คืออุปมาและอุปคณณ์ การใช้อุปมาว่า
อกน้าวรารวมรวมไฟ นั้น ทำให้อ่านเข้าใจว่าท้าวแสนปมมีความทุกข์ระทมในความรักอย่างสนเหลือ
และการใช้อุปคณณ์ว่าแถวกับก่อนกรวท ก็ทำให้เกิดจินตนาการได้วามปลิดปลอดของนางอุษาและท้าวแสนปม
นี้มีความแตกต่างกันมาก

บางครั้งก็ต้องการให้ด้อยค่านี้น้ำหนักใหญ่อ่านมีจินตนาการที่ลึกซึ้ง ก็จะใช้โวหารช่วยส่งเสริม
น้ำหนักของด้อยค่าให้เห็นเด่นชัดขึ้น ดังตัวอย่าง

น้ำเนตรนองเนตรให้	หานาง
ยิ่งกว่าน้ำหนักกลาง	สระไซ้
ชลเนตรเปี่ยมเนตรนาง	ชลพรรษ ปานดา
โศกพี่เพียงชีพไร	ร่างร้างแรมจร

หลวงธรรมากิมณฑ์ นิราศวัชรวก

ลักษณะโวหารแบบนี้เกินความเป็นจริงไปมาก แต่ทำให้ผู้อ่านได้เกิดจินตนาการที่ลึกซึ้ง ใ้รับรู้
ในน้ำหนักของด้อยค่านี้น้ำหนัก การกล่าวอย่างเกินความเป็นจริงนี้ เรียกว่าอภิปจน์

โวหารบางบทก็ต้องการที่จะสร้างความรู้สึกและความมีชีวิตจิตใจแก่สิ่งของต่าง ๆ วิธีการเช่นนี้
ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพพจน์ของสิ่งนั้นได้ชัด ดังตัวอย่าง

ตาสองปลากก้อง	หุคน กิติ
ตาก็สอใจตน	ทอดทอง
ตาสองสบสองสน	พนาทอ กั้นแฮ
ตาอวดตาอ่อนพรอง	จิตเจ้าสองใจ

ท้าวท้าวพิงถึงธิดาของสังการ คำโคลงเรื่องท้าวท้าว

โคลงบทนี้ก็ได้ใส่ความมีชีวิตชีวาให้แก่ดวงตา จัดว่าเป็นโวหารบุคลาธิษฐาน คือการสมมุติ
สิ่งที่ไม่มีการียาอาการให้มีอาการประดุจว่าสิ่งนั้นเป็นบุคคล ก็ว่าได้ช่วยให้อ่านจินตนาการถึงดวงตาของ
หนุ่มสาวคู่นี้ได้อย่างที่ว่ามีแววที่แสดงความเข้าใจซึ่งกันและกันจนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้

โวหารลักษณะต่าง ๆ ที่กล่าวมามีอยู่ในวรรณคดีไทยเป็นจำนวนมาก ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรจะได้
นำโวหารรักที่รวบรวมไว้มาจำแนกตามลักษณะของโวหารชนิดต่าง ๆ เพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษา
กันต่อไป

โวหารรักที่ได้นั้นควาและรวบรวมไว้ นอกจากที่จะเขียนโดยใช้สำนวนเปรียบเทียบหรือใช้จินตนาการแล้ว ยังมีลักษณะการเขียนโดยตรงอีกด้วย ลักษณะโวหารรักเช่นนี้ผู้ศึกษาเห็นว่าควรจะได้นำมาจัดรวบรวมนไว้เป็นอีกประเภทหนึ่งโดยเฉพาะเนื้อหาของบทที่ 3 นี้ ผู้ศึกษาจึงได้จำแนกโวหารรักออกเป็นลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. โวหารโดยตรง
2. โวหารอุปมา (Simile)
3. โวหารอุปลักษณ์ (Metaphor)
4. โวหารอติพจน์ (Hyperbole)
5. โวหารบุคลาธิษฐาน (Personification)

การจัดเรียงโวหาร

จัดเรียงตามลำดับตัวอักษรตัวแรกของโวหารแบบพจนานุกรม ท้ายโวหารระบุเลขหน้าและเลขบรรทัด เพื่อให้ผู้อ่านทราบว่าโวหารรักบทนี้แยกมาจากโวหารรักในหน้าใดและบรรทัดที่เท่าใดของปรีดิญาณพิพนธ์ฉบับนี้ ดังตัวอย่าง

แสนพมพอกผาวราวไฟผดายุ
หมแต่ผากังผืนผื่นผื่นไว้

ไหรอนราญทรวงเรึงเหมือนเพลิงไหม้
พอจะไคต่างหน้าสวามี

104:17-18.

โวหารนี้แยกมาจากหน้า 104 บรรทัดที่ 17 - 18 เลขหน้าและเลขบรรทัดจะช่วยให้ผู้อ่านติดตามได้ว่าโวหารบทนี้ใจความเต็มเป็นอย่างไร มีอยู่ในวรรณคดีเรื่องใด และใครเป็นผู้กล่าว

อาหารโดยตรง

กระสุนส่งกลิ่นเกลี้ยง
จำพรากรจากจรทาง

คิดพางเพียงจากจำจาง
ทิ้งน้องไวไกลกระสุน

80 : 11 - 12

เกาะควงเฮอเกาะนี้
เม่นเรือคิดตาม
พี่คงคิดพยายาม
คงมิยอมหยุดคาง

นาขาม นามจริง
ชอบบาง
วายค่อ ไปนา
อยู่เเม่โหมงเคียว

116 : 21 - 24

เกาะถารให้ตรี
แรกพี่พบกัลยา
ตาพลักจับตา
คาสบตาทางทอง

ถึงครา หลังแด
นึ่มน้อง
นุชหลบ ตาพี่
จิตพองเส้นหา

119 : 5 - 8

แกสรอยชวนโศกโ
ยามแรกตัวพี่ไกล
สายสรอยเียนมอไ
นีกิจจนาสรอยนอย

สายใจ
ทางสรอย
พันตัว กรเเม
ชิตนงอยู่เนือง

116 : 1 - 4

แกสองแควชื่อนี้
ฤาศิดาแมงไหว
สายน้ำแมงแยกไกล
เมพรากสองสวาทล้ำ

เหตุไร
ยานน้ำ
กลักรวม สายแม
ไมชากลักรวม

116 : 9 - 12

ขวัญฟ้า	ไฉนหลอนแสงวณนี้ไฉ	
แสนสาวสร้างคางปะไร	ตัวพี่ไฉไรไม่นำพา	
ขอแต่กริรมย์ชมชิต	จุมพิตแต่แถวนิมิต	
เป็นคู่สามีภรรยา	จนกว่าจะสิ้นชีวัน	51 : 9 - 12

ขอคงอยู่แต่เมื่องมิตร	ขอคงชิตชมพักตร์รักมี	
ขอคงฟังแถวตาเจ้าพาที	ขอคงกอดคอยชั่วชีวัน	74 : 11 - 12

ขอโฉมเฉลาปลง	พระฤดีประนีประนอม	
รับรักและยินยอม	คนรักสมัคศมาน	
หากนางมีของชิต	ประคิพพิธประสมประสาน	
ทั้งสองจะสุขนาน	มณะจอบจิกจาง	37 : 17 - 20

ขอปัสสาวะน้ำหน้าเป็นนวล	เหมือนจะชวนให้ชื่นใจพี่	
ขอเชิญนางเมียบลวงทวงที	มานั่งควยพันเป็นไร	58 : 17 - 18

ขอฝากดวงจิตไว้	กับเมียบ่ มิ่งนา	
ทนทางจิตคงเคลือบ	คู่เคลดา	
กายเหนื่อยเมื่อยอ่อนเพลีย	กลางทุ่ง	
ใจสลดเพราะเหตุเจ้า	นิมน้องคอยถนอม	131 : 5 - 8

ขอเพียงไครรู้ว่า	หลอนรัก	
ขอไผ่ฝันเห็นพักตร์	นิมน้อง	
ขอนึกวานงลักขณ	หลอนคิด ถึงนา	
ขอแต่อย่าให้ตอง	ทางเจ้านานวัน	73 : 9 - 12

ขอเพียงให้หล่อนรัก, ใครพบฉันก็ทำเนา:
ชีวิตวอดกลางเลาเพราะความซังของเขาไซ้.
ดีกว่าชีวิตยืค, แต่ไร้รักของยาใจ.

43 : 1 - 3

ขอให้นึก
อย่าเพื่อสละรอน
ถึงหล่อนจะมีรัก
ให้ยอมคนมี
จนกว่าจะประจักษ์ -
แล้วยกถึให้
อาโณมะทะนา
ใจพี่ละก็ความ

กรุณาจะนุกอน,
ระตึราญสุไมตรี.
ก็จะขออะโณศรี
ถึรักพะฐไป,
ขณะจิตตะหล่อนไซ้
คนญพยายาม.
นิวะหล่อนจะยอมตาม
สุชะพีจะพูนพี;

39 : 8 - 15

คณึงเห็นแว่นวาง
นิกายพรากรมจากแด

พระนุชนางวิไลแซ
คำรงในหทัยจง

62 : 7 - 8

คลาดแคล้วจริงแล้วแกฟเอย;
เปลวเสนห์กับพลันแต่นั้น,
ขอลานางปอร์เซีย. แสนเสียคาย
จนหมดสิ้นถอยคำจะอำลา:

เสียแรงหวังมาเซยเฉลิมศรี
จะต้องมีเตหนาราวาวิญญาน
หรววมลายเฝ้าโหมนัสสา,
ต้องกมหนาเหมือนญปราชัย

121 : 5 - 8

ควรอับแสนนาฏฮ้อ
ไขว่กิจสิทธิ์ชาคมี
สลิกเหิงมยั้งสตร์
ควรเฒ่ไปเป็นเคา

กับรี
แดเจ้า
ฤทัก เทียบเลย
คุชาครองวัง

25 : 13 - 16

ความเอยความรัก
เริ่มเพาะเหมาะกลางวางหัวใจ
แรกจะเกิดเป็นไฉนไครรบาง
ไครณอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงรดี

เริ่มสมัครชั้นตน ณ หนไหน?
หรือเริ่มในสมองครองจกั?
อย่าอำพรางตอบสำนวนให้ควรที่
ผู้ใดมีคำตอบขอใจเอย

49 : 5 - 8

คอยคอยนอยฤาเจ้า
ครุหนึ่งสิดมหลง
อันฤาอนจักคง
หากวาพนักตรแคลว

จอมอนงค์
หมกแล้ว
คังกลาว
คลาดหนาคังลิม

129 : 5 - 8

ถ้าปากหากเพราะพรอง
ฟังสนกบเนาโน
คำพรองแก่ตาใจ
ไปปล้มเลยชั้น

ฉนิโค
จิตหมั่น
จำแนน
หลับแล้วยังฝัน

24 : 12 - 15

คิดถึงบุญคุณมีช่วยชีวิต
เป็นสัจจากวาชีวิตจะวอควาย

จะจงจิตรักเจ้าไม่จางหาย
ชาบรรยายตอบเสร์จจเมตตา

20 : 2 - 3

แดนใจไพร่มาปองร้าย
คือใครยังไม่รู้วิเว
หรือเจ้าตระหนกตกใจ
ฟาดฟัดก็กลัวอินทรีย์
เจามาหาไปไม่ได้เคา

มาหมายชิงช่วงเอาดวงแก้ว
มาอวดเกลวเกลวจะภูติ
แดนไปในป่าปะเสื่อหมี
ก็ยังมีซากวางให้เห็นรอย
สุกที่ระเคาติดคอย

87 : 3 - 7

โลกขามชวนให้นึก
เห็นฉัพพิงใจ
ไซ้เกรงไซ้ขามใคร
ขามเด่นขจิกของ

ต่อไป
เสนหนอง
จึงสงบไว้ที่
ฉิวระขอยท่าเหิม

119 : 9 - 12

จึงคงปงปล่องแถม
คอยผอวรนงพาด
ห้วนสวาทหฤทัยจวน
เมืงแจวบใจสะเท็น

ไบบาน
นกเมืง
เจือเสนห์
ทอดสะทอนถอนใจ

25 : 1 - 4

จึงเชื้อ ณ เนื้อสศยพิ
เปหนึ่งมโนเถอะนบพราง

ฉิวนี้เสนหว่าง
อรจงประจักษ์ใจ

67 : 13 - 14

จนเกเขางก้นพันหัก
เจ้าจะรักไปถึงไหนให้ครันคราม

ยังจะมาผูกรักให้รุ่มราม
พวกเด็กเด็กมันจะหยาบให้ไต่อาบ

20 : 14 - 15

จนไครรักโคมครุญเยียมยอด
จนไครบุลประโลมโคมวิไล
จึงไครค้นพันจากนิทรานัน
จึงไครจกจิตเสนยและเงยพักตร์

จนไครกอดกลอยจิตพิสมัย
จนไครแนใจว่าหลอนรัก
จึงไครปลิ้นสขแท่นประจักษ์
จึงไครรสรักอันจุใจ

74 : 3 - 6

จะรักเจ้า โฉมเฉลา เสาวพรรณ

เกษมสันต์ สมรสมักร รักวันรมย์

18 : 7

จักไปก็อยากไป ใครซัดโฉมขมิ้นมิวายเลย อยากอยู่ก็อยากเซย
แสนสมญเอย จะทำนินใด

98 : 3 - 4

จักไปไช้แก่งกลาว
จริงจิตจักอย่างไร
จักไปหรือมิไป
คงแต่เรากอกลู

ลองใจ
ก็รู้
โนยเปล่า
สั่งเจ้าจนเคื่อง

72 : 9 - 12

จักพุกจุกกลาวแก่ง
ไปจากไช้จิตจริง
แรกรักแต่เริ่มปาง
เห็นทุกขอบคำเซ้า

ทูลนาง เลนเฮย
จิกเจ้า
ฤาเว็ค ร้างเฮ
จากชาฤาเคย

129 : 13 - 16

จับใจไค้พังหงส์
รักร้อนไม่ผอนผาย

ชมโฉมยงยอควานเซย
เลยรักกลมรมวินญา

34 : 7 - 8

เจ้าพี่
เสียแรงรักโฉมงามสู้ตามใจ
แล้วมายอเยอกบอขยาย
สมคะเนนวลนางชางพุกจา

จะบิกรรณผันหนีไปข้างไหน
ลวงถามความนัยภัสศา
ฆ่าตัวตายไปค่อนหา
จะพุ่มพายน้าคาอยู่ว่าไร

58 : 9 - 12

ใจดิฉันนี้เด่นเป็นพนัก,
ที่หักทานครานี่พ่อยาช่อง,
ธรรมดานารีที่ยังสาว
ได้แต่อ้างอิงคำนิ่งใน -
แต่ไม่แว่กจะเข้าฤทัยนึก,
ใครให้หรือสองเดือนกับสองวัน

หรือรักบอกจะไค้คู่สมสอง;
ถ้าแม้งงๆจะปองประวิงไว้
จะปาวความในอุราหาควรไม่;
จะพูดไปก็กระดากแสนยากครัน
จึงจำจิตจวนรรจาวาดิฉัน
จึงคอยสรเสื่องเคราะห์จะเหมาะดี

48 : 13 - 18

โถมงามทราวมสุกสวาพี
คาลฤกษ์จิจิตพิศวง
ขอแต่เพียงไค้พึงอิงองค์
แนบองค์ขวัญฟ้าใจ

30 : 3 - 6

โถมเนลา
ถ้าพี่แกเหมือนแตกอรอนธไร
บัคนพิยาเป็นหนุ่มแล้ว
จงฉินฉินหันหน้ามาข้างนี้

นี้จะเฝ้าไกรชซึ่งไปถึงไหน
จะสลัดคักอาดัยก็ตามที่
ถึงไค้กับน้องแก้วก็ควรที่
กูพี่ให้เห็นก็เป็นไร

58 : 5 - 8

โถมเนลา
เจ้าอายุเหนียมเรียบโยนะเทวี
อันพระรามฤๅสำนียง

ยุพเยาว์ออกฟ้ามารศรี
จะเสกเจ้าเป็นศรีพระนคร
ไมควรครองกูเคียงเรียงหมอน

41 : 9 - 11

โถมยงยุพนาฏน้อย
แมนแมนมาจกมี
นั่งแนบแอบพิศว
นอนแต่เดียวเปลี่ยวปล้ำ

นวลนวี พี่เอย
สุขล้ำ
วายว่าง รอนนา
โสภสร้านแสนทวี

128 : 5 - 8

ไฉนเลาะเลยทำเนยอยู่
เมื่อนี้สิ้นวาทนาบารมี

ภาพระภูวาเมียเสียวราศี
พระบตีจึงสลักคัตถาด้วย

105 : 11 - 12

ไฉนหนอจึงแสวงแปลงมา
ผู้ชายใดไม่เคยจะนิกรัก

ปรารณอย่างไรใครตระหนัก
ชอบกลนักครานี้ใคร

26 : 9 - 10

ชนิโหยออกพิไให้
พิลาปสลดจิตรหมาง
จรวรรจวบลูกกลาง
เริ่มไปวายนิกสร้อย

หานาง
มอยมอย
คงคิก แล้วแม่
สวาคิน้องเนาหลัง

93 : 1 - 4

ใช้ซาริกรมย์ครุณอื่น
แม่มাত্রจะเมื่อมรณแปร

บมิกวรจะแห่งแห
ภพลวงปลื้มนาง

67 : 11 - 12

ซ่อนชูชูซ่อนชัก
ชายใดในแผ่นดิน

ซ่อนชายรักเริ่มจากถวิล
คิกเขยนองทองเคื่องกัน

80 : 13 - 14

ซุขอเอ๋ย กระไรเลย บุญเคยสร้าง เหลือจะร้าง จางรัก เหมหักไหว
เด็กยอมกาย ตายเป็น ไปไหนไร จะขอไป ผากรัก ไม่พักกลัว

35 : 9 - 10

คงโอบนามกล่าวซ้อง
นิกพิเคยโอบสาย
นุชเคื่องชวนกายราย
ยามยั่วเคยหยอกเย้า

เสียวกาย
สวาคีเคล้า
รอยเล็บ มีแม่
หยิกยั่ววนใจ

92 : 9 - 12

คอกแควศรีชาวเมือง
ชาวเหลืองเรื่องเรื่อไส

ไม่เหมือนน้องตองคิใจ
ในแหล่งหล้าหาไหนทัน

79 : 17 - 18

กูไกรไม่ขึ้นจิตต์
ภูหลวงทางจับตา

เหมาเมืองมิตร์วนิดา
ชายตารักชักตาชม

86 : 5 - 6

เคียวคอมกรอมทุกซกั๋ล้า
กองระกำคำกกล
เพลิงร้อนจะผอนปรน
รอนราคเราเราารอน

กริ่งกมล หมนแล
กนเฝ้ารา
พอปลก
รุมรอนรอนทรวง

46 : 1 - 4

ไคพิศโคมประโลมจิตพิสมัย
ให้มิใจรอนรักลักษมี
เสียดายเอยมิไคเซยขึ้นฤดี
พระเอณมีกรรมขวางตองทางกัน

ใครจะไม่ลุ่มหลงองค์จอมขวัญ
จะไม่หลงเมียนันไคณิดา?

132 : 5 - 8

ไคฟังพระวาที่เสนนี้ไซ้
ใครไคเมียบั้นนี้กูช้วน

71 : 12 - 13

คดอกชาติ	มิชอชาค	เสนหนอง
ขอประคอง	เคียงกู	ผู้สมศักดิ์
ขอจุมพิศ	ซิคอร่า	บุพภักดิ์
ขอจูบกอด	ยอครัก	วันฤดี
ขอเอนเอียง	องค์แอบ	อยู่แทบข้าง
ขอเชยคาง	พิศพิศคร	ลักษมี
ขอแนบเนื้อ	นิมนวล	ยอชยานยี่
ขอสลับ	วาที	ที่จับใจ

76 : 12 - 19

คอ'เต'น	ขอ'ยามี	จิต'สง'สัย	
ไม'ขอ'ไกล	โณ'ม'ทรู	ผู้'จอม'ขวัญ	
ขอ'เอ'ารัก	ผู้'กรัก	ส'ม'คร'กัน	
จน'กระ'หัง	ชี'วัน	ผู้'ป'รร'ลัย	76 : 24 - 77 : 2

ตัว'ไกล'ใจ'พ'้อ'ยู่	เป็น'ก'ุณ'ของ'ครอง'ย'ืน'ยัง	
ห'าง'เจ'า'เ'า'แล'ห'ลั'ง	ตั้ง'ใจ'ติ'ก'ม'ิตร'ส'มา'น	85 : 7 - 8

ตัว'พ'ืน'ม'นุ'ญ'ล'น	จึง'ไ'ด้'ชี'ก'น'ก'ม'ล'ย'อด'ส'า'ม	
ขอ'แต่'ให้'ไ'้'ไ'ล'ม'โณ'ม'งาน'ม	จะ'เป็น'ศ'ุ'ข'ทุ'ก'ยาม'นา'ที่	31 : 13 - 14

ตา'เค'ีย'ว'ล'ค'เล'ีย'ว'ลั'	ก็'ยัง'ดี'กว่า'พ'ีย'า	
เว'ร'ี'ร'าง'ห'าง'แ'ก'ว'ตา	ส'อง'ตา'แล'แ'พ'ตะ'ตา'เค'ีย'ว	84 : 19 - 20

ตัว'ชา'ติ'และ'ป'รา'ศ'น'ร'ูป'กั'ม	ภ'ก'ษ'า'อ'ร'าย'าว	
แ'ร'น'ท'ร'พ'ย'ะ'ยั'ย'ศ' ฦ' ค'ร'าว	หุ'ข'ก'ว'าง'บ'น'าง'เบ'า	47 : 1 - 2

เต็ม'ใจ'ผ'าก'ห'ง'ก'าย'ห'ง'ชี'วิ'ตร'	ที่'พระ'องค์'ทรง'ก'ฤ'ท'ธิ'เร'ือง'สง'ว'า	
เม'มี'ให้'เล'ื่อ'ก'ส'รร'พระ'รา'ชา	จะ'ก'ม'ท'น'าม'ง'ม'น'าย'เป็น'ท'ม'าย'เล'ย	34 : 15 - 16

แ'ก'ความ'รัก'ตาม'ัว, ตัว'มี'ค'อย	รู้'ส'ึก'ผิด, จิต'ค'อย'แ'ก'ซ'ม'กั'น;	48 : 8
----------------------------------	--------------------------------------	--------

แ'ก'ความ'รัก'นั'น'ประ'จ'ัก'ษ'ใน'ค'ว'าง'จิต	นั'ม'ส'นั'ท'จ'ง'เช'ื่อ'น'้ำ'ใจ'พ'ี	
จะ'ยาก'เ'ย'น'เป็น'ต'าย'ร'าย'คิ	ไม'ท'อด'ห'ง'ม'าร'ศ'ร'ี'จะ'ติ'ก'ตาม	
เม'น'ส'ู่'ขอ'พ'อ'แม่'ไม'ยอม'ให้	จะ'ลั'ก'ไป'เ'ก'น'ป'า'พ'นา'ห'น'าม	
จ'ง'ค'อบ'ร'ัก'ส'ัก'นั'ค'อย'า'บิ'ค'ความ	ไม'ล'วน'ล'าม'ให้'น'อง'ไ'้'ท'ม'อง'ม'ัว	19 : 15 - 18

ถ้าแม่พี่เลือกได้ตามใจพี่
จะยื่นชมขวัญตาผู้เยาว์

จะไปพนที่นั่นหาไม่ว่า
จะได้ร่วมกอดแม่ขอรัก

45 : 5 - 6

ถ้ารู้ว่าน้องรักสมัครบาง
ขอเซพอวายหาयरอน

ที่ไหนพี่จะหางวงสมร
บังอรอย่าตัดอาลัย

50 : 19 - 20

ถ้าหากเธอเลือกนิคจิตของข้า
เพราะตาเธอคีราตาข้าแล้วไซ้
ก็จะเป็นของเธอแล้วเป็นแน่แท้,
ก็เท่ากับกับเป็นของพี่ยา

ก็จะบ้า, อยากแกล้งแจ่มจริงให้
และแบ่งส่วนเสร็จได้ในกายา,
แม่อีกกึ่งซึ่งเป็นของตูข้า,
เพราะเหตุว่าเป็นของน้องปรองคองรัก

48 : 19 - 49 : 2

ถึง เวียงวิจิตรแล้ว
เมือง นิมิตา
พิ จารณีสบสุข
จิตร พี่ยังเรารอน

แลหา
ข้าก่อน
นิมนช เลยแม่
อุระไซ้คนึงหา

110 : 13 - 16

ทราบว่าเขามีคู่หามหัก
เมื่อยามนอนถอนใจไม่หลับลง

ยิ่งรื้อรักไปใจจนไหลหลง

จะปลงปลงเสียความงามเพราะความรัก 18 : 14 - 15

ทราบเซยเฉลยเลหลอ
พี่เคยมีใคร
นานนิตยสนิทธิใน
ใครมีคลาสชาคเคล้า

ลงใจ เรียมภา
เซนเจ้า
เสนหนูช
ขุนองครองนาง

70 : 1 - 4

ทาญวนยวนยั่วเย้า
เราเร่งรุกกรุมรณ
จำใจจำจากจน
กลาครณินฐฤคั้งค่อน

เยื่อนยล
ราครอน
ใจเจ็บ
คัณฑ์คณิงครวญ

111 : 1 – 4

ทำคุณน้าศรีได้
ก่อนรักแม่หนักหนา
แต่ยามทางเสนาหา
ความรักนางยิ่งแก้

ในครา นั้นเฮอ
อยู่แล้ว
มาเคี้ยว
เติบขึ้นทวีคุณ

117 : 13 – 16

พูดหัว
แม่นองไม่สมัครรักไซ้
นี้ถามมิใช่ความรัก
จนสิ้นเกรงใจบิดา

น้องยั่วเล่นหนอยกักริชได้
เหตุไฉนจะวิ่งตามมา
จึงสู้หักใจร้างห่างเคหา
ไม่กลัวชายหน้าประชาชน

32 : 7 – 10

เที่ยงเสียดหยดประหีบขวาง
ฉันไปไขว่หาสมร
กรควาเปลากอดกลอน
รู้สึกละอายอา

แมกอน บ้านนา
ดุจซา
ถักยเจ็บ จริ่งแฮ
ไขว่ควาหาลม

114 : 21 – 24

โหมนัสอัคคอิง
จำจิตรจำจากสมร
อยู่เดียวแต่มารกร
ไฉนจะปลดเปลื้องให้

อวารณ์
หมนไหม้
จักปลดอบ
สุคสิ้นกรรแสง

125 : 5 – 8

น้องไชร์มีโชคหรือ
เมี่ยมานะอรุณก็เบง

พระมีถือสุธรรมเพรง
พระบคุมบครองภัย

101 : 4 - 5

น้องรัก
เมื่อมาแต่หนุ่มสาวสองรา
ถ้าเจ้ามีหยอนผอนปรน

สุดที่พี่จะหักเสนาหา
ในกลางป่าคาไม้เข่นนี้
ไชวานิรมลจะพันพี่

53 : 13 - 15

น้องเรียกพระศัทรุชนหาญ
น้องไชร์มีโชคหรือ

พระบขานักกลาญใจ
นรนาถนิราศหนี

101 : 6 - 7

น้องเอยมะตาคอยาคักรัก
เสียแรงสู้ตำบากกรากกร่า

ขอผูกพันพววายหายระส่ำ
สาวค้ายาคักค้าย

29 : 13 - 14

นั่งคำนึง
แม่มิ่งมิตร
ความรักรุก
บได้มี

ถึงน้อง
ยอครัก
ทุกทิวา
สร้างรัก

ผู้ครองจิต
ลักษณะ
และราตรี
สักเวลา

75 : 1 - 4

นางชนวีเวกให้
แหว่หวาดวานุชครวญ
ออกโอษฐ์เอ่ยณานวน
มาพุ่มพิตน้อย

โหยหวน
คร่ำชอย
มาแม่ มาแม่
เด็กน้องนวลอนงค์

111 : 13 - 16

นางแย้มเชรมนมนสวัน
ชื่นชมสมสุขสบาย

พี่ถูกถั่นเองยิ้มพราย
วายสวาทหนักตริกกรมเกรี้ยว

79 : 5 - 6

นาฏกะ	กลอนนี้	ฉันมีจิต	
ขอรุทิศ	แด่	มารศรี	
ผู้ยก	เสนา	นารี	
วิลา	เทวี	กูช้วน	57 : 1 - 4

นิจจาเจ้า	เฝ้าตรัส	ตัดสวาท	เราสมชาติ	สมสวาย	งวยบ้ายเอ๋ย	
พี่ไม่รัก	แล้วมีพัก	มาวอนเซย	เสียแรงเอ๋ย	น้องนว่า	จงปราณี	36 : 9 - 10

นึก ๆ ก็อยากเข้าชิด	แต่จิตคิดอวยางขวาง	
กูไปไม่แลเห็นทาง	จำใจจำทางเห็นรัก	
ทำไฉนจะรู้ให้รู้ได้	ถึงคงทุกข์พระทรงศักดิ์	
บางทีพระจะไม่จงรัก	พระจะไม่พักนำพา	50 : 7 - 8

เนนชีเอ๋ย	เคยภิรมย์	สมไหน	ไม่ตื่นใจ	เหมือนเจ้า	อย่าเฝ้าซาม	
จะนอน	สาวน้อย	ไร้ถ้อยความ	ให้สมงาม	สมรัก	ประจักษ์จริง	66 : 15 - 16

ในชาตินี้	เป็นไม่มี	วันสลัก	ศฤงษะลัด	กูชี้	พี่เป็นหวง	65 : 15
-----------	-----------	---------	----------	-------	------------	---------

บ้านหวายแม่ทอผาน	ริมทาง	
นึกหัวน่วานวลนาง	อยู่ห้อง	
จักคอยพิถีปลง	จิตจัก	ทอแม่
รอหนอยเถอะนิ่มนอง	ไม่ชาผิวเคียง	117 : 5 - 8

บุญของเหล	เปรใจ	พี่ไปขอ	มารวมหอ	พนอม	สมสมัค	
มิขอจาก	ยากเข็ญ	ขอเห็นพักตร์	พี่พันัก	ถนอมขวัญ	จนวันตาย	66 : 13 - 14

บุญเอยเราก่อสร้าง
หนอจึงต้องครวโล
อยู่หลังแม่ทวงใจ
จงปล่อยแต่พี่เศร้า

ไว้นอน
จากเจ้า
จงสุข
อรุณไรแต่เดียว

108 : 3 - 6

บุพพชาติเราพราโกให้
กรรมจึงตามตอบสนอง
กรรมตามแต่บุญเอง
เคชะบุญก่อนนี้

สัตว์สอง จากกรรมมัง
ชาตินี้
จักไม่ ตามฤ
โปรคชาคินสม

108 : 7 - 10

บุษบาบเลือกเคล้า
แต่สตรีงามอน
ท่องเที่ยวเอกอศิธร
ผิวท่าจำจิตต์หมาย

หม่อม
ทอนหงาย
จึงสม สมนรา
อยู่แลโหยหา

56 : 1 - 4

เบญจวรรณจากเจ้า
เค้าโมงโมงไคนาง

กำศรคเศร้าแทบวายวาง
จักคินแอบแนบนิทรา

81 : 7 - 8

ปากลัดคัตวิถิ
วานลัดคัตทางจร

ทางนทีสุสาคร
กลสุเจ้าตักเศร้าใจ

83 : 9 - 10

บ้านปานกลางแคคแจ้ง
บ้านรมงาพฤษา
ฝ่ายเราสิจำคดา
ร้อนนอกโอ้อกร่าง

สุริยา สองแ
อยู่บาง
กลางแคค ร้อนนา
เริ่มไรเสนาหา

118 : 13 - 16

ผาหมอนแก่งแะให้
 เชนยั่วตรี เป็นนาง
 หน้าเข้าแก่งผาขวาง
 ยิงอยากรวกถึงเจ้า

ทวนคราว ครัวญเฮย
 สุกเสีรา
 ขวางกัก ฟีนา
 กลับแก่งขวางทาง

116 : 17 - 20

ผิคุชอ แล้วไม่ขอ สวาทโคร
 ขามาทยอม มรนาศ ขอฟาคพัน
 ถาทุลเกล้า รักเจ้า จีวิตโนน
 ชื่อสัตว์ มีขอมี่ สวาทโคร

หนะสองใจ เราประนอม ฌนอมมัน
 ถาบาแยนทร์ ทุนหัน พะลังใจ
 เปนขอโชน จีพทน ทุนไม่ไหว
 นอกจากได้ ฐลืองค์ อนงค์งาม

67 : 3 - 6

ผิระพระน้อง ปองประสมพิบหึง
 แดกคั่นควน หาสองสาวเฮย

ฟักแสนคึกถึง

33 : 12 - 13

ฝูงปลาตากาขทอง
 ภูเขาติมัตสยาปวง
 ยิงดูยั้งโถมทรวง
 โอคนึงถึงเจ้า

ทะเลหลวง
 ภูเกล้า
 แสนโศก
 จิตตวาเหวถวิล

84 : 1 - 4

เฝ้าโศกลั้ง สุกหวังเซยขึ้น สองสววยรวันจันจิตพยา ขอพบขอเห็น
 จะตายจะเป็นตามอร

99 : 5 - 6

พระน้องไซรมิไคหมาย
 นิณคองค์พระทรงศรี

ประกาศาษณะภพศรี
 บุรุษหลายนิหมายปอง

62 : 9 - 10

พระองค์ทรงรักข้า
เพราะพึ่งมาพึ่งบุญ
ไปเข้าพระการณ
เบือนเบื้อเมื่อแก่เฒ่า

เรื่องคุณ
บาทเจ้า
จักรวาล ไรยแฮ
ทอดทิ้งทางคุณ

69 : 7 - 10

พระองค์ผู้ทรงศักดิ์
สมอมั่นนั้นจะเชย
ตรัสไว้ขอให้จริง
รักจริงฤาทั้งชั่ว

ว่าไม่รักคนอื่นเลย
เป็นคู่ใจไม่จืดจาง
อย่าทอดทิ้งไว้กลางทาง
ให้ร้างรักหนักอาดูร

103 : 5 - 8

พอได้ประสบพบพัตร์
ขอเชิญสาวสรวรรคขวัญฟ้า
จะอาไลยไปโดยแก้วเกา
แม่เจ้ารามาตามติดถึงบุรี

ผูกจิตคิดรักเป็นหนักหนา
เข้าไปลงกาธานี
ถึหรือจะเท่าเทียมพี่
พี่จะลางชีวิใหม่ยามวัน

42 : 2 - 5

พี่จูบสั่ง พี่หวังพี่ขึ้น สองเจ้าบั้น ชื่นคิดวังรา คงแควกดิน
คงสุคคงสิ้นใจเอย

98 : 16 - 17

พี่ตายจากพรากเจ้าไปทั้งรัก
มาตรแมนชีวิพี่มามีค
เขาคงพิศว่าสไมบาคพมาง
ให้พี่ตายวายพะวงควยงเขาว

สุดจะหักห้ามวิโยคโศกจิต
จงคืนคิดรักใครในอเน
จงเสื่อมสางวิโยคโศกเศร้า
จะหลับตาลาเจ้าบรรลัยลาญ

88 : 5 - 8

พี่นะรักเจ้า

คู่ชีวิตสิน้อง

พี่รักวะธุนวล

อันนารักกับชาย

และจะเฝ้าประทับประคอง

บมีให้ระคายระคาย.

บมีควรระอาละอาย,

ก็ควรจจะรวมจะรัก.

37 : 7 - 10

พี่เป็นห่วงโฉมตรูอยู่เป็นนิตย์

ชีวิตพี่ยังมีอยู่ตราบโค

ไม่ละเลยเซยซิกพิสมัย

ชอดนอมทราวม้วยคู่ชีวิต

70 : 13 - 14

พี่นั้นพี่หมายมาก

แน้นได้เจ้าทราวม้วย

คิดหวังสวาทจ่านงใน

ไม่เห็นห่างจากรักเลย

18 : 5 - 6

พี่รักน้อง ปองบาก ฝากชีวิต

น้องคิดถึง ราวพี่ พี่ ทุกวัน

น้องแจ้งจิต สองเรา เกล้ามึงขวัญ

สองใจยัน ใจประวิง จริงไหมเอ

36 : 3 - 4

พี่รักขุนนางคู่

ไซรักภูผาไฉ

ขึ้นจิตเพราะหลอนไซ

อีกปฏิบัติ

เห็นใจ จริงเอ

เลศล้ำ

คำชื่อ

ส่งให้รักแรง

72 : 1 - 4

พุดทชากดาขึ้นคก

มลิคอกออกแถมกัน

กอกานปรกประเกี้ยวพัน

หวนหวังนุชสุศกรมเกรียม

79 : 19 - 20

พี่โนรมย์สมชื่อแม่

พี่ล้นเกล้า

เสียกายมีอาพา

แม่จกชวนสร้างเสี้ยว

นางมา ค่ายพี่

แต่เจ้า

มาเที่ยว น้แม่

สวาทน้องเสวยบุรมย์

119 : 1 - 4

มีไช่รัก ยศดา บรรดาศักดิ์

หัวใจรัก ใจพะวง ทรงเจ้าพี่

64 : 1

แม่จางประทัพรอน
นึกหวาดแม่แม่จาง
ซำคังรับแสงทาง
หมครักจักอยู่ว่า

ในกลาง วิถีนา
จิตซา
ปลงชีพ เลียนา
เหวเศร้าอีกโย

112 : 5 - 8

แม่นแต่เดิมเริ่มรู้ความตระหนก
ไม่ชิงรักหักหาญดวงกานดา
ถึงจะยอมอมอกไม่เอนเอื้อม
จะพึงรักสลักรูปไว้ภายใน
อันความผิดของพี่น้องเลื้อล้า
ครวญพลางทางห่มหอดกาย

จะห้ามหักจิตไว้ให้หนักหนา
เพราะความแสนเสนาหาหักอาลัย
ก็ไม่เสื่อมชาคิดพิสมัย
น่านอยใจกลับมาพาเจ้าตาย
ให้ชอกช้ำแสนวิตกกอสลาย
กอดศพโฌมฉายเข้าโศกา

89 : 3 - 8

แม่วันนีเรีกร่างทางพระกร

คงเราร้อนคาลคั่นสิ้นชีวิ้ง

105 : 20

ไม่เห็นชั้น รักกัน ตายด้วยกัน
เห็นพอปิก นิคได้ ไครทนง

สิ้นชีวัน สิ้นอารมณ์ สมประสงค์
มาเจาะจง สืบจับ ความลับเรา

36 : 7 - 8

ไม่เคยคิดผิดผันหันเห
หวัง เป็นเพื่อนยากฝากตน

ไม่เคยเรรวนไกลไปสักหน
ไปจนสิ้นชาติสิ้นกาล

60 : 7 - 8

ไม่คอกออกต่างต่าง
คิดความยามบังอร

หลากหลายอย่างถูกรชร
เจ้าผูกไม่ให้เสียบรวาง

80 : 3 - 4

ไม่ดวงล่อขอสมัครรักสนิท
เชิญไฟฟ้าเมตตาอย่าประวิง

ชั้นชีวิตสวัสด์ทองเหมือนน้องหญิง
ยอมทุกสิ่งสาวสวรรค์เอาสัญญา

54 : 3 - 4

บลดนงคกำสรคเศร้า
เวียนหน้าว่าอรสลับ
ไปทางหว่างอรณพ
กลับเห็นหน้าสรอย

โสกสะยบ
เกลือกมวย
นับโยชน
พลันสุดปราน

125 : 9 - 12

ยอดมิ่ง
เสียแรงพิณรักวนิดา
ตัวพี่เป็นเชกแปลกเพศ
ฉิวก็ไม่ผูกดวงเป็นของโย
เชื่อเถิดใจพี่นี้แด
จิตรตรงจงรักนงราม

เจางามยิ่งกว่านางในเวหา
มีดวงขวัญฟ้าไม่เต็มใจ
จะวิเศษเหมือนไทยที่ไหนได้
ไม่สู้ชาวศรีวิชัยเชิงงาม
ไม่แพญใดในแดนสาม
ทุกโมงทุกยามไม่รูวาย

31 : 15 - 32 : 4

ยอดมิ่ง
หวังสวาทมากหมายไม่วายวัน
พี่ผูกใจจึงไปคลจิตเจ้า

เป็นความจริงในใจทุกสิ่งสรรพ
จะรับขวัญนัยนามาธานี
ให้โอบยงนงเยาว์มาหาพี่

41 : 3 - 5

ยามนอนนอนหลับไม่สนิท
ปรานพิณน้อยเถิดคองงค์

ฝันเห็นมิ่งมิตรพิศวง
เสียแรงจงจิตไว้ใครครอง

28 : 15 - 16

ยิ่งเห็นยิ่งอยากไห้
ใจต่างต้องใจเป็น
ต่างตาต่างยาเย็น
ต่างอาจตอตาไว้

แดเห็น อีกแด
หนึ่งใด
ใจต่าง กันแด
เสนหด้วยดวงตา

24 : 8 - 11

เย็นแรมริมฝั่งน้ำ
โอดแม่เคยฟัง
บัดนี้ทุกซ่แทนหญิง
ทุกซ่หนักจักจิตชอย

แม่อึง
พาดพอง
อึงอก ฟีน่า
ขุนแคนเคื่องเผื่อ

114 : 5 - 8

รอนรอนระเรียมไ้ม
เลื่อนลื้อเหลือนไศล
สุริยจากโลกย์ไป
เรียมนิราศนุชนา

รำไร
ลับฟ้า
ยังกลับ คั่นแ
เนิ่นนงนานเห็น

91 : 5 - 8

รอนรอนอ่อนอกไอ
สุริยพระมีคดง
ยามมีคชัคเป็นองค
ยิ่งตริกนิกถึงแกว

อึ้งคค
หมกแลว
วายุพัด
ฟ้าเศร้าทรวงศัลย

86 : 1 - 4

รักใคร่รักประคจชา
รักแล้วจะแควพจนรร

นควาบเวนวัน
มิกโคไฉนนา

101 : 10 - 11

รักไหนใครสอครู
ทวงซ่งลงถึงสัค
ลึกต้นคำสูงวัค
ขอพรรักไว

รักถนัด
ไปได้
ฤาแคว
วาเนนใดเหมือน

26 : 5 - 8

รักเคย, ผอนไวนา, อยาเรงรอน
ฉนปล้มมากจนงง, จงผอนพัก,

คอย ๆ ผอนฟ่งซาน, อยาหาญหนัก
อยาเผยรักเพลิดเพลินเกินงามไป

49 : 15 - 16

ร้ญจวนใจจอกนอง
กลับครามขามตัว

รักหักถ้วคอบนอย
จุ่งเจ้าไปไกล

นีกนีกจะไครพอง

ออกอรรดทักทานถอย
พินา

56 : 9 - 10

ร้ำเบงบญบติพรอง

พรำนีกคหนึ่งขวัญ

ภพนี้ร้ำสกัน

ภพหนาขอรวมสรอย

ร้ำพรณ

เนตรนอย

กรรมพราก แลวแม่

สวาทิดวนทุกสถาน

93 : 9 - 12

เรารักกัน คอยกัน อย่านทา

อิกเษ หรือไม แม่ใจรัก

นอยเวลา คอกนอง ชุนของไป

ไม่เห็นจัก สำคัญ ประกันไค

64 : 10 - 11

แรงรามาคนพนญก

มินเมาเมาเต้งเฟงพิศ

ไมรู้จักถูกจักนิค

หมายจิตตมุงจักรักนอง

17 : 12 - 13

ล้ำนาคำเตนงขวาง

หอนแปลงหอนแปลกตา

ป้วยคำร้ำพรณา

ชาคนุชนังชวนช้

มรรคา

เตก

เปลื่องกระดาษ

ช้ดชอเกียจหม

127 : 5 - 8

และร้สีกพระการณ

จะฝ้งใจบไคลค

ยะภาพเตงพระทรงยศ

ฤดีมจน ณ วันมรณ

39 : 22 - 23

โถมามาว่าล่อ

วานมาทานงงาม

พอเห็นไคไคนางาม

ทรมสงวนชวนนางมา

84 : 17 - 18

วังเวงสวาทิไธ	อาทวา	
นิกอนาณขนิษฐมา	ทอคไว	
จากอร แอนอกอา	คุร เทวศ วายธา	
ล่ำกกลลวงลาญไ	โหกเพ้งวายปรณ	92 : 1 - 4

ว่าไมเคียพิละเหียในควงจิต	เมื่อไรจะไคคัสสพิสมัย	
ไอลัทล่อนบังอรจงเชื่อไ	โอรไปลให้คัสกทีเอ	53 : 7 - 8

เวลาจวนจำจากเจ้า	จักร แลวนา	
พิจดาจอมสมร	แมราง	
เมษเมอวารณ	ถึงพิ ชายเฮ	
ฝากเตรูปพิคาง	คุเจ้าจักเห็น	129 : 17 - 20

สงสารสายสวาสักแก้ว	กลอยใจ	พิเอ	
สุขและทุกข์คือไคร	คุพรอง		
อยู่เทอญพิจำไกล	จงสวสัค		
ขอเทพพิทักษนอง	ทวงพนัยพาล		125 : 13 - 16

สงสารเอ	สงสารพระเมียรัก	สงสารพิกตร	จะหมองหมน	
สงสารนองนาง	จะหมางกมล	สงสารจะบนสงสารพิยา		96 : 11 - 12

สามแตงมาจากทอง	จักเส่านางเปรียบนอง	
หนึ่งฉะนี้ฤา		55 : 9 - 10

สามี่ละร้างทางหาย
เส้นเค็ราเคราหาอากร

เจียนววยชีวิทลิกสูญ
อาฏลกรมกรรมทางน

78 : 1 - 2

สารสมัค ภักดี พระสัปอ

หรีอมื่อ เกลียคชัง หวังไฉน

ยอกทอตกาย ทอคดววย ชีวาลัย

เพราะอะไร ก็เพราะมาท บาทักดี

สาวเชื้อใหม่ ใจจนกอ พนอเส้นห์

ไซ้เสเพล ขวยชา มาสู่สี่

66 : 3 - 5

สาวหยุกขึ้นพันร้ว

คิคพันพัวควยคอกคอง

สาวหยุกสาวนาวพวง

สาวหยุกหนอยคอบพัว

80 : 5 - 6

สี่ชังชังชอแดว

อย่าชัง

อย่าโกรชพัวริงจัง

จิตคของ

ตัวไกลจิตคักยัง

เนาแนบ

เส้นห์สนิทนอง

นิจโออากร

85 : 1 - 4

สี่ชังชังเตชอ

เกะนั้นถาจะชังใคร

ขอเตแมควงใจ

อย่าชังชังพัวริงจัง

85 : 5 - 6

เสียคายเอย

เสียคายควงหนา

เสียคายจะลากลับเสียแล้ว

เส้นโศกสะท้านถึงทวาร แกลว

เครือฟาจะแกลวพัวรวมลา

หน้าพัวรวมเอย

เห็นเส้นเชื้อ

เห็นเป็นราชกิจ

สาวสุคจะคิค

หวงห้ามมิให้ไป

จนอกจนใจ

จำจากจำไกลกันเอย

122 : 9 - 12

เสียแรงชื้ออูษานารี

ไยไม่มีเทวมาอุสม

ปลอยไหนดพุ่มฟอกกรรม

รอนระมมอนาจะชากใจ

27 : 15 - 16

เสียดแรงพระไทรถอยคำ
จะถอนซึ่งถอยเธอไฉน

มันคงยังบำ

102 : 13 - 14

แสนถวิลหาวันควย
พลางระเมียรพฤษภา
เรียงรูนรุษกชา
ไปบสางโศกสรอย

วนิดา
ชอชอย
คอกคก
สรวางอาทูล

81 : 12 - 15

แสนเสียดายหมายกอดเจ้ายอกรัก
หมายภิรมย์ชมเล่นเป็นขวัญตา

หมายพิศพัตรจุมพิชนิษฐา
ทองจำพรากจากมาเหลืออาลัย

95 : 6 - 7

หวังภิรมย์ชมชกสนทนอง
หวังรักนงครองกันจนวันตาย
ถึงจะลี้หนีไปไหนพนักตร
ถึงจะจากถิ่นฐานบ้านเรือนตน
แต่ชาตินี้มีกรรมต้องจำพราก
เมื่อชาตินี้มีกรรมต้องจำอา

จะมาต้องร้างไปน้าใจหาย
โอเสียดายรศรักหนักกรรมด
จิตรรักไรศชทุกแห่งหน
จิตรกวนวักเวียนเหียนกลับมา
ต้องจำจากมึงมีตรชนิษฐา
ขอชาติหน้าจงสมอารมณ์เทอญ

120 : 10 - 15

หวังสัพพสมรแต่
อาเมบควรรคำริโหม

นชเคียวสงวนโฉม
นสะทกขเคียดแค้น

67 : 9 - 10

หอมแสนนีกครั้งอยู่
ตามกาศันนแสนนา
สาวรุ่มนเกศา
เนตรพิศแต่จิตนอม

นพพา ราเฮย
เรศหอม
ชื่นนง สวยดี
เสนหนองนางเคียว

116 : 13 - 16

เหลียวหลังอาลัยเหลือเครือฟ้าเอย จะชวนเชยชวนชดเฝ้าคิดถึง
เป็นจนจิตรราชกิจมาติดตึง เหลือรำพึงเหลือกรรมที่จำจร 122 : 15 - 16

เหลือจะเห็นแว เหลือจะหนวง เหลือถ่วง ถึงแสนจะห้วง
เหลือหนวงภูวไนย จนจิตจวนใจ จำจากจำไกลบาทเอย 97 : 14 - 16

อกพิชอนซอน ขุนเจ็บบ แสนเห็นบนหนาว อาลัยเหลือ
อาลัยโคมะเคื้อ อาลัยจะเมื่อดับเงา 98 : 18 - 19

อนิจจาหวังเห็นเจ้าทรมวย, ข้างกระไรถูกเขาระเห่เต็มทน.
เสียแรงทั้งจิตพิศวาส โอ้แล้วควดาครานันจนป็น ! 121 : 9 - 10

อันข้าผู้เป็นเมีย มีเสียในข้อใด
สิ้นรักฤาไฉน คัดอาไฉนไม่ไยดี 103 : 1 - 3

อันนางไม่ใจเห็นเห็นหรือไม นิ่งเสียไฉนถึงสิบสี่พระวษา
ถึงเวรร้างทางรักแรมอยุธยา ไม่สลดสิ้นเสนหายิ่งเพิ่มพูน
ที่จะขอรวมจิตพิศวาส จนชีวาตมวอดวายทำลายสูญ
ช่วยกันเลี้ยงดูก่อกำเฒ่าประยูร อนุภักกันแลกกันจนวันตาย 20 : 8 - 11

อันพิลัญแล้ว ก็พะเอนประสมสุรี
แลรักสมัคมี มนะมุงทนถนอม 37 : 15 - 16

อันอาคมสวาคีวรพฐ นุชฌมโนหร
มุงรักสมัคมิตรสมร จะเสมอบทอนมี 61 : 1 - 2

อากาศสอาดโปร่ง
แต่จิตคิดถึงศรี

สบายโล่งกลางวารี
จิตจึงเหงานะราอาดูร

83 : 19 -- 20

อาชวัญฟ้ายาหยีของพี่เอย
ขอเฝ้าเซยไมละไมเลยไม่ลืมชน
กลิ่นเจ้าหอมพี่คอมคม
หอมระรื่นชนอารมณ์
ขอหมั่นสิ้นชีวาเอย

133 : 10 -- 14

อ้างหินนี้แกอ้างหิน
โอวายุพาพาล

ทัณฑ์เคยสนาน
จะอ้างว่างริมอ้างหิน

85 : 9 -- 10

อาโณมิไดยะสุปริยา
พี่รักและกอบอริระตี

มะทะนาสุรางค์ศรี
บมิเวณสิเนห์นัง;

37 : 3 -- 4

อาตจะกูสกลภาพ
มีคมทนจะคนนยะชอน

ก็สยบแสงยงหยอน
ก็แฉะเครื่องจะเคื่องตา

47 : 11 -- 12

อานองแทบคน
นิ้วสีทอทั้งไป
เคินทางหว่างไพรณดู
จักตระหนกอกแดง

จำอยู่ เกียวนา
คจ แกล้ง
พาคมฤค มากแธ
เหี่ยวใจ

102 : 1 -- 4

อาณูของพี่ปางบรรพ
จำเดิมเริ่มแต่ได้มี
ยิ่งพิศยิ่งคิดตากอง

ช่วยแนะนำมัน
วิสาสะพี
ยิ่งพบยิ่งปอง

สีเนหะนองผ่องศรี
ทวิสมักรักนง
จะพบยุพายาใจ

74 : 15 -- 17

อาพระปิยราชสามี
 เชนนี้ฤาไคไจราย

ทั้งนงหมองศรี

เมียบาณคจจหมาย
 ไมทั้งพระณรรคา

ตราบเทาวันตาย

ทั้งจิตและกายวาวา

มิเคยสักครา

จะคิดทำนองปองภัย

102 : 5 - 10

อาลัยเอย อาลัยพระโณ อาลัยจะโถม จะเศร้าทั้งคตทั้งแดค

จะแดคจะเฝ้า จะเงียบจะเหงา ระทมพระทัย

97 : 3 - 4

อาองค์เทวสราภักษ
 ช่วยคลไจให้ชุกช้วนค

ทรงฤทธิสัทธีกคิมหาศาล
 เสียวชานรบกบางอย่างชาน

27 : 19 - 20

อุมหลุแมหลุไค
 คงปราศไปเคียงนาง
 นแกงกดับมาชวาว
 โอแกงโยบเอื้อ

จริงอย่าง นามนา
 นิมเนื้อ
 ทางผิด ชือชื่อ
 โอบบางเลยหนอ

116 : 5 - 8

โอไฉนควงใจยังไมคับ

เจ้าจนยัมจนเย็นเกินจะแก

เสียบแรงรักผูกสมัคไมผันแปร

มิทันแดตองพรากไปจากกัน

แสนเสียบคายเรอตายเสียบโดยควน

ทั้งนงไวให้ครวญกำสรวญศัลย์

มีแต่อยากจักตายให้เร็วพลัน

ตายก็ตายตามกันดีกว่าเอย

121 : 1 - 4

ไอ้ชีวิตไ้เกณีสานต์

ยามเห็นยอดเขามาลัยความรักก็ราญรมหทัย

แสนขุ่หมองทองจำไป

ไอ้เหลื่ออาลัย

หัวใจแทบขาดลงเที่ยวเอย

132 : 9 - 12

ไอ้ทุลกระหม่อมแก้ว

จะเสด็จจรด ณ หนใด

พระมาทิงเมียวไ้ไม่นำพา

เมียวอยู่เกียวกุ่ฟูกอกอ่าวว่าง

มาทิงเมียวเสียแล้วช่างทำไ้

ไ้ไม่ชวนเมียวไปเป็นเพื่อนทาง

ปลดอยไ้รางกลางป่าอันใหญ่กว้าง

ขอวางชีวิตตามไป

123 : 11 - 14

ไ้โอนงเอย

จะจากเซบ

เคยคิดถึง

ไปบึง

คงกลับมารับขวัญ

ถึงพี่ยา

อย่าจาบัลย์

เชิญจอมขวัญ

เชิญจอมขวัญ

ถนนบาทมาตุรงค์

96 : 9 - 11

ไ้ไ้สกาของชาเอย

แบ่งเอาผาซากุลมแล้วคุมไป

ช่างทอดทิงเมียวขวัญอันสวาท

เมียวช่อตรงจงรักภักดีครัน

กระไรเลยคั่นคนไปหนไหน

ช่างกระไรไม่คิดเมตตากัน

ไ้ไหนถนอมรวงกลางไพรสณฑ์

นั่งคอยผัวอยู่นั่นเช่นสังไ้

104 : 13 - 16

ไ้ไ้ปนกรรม, จำพราก, ไปจากโลก

จำวิโยค, พลัดพราก, จากพี่หม้าย

ไ้ไ้ได้ชีวิต, สนิธชม, ภริมย์ใจ

จะอยู่ไ้, ไ้ไ้เป็น, ประโยชน์เลย

86 : 7 - 8

ไ้ไ้พอยอดยาจิตรของมิตรเอย

เมื่อไรเลยจะไ้ไ้เซบชิตชม

กลืนหอมไ้ไ้ค้อมค้มทางรักหักอารมณ์

ไ้ไ้แสนระทมระทวยเอย

45 : 7 - 8

โอบุสสุใจ สุกใจเสียแล้ว นางแก้วของกุนเอย นาสยอง
เสียงโศกสลับสนั่นกอง นาสยดสยของหัวใจ กนใจจะมก กนอกจะไซ้ 97 : 7 - 9

โอดำหับจับอกของเรียมเอย โฉนเลยจะได้สมปรารถนา
แต่วันเห็นไม่วเณทุกขทุกเวลา มาติดตาเตือนใจให้จำนง 18 : 12 - 13

โอดว่าเจ้าดวงชีวาทม์ ใจพี่จะขาดเพราะกำสรวล
หมายภิรมย์ชมชิดสนิทนวล ฅบอวลดอกกล้วรวันตาย 59 : 13 - 14

โอดว่าทมลพลาของเมียบเอย โฉนเลยมาสังคังนี้ไค
พอเคาจิตเมียบผิดเป็นพันไป ความนึกวานิสัยเป็นนารี
คงกลัวตายหมายเตจะหาสุข ถึงยามทุกข์ เขาสักหนอยก็ถอยหนี
อันผู้หญิงจริงอยู่ยอมมากมี แต่ใจของน้องนี้ไม่เหมือนกัน
พอตายถาจะหมายมีผิวใหม่ ให้กินใจกันเป็นนิตยัคคิตหว่าคหวัน
ว่าเคยสองคงปองสามไมชามวัน รสรักนั้นคงจะจางควยหมายใจ
รักของน้องปองแต่ให้แต่เพียง ไม่หลีกเคียงเขมชามตามวิสัย
จะให้พอววยชมพพทวงโย เมื่อเกิดไทนจะได้พบประสมกัน 88 : 9 - 16

โอดว่า ณ ครานี้ แดละฤคี่จะพ่นจะเพื่อน,
ควยรักกระทำเชื่อน ละฉนั้นจะทำไฉน? 38 : 15 - 16

โอดแสนเหงาเศร้าจิตยามคิดถึง
ยิ่งคณิงรักก็ยิ่งรั้งรักตุรา
แสนชัคจิตคิตวิญญา
ทองจำรางทางแถวตา
โอดชลดนาตกไนเอย 133 : 1 - 5

โอ้เสียดยังไม่วายในใจรัก
หวังจะเชยกลับจะเลยทองเมียงเมิน

สุดจะหักใจร้างແຫ່ງเหิน
หวังเจริญกลับต้องพรากไปจากนาง

120 : 8 - 9

โอ้โอ้นิจจาเสียดาเอย
เสียแรงที่พยายามตามมา
หมายจะมาโคตรวงศ์พงศ์ยศ
ยังมีพันทำการราญรอน

ไฉนเลยมาม้วยสังขาร
จนถึงฝั่งมหาสาคร
เพราะความรักความเสียดยายสมร
มาม้วยมรณมรณานาปรานี

107 : 18 - 21

โหนดอุปมา (Simile)

ก็จึงพิจำงมา เส้นทนต์ประจุทวง	จะพบน้าพระนวลยวง กมลพื้มีแปร	62 : 5 – 6
กรรมกรรมล้าหับเจ้าพี่เอ๋ย พี่รักเจ้าเท่าดวงชีวี	ไม่เห็นเลยว่าจะมีเป็นผี หวังมอบชีพมารศรีจึงเสาะไป	88 : 17 – 18
กระฐินกลืนหอมกลบ อินทนิกลืนกระการ	เขนน้าอบสุทมาลย์ เขนเกศเจ้าเคล้าสวคนธ์	82 : 11 – 12
กลางคงประคาสไว้ กาคัดสวาทิหามสงวน ป่วนปวกกระศัลย์ครวญ บาราศนิราศเจ้า	แรมนวล อยู่เหยา ครางครำ จิตรเพียงตรอมวาย	93 : 5 – 8
กล่าวคำข้าอ่อนหวาน เสนาะเสียงเจ้าพาที	เพราะเปรียบปรานเพลงคนตรี จับจิตจงปลงภัย	17 : 3 – 4
กะพงเปรียบพงชัญ หางเจ้าเฝ้าหอแท	อันแดอค์ในดวงแคว เหมือนบุกพงกงหนายหนาม	84 : 15 – 16
กานดาการุญหนุนสุข อุปถัมภ์จำเรียวเชิญชัก	จักทนต์งรามงามศักดิ์ ความรักลอมนางอย่างร้าว	17 : 18 – 19
เกาะยอเหมือนยอเจ้า แสรงยอบมิควร	ยุพเยาว์อนงค์นวล เพราะน้อมเนื้อเหลือเลิศจม	85 : 19 – 20

ขอให้หลอน	รับพลี	ไมตรีสมาน	
เป็นพยาน	ความรัก	สมัครมั่น	
เปรียบเหมือนแหวน	แทนรัก	ทุษยันต์	
ให้จอมขวัญ	ศกุน -	คลาไชร	57 : 5 - 8

ขับขจรกบาคเต้า	กลางผูล	
แลลิวหาวพมกุ	เยียมฟ้า	
มรรคาแหวกกลางภู	ผากระหนาบ	
ผาประจุกกรฟ้า	โอบน่องเคียงทรง	113 : 13 - 17

คนสวยสะ	เซมะ	หรือจะให้	เป็นทาสให้	เซนาว่า	อย่าเลยแม่	
นาเซยชม	สมรศ	สมัยแท้	เหมือนโคแก้ว	แล้วจะแส	ไม่สมควร	35 : 3 - 4

คราใดประสพเนตร	ถักเราละร้อนและหนาว,	
เธอไกลก็ถูกราว	นกะไรตะวันและเคื่อน.	38 : 13 - 14

ความรักจักเปรียบด้วย	โยบัว	
เค็ดกึ่งยังไยพัว	หอนมว	
บริสุทธิ์จาจักถั่ว	ใบเนา ไฉนนา	
รักต่อรักรวมควย	เค็ดไคฉั่นโต	72 : 13 - 16

ความรักชักขึ้นชู	ชุกมด	
กัณฐกอบถนบน	นานน้ำ	
คราวโรยระโยยตน	ตกตำ	
ขึ้นบชาจักซ้ำ	ชักขึ้นผืนไฉน	69 : 11 - 14

ความรักภูมิใจทั้งไฟเชื้อ

กระนั้นหรือดวงใจไม่เมตตา

21 : 18

ความรักเหลือหักให้สูญหาย
ขอพระองค์เอนดูเถิดกษัตริย์

จึงทรนทรายทั้งไฟผลาญ
ออกจะราญราวไปในบัดนี้

41 : 17 – 42 : 1

ความอยากจะไค้อยู่
แต่ปากคอกหากฝัน
จริงใจก็คงยืน
เหมือนปากปิกพันพลัง

ค้างคิน เห็นแฮ
เห็นยวร้าง
อยากเยี่ยง ใจนา
พลาตแย้มคงเห็น

129 : 1 – 4

คำนึงถึงเจ้าพี่
เรศร้างทางเห็นชม

ราวไฟจ้ออารมณ์
ว่าเหวจิตตคิณวิล

84 : 21 – 22

คิดประมูลเปรียบนุชควาย
อันสองสอดแสงใส
แม้อาหิตยตกไป
แม้นุชทางฟ้า

ดวงใจ
สว่างหลา
สกลมึก ฉะนั้นนา
จิตตกลมกลมหมอง

114 : 13 – 16

จวนจวนพระฤกษ์เรา
บันเพาะว่ศุริยประกัง
โสตร์สกับประคจพัง
นับแต่วันจักต้อง

เสียงสังข์ แตรเฮย
พาทยของ
เพิกอก ฟีนา
แตรรางแรมสสถาน

126 : 1 – 4

จากบพิตร เหมือนชีวิตจะจากใจ

99 : 7

จึงสู้ชนคนหาให้มาขอ
จงเมตตาปราณีมีอาลัย

เจ้าเหมือนหมอน้ำมันปักจะตักหยั
อย่าได้เคืองขัดคัดไมตรี

21 : 3 - 4

จุมะชา หรือจะกล้า ละลาบหล้าง

เหมือนกระต่าย หมายถึง พระจันทร์ 66 : 8

เจ้าจะหนีไฟไหม้เมตตา

เหมือนจะแกล้งเซ่นฆ่าให้อาสน์

51 : 13

เจ้ายอดสวย งวยบ้วย แม่ทูลหัว
มาทูลเกล้า เข้าเย็น เห็นแว

ชูสิ้นกลัว โทะภัย เหมือนไคแก้ว
คงไม่แคล้ว สมสวาท กอดบาทชม

35 : 11 - 12

ใจพี่เปรียบผิสีง

ศาลจอก ใจแม่

117 : 11

ใจสตรีนี้แสนที่จะชั่ว
กลอกกลิ้งทั้งตัวของตัวนั้น

เหมือนน้ำบิไบบัวระราวลัน
ชั่วฉกรรจ์ทรยศหมดอาย

59 : 11 - 12

โฉมเฉลา

นางเยาว์วัยวนเสนาหา

กามเทพแผลงศรบุษบา

ต้องอร่าเรียบไหม้ทั้งไฟกลับ

51 : 1 - 2

โฉมนางคู่ชีวิต

ชื่นจิตพี่ยา

ประจักษ์จะจันทร์

เสนาหาของนั

33 : 6

ชงโคคึกกุขงษ์

โฉมอนงค์นฤมล

นางแย้มจุจเรียมยล

น้องแย้มยิ้มพริ้มพรายงาม

82 : 7 - 8

ชนิไฉนร่าร้อง	เรียกขวัญ	
วอนสวาทิจากลัว	บอกนาง	
ถ้าวพลักคู่ตัว	เดียวแม่ ฎอเย	
ชนิกักรอกเรียนร้าง	รักไคล้เซนกัน	91 : 9 - 12

ซ่องนางนางคลีไ้	คึกทรมวยเคยสรงস্যาย	
กลืนรำน้าอบาย	ไม่วายว่างห่างหอมเสย	79 : 1 - 2

ซางกระไรใจคอจะเพิกเฉย	จะไม่ยอมให้เซยหรือโถมศรี	
พี่เหมือนภุมรินขอยินดี	ที่กลืนเกลสรสมุนทา	51 : 15 - 16

ชาวหาพิจิกเข้า	ชบวนสาร เกริแธ	
ยังหยุกผาลากขนาน	ที่อห้วย	
โอ้อาส่นอนนุ่มปาน	ไกลาค ไวนา	
นิวนุชนนังควย	อาสน์คล้ายผาแปง	112 : 13 - 16

เฉอปราง เปรียบปรางเจ้า	หอมรสเรารื่นรวยริน	
สลัดโคโยยุรินทร	สลัดไ้ให้อาวรณ์	81 : 16 - 17

ควงจิตยามอยู่ซาง	เคียงสมร	
กระจำปานทินกร	สองจำ	
ควงจิตเมื่อจำจร	ไกลจาก แม่นา	
ราวเมฆมีคิ้วหัล้า	โอดถ้วนมดอมอ	73 : 5 - 8

คอกบัวจุบัวเจ้า
นกแก้งแก้งตา

เคลนคลึงเคล้าเตาบูชา
มารำร่าทางสมศรี

81 : 9 – 10

คอกเอยคอกเบญจมาศ
รูปเจ้างามทรมาสวสดี
จำนราศเสียแล้วเอย
เหมือนมาถึงดวงใจไปจากกาย
ก็จะวายชีวาวาง
รศรักไม่จืดจาง
ไม่เบาไม่บางเสียเลยเอย

120 : 5 – 7

คาราเหมือนตานางแถม
อนิจจานาวมาต่างเรือน

ใสแจ่มไม่มีที่ไหนเหมือน
ลอยเลื่อนห่างรักหักใจ

95 : 14 – 15

เคียรจนถึงห้วยถนัด
ทรวงชานชานแสนทรวง
ประหนึ่งใครลัดปลิดทรวง
รายราครุมรวรอน

ชานหลวง นามพอ
โศกซ่อน
ใจทอ ทิ้งนา
ชานเข้าทรวงโหม

115 : 1 – 4

ไคยีนคำสำเนียงเสียงเสนาะ
เหมือนยินเสียงหงส์ทองที่ห้องฟ้า

ไพเราะรศรักเป็นหนักหนา
กลอมสนทรวอนว่าน่ายินดี

44 : 16 – 17

ตั้งแต่ประสมพบสมร
กลัวแต่เจ้าจะไม่โยคี

จิตพินรอนกังไฟจี
พิ้งไม่กลามาวอน

50 : 17 – 18

ตาประสพตารักสมัครไซร
แต่ถ้าแม่สายใจไม่สมัคร

เหมือนหนึ่งให้อาหารสำราญครัน;
เหมือนฆ่ารักเสียแต่เกิดยอมอาสย,

49 : 10 – 11

ดูมากบดคลาศสมรมิตร
แผนกรรมและจำจะสละใคร

กลจิตบจากไป
สละอาตมะก่อนอร

61 : 7 – 8

แต่บัดนี้จะพาเจ้าคลาไคล
เหมือนช่วยชูชีวาในราตรี

ไปอยู่ทับก่อนเป็นเพื่อนพี่
มารศรีจึงไค้เมตตา

21 : 9 – 10

แต่เพียงซุบตัวใหม่ไค้เมียสาว
นี้ลูกปักบัคสีไม่มีแว

อุปมาเหมือนรากับไค้แก้ว
อย่าฟังนีกสิแล้วจะเหลียวดู

59 : 3 – 4

แต่หากมะทะนา
เหมือนตกอะวี่

บมรักก็สี่
หุชะทามบรูวาย

39 : 16 – 17

ถึงแม้ว่าจะสนิหนิหรา
ถึงคินร่อนรุมกลุ่มฤคิ

ก็ฉวาเมื่อสคัคัพพ์เสียงพี่
เสียงเหมือนหิพยวารีมาประพรม

45 : 1 – 2

ถึงยามหมคลิ่งขวางในทางรัก
ยามจุมพิทวนิดาผู้ยาใจ

ไค้ทมพักตร์เซยชิตพิสมัย
รากับไค้สุสถานวิมานอินทร์

133 : 6 – 9

ถึงห่วยแห่งหนึ่งอ้าง
เหมือนเมื่อแรกพิพบ
พิแลเนตรน้องหลบ
คล้ายเมื่อเรารวมทอง

สองสบ
นิมนอง
เนตรพิ
แรกไค้สองสม

113 : 9 – 12

ถึงอยู่แค่นี้ไปเหมือนไกลแสน
 เลี้ยวแรงอยากเห็นชูสุภาราม

ถูกแม่น้ำก้างอยู่หลังผา
 ถึงยามมา ๆ พรากไปจากกัน

124 : 9 - 10

ทะเลกว้างเหมือนอย่างชีวิต
 ถึงถึงใจหาสุขทุกโมงยาม

เค็มไม่มีฝั่งผ่านใจหวน
 มีไ้ความสุขเต็มลิ้นเปรมใจ

74 : 1 - 2

ที่สาม ธิเสด็จควย
 ขบวนแะปางคี่หมี่
 อาหารรสแม่คี่
 เพราะนุชบอยควย

พาชี
 ชิดห้วย
 กลายขึ้น
 ภัยพิภพคี่คม

112 : 21 - 24

นกคอกคักขักขู่กระพือรอน
 นกคอกเคี้ยลคุมคูอยู่ปลายไม้
 นกสนอกชอกซอนเหี่ยวหาเหยื่อ
 นกคองต่างประสานเสียงจำเรียงพัน
 นกกาคุเสียงคุไม่เพราะหู
 นกกาหลังเหี่ยวกระแตเมื่อแม่เมิน
 นกปูเลาจับเจ้าอะหุเคียว

เหมือนเมื่อแหดวงสมรจะมาให้
 เหมือนเมื่อไค่หนังเรียงเคียงคู่กัน
 เหมือนเมื่อกินเลี้ยงแล้วทำขวัญ
 เหมือนเมื่อปลอบสาวสรวรรค์ชวนคำนิน
 เหมือนคี่ครุเข้ามาขวางให้ขวางเขิน
 เหมือนนิโครดสมรเหินไปทางไกล
 เหมือนนอยเคียวทุกขทนมบใหม่

87 : 11 - 17

นางพญาจิดญ
 เจ้าอยู่คุเคียงภักตร์
 ศฤงคารสรารัก
 อ่อนไ้หญิงยิ่งแก้ว

เพ็ญลักษณะ
 พิแผ้ว
 เริงรื่น
 เยี่ยงแก้วแววตา

70 : 5 - 8

นางพาลพิณจัก	ชอถาม นามนา	
พอเยือกเย็นอกยาม	เรารอน	
ยื่นเชื้อพะวงาม	ทราบโสด เรียมๆ	
กึ่งแนบน้าแข็งกอน	ใหญ่ให้เย็นทรวง	54 : 9 - 12

น้ำรักประจักษ์จิตบชาค	กลมาศกระลิ่งไกร	
โซ่เหล็กกล่ามหทยะไทย	คุงหาสบอาจจร	47 : 9 - 10

นึกถึงจะถลบบ้าน	แสนปรี คาแ	
ยามทางนุชพี	แต่เศร้า	
สามเดือนเปรียบสามปี	เหลือเนิ่น	
ตรอมจิตคึกถึงเจ้า	ไปเอนวายวัน	119 : 21 - 24

โนรีสีปานชาค	งามประหลาดนาพึงยล	
เหมือนนุชณมด	หมลีสวาดบาดตาชาย	80 : 21 - 22

ในลักษณะน้าจจาเอย	กระไรเลยหัวอกหมกไหม	
อกผาวราวสุมรุบไฟ	ท่าไหนจะพ้นไพราญ	26 : 13 - 14

บ่อโศกนามย่านนั้น	โศกนัก	
บ่อโศกเสมอจัก	ชาคน้ำ	
เรียมบ่าวราศรักหนัก	อกโศก ยิ่งนา	
ถนบกบ่อโศกเลหซ้ำ	โศกซ่อนเลียบทรวง	91 : 21 - 24

บ้านน้ำหักหักน้ำ
จักหักของอนไฉน
ชะรอยยากเทียบหักใจ
ยิ่งรักยิ่งหักให้

อย่างไร
จักได้
หายโศก
เหือกแห่งหอนหาย

118 : 5 - 8

บ้านสมัคต่อเรื่องช้าง
พอพิหราบักดียว
เหลือที่จะปริศา
ยามยาตรยังห่อแก้ว

บนมา
สมัคแล้ว
ทรงชวน
ดูเจ้าวิมานสรวง

119 : 17 - 20

บุษบาบานเบิกสร้อย
ฝูงภมรม้วน
นารีแรกนัยล
ชายแต่ยอมจักต้อง

เสาวคนธ์
ห้วง
กาคัก สวาทนา
ไต่เต้าคามาหา

55 : 17 - 20

ปราศหวังก็ถึงสุระยับ
คึก ๆ ระอิดอระระอา

ระวิลิบนิราภา
อูโลกจะแหลกฤา

47 : 13 - 14

ป่าเขาเฝ้าระอระแล้ว
ซึกหลอนหลอนชวนเซย
หมอนไม้เนะเปรียบเขนย
เขนยอนนอนทางเจ้า

จำเนย อยู่นา
สร้างเฝ้า
พิบัต น้แม่
กลับกระค่างคังซอน

111 : 5 - 8

เป็นหญิงนิยากมลแท้
 เถกบนผเเกสระบม
 นัวันจะโรยรสสุคน
 มีเตจะตกคะมุกคะมอม

นิวทองบุษชม
 คำหนักวยภมรตอม
 ทรจรงจะแรมหอม
 ยลคางษณามูล

68 : 5 - 8

เปรมปรีดิ์ปราโมทนอม
 ใจหนึ่งลรรลงลาน
 นึกหน้ายพาพาด
 โฉนบมาสงให้

นมัสการ
 สวาคีใหม่
 เพียงชีพ พี่เอย
 พี่อำลา

127 : 9 - 12

โผผวากายคันชั้น
 เสียงแววเสียงดูราว
 ตัวตัวถนัคญ
 นึกวานุชเนงน้อย

ชะนีกู กองแฮ
 เรียบชอย
 ขำหวาก
 แนะให้นอนเคียง

113 : 5 - 8

พอไค้ประสบพบเนตร
 เหมือนครตักคี่มาปักกลางหทัย

ทรงเคชโปรพเป็นใหญ่
 ดวงใจจอกอยู่ทัญบาล

50 : 3 - 4

พอเห็นวรพักตร์
 บัคนันถักมี
 เหมือนโฉมคะรุณี
 ล้วงใจคะนุคร่าห์

วนิกาวรางคี่,
 ฤทธิทวมสีเนหา;
 นะแหละยื่นสุหัตถ์มา
 และกระลึงหทัยไว้;

38 : 21 - 39 : 3

พิราบพิลาปร่า
 จากพรากเหมือนพรากขวัญ

เหมือนน้องคร่าครวญจาบัลย์
 เนตรฟ้าไว้ให้เกรียมกรอม

81 : 3 - 4

พิศโฉมและพึงเสียด
โอรสจะหลับไหล

ละก็เพียงจะซาใจ,
ฤๅนั้นจะออกเอย!

38 : 9 - 10

พิศพัศตร์ตลอดบาท
ขอคองน้องอายเหินม

งามนุคนาคหาไหนเหินม
เริ่มรักเจ้าเท่าชีวี

18 : 1 - 2

พิรักใคร ในพิภพ ไม่ลบแล้ว

รักเหมือนแก้ว เนตร์ใส ในสมอง

65 : 13

พิรักเจ้าเท่าเทียมดวงชีวา
ถ้าแม่ไม่ไ้ชมชิตบังอร
คงจะคอนหวางโตกวิโยคนัก
พิศคองตายพลันในวันนี้

จงอย่าไ้สังกาศวงสมร
พิจะนอนใจได้นั้นไม่มี
หัวอกเริ่มจักหักอยู่กับที่
ขอแม่ศรีวินิจาจงการุณ

44 : 6 - 9

พิรักโฉมครุฑวิจิต

ขอชิตม เนียง เคียงนาง

31 : 8

พิรักองคฺนาง
เหมือนพมิไ้คง
หริย์ไ้รบอไ้เงิน -
ชีพอยู่ก็เหมือนตาย,
ทุกขยากและกรากกรม

นิมิตมฤตดิวิส.
วรชีวะชีวิติ -
ตะนงหวงและหลอนนิม.
เพราะมิวายระทวยระทม
อุระชำระดำทวิ.

38 : 2 - 6

พิเห็นเพญเจ้าเพราะจันทร์
เหมือนมณีนมาหาพิ

หมายมั่นถนอมจอมนาง
มารศรีอัยารคนหม่นหมาง

17 : 5 - 6

พี่เหมือนคลื่นครึ้น ๆ ไม้รู้ซำค
เหมือนใจพี่ที่ทะนิงถึงทรมวย

ซึกเข้าหากเนื่องนิตยเพื่อซึกไกล
ทุกวันไผ่เฝ้าถวิลขุพินเอย

51 : 19 – 20

เพราะรักเธอเสมอใจ
ก็เหตูกไถนจึง

เล่นไห้ในพระนลกริง
พระนลจากวิบากกรม

61 : 9 – 10

พุ่มพอกผาวราวไฟ
โอว้า่านะนี้เจ้าเนื้อออน
เหมือนผิวเกล้งละเลยไม่เซยพัคค์

คิดถึงอรทัยขุยอกรัก
จะเร้าร่อนโรสุขเป็นทุกข์หนัก
เหมือนแสรงทั้งนงลักษณะไมไยคิ

89 : 10 – 12

เมตตาของนินนี้เหมือนสมุทสุกกว้างไกล,
ความรักกลึกลึกเหมือน: แกกุดน้นนึ่งไห้
ยังมีมากขึ้นไซ้, เพราะทั้งสองมากมวลนัค.

43 : 11 – 13

เมื่อจำพรากจากห้อง
เหมือนเก็กวางจิตปลิดไ้

จากเจ้าทั้งสองมองใส
ทนทุกข์ลุดไปแตกาย

106 : 15 – 16

เมื่อยามกอด

ขอกชีวิค

ตึกอุรา

ขึ้นนาสา

สุคคอม

กลืนหอมหวน

จุมพิตโอษฐ์

ราวโภช

นาชวน

ให้ลิ้มรส

เล่นหยวน

เยากมล

75 : 20 – 24

เมื่อแรกรักสุคใจใครจะเท่า
โอ้เคราะห์ร้ายหมายมิตรสนิทกัน

เหมือนตัวเราขึ้นแคว้นแคนสวรรค
มาต้องพลันเร็กร้างหางเหินรัก

124 : 11 – 12

แม่งามขึ้นแสนวันอุทิศ
 พินิจท้าวอินทรีราวแสงสรรค์
 ยามหางน้องราวกับมองไม่เห็นจันทร์
 ราวตะวันมีคัลกับสูญไป

132 : 14 - 17

แม่งามนามเรียกกรอง
 นึกเปรียบแบ่งเสกประสงค
 ไม่จำจักมีง
 แบ่งเสกโคจกฐ

สายคง คาแฮ
 พอฐ
 ผูกเส้นท พี่เลย
 โอดเจ้าอนฉัว

114 : 9 - 12

แม่มิไค้ชื่นชมให้สมจิต
 ไม่เห็นหน้ารักเพียงสักวัน

เหมือนเพลิงพิเภกอร่ามแทบอาลัย
 จิตกพลันรอนเฆวราวอัคคี

121 : 13 - 14

แม่มิสมใจจอพระลอเจ้า

ความทุกข์สองน้องท้าวเหมือนดาวผ่าน

32 : 17

แม่วาชาไม่มา ณ วันนี้
 จาเหมือนข้างงาสง่าเมือง

เหมือนลีหราชกาจกระเดื่อง
 ก็คือเครื่องฆาเราไพบรลัย

106 : 3 - 4

โมงหนึ่งทางห้องแก้ว

กล่าดคล้ายขบฉนำ

109 : 8

ยลเหล่าทิดากร
 นึกเมื่อยามกอดเกื้อ

กกฐ เคียงแฮ
 เกศแก้วกับกร

80 : 17 - 18

ยามน้องทองมวยชีวี
 ถึงจะทนหมนมองครองชีวัน

ตัวพี่ก็เพียงอาลัย
 จะคิดถึงบัวผันทุกนาที

60 : 1 - 2

ยามเฝ้าแรกเห็นน้องคนาง
ยืนนิ่งพิณพิศพรรณ

พี่เหมือนกวางครองศรแทบอาสัญ
เลอสรรูปเรียบเนียนอุไร

51 : 3 - 4

ยามเย็นบุปผาไท
ตัวพินิจดูราว
กายภายนอกนั้นหนาว
ทรวงสิวันทศใหม่

แรมงาว บรูนา
บุรุษไซ
สทกสัน
หม่นเพียงเพลิงเผา

113 : 1 - 4

ยามเย็นแลจากหน้า
สายเนตรบเห็นไกล
เหมือนอากาศหายใจ
จิตพิ้งหมอกกลุ่ม

ต่างไป
หมอกกลุ่ม
พิ้ง
ห่อไว้ม้วน

113 : 21 - 24

ยิ่งพูดยิ่งฟังหยุดยั้ง
ยิ่งชมยิ่งชวณยาวนาน

ฟังเสียงเพียงไซ
ยามอยู่เดียวแต่

สุธาระรคเย็นแต่
บอຍากจะพรากจากองค์

74 : 18 - 19

ยิ่งแลชะเง้อพิศ
ราวปลาแม่น้ำสร้อย

ยิ่งเฝ้าจิตต์นิจจาเอย
ให้เริ่มเฝ้าเหงาวิญญา

84 : 6 - 8

ยืนคำอมฤตเจ้า
จักจากนั้นไคววาย
คุจจิตรพิจักสลาย
กายจากแต่จิตรของ

โหมรกาย พิฎา
สวาทนอง
เพราะจาก นุชนา
อยู่ข้างเคียงนาง

129 : 9 - 12

รอนอากาศอาบน้ำ	บรรเทา	
รอนแดดพอแผ่วเงา	รมได้	
รอนในอุระเรา	เหลือหลัก	
รอนกรากหมกไหม้	หมนเพียงเพลิงรุม	118 : 17 - 20

ระกำหนามระกะ	เหมือนอุระเรียมระกำ	
ไม้จากเหมือนจากจำ	เพราะจากเจ้าเฝ้าทุกชน	82 : 5 - 6

รักคือวันเกิดมีจากโอแห่งความถอนใจ;
 พักขึ้น, เหมือนอัคคีแห่งแวตารุรักไซ้;
 ชอง, เหมือนสมุทรใหญ่เต็มน้ำตาแห่งผู้รัก;
 และเป็นอะไรอีก? เป็นความบ้าอันดีหนัก,
 รสขมที่ขึ้นนัก, และรสหวานสมานใจ.^{1*}

42 : 8 - 12

รักไปคู่กันนา, เหมือนเด็กจากสมุดไป,
 แต่รักจากรักไซ้, เหมือนแบกสิ่งซึ่งหนักกลาน.

43 : 15 - 16

รักแม่อุคเสมอแถว	เนตรทั้งเจ็ดองค	54 : 16
------------------	-----------------	---------

รักเรเรารัก	เลหเรียมหักรักเรวน	
จากนางทองจำจน	ผดกรรมพรากจากน้องนาง	80 : 9 - 10

* ¹โหวรรักบนที่นี้ทั้งอุปมาและอุปลักษณะ แต่โหวรมีความต่อเนื่องกันไม่สามารถแยกจากกันได้
 จึงจัดเรียงไว้ทั้ง 2 แห่ง

รักเหมือนดอกไม้บานซึ่งตูม, บ่มในคิมหันต์,
อาจเป็นดอกสง่าในคราวหลังเมื่อพบกัน

43 : 9 - 10

รำปางจากถ้าวัก
พิลาศสลกจิตรปาน
กำศรวญเสนาะสนั่นสาร
ทรวงเจ็บเพียงศรีจัม

รวกขนาน นามนา
ป่วยเป็น
สังเสนห์ นางแฮ
จ้อไล่เสียคสนอง

90 : 1 - 4

เราร่วมชาติ ร่วมราช มไหศวรรย์ รวมพงศ์พันธุ์ รวมจิต พิศมัย
กะพี่ยา นิราร้าง ขนางโย ขอนอม นองไว้ ปานใจเจียว

36 : 13 - 14

เวียนโศกจากนุชเส้า
ยังกลับเพิ่มพบก
กึ่งตายคึกแต่ตอ
คุจพิศโศกกว้าง

ทรวงภ
โศกร้าง
คึกทอน หึงเฮย
กว้างไวโกลตา

92 : 5 - 8

เรือนแพแลสะพรั่ง
แพโยนโยนเหมือนใจ

กลิ่นโคนฝรั่งกวักไถว
เรียมผู้ไผ่ถึงเคหา

83 : 5 - 6

แรมณูทุเรศค้าว
จิตรเจ็บเจียนคมศร
มาบวราศรักจร
เหลือจักอ้อมใจเอื้อ

คงคอน
เกียคเนื้อ
ใจหวง หลงฮา
โศกโธทรวงหมอง

92 : 13 - 16

วงชายร้องยั่วเย้า	ยวนหญิง	
วงอิสตรีประวิง	ตอบโต้	
คล้ายพืชนวลอนอิง	แอบอก ฟั่น	
ยิ่งคิดยิ่งเจ็บใจ	ทางนอนนวลแซ	109 : 17 - 20
วิญญูเจ้าเขาวงกตเสนาหา	คังบิลาลันคองอุระปัก	
ให้รอนรุ่มกลมกรอมอารมณ์นัก	เหมือนอีโปะเห็นประจักษ์จะทาคใจ	21 : 1 - 2
ศุกกรมไปกรมสุข	กรมแต่ทุกขทุกวัน	
ต้นโสกเหมือนเรียมคล้าย	โศรกสออันกลืนน้ำตา	81 : 20 - 21
ศุภะลัก มนัสพี เปรียบชีวิต	ควรจะคิด หยวนคาวม สบเสงี่ยม	66 : 2
สทอนสทอนทรวง	ทุกขระลวงแทบมวามรณ	
กระทุ้งทุ้งทุ้ง	คือกรำครำครวญคล้าย	81 : 18 - 19
สักระวาช่างกระไรไคฟังถ้อย	ปากน้อย ๆ แหมเห็นเจ็บราวเข็ม	
ทั้งถ้อยคำชวนแคะพูกและเล็ม	ค่าน้ำแค้นราวกับน้ำสมุทรไท	52 : 1 - 2
สักระวาฟังชานพุกคานคือ	จะเชื่อใจไคหรือนาสงสัย	
อาบทะเลแล้วต้องล้างร่างกายไซ้	มาพุกยอสอใจก็ปานกัน	
ยามสวายที่ชายทะเลนี้	ก็ทำที่เป็นนิยมชมชื่น	
พอกลับกรุงก็คงยังพัลวัน	หาอันชมแก้กันน้ำเค็มเอย	52 : 5 - 8

สักระวามีหน้าว่าเขา
ไฟเขาจุกอยู่คีคีรีมา
ไฟลือญ่เยเยไม่เคยตาม
แมลงมาเองปากเก่งชัคคี

คนลีเหมือนแมลงเมาเซลานักหนา
บินวอนวูหาเปลวอัคคี
ไม่วามไหมแมลงให้เลื่อมศรี
ปิดไหมนี้ชัคไฟไคหรือเอย

52 : 13 - 16

สัควาวนโตเต้า
นอนเห็นนกพาที

ไปแจ้งเจ้าเริ่มทุกขทวี
รอบอกคังพังควงแค

81 : 11 - 12

สาวน้อยยาสั่งซึ่งนิวพรรณ
เพราะฉันอยู่ไกลแสงแรงรวี

แห่งตัวฉันคล้ายเงาพระสุริยศรี
จึงได้มีนิวพรรณอันคล้ายไป

47 : 19 - 20

เลี้ยวเลี้ยวสมรตึกเตน
โดยเสด็จจากตำหนัก
เสียงสลุกคุกปั่นปัก
พระสวคปริตล้า

เต็มใจ หักแยะ
ทวน้ำ
อกทุก นัคน่า
เลิศเอื้ออวยไช

126 : 5 - 8

แสนพุ่มพอกผาราวไฟผลาญ
หมแต่ผากิ่งผืนนั้นเย็นไว้

ไหรอนรายทรวงเรึงเหมือนเพลิงไหม้
พอจะไคตางหนาสวามี

104 : 17 - 18

แสนรักจุกรักเพียง
เปรียบคังแนวนัยนา
แมจากลักราตรี
แมวาเรินุขราง

ชีวี แม่เอย
พี่ว่าง
ตรอมทเวศร์
สุคปราน

72 : 5 - 8

หรือว่ากัถยาเจ้าโกรทพี
พื้นลิ้นร้อนเหลือใจ

เจ้าหลบลิ้นไปซ่อนอยู่ไหน
ราวไฟเผาผลาญปานค้าย

122 : 7 - 8

หวังดวงใจให้ชุ่ม
เหมือนหนองน้อยน้ำค้ำบัว

แสนสุขสุขปลื้มลิ้มบัว
แห่งทั่วเพราะแตกแผ่กรอน

17 : 20 - 21

หวานใดไม่หวานนัก
ไว้รักหนักอารมณ์
แด่หมู่ปากชิน
บ้างรองกองพนา

เท่ารสรักสมภิรม
หวานเหมือนขนมโศก
บ้างโบกบินบ้างกินปลา
พราวกากูเหมือนเนียง

104 : 7 - 10

หักใจจาขึ้นกลั่น
หัวร่อตอเพื่อนคน
ลุ่มนอกบัคคด
กุกึงหนึ่งค่านอง

อสุชล
ต่างพรอง
เขาสลุก
กล่าวถอยสังเวย

127 : 17 - 20

หาไหนไม่เทียบ . . . เปรียบสองบุญเหลือ . . . รักน้องสองเชื้อ . . . ขอนอกภูเอย

32 : 9 - 10

เห็นปรางติดกันคั่น
จากนางสาขุสเสบย

เหมือนพี่ขึ้นจิกขมเขย
เลยชมปรางต่างโฉมฉาย

79 : 3 - 4

เห็นเสาวิทยุเด่น
ณค้อศักรัย
ถูราวกับสองจิตต์
เหมือนตารักตาชย

เป็นของเลิศประเสริฐกรัน
ผูกกันไฉนไม่มีสาย
มิตรต่อมิตรคึกเหมือนหมาย
ตาเห็นรักประจักษ์ใจ

83 : 11 - 14

อันจิจาเคราะห์กรรมแสนลำบาก,
ให้ห่างจากสมบัติจักจั่น :

เหมือนร้าวพรากเจ้าทรัพย์ราวจับฉลาก
จะรักก็เหมือนชั่งน้ำหนัก

49 : 3 - 4

อันความรักเหมือนน้ำอมฤต
ระบับโศกโรคคุณยู่พวง

ไค้คิมแล้วขึ้นจิตพิศว
เพราะรักเร้นยีนงยั่ววนใจ

71 : 5 - 7

อันชายพุกคลอง ๆ เหมือนล่องน้ำ
พอเบือนายวายหลงนคราญ

ถอยคำวาวอนลวนอนหวาน
ก็ทิ้งไปไค้ปานผกาโรย

30 : 13 - 31 : 2

อ้าไฉนจะไค้ยิน

เสียงถุกนิกกุสม

ไฉนจะไค้ฟัง

หวานนำชำกลม

ช้านอยคอยสำเหนียก

ฟังเสียงเพียงคนตรี

เสียงภูมินทรภูการณ

เสียงฟารองทองเวหน

คำรับสั่งแห่งพระนล

รavnนำพิทยจินคิ

ฟังพระเรียกไวทรรภ

ชักจูงหะจะหรรษา

103 : 15 - 20

อาบนน้ำเค็มแล้วขึ้นมาน้ำจืด

น้องจะวาพิยาเจ็บเท่าใด

อันเย็นจืดกลางกายหายเค็มไค้

ขอแต่ไค้ตาชายหายเจ็บเอย

52 : 3 - 4

อ้ายยามสุริยะจ้า

กายถูกแดดรุมโรม

ราวช่วยประทุมโหม

เรียมอุระสทอน

แจมโพยม

เรารอน

ไฟรัก

เตียงแท่เพียงพิง

131 : 13 - 16

อ้าอนงค์นงลักษณ์ล้ำนักรเนตร แสนวิเศษเจ้าเอ๋ยไม่เคยเห็น
 รักพามาได้ไม่ลำเค็ญ ขอญเป็นขวัญตาอย่าใจ
 เหมือนเค้นทางมากกลางถิ่นกันดาร มาได้เห็นล่ำธารนทีใส
 แม้แต่เพียงฟังเสียงก็เอ็นใจ เหนื่อยเท่าใดหายเหนื่อยเมื่อล้ำ

28 : 5 – 8

เขยวังนางรังชื่อ เก่งจริง
 ใจพิรวายอกหญิง แม่รัง
 นางรังอยู่ไครชิง ไปหอน ไค้เลย
 รักพิจอกว้าง อยู่ใกล้ใจเนียง

117 : 17 – 20

โอนางนวลลอ ของพระลอราชา พระกฤษจะกวางตา เสนหาของเมื่อ

33 : 9

โอ้ประกาศเสียชาติเกิดเป็นหญิง แดยอหญิงรักเขาเอาเป็นัว
 เขามีเมียทั้งเสียเหมือนควายัว ซ้ำพาเมียใหม่มายั่วหยาบให้อาย

123 : 1 – 2

โอ้วากวใจอยู่ใกล้ เหลือจะหยิบมาชมภิรมย์สันต์
 เหมือนดวงดาววาว ๆ อยู่ใกล้ครัน ซิคส์วรรค์สุดเอี่ยมมาเชยชม

27 : 13 – 14

โอ้วอนิจจาเจ้ากวางจิต รักถึงชีวิตของพี่
 อยู่หลักหลักหรือมาพลัดไปดังนี้ สุกที่จะทนทนแล้ว

87 : 1 – 2

โอ้ออกเอ๋ยอกฟกอนาถ เหมือนเพลิงกาจกองเอถึงมาเวียงฉลาญ
 เมื่อจ่าจับตัวผู้ชิวานต์ เหมือนไฟราษฎร์ไหม้ในอุรา

124 : 7 – 8

โอ้โหล่⁺หับของเรียมเอ๋ย⁺
จะขออำลาเจ้าแล้วคราวนี้

ทราชมชยผู้เพิ่มชีวิตพี่
มิไ้กับชีวิตสลับไป

88 : 1 – 2

โวหารอุปลักษณ์ (Metaphor)

กลืนแกวแกวกลืนซัก
นามแกวทอกแกวคือ

พระพายพัคว่าเพยกระพือ
แกวเนตรพิณีไคร

79 : 15 – 16

กามเทพพะนองอา
ศรศักดิ์ปักอยู่แทบอร่า

ผาดแผลงศรแซมแถมบุผา
หอมชื่นน่านาอินดี

50 : 15 – 16

กำดัดดึกนีกคณิงถึงโฉมฉาย
คิดร้อยอย่างซางกระไรนิใจคอ
ดีกว่าเจ้าเขายังจางนางรัก
หรือไฉนางต่างชนิดนึกกันตรง

เฝ้าใจหายเหตุผลกลไคหนอ
ใจจะผ่อเสียเพราะหนักหักไม่ลง
เมื่อเจอเจื่อนเป็นอนพัคร์เพราะแรงหลง
เวียนพะวงเกินการส่งสารเอย

130 : 9 – 12

กินน้ำได้ คือกคน ทนสำคัญ

ไม่ประคัก ประเดิกรอ จะขอไป

64 : 18

เกวียนเอยเกวียนหนักเบื่อง
เกวียนก็มีงหัน
ทรวงพิหนักไคอัน
ยากจะผอนทุกซึ้ง

ของบรร ทุกแอ
ทกกดิ่ง
สุดหนัก ยิ่งนอ
ทอกไวกลไค

90 : 5 – 8

แกงผาประทุนผานแล้ว
บรรลุลหรงทาพิมาน
ประทุนแม่ไม้นงคราญ
พิมานเทียบประทุนนั้น

ไปนาน นึกนา
เหมาะหมั้น
เคียงอยู่
พิต้องขอประทุน

117 : 1 – 4

ขอเป็นทาสีมีจิตต์
ปราโมทโปรดปรานฐานใด

มานิตย่นอมพัคร์รักไคร
เต็มใจจักยอมมอบกาย

17 : 10 – 11

ขอเพียงอรไทยให้ทานฉัน
ฉันจะสู้ยังชนมอยู่คอยเด

พะพรายพร้อมบางคราเท่านั้นแม่,
หลอนชะเง้านัยนามาเลียงใจ

23 : 12 - 13

ข้าบาทชาติคอกหญ้า
มีเม่งความจงรัก
เจียมกายบ่หมายศักดิ์
รอนบาทห่อธีราชไท

สามีกักดี
รับใช้
สูงส่ง
กึ่งท้าวเขอดวิล

69 : 15 - 18

ข้าเป็นเหมือนนักรั้วระพานเรือก
แมนลีนงานทากัเห็นเป็นเรียวรัก
แนฮเเนาเจ้าสมอรบณหวัง
จะรักหมากฝากให้รักทั้งทะเลาย

หรือรอกเชือกช่วยประคองกันของคก
นี่เลือกคนเช่นขามันน่าย
อย่าคานซังเครื่องมือหรือสลาย
ท่าแยบคายเคื่องคองค้ายองใจ

22 : 17 - 20

ความคิด, รากากองมากในเนื้อยิ่งกว่าคำ,
ฮวความมั่งคั่งแท้, ไม่ฮวคเครื่องแต่งประจำ:
ยาจกลี้นั่งคลำค่านวนทรัพย์ที่ตนมี.
ความรักของน้องที่จริงมากมวลทวี
จนน้องมีอาทที่จะบอกแม่ถึงราคา.

44 : 1 - 5

ความรักโฉมครูไม่รู้จัก
ถึงตัวจำจากน้องต้องจำไป

ยืนยัดข้ามรณไม่ผอนได้
แต่ดวงใจไม่พรากไปจากน้อง

124 : 3 - 4

ความรักหนักคึกแต่
คำพูดภาษาใด
จักหาพากย์มาไซ
คำบ่มีพร่องเพียง

ปากโฉน ถนัคแม่
ทราบเสียง
คำบอก ฮักแม่
พี่ไปคำคน

26 : 1 - 4

คางคกผกมขเมยอ
เป็นหมู่จะคู่ทรวง

จิตเหอจะป็นมุง
จรได้ไฉนนา

47 : 5 - 6

คุณของทรงฤทธิ์ทั้งปวง
จะขอเป็นเกือกทองรองชู้

เหมือนฉัตรแก้วกันเกศเกศ
ไปกว่าชีวีจะวายปราม

58 : 3 - 4

แคนใจบ่ใส่ชลระโหลก
น้ำหน้ากระลาศิษเรา

บ่ขโงจะกูเงา
จะหมายตะกายสูง

47 : 3 - 4

ใครใครบานเบิกหน้า
โฉนพมีเสบย
เขารักบ่เป็นเลย
บานแต่นอกใจส้อย

ตาเฉย
สักน้อย
จาซอ น โสภนา
แมนแมนทรวงเรา

127 : 1 - 4

งามกัถย้างล้ำ
เกลไวกกลางทรวง

เรียมรักทั้งจักล้ำ
พื่น

55 : 13 - 14

เจ้าจงใครครวญคิออย่าจิตจาง

พื่อขวางชีฟไว้ในกัถยา

19 : 12

ใจนุชผากนุชไว้
คิซัวจาเช่นไหน
จานุชจะเอาใจ
สุคแต่บุญกรรมสุ

กลางใจ ค่ายแม่
ยอมรู้
จากพี่ เล่าแม่
ทรวงแล้วแต่หลัง

90 : 17 - 20

ใจผูกจะปลูกปิยะมันส์
แคลวคลาดเพราะมาคมนทนง

หวิวัฒนาทรง
นรตอยจะสอยดาว

46 : 22 — 23

โถมนางแนงน้อยช้อยชด
ฤทธิรักภูจอยคยอกใจ

งามทมคหาที่คิมิได้
คือไฟเผาควงหทัยา

50 : 13 — 14

ชายโคโรคโคกล้ำ
เทียบบ่ทักทันราย
รากรอนอรุระสลาย
คื่นและวันผันเจ้า

กลายกาย
รากเร้า
แสงยิง เจียวแม่
จอหนามาเยื่อน

110 : 5 — 8

ชีวีขอฝากน้อง
ปวงสุขหวังที่โน
ยามทุกข์และโรครภัย
เชิญลักษ์มีช่วยแก้

รวมใจ
หลอนแท้
เบี่ยนเบียด
ทุกข์ควยเสนหา

73 : 17 — 20

ณ กลางหทัยเผื่อจ้ง

จวังนะหลอนผ้ง ซึ่งรักกนัคแน่นไว้

29 : 16

ควงสมรจรงรับชอย
พอพี่นอนใจจาง
สร้อยหนักจักเบงบาง
เพราะว่าน้องรับไว้

หนอยนาง น้องเฮย
สวาทไหม
เขาก ฟัก
คั้งเจ้าเอ็นดู

55 : 1 — 4

ควยปีกของรักฉันได้บินข้ามกำแพงแน,
เพราะรั้วศิลาแผ่นมีอาจกันรักไว้,

42 : 13 — 14

เคชะสุจิริทัฬห	หอนองนฤภัย	126 : 12
ไคยลพัทรรักเหลือไม้เปื้อรัก ให้คิดเค้นจิตเจ็บที่เหน็บแนม	อกจะหักเพราะอนงค์สรทรวงแหลม ไม่ยืมแถมเยื่อให้ชื่นใจเอ๋ย	47 : 17 - 18
ไค้เห็นแก้วประเสริฐเลิศชม เคยพบสาวฟ้าสุราลัย	จะนิยมก่อนกรวดกระไรไค้ ถ้าจะไปต้องชาวปัตนิ	27 : 1 - 2
ตกทุกข์จะลูกลี้กัลลา หลักหลมกัลมจะคมนา	ทุกข์จะไครครา คมเกลื่อนบ่เหมือนใจ	47 : 7 - 8
ทราบชั่วะมอคมรณหมาย หมายอมถนอมพระนุชวาง	บสลายเสนหหมาย นุชไฉนจะใจดู	33 : 14 - 15
ตัวพินิจไค้แลเห็น พอโหมกระพือตาไซ้ เห็นชะรอยบุพเพสันนิวาส เทวคาลจิตให้คิดปอง	ตัวน้องยามเล่นในสระใหญ่ ดวงใจจอกว้างอยู่เบื้อง เคยสมพาสภิรมย์สลับสอง ฝากชีวิตที่น้องจวนตาย	28 : 17 - 20
กู่หวังฝั่งเสนหเลหวาง	เพชรกลางมงกุฎสุครัก	17 : 7
แต่โอวอนิจจาไค้กินหวาน พอพี่ไปใจน้องต้องระทม	มิช้านานก็ตองกลืนทั้งชื่นชม ยิ่งมาชมก็ยิ่งชำระกำใจ	45 : 3 - 4

ถ้าแม่แม่วางใจเดินไกล
แม่ราตรีจะมีของประภา

ส่องแสงแทนแสงวิสวาล้า,
ประหนึ่งว่ากลางวันเป็นมันคง

50 : 1 - 2

ถ้าแม่หลอนสงสารการที่ฉัน
จงตอบรักหักสงสารของกานดา

มาโศกศัลย์เพราะความสืเนหา,
และตัดโศกของข้านี้พร้อมกัน

23 . 1 - 2

ทหารกรายิ่งแข่งเข้ม
หวังถูกตรงศูนย์กลาง
พิฆาตที่ใจนาง
ถูกเหมาะกรพิฆา

ชิงรางวัลเฮย
นับหา
เลงรัก
โอบน้อมเนาทรวง

115 : 5 - 8

ท่าลบลบโศกเศร้า
คิดหักรักสักที
ยิ่งหักรักยิ่งทวี
รักกลบลบสุขไซ้

หมองศรี ไฉ่ฉา
หอนไฉ่
รักหนัก
สุขสิ้นศูนย์สลาย

118 : 9 - 12

ที่เจ้าเรื่อจอกไกล
หวานคิดถึงแม่หญิง
ยามสุขแม่เคยอิง
โอ้เปลี่ยวใจพี่ล้า

ปากพิง
ยอดฟ้า
แอบอก ฟั่น
ละหอยสุขลดคลอ

110 : 17 - 20

ที่ไปงนำรอนนาถ
อุทกกำถันแถม
อันรักถูกทุกซ์แถม
ไฟราศเขามาใหม่

ประทับแรม
เคียดไค้
จักไม้ เคียดๆ
อกร่อนเรียมเตรียม

115 : 13 - 16

นางกษัตริย์ ชัดตียะ ถึงจะหยิ่ง ก็เป็นหญิง สาวมนุษย์ สมมุติเหลว
หญิงกับชาย สายสนี่ สำลึเปลว อารวมเหว เสนหา ไม่ว่าใคร

35 : 7 - 8

นางเหลือนัยนามาแล
สบนเตรนางยัมพรัมพัทธร

คือแซสองสรวงดวงจักษ์
ยักรักยิ่งแรงใจร้อน

16 : 3 - 4

นาวาใช้จักรกล้อย
จำพี่แตกดวงใจ
ปานนี้จักเป็นไฉน
รอยจะคอนอุระเรา

ครรไล
จากเจ้า
นุชนาฏ พี่เอย
รำรองนงในย

127 : 13 - 16

น้ำนิลคั้นเข็นเป็นผ้อย
เค็มคือชลนัยน์ไหลพัทธร

พราพรอยพรมหน้าชาหนัก
พรากรรักคือพราจากภพ

78 : 9 - 10

นิทรากูเนตรน้อง, และสันตีสู่ทรวงนาง!
อยากเป็นทั้งสองอย่าง, จะได้อุญวิเศษสถาน;

43 : 17 - 18

นี้หรือน้อง รักพี่ คืแต่เจียน

ใจพี่เหี้ยน หันคม ให้กรมเตรียม

66 : 1

บัวโรยราเรีกร้าง
เพราะสัตว์พิบัติไป
ถึงโรยเท่าไรไร
กลัวก็กลัวแต่ให้

แรมไป
บ่อนได้
กลับงอก ใหม่นา
คิดแล้วคงเห็น

72 : 17 - 20

บุญช่อ ก่อไว้ ไฉนนั้น
ถึงต้องตาย ขอลวาย ชีวิคเป็น

ขึ้นสวรรค์ หันตา ชีวขึ้น
ไม่ขอคืน เคนหา นิราองค์

36 : 5 - 6

บุรุษยามลีเนหา

ก็พูดไล่หลายลั่น,

40 : 2

เป็นหวงมาทางห้อง
เกรงว่าชายชวนสมาน
ใครเลยจักเอากา
ใจที่ฝากใจแก้ว

นางน่าน
มั่งแล้ว
พิทักษ์เสนห์ เลานา
เนตรไว้วางใจ

91 : 17 - 20

เปลี่ยวเปลี่ยวเหี่ยวออกไอ
หนาวจิตคืออุทก
คิดโถมประโลมก
กายแม่เย็นยามร้อน

โอด
สทกสทอน
กอดคอน
อุ่นเนื้อยามหนาว

46 : 5 - 8

ไปครั้งนี้พี่ไปแต่กายา

ดวงชีวาคงจอกที่บอกรัก

96 : 7 - 8

ผ่านฟ้า
เห็นแล้วพระองค์ทรงรักวัน

ผู้เป็นยอดชีวากระหม่อมฉัน
เหตุฉะนั้นเชื่อแท้พระวาที่

71 : 1 - 2

ฝั่งเห็นภาพพระจะลี้ม
รายรินระคมอมฤตาว
แต่บัวลีเขียเพราะหิมะแสน
ยามร้ายฉิเรากฤติจะฉัน

รสดวงกมลออน
มธุที่กมลกลั่น
ศิระมากระทบพลัน!
กัมลิตินิลไร

29 : 17 - 30 : 2

เพ็ญพระจันทร์นวลสว่างแต่ข้างขึ้น
อันทราวม้วยไสสุกทุกเวลา

กระต่ายมีนเมาเพ็ญจนเป็นบ้า
น้ำใจข้าเมามันทั้งขึ้นแรม

47 : 15 - 16

เพราะมีน้ำใจเสนาหา ขอสอนรื่องเมืองบาทฐิติ	จึงมาประณตบทศรี จนกว่าที่วีระวายปราณ	41 : 15 – 16
ฟังคำน้ำเสียงสำเนียงเพราะ กามเทพผู้เป็นเจ้ารัก	แสนเสนาะคำหวานส่งสารหนัก แมลงครมารักกลางหทัย	124 : 1 – 2
มาหลอกคมขมเล่นเสียเปล่า ๆ เกิดคอกไม้ไปคมขมจนซ้ำ	ทั้งข้าคอยสรว้อยเศร้าทั้งเขาคำ ไม่ต้องจกตองจำนำพา	69 : 3 – 4
เมานุชสุกสวาทหมาย	ร่ายกวางเหลาเฝ้าทุกชน	80 : 8
ไม่คิดสอยมัวคอยคอกไม้ร้าง ดูแก่กรรณเทียวบินค่อม	คงชวคควงบุปผชาติสะอาดหอม จึงไค้อมอบกลิ่นสุมาลี	27 : 11 – 12
ยามชายตาลอเลี้ยวเกี้ยวคิณ แม้มความเย้ยในเนตรของเธอไซ้ อนิจจา, ถ้าแม่เห็นเนตรหวาน เธอพอให้, ใจยิ่งรักทวี;	จะอาจพันพอนฆ่าก็หาไม่. อาจทำให้ฉันหลงงงเข่นนี้. จะให้ผลลมหมานในอกนี้, ถ้าพูดดีจะเป็นสถานใด?	23 : 14 – 17
รักคือควันเกิดมีจากโอแห่งความถอนใจ; พักขึ้น, เหมือนอัถกัแห่งแววตาผู้รักไซ้; ของ, เหมือนสมุทใหญ่เต็มน้ำตาแห่งผู้รัก; และเป็นอะไรอีก? เป็นความบ้าอันดีหนัก, รสขมที่ชื่นนัก, และรสหวานสมานใจ. ¹		42 : 8 – 12

¹โวหารรักบทนี้มีทั้งอุปมาและอุปลักษณ์ แต่โวหารมีความต่อเนื่องกันไม่สามารถแยกจากกันได้ จึงจัดเรียงไว้ทั้งสองแห่ง

รักนวลรักยิ่งควาย	ดวงใจ
หากกิจไผ่ไท	ท่านไช้
ลิตนิจิ่ท่านชานไซ	ค่ากลาว
สุคแม่สิ้นชีไฟให้	ซุกไว้เสื้อคลุม

109 : 13 - 16

รักแนะในชั้นแรกให้พี่ตามถึงจอมศรี;
 รักแหละเปนมมตรี; และให้พี่ยืมนัยนา.
 พี่ไช้มีไซคนนาร่อง; แต่ถึงแม้ว่า
 หล่อนอยู่ ณ ฝั่งสากระระโพนสุดไกล
 พี่ก็คงกล้าเดินเพื่อหาทรัพย์สินอันเล็กไกร

43 : 4 - 8

เรียนมาลวงทุ่งลำ	ลำเนา เนินแฮ
ทรวงพี่เพียบโศกเขา	ขบข้อง
ว่ารักหอนลิ้มเขาว	ยอศเสนหฺ เลยแม
โชมคอยาลิ้มเราพ้อง	ว่าเพียงสังสาร

91 : 1 - 4

ส่งสารมาดลยลกาหน้าโศก	รุมโรครักเรื้อเหลือถอน
ในยามปัจจุบันอันร้อน	เชิญมรมิ่งเกล้าเสาวคนธ์

16 : 17 - 18

สรรพพาชนานชื่อบ้าน	นาวา ผานเฮย
ก็แต่ชื่อยาหา	หอนไค้
ขนาดโคจักษ์รักษา	คล้ายโรค ไค้นอ
ขอยเจ้หนักยิ่งไช้	พิษกล้ายากลัว

119 : 13 - 16

สักระวาชายอานคาลควงจิต ทุก ๆ คำคำใจไค้คงเลียบ	ตอบมิงมิตรหน้าแฉ่มชางแนมเห็น หลอนหยิกเจ็บเลือดอาบทรามสรรพางค์	53 : 9 - 10
แสนจะเสียวจะสร้าน ณ วารวิโยค ใครเสนหะนิตยสนิหสนม	จะข้าม ณ ห่วงบลวง ณ โขงก้ออกกรม จะแนบจะนิทรจะชิตจะชม ณ เชิงรัก	46 : 15 - 16
หนองขุนอุทกชั้น เรียบขุนกลางใจแสน สายชลขุนหนองแทน น้ำจิตรพิขุนนี้	ชาคแคลน สุกชี จิตรพิ ขุนแม่ ยี่งนำขุนหนอง	92 : 17 - 20
หนักโศกไร้เสนหนี	หนักพบนทนทาน	112 : 4
หมายสนองรอนบาทรับใช้ ชื่อตรงจงรักภักดี	มิให้ขุนของหมองศรี จอกจิตรคึกที่ทานจอมพล	60 : 5 - 6
เหตุฉะนี้สาวคำผู้ล่าเลิศ สมัครแน, แม่ไค้ไปเรือนชาน	โฉมประเสริฐ, นลาคัน, รักสมาน จะยกยกเขาวามาลัยไ้ย้อคใจ	48 : 11 - 12
เห็นแก้วแวววับที่จับจิต เมื่อไม่เอื้ออมจะไค้อย่างไรมี	ไยไม่คิตอาจเอื้ออมให้ถึงที่ อันมณีฤาจะโลดไปถึงมือ	27 : 7 - 8
อันกระต่ายนิยมชมจันทร์ เมื่อยังชมไม่หน้าเข้าใจ	จะเห็นเทียนไปไม่มีเลย จะหลีกไปไม่ไค้ละแม่เอย	28 : 10 - 11

อันของสูงแม่ป่องทองจิต
มิใช่ของตลาดที่อาจซื้อ

ถ้าไม่คิดเป็นไปจะได้ๆ
ๆแย่งยื้อถือได้โดยไม่ยอม

27 : 9 - 10

อันความรักของฉันทันจริงใจ
อีกทั้งความกรุณาข้าไรร
จะเก็บเคนจิต ๗ จากพืชติ

สุจริตมองใสไร้ราคะ,
ฉันทันคงพอใจแม่เพียงที่
ที่ผู้อื่นเกี่ยวเก็บเป็นแน่แท้,

23 : 9 - 11

อ้าดวงคอกฟ้าสุราลัย
อันไฟกามลามรุมสุมอร่า

ทุกคืนวันฝันไผ่เสนาหา
บ่ได้มีเวลาเอนลง

28 : 13 - 14

อ้าดวงสุริยศิริของพี่เอ๋ย
ขอเชิญจันทร์แจ่มกระจ่างกลางสากล

ขอเชิญเมฆนาตางนางอีกหน
เยี่ยมมาให้พี่ยลเยือกอุรา

44 : 14 - 15

อ้อองค์พระสมิงมิ่งมุนษ
กรุณาข้าบางเด็กเป็นไร

ข้าสู้สุดแสนพลหัวอกไหม
โอ้ไหนเรศวรควรปราณี

105 : 13 - 14

อ้ออนงค์ทรงศักดิ์ควย
จากแหล่งแสงตรงตรอก
โปรงปรุหลุเลห์หอก
ฤทธิราคะเริงราคกล้า

ศรีคอก ไผ่แฮ
อกชา
ไลหัน
เรียวกลมรุมใจ

45 : 13 - 16

โอ้แก้วแวววับข้างจับจิต
โอ้เอื้อมสุคลาดังฟ้าดิน

จะใครปลื้มปลดมาดังกวีล
จะได้สมดังจินตฉันใด

27 : 3 - 4

โอความรัก ใครหัก ให้รักลอน	จึงขอวน สวาปอง พระน้องเอย	36 : 15
โอเครื่องฟาครานี้สิ้นที่หวัง	ขอลาโลกไศกสิ่งถึงหนูแล้ว	
เนี่ยอาภัพกับชีวิตประวันร้าว	ขอลาบวบทพินิจไป	123 : 7 - 8
โอควงนัย เนตรของ เศษฐา	อนิจจาจรั้งหางห้อง	
ส่งสารทรมสงวนนวลละออง	จะหม่นหมองเศร้าทรวงดวงฤดี	107 : 11 - 12
โอพระรูปทองของน้องเอย	ไม่เห็นเลยจากนงคหลังละห้อย	
หรือพระไม่โปรดเกล้าสองสาวน้อย	เกล้งให้คอยเฝ้าบาททอนาถนาน	32 : 15 - 16
โอว่าเจ้าควงนัยนา	เสียแรงคามมา จนถึงแทบฝังสาคร	
รักใคร่ในตัวบังอร	สู่ฝากงคอน มาแสนลำบากยากใจ	107 : 1 - 2
โอว่าบุษบากลิ้นหอมไทย	มาราโรยราวสิ้นขามาสันต์	
โอรักหักไค้ในเร็วพลัน	ยังมีพันจะไค้ก็เดือน	68 : 15 - 16

ไฮเพอร์โบลา (Hyperbole)

กัรสีโค๑ห๑ว๑น๑เม๑น

กระส๑ร๑ทร๑บ ๗ ทร๑ว๑ชา

สุร๑ส๑ห๑งพระ๑ว๑า๑จ๑า,

พระ๑บ๑า๑ท๑ป๑ล๑ม๑บ๑ล๑ม๑ร๑ส;

39 : 20 – 21

กระ๑บ๑ว๑น๑เบ๑ื่อ๑น๑บ๑า๑ท๑น๑า๑เ๑า

ท๑บ๑ก๑ฤ๑ช๑ก๑ฤ๑ช๑เก๑ร๑ย๑ง๑ไ๑ค

ค๑ค๑ฟ๑ี๑น๑เ๑า๑ค๑ไ๑

ส๑ว๑า๑ท๑ฟ๑ี๑ฤ๑ค๑ี๑ร๑้า

เก๑ร๑ย๑ง๑ไ๑กร บ๑้าน๑เ๑ย

ค๑ค๑เ๑้า

ข๑ณ๑ะ๑ส๑ว๑า๑ท เ๑แม๑เ๑

ร๑้าน๑ร๑อน๑เร๑ย๑ม๑ห๑ว๑น

110 : 9 – 12

ก๑ล๑บ๑ท๑าง๑เร๑ื่อ๑ล๑อง๑น๑้า

ช๑ื่อ๑ส๑ติ๑จิต๑จิต๑ฟ๑ี๑ฟ๑ก

น๑อง๑ม๑า๑จ๑ัก๑อ๑ง๑อ๑ก

ก๑ก๑จ๑ัก๑ก๑ด๑าย๑ก๑ล๑บ๑ก๑ล๑้า

เ๑แม๑ก๑ก

ช๑อก๑ข๑้า

ก๑ก๑ก๑อ๑ค ฟ๑ี๑น๑า

ส๑ระ๑แ๑ก๑ว๑ก๑ด๑าง๑ส๑ร๑าง

114 : 17 – 20

เ๑เก๑าะ๑ส๑ะ๑พ๑าน๑น๑า๑ก๑ณ๑าน๑เ๑า๑ว

ด๑ี๑ง๑ก๑ษ๑ัต๑ร๑ย๑ตาม๑น๑ิ๑ยา๑ย๑จ๑้า

เ๑ู๑บ๑อง๑พระ๑ชิ๑กา๑ท๑้า

ฟ๑ี๑ก๑ย๑อม๑เ๑แม๑ไ๑ค

ช๑ว๑น๑ค๑้า น๑ี๑ง๑น๑อ

จ๑ค๑ไ๑ว

ส๑ะ๑พ๑าน๑น๑า๑ก ท๑อง๑พ๑อ

เ๑ู๑น๑อง๑เ๑ี๑ย๑ง๑ส๑ง๑ว๑น

117 : 21 – 24

ช๑ว๑ญ๑เ๑น๑ตร๑น๑เร๑ศ๑ล๑้า

ค๑ว๑ร๑รับ๑ม๑อบ๑ชี๑ว๑น

แ๑ล๑ก๑บ๑ั๑จ๑ิต๑แ๑จ๑ม๑จ๑ัน๑ท๑ร์

ช๑อ๑ฟ๑ี๑ท๑ัก๑ษ๑จ๑ิต๑แ๑ว

เ๑ล๑อ๑ส๑ร๑

ฟ๑ี๑เ๑า๑ว

ม๑อบ๑ฟ๑ี ไ๑ว๑เ๑อ๑ญ

ฟ๑ี๑ค๑ว๑ย๑ชี๑ว๑า

73 : 21 – 24

ช๑อ๑ร๑ัก๑จ๑น๑้า๑ห๑ง๑แ๑ง๑เ๑าะ๑เ๑

ร๑ัก๑จ๑น๑เ๑ล๑ก๑ช๑ว๑น๑เ๑ท๑ล๑าย๑เ๑ย

52 : 12

ขึ้นนอนกรนอนเรา

หากขึ้นจะนอนเนย

ฤทธิเฝ้าคะนึ่งเซย

อุระอาจะพังกิน

38 : 11 - 12

คิดประมูลเปรียบนุชควาย

อันสองสอแสงใส

แม่อาทิตย์ตกไป

แม่นชทางฟ้า

ควงไถง

สว่างหล้า

สกลมืก ฉะนั้

จิตต์คัลมกมลหมอง

114 : 13 - 16

ใคร่สมสมใคร่ได้

เจ้าจิตอาจินใจ

โหยหวานอานอกไอ

แรงรักชกชอกซ้ำ

ทางโค แม่เอย

จักขว่า

เป็นเลื้อก แลแม่

ไซ้ซ่าสำตาย

46 : 9 - 12

จบสาคร

เหือกแห่ง

จนตะวัน

เดือนดับ

จะรักจอก

ยอกใจ

ไม่แรงไหล

ดับโลกไป

จนวันตาย

57 : 10 - 12

จรดจณมายไถล

จึงลูบามแม่กา

แม่มียปีกกามา

พี่จักบินร่อนย่อน

หนึ่งนา พิกาเฮย

พักร่อน

เต็มตึก ไค้แล

รื้อร่นแรมเรื่อน

113 : 17 - 20

จวบดูพระอมฤตยสุราลัย

เกิกชาติไทนชออยู่เป็นคู่กัน

123 : 10

จอมขวัญ
พี่น้องจะพรากจากแก้วตา

ยิ่งกว่าชีวิตวันเสนาหา
เท่ากับฆ่าตนเองให้บรรลัย

70 : 13 - 14

จักฉันพิศตรัสรู้ได้
เคิบบถดาลงเรือ
ขึ้นขวางขั้วม้าเหลือ
แลเหลือบไคเห็นหน้า

ฤาเหนือ กิด
แถมซา
หามนิก
บุชเยาญูเสมอ

120 : 1 - 4

จากไปใจจอกเจ้า
แต่ไม่มีที่คง
เมถายรูปรักลง
จะชู้เสียทรัพย์สินจำ

จริงตรง
คูอา
กระดาษ ไคเฮย
จงเจ้าเห็นใจ

130 : 5 - 8

โฉมเนลาขาวพวย้าเนลิย
ไม่เคยเห็นนารีที่ตองตา
พี่ชื่อว่าคำชาคในชาตินี้
แม้น้องไม่ปองปรองครองรัก

พี่เคยเที่ยวเจนจิตทุกทิศ
มาพบเจ้ากัลยาจึงสรวนรัก
ไม่ขอมีกูอื่นให้เสียศักดิ์
ขอเชิญชักดาบฟันพี่บรรลัย

45 : 9 - 12

ชรอยหนานลิกใหม่
ป่วนจิตเจ้าจำมรณ
นิพี่จะเจ้าจร
เรียบจักโคตห้วยควย

หากرون ใจเฮย
แผนหวย
จากแมก เหเม
ทิดไคเป็นสอง

115 : 17 - 20

ชื่อจันชื้อแมนทา
กรุงเทพมหานครอัน
ชวนจิตศัพทชัยจรัส
เรียบพิเคราะห์ห้อง

พระจันทร์
เกียรติกิจอง
จอนุช
นิมนองเนากรุง

118 : 1 - 4

เชิญสมรแม่จูงไค้
วันซึ่งสุรามา
พิศมิตงยาอา
ไม่แก่ไม่เจ็บม้วย

เมตตา พีรา
สักถวย
บุวิฬ - นะเฮย
เหตุน้ำมือนาง

56 : 5 - 8

ดวงจิตยามอยู่ข้าง
กระจำนปาทินกร
ดวงจิตเมื่อจำจร
ราวเมฆมีค้ำหัด

เคียงสมร
สองจำ
ไกลจาก แมนา
โลกล้วนมลอบ

73 : 5 - 8

ดวงเคียวเค็ดแกฟ้า
นิจะว่าพิมพ์คำฤ
มีไพรบกลางคือ
คิกโครเชิญน้องแคล้ว

มามือ กระมังแม่
แกะแก้ว
จันทร์หม่น เมฆแด
กุญแจมือทองคำ

25 : 9 - 12

ภูทะเลยังเทคลื่นเข้าฝั่ง
น้ำทะเลยังมิแห้งมิแล้งไป

พืชอสังสัทยาธิฐานให้
พื้นไม้ขอลาระอากรัก

74 : 7 - 8

ทรมารักโยแสงกล้า
อกพิจะพองพัง

คำคัง นินา
จุงแล้ว

54 : 13 - 14

ถ้าแม่แม่วางใจเกินใกล้พี่
แม่ราตรีก็จะมีดวงประภา

ส่องแสงแทนแสงรวีสว่างหล้า,
ประหนึ่งว่ากลางวันเป็นมันคง

50 : 1 - 2

ถึงกลางวันสุริยันแจ่มประจักษ์
ถึงราตรีมีจันทร์อันอำไพ

ไม่เห็นหน้านางลักษณะยิ่งมีคิใหญ่
ไม่เห็นโฉมประโลมใจก็มีคมด

44 : 12 - 13

ถึงคนอื่นรูปร่างสำอางเอี่ยม
ทั้งเขตแดนแดนกรุงศรีวิไชย

มีตระกูลยิ่งเยี่ยมถึงไหน ๆ
ไม่รักใจจอกเหาเจ้าคุณเลย

31 : 13 - 14

ถึงตัวไปใจอยู่เป็นคู่ชม
ถึงร่างกายวายวับกับชีพไป

รวมภิรมย์รักชิลพิสมัย
ขอฝากใจจอกจอกอยู่แทนเอย

74 : 13 - 14

ถึงณพิภพคู่เบื่อง
ใจพี่จอกเคียงสมร
แม้ไม่ขยาคนหิสร
พี่จักลงเรือไอ้

ทิศอุดร กิตติ
สถิตใต้
พิโรธ
จักรวันคืนเรือน

111 : 9 - 12

ถึงวันยาว เท่ากับเดือน
ถึงยาวเดือน เท่ากับปี
ถึงปียาว เท่ากับร้อย
ก็ยังไม นานพอ

จึงเลื่อนลิ
หนึ่งนี้ไค
ฉนำไซ้
เพื่อกรอรัถ

76 : 8 - 11

หมยันตีแน่นน้อย
หลอนกลาวพี่เห็นจริง
เกษขประเสริฐไหน
หาเทียบเทียมเมียแก้ว

กลอยใจ พี่อา
แนแล้ว
กับทุกซ์ ใดฮือ
ไปมี

62 : 13 - 16

ทาน้ำอ้อยนี่ก็อ้อย	หวานจริง	
ยังไปสู้ยามหญิง	สวาทล่ำ	
นั่งแนบแอบเอนอิง	แทบอก	
หวานเล่นทรสอ่อนก้ำ	กว่านี้มีฤา	118 : 21 - 24

หินนี้ผิวทอง	คะพระทรงกษมา	
บมิสู้กริยา	นุชแน่จะประลัย	101 : 14 - 15

ทิพสถาน วิมานฟ้า เอมายืน	ก็ไม่ชื่น ชูชีวัน	พื้รรรษา	
เซนเส้นห์ เหล่น้อย กลอยชีวา	เหมือนดวงตา	พื้ช่าย	ไม้คล้ายรัก 66 : 11 - 12

ทูนเกศ	น้องนี้รักทรงเกศญาสาย	
เมื่อใดพระเห็นห่างจากข้างกาย	บ่ไถว้ยคำนิ่งถึงทรงธรรม	
เจ้าประคองพระทูลกระหม่อมแก้ว	อย่าทรงแคล้วคลาดไปไกลหม่อมฉัน	
ขอยอมตายถวายซึ่งชีวัน	แทนองค์พระจอมขวัญผู้บรรดา	70 : 9 - 12

น้ำเนตรนองเนตรให้	หานาง	
ยิ่งกว่าน้ำหนองกลาง	สระไซ้	
ชลเนตรเปี่ยมเนตรพาง	ชลพรรษ ปานฤา	
โศกพิเพียงชีพไว้	รางรางแรมจร	93 : 1 - 4

ในกลางวัน	สุริยันต์	แจ่มกระจ่าง	
เห็นหนานอง	ฟองกลาง	หว่างเวหา	
ยามราตรี	พิพิณิจ	พิศนภา	
ก็เห็นหน้า	โฉมครุ	อยู่แทนจันทร์	75 : 5 - 8

ประจำรักรักฟตอง
คนโลกบพบหญิง
ใจที่เปรียบนึ่ง
หญิงอื่นหมื่นแสนเกา

ประจำจริง
เปรียบเจ้า
ศาลจอก ใจแม่
โกฏีแพนงเคียว

117 : 9 - 12

ประคินเทียมเทียบหน้า
สนิทแนบแอบอกนอน
หาไหนไปเล่ห์สมร
หอมบววยรสเร้า

อิงอร
นุ้มเกล้า
เสมอชีพ เรียมเลย
รินเพียงพวงผกา

71 : 14 - 17

ผองเพื่อนยุรยาตรยาย
อกพี่กรอมกรมทุกข
ชลเนตรชโลมมข
จิตรเจิบเจียนชีพัก

ยลสกุณี ยิงแฮ
ทับชำ
หมองยั้ง หมองนา
กึ่งม้วยจำเป็น

90 : 13 - 16

. . .
ก็ทุกสิ้นจะรุมกล่าว
และทุกสิ้นจะ เปรยปราย
พะจิวาจะรักยืต
สบดให้ละต่อหน้า

นิลันพี่จะมีหลาย
แสดงรัก ณ โฉมฉาย,
ประกาศถอยประณิญา
บจางจิกลีเนหา;
พระจันทร์แจม ณ เวหน

40 : 5 - 9

ผิวเปนเทวราชผู้
พี่จักมานฤมิต
ไหล่ออมนิเวศน์ชิด
พอพิยลนุชชา

เรื่องฤทธิ
น่านน้ำ
เจียนนา เรือนแฮ
สั่งแล้วลาสมร

126 : 17 - 20

ปากโคมสมรแม่ไ้	แห่งใด คีฤา	
ปากเมฆเกรงวรุณไท	ลอบกล้ำ	
ปากโคมลักขมิโน	เกษียรสมุทร กี้	
เกรงพระสักรปล้ำ	ปลุกให้สลายศรี	108 : 12 - 14
ปากมาตุหรือทานไช	บุตรหลาย	
ปากมิตรกริ่งมิตรหมาย	ตะคอง	
เรียนนิกออกเรียนคลาย	วิตกแน แล้วแม่	
โคมปากใจแม่น้อง	ยิ่งควายปากใคร	109 : 1 - 4
ปากองค์มาแม่เจ้า	จอมสวรรค์ คีระมัง	
เกรงเกลือกองค์อินทร์นั	ไผ่นอง	
ปากฟ้าชาลาคหวัน	สอคนตร์ สบแม่	
ปากน้ำเกรงนาคทอง	จิตตคองใจสมร	108 : 15 - 18
พิศพิเจ้าคนงค์	จักเหน้อย นะแม่	
เพียงอนุชนั่งไกล	พี่แล้วเย็นเหลือ	54 . 7 - 8
พี่จะรักโคมทรไม่รู้หาย	ไม่วางวายสมัครโสมร	
คำเขาเผ่าระวังบังอร	มีให้อนาทรลักพริบตา	42 : 6 - 7
พี่จักอยู่ยืนเนา	นานชีพ	
เพราะสวาทน้องน้อย	สร้างเฝ้าบรรเทาคลาย	55 : 7 - 8

พี่รักพี่มากกว่าชีวิต
ถึงแม่เทวาสุราลัย

จะหักจิตส่งคืนกระไรได้
จะมาชิงชัยก็ไม่เกรง

41 . 1 - 2

ภพนี้บ่ปราศแกว
บรรพพญาเหินแปร
ขอร่วมทุกชาติแล
ขอคู่ทุกหนห้อย

กลอยแด
ทางนอง
โลมเส้นท์ สนิทเอย
อย่าให้แรมนาง

93 : 17 - 20

มะทะนาคูรัก
และจะรักบีมี
นิเวอายุจะยืน
ก็จะรักมะทะนา
นยนาที่จะชม
และจะสูดสูวะคันธ
นิเวคันก็จะดู
นิเวหลับก็ข้า
ทิวราตรีจะนอน,
บมิมิละจะเห็น
บมิเห็นวรพัศตร์
ขณะ เคียงพระนิศา

วรยอศุพะคี,
ฤทธินายฤระอา;
ศตพรระระกว่า
บมียอนฤทธิหรัส;
วชิตรงมะนิพรรณ,
ระสะทางสุมะกา;
ยุวะคิสิริมา,
จะสุบินฤทธิเพลิน;
ฤจะนั่งฤจะเคิร,
ฤจะหางมะทะนา;
ก็จะหนักอุระว่า,
ก็จะรันฤทธิศานต์

40 : 10 - 21

แมตราบโคพระพายยังผายพัค
ตะวันเดือนยังไม่เสื่อมเลื่อมลายลักษณ์

รักยังมีกมันอยู่คู่สมัค
ไม่ขอถอนหย่อนรักสักนาที

74 : 9 - 10

แม่ไท้ไม่สมัค
เหมือนองค์พวงศัณรินทร์
จักจงปลงชีวิต
จากน้ำคำมีคมัว

รับสรักประจักษ์จันต์
สิ้นการุณย์สิ้นบุญตัว
ยาพิษไฟโบ้โคกแล้ว
จากผูกศอพออาศัย

34 : 10 – 14

แม่นเจ้ามอกม้วยชีวี

อันตัวพินจะตายตาม

19 : 4

แมรักจริงหวานยิ่งบุหงาสวรรค์
รักร่วมชีวาไม่ราโรย

ยิ่งกว่าแก่นจันทน์อันหอมไทย
จะชวยโทษกลืนสวาทไม่ขาดเอย

31 : 3 – 6

แมวันนีไม่พลนลาช
ไม่พบองค์ผู้ทรงคุณอนันต์
แมมิได้พิรพงศ์วงศ์สวรรค์
แมวันนีเริดร้างห่างพระกร
แมพระไฉนมหัศจรรย์ยศ
เราจะเข้ากองไฟไม่รอวัง

พัศตรพิลาศเพียงจันทร์ ณ เวหน
คงจะวอดวายชนม์เป็นแน่นอน
มารับขวัญปลอบโยนด้วยโอรสอ่อน
คงเราร้อนกาลกินสิ้นชีวัง
ไม่เสด็จแม่นเมษุโธษขลัง
ให้ไหม้คังสี่ทองรองเรือง

105 : 17 – 106 : 2

แมว่านวลโยไม่ปลงจิตร
พิถีหมคอาไลยในรางกาย

ให้ภิรมย์ชมชิดเช่นหมาย
จะขอตายไม่อยู่ภูหน้าใคร

31 : 5 – 6

แมอิศวรอวยฤทธิ์แมน
เรียมจักทำโทกาย
กายหนึ่งจักให้ผ่าย
กายหนึ่งพี่จักให้

นารายณ์
เทียบไว้
ผืนราช การนอ
อยู่เคล้าคลึงนาง

109 : 9 – 12

ยอมตายไม่เสียขายซึ่งชีวิต
แม่ไ้สัสมถวิลยินดี

ขอแต่เพียงไ้ชีวิตมารศรี
ถึงจะม้วยชีวิก็ตามกรรม

29 : 11 - 12

รสใดไม่เหมือนรสรัก
แต่มีไ้เซยชมสมใจ

หวานนั้หวานใดจะเปรียบไ้
ชมใดไม่เทียบเปรียบปาน

27 : 17 - 18

รักกลิ่นล่าควนชวนเซย
สืบแสนสุขสนธิ์สมมาลัย
หอมใดไม่เท่ากลิ่นสมร
พิกุลแก้วพยอมหอมนั้

ลมร่าเพยพากลิ่นหอมหวาน
ไม่เท่าเทียบเปรียบปานด้วยรสรัก
มลิซ้อนสายหยกพหิธิ์ประจักษ์
เศรสรักหอมกว่าผกากรอง

94 : 13 - 16

รุ่งผ่านบ้านป่าจัว
หาพิมานนิมพลี
แม่พระยาครูพมิ
วานดาบดาสไ้ไ้

ตามวิถี
ไ้ไ้
พิจัก
รับน้องมาเคียง

115 : 9 - 12

เรียบร่ำวันทก้อง
กำศรคกำศรวญหา
นึ้ก้องแต่เคียววา
ควงเนตรสอง เนตรขึ้น

ไ้กา กูรเอย
ไ้กลสอื่น
ไ้ยยัง เจียวแม่
ทุมหนานองสินธุ์

93 : 9 - 12

เรือผ่านเกาะกระคาศ
จะเขียนสรวาจิน

แม้สามารถจะฟังกิน
คนาส่งถึงนางเขาว

85 : 11 - 12

ลู๑ตรอนนอนทม๑นไ๑ม
ถ๑นค๑งค๑ตรอนมา
ทอนกาย๑แต่เส๑นหา
ม๑จ๑เท๑น๑น๑ง

อนิ๑จา
จากห๑ง
ค๑งผูก ชิดแม๑
ค๑ก๑ไ๑ชา๑จ๑ริง

110 : 21 - 24

ลู๑น๑ว๑กร๑ว๑แรว
ท๑รว๑ที่๑สุ๑ค๑โร๑เร
หล๑าว๑รว๑ล๑บ๑เส๑น๑เท
เจ๑บ๑ไป๑เท๑า๑โ๑ศ๑ก๑ไซ๑ร

ล๑ง๑เล๑ ๑ใจ๑เฮ๑ย
ร๑ก๑ไ๑
แท๑ง๑อก๑ ฟ๑ี๑ฮ๑า
เส๑ีย๑ค๑ษ๑า๑ท๑รว๑เค๑ีย๑ว

90 : 9 - 12

แล๑ทะ๑เล๑แล๑ว๑เห๑ท๑น๑มา๑ม๑อง
ค๑ว๑ม๑ร๑ก๑เจ๑า๑เท๑า๑สุ๑ม๑ท๑ร๑สุ๑ค๑ร๑า๑พ๑รร๑ณ

ค๑ว๑ของ๑น๑อง๑ย๑อก๑ห๑ม๑ิง๑เป๑น๑ม๑ิง๑ช๑ว๑ญ
ไม๑มี๑ค๑น๑ข๑น๑ร๑ก๑ของ๑เร๑ียม๑เอ๑ย

52 : 19 - 20

แล๑ว๑จ๑ง๑เช๑ื่อ๑ค๑เล๑ื่อ๑ค๑ทุ๑ไ๑ห๑ร๑ู๑แ๑จ๑ง
เป๑ร๑ียบ๑น๑ญ๑เก๑ิด๑โล๑ห๑ิต๑ห๑ง๑ส๑อง๑ช๑าย

ช๑ี๑ง๑เร๑ง๑ร๑ก๑ใน๑ตัว๑นาง๑โ๑ม๑ณ๑าย,
ของ๑โ๑คร๑น๑าย๑ส๑แ๑ง๑แ๑ง๑เร๑ง๑ก๑ว๑า๑ก๑น

48 : 2 - 3

ล๑ง๑การ๑เย๑าว๑เร๑ศ๑แ๑ว
ผ๑ก๑ผ๑อง๑ท๑ร๑ง๑กา๑ลี
เม๑าม๑อง๑ก๑ระ๑ม๑ล๑ห๑วี
เจ๑ียน๑จะ๑ละ๑ก๑ี๑ง๑ห๑ง

ก๑ษ๑ค๑รี
ส๑ว๑น๑พ๑ร๑ี๑ง
ถ๑วิล๑ส๑ว๑าท
อ๑ยุ๑ท๑อง๑ใจ๑โ๑ค๑ล

25 : 5 - 8

ล๑ี๑ท๑วี๑ป๑เท๑ว๑ศ๑ก๑อง
เส๑น๑า๑ะ๑เส๑น๑ท๑โ๑จ๑คร๑ว๑ญ
ท๑ว๑ง๑เ๑ื๑ม๑ท๑วี๑ป๑ค๑ว๑ร
บ๑า๑ร๑า๑ศ๑ร๑ค๑ร๑ไ๑

ก๑า๑ศ๑ร๑ว๑ญ
ค๑ร๑น๑ไ๑
ค๑ี๑ง๑โ๑ศ๑ร๑ก๑ เร๑ียม๑แ๑
เส๑น๑ท๑ร๑าง๑แ๑ม๑ถ๑น๑อม

94 : 9 - 12

ผู้ทอดกาย ถวายชีพ เชิญถืบทิ้ง เพราะรักยิ่ง ชีวิต สุกคึกไกล

66 : 18

หยุดลมหยุดกรอก

60 : 16

หลายวันอากาศร้อน
แต่เมื่อยามเห็นดวง
ความร้อนระทมรวง
เนตรตอเนตรแจจ้อง

รุมทรวง พี่แด
พักตรนง
หลุดจาก พี่นา
จิตปลื้มเสนาหา

73 : 1 - 4

หวังสวาสตินาถ้องประคองขวัญ
น้องไม่ปราณีพี่ชาย

ชมกันจนฟ้าคืนหาย
ใจร้ายกับฐมาคู่ครอง

59 : 15 - 16

หากนุชเนาพิพยห้อง
รักพี่เสียดบุญสถาน
เสนอเสนหสนิทกาน
ตลอดสืบหกห้องฟ้า

หนพิมาน แมนดา
สบหนา
การวม รศแม่
อย่าแคลวคลาศสงวน

94 : 5 - 8

หากนุชชอุบัติเกื้อ
เรียบจักชอกุส่าย
กว่าชนมชีพวาย
ขอเสนหสนิททอง

เกิดกาย ไถกดี
สวาคิน้อง
ปราณปราศ เจียวแม่
แต่เจ้าใจเดียว

94 : 1 - 4

หากสมรจกมอกเมื่อ
สูญสนิหสังขาร
เอาชาติภพพวงษา
ทุกทุกชาติอย่าแคลว

มรณา สัญญา
ขาดแล้ว
ชาอื่น ก็ดี
คลาศหองหางสงวน

93 : 21 - 24

เหิมโสมกัจำหักเส้า	ส่งสมร แม่ฮ่า	
ยกยางพลางใจจร	จากเจ้า	
เหลียวลับทับทุกช่อน	ใจใหญ่	
เดินแตกายใจเฝ้า	อยู่ห้องแทนนวล	125 : 17 - 20

ออกกรมจำจากเจ้า	ไปไกล	
เขียนบทโคลงจากใจ	พี่แท้	
อ่านองเมื่อพี่ไป	แรมทุ่ง	
จะคิดถึงหลอนแม่	ทุกถวนนาที	132 : 1 - 4

ออกกุกสมุทสุกแมน	มันแมนคือไอไฟอบ	
ทุกขเราเท่าทันสรรพ	ช่วยลบเคราะห์บางกลางทุกข	78 : 11 - 12

อันความรักของพี่มีมากน้อย	อยู่เพียงไรไม่ถอยนระรอยซึ้ง	
ถึงแม้ว่าฟ้าดินจะกินทั้ง	พี่ก็ยังรักนงผู้ตองใจ	70 : 17 - 18

อันจะตองสละพระภัสศา	ยิ่งกว่าจะเคียดชัง	106 : 6
---------------------	--------------------	---------

อันจะหาทุลกระหม่อมจอมเกศ	แม่จะไปถึงเขตแมนสถาน	
หรือหาในพสุธาและบาดาล	ตลอดกาลไม่มีเหมือนนุชร	96 : 3 - 4

อันไกรเมคาสุภาสวรรค์	ยิ่งกว่าชัวันเสนา	
ขอเชิญสาวสวรรค์ขวัญฟ้า	เปิดวิมานมองมาให้ชื่นใจ	44 : 10 - 11

อันที่สาวกล่าวปลอมชอบใจนัก
ร้ายยิ่งกว่าโรคอย่างใด ๆ

แต่โรครักนี้แรงหาน้อยไม่
ยิ่งกว่าไข้จับหนาร้าวรานครัน

121 : 11 - 12

อันว่าชีวิตนี้
ยืนอยู่ก็ปีติ
ชีวิตเพียงอมปลอง
ขอแต่อย่าให้ต้อง

หากยัง
ขุนอง
ปลิดสละ
พรากรพันลัษมี

73 : 13 - 16

อันว่าเทเวศร์มเหศวรเจ้า
แต่ส่วนใจนั้นไม่ขอคิดคด
ถ้าแม่สีไทรราชทรงพระโกรธ
จะกักพันทนต์พิฆะอาญา

ขอน้อมเกล้าเพียงบาทมงกษ
ไม่ยอมปลดเปลื้องรักจากราชา
จะลงโทษสาหัสแก่ผู้ชรา
แม่จะม้วยมรณาก็ตามที

34 : 17 - 20

อันวายุจัก ในคงพงษ์
วิโยคสามี เหมือนวายุพี

ตัวคชสี ไม่เท่าความโศก
พิศเพลิงเร้งร้อน

105 : 1 - 2

อันเวลาล่วงมาถึง เกือบปี

ส่วนตัวพินเห็นเป็นหนึ่งวัน

71 : 10 - 11

อิศวรดี
เสียแรงรักยิ่งยอศดวงใจ

มันทำบุญเช่นนี้ทำได้
แทบจะทูลหัวไว้ทุกคืนวัน

59 : 9 - 10

เอนางสรวนแลกนง
จิตคกลาเปลี่ยนนาง

สองเท่านั้นไปพอง
หนึ่งนา

55 : 15 - 16

ไอ้ชีวิตมิได้มีเกษมสันต์

ยามเห็นยอกเยวมาลย์ความรักก็ราญรมฤทัย

แสนขุ่นหมองต้องจำไป

ไอ้เหลือที่จะอาลัย

หัวใจแทบขาดลง เทียวเอ๋ย

132 : 9 - 13

ไอ้ศรีชดาเมียขวัญ

พื่ออยู่ครองน้องมา

ยิ่งกว่าชีวันเสนาหา

มิได้มีเวลาอนาทร

106 : 9 - 10

ไอ้ศกุนตลาเมียขวัญ

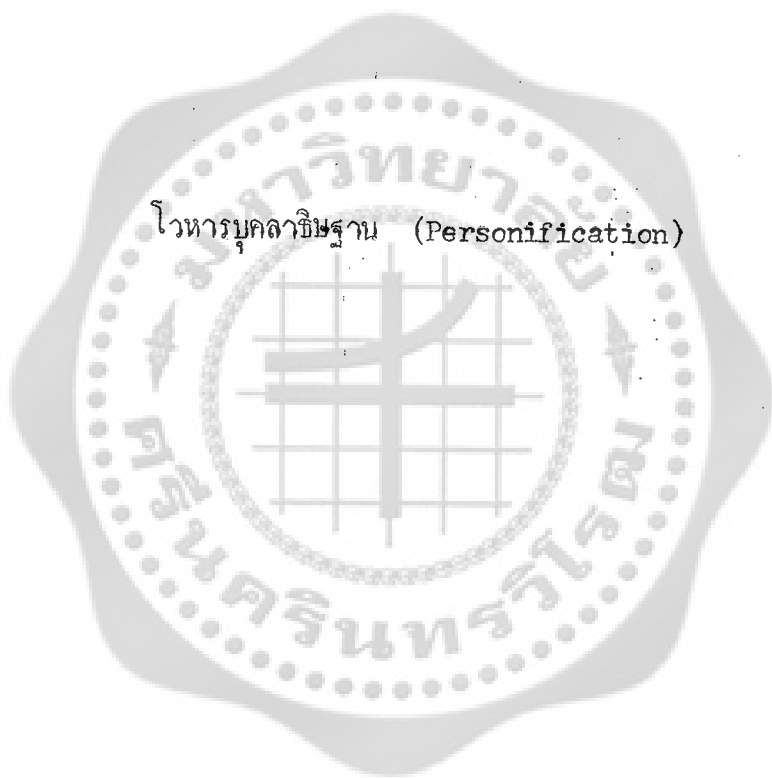
เสียแรงรักสมัครสมานกันมา

ยิ่งกว่าชีวันเสนาหา

ควรหรือพียาดีมอญก

122 : 1 - 2

โวหารบุคลาธิษฐาน (Personification)

ความรู้สึกรั้งปวง, เซนหวงโย,
อีกทั้งความหึงหวง, หึงปวงบิน

และเสียใจ, สงสัย, เจ็บใจสิ้น,
ศูนย์ไปสิ้น, อยู่ยงคงแตรัก!

49 : 13 - 14

ตัวไปถายรูปไว้
รูปช่วยเตือนวรคิ
แม่มมลายพิศ
รูปช่วยเตือนนุชกวย

ทั้งจิตร ใจนา
อยามวย
วาทพิ ไปแฮ
อย่าให้ลืมเลย

130 : 1 - 4

คาส่องปากทอง
คากสอใจทน
คาส่องสบสองสน
คาวอกตาออนพรอง

หุคน กิด
คอตอง
ทนาทอ กันแฮ
จิตต์เจ้าสองใจ

24 : 4 - 7

ถึงครากลาเคลื่อน
ใจจอกยอกนงราม
ใจแทบจะไม่ตาม
เพราะมือยากหางสร้อย

คู่สนาม
ละหอย
ตัวพิ ไปแฮ
สวาทว่าเหวเหลือ

131 : 1 - 4

ที่ตำบลปางหละไท
กายสิ้นเข้าหนาวารมณ
เออระอมจุ่งชวยอม
ยิ่งยาศรยิ่งทางนอง

หยุคณม
จิตตของ
ความทกช บ้างเทอญ
คจแสรงสละนาง

112 : 17 - 20

สาวน้อย, หมกตอยจะตอบมิตร
จะตอบแทน, แสนะรวัวทั่วทั้งกาย

คงเหลือแต่โลหิตโนเส้นสาย
ดูชีक्षा, เลือดกระจายชานกายา,

49 : 17 - 18

การศึกษาแนวโน้มของลักษณะโวหารรัก

1. นำโวหารโดยตรง อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ และบุคลาธิษฐาน มาเจแนบโดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้คือ ให้โวหารรักแต่ละลักษณะที่กล่าวจบความครึ่งหนึ่งมีความดีเป็น 1
2. หาค่าร้อยละของโวหารแต่ละลักษณะ ผลที่ได้จะเป็นเครื่องชี้ลักษณะแนวโน้มของโวหารรักในวรรณคดีที่ได้ศึกษาค้นคว้า

ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลักษณะโวหาร	จำนวนความดี	ร้อยละ	น้ำหนักของความดี
โดยตรง	186	35.36	1
อุปมา (Simile)	152	28.90	2
อุปลักษณ์ (Metaphor)	89	16.92	4
อธิพจน์ (Hyperbole)	93	17.68	3
บุคลาธิษฐาน (Personification)	6	1.14	5
รวม	526	100.00	

จากตารางนี้แสดงว่าโวหารรักในวรรณคดีที่ได้ศึกษาเหล่านี้ใช้สำนวนโดยตรงมากที่สุด คือ ร้อยละ 35.36 ของโวหารทั้งหมด ส่วนลักษณะโวหาร (Figures of speech) ที่ควนิยมใช้มากเป็นอันดับแรกก็อุปมา รองลงไปก็อธิพจน์ อุปลักษณ์ และบุคลาธิษฐาน ตามลำดับ

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาโวหารรักจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรอง สมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีความมุ่งหมายดังนี้คือ

1. เพื่อศึกษาค้นคว้าและรวบรวมโวหารรักจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาลักษณะของโวหารรัก และจำแนกโวหารออกตามลักษณะต่าง ๆ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ศึกษาวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองที่แต่งหรือแปลและเรียบเรียงขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นจำนวน 39 ชื่อเรื่อง และที่เป็นบทพระราชนิพนธ์พระราชนุณ แก่พระราชินี พระราชชายา และพระสนม ซึ่งบทพระราชนิพนธ์เหล่านี้มีปรากฏอยู่ในหนังสือต่าง ๆ 7 ชื่อเรื่อง วรรณคดีที่ได้ศึกษาทั้งหมดนี้ ส่วนใหญ่เป็นบทละคร คือ บทละครพูด บทละครร้อง บทละครรำ และบทละครพูดสลัปดาห์ นอกเหนือจากบทละครแล้วยังมีวรรณคดีประเภทอื่น ๆ คือ นิราศ สักราว ฯลฯ

ผู้ศึกษาได้แบ่งประเภทของโวหารรักออกเป็น 3 ชนิด ตามที่คัมภีร์ฝ่ายบาลีชื่อ คัมภีร์สุไพธาลังการ อันเป็นตำราแนะนำการแต่งวรรณคดีให้ไพเราะและถูกต้องตามแบบแผนของภาษา ได้จัดประเภทของโวหารรักไว้เป็น 3 ประเภท คือ

1. โวหารรักในขณะที่ชายหญิงเริ่มผูกสมักรักใคร่กัน
2. โวหารรักในขณะที่ชายหญิงอยู่ร่วมกัน
3. โวหารรักในขณะที่ชายหญิงพลัดพรากจากกัน

เมื่อจัดประเภทของโวหารทั้ง 3 นี้แล้ว ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ลักษณะของโวหารรักทั้งกล่าว ว่าข้อความใดที่แสดงทัศนะหรือความรู้สึกอย่างตรงไปตรงมา และข้อความใดที่เขียนโดยใช้ลักษณะแห่ง โวหาร

ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์โวหารในแง่ต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. โวหารโดยตรง
2. โวหารอุปมา
3. โวหารอุปลักษณ์
4. โวหารอธิพจน์
5. โวหารบุคคลาธิฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์โวหารรักเพื่อหาแนวโน้มของลักษณะโวหารรักจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรอง สมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นี้ ผู้ศึกษาได้หาอัตราส่วนร้อยละของโวหารรักทั้ง 5 ลักษณะดังกล่าว และนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกันเพื่อจะได้ทราบว่าแนวโน้มของโวหารรักนั้นมีลักษณะ ที่กล่าวโดยตรง หรือกล่าวโดยใช้สำนวนโวหาร (Figures of speech) และชนิดที่กล่าวโดยใช้ สำนวนโวหารนั้นกวีนิยมใช้โวหารใดมากที่สุด และโวหารใดมีปรากฏอยู่น้อยที่สุด

สรุปผลของการศึกษาค้นคว้า

จากการศึกษาลักษณะของโวหารรักจากวรรณคดีไทยประเภทร้อยกรองในสมัยรัชกาลที่ 5 และ รัชกาลที่ 6 จำนวน 39 ชื่อเรื่อง รวมทั้งบทพระราชนิพนธ์พระราชนานแถพระราชนิ พระราชชายา และพระสนม ซึ่งมีปรากฏอยู่ในหนังสือ 7 ชื่อเรื่องนั้น ปรากฏอัตราส่วนร้อยละของลักษณะโวหารรัก ดังนี้คือ

โวหารโดยตรง	คิดเป็นร้อยละ	35.36
โวหารอุปมา	คิดเป็นร้อยละ	28.90
โวหารอุปลักษณ์	คิดเป็นร้อยละ	16.92
โวหารอภิปจน์	คิดเป็นร้อยละ	17.68
โวหารบุคลาธิษฐาน	คิดเป็นร้อยละ	1.14

อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

ผลการศึกษาแนวโน้มของโวหารรักจากวรรณคดีไทยที่ได้ศึกษานี้ พบว่าปรากฏโวหารโดยตรงมากที่สุด คือร้อยละ 35.36 ของโวหารทั้งหมด การที่ผลปรากฏออกมาเช่นนี้ไม่เป็นที่น่าสงสัย เพราะลักษณะของวรรณคดีสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 นี้ ให้ความสำคัญแก่รสของเนื้อความมากกว่ารสของถ้อยคำ มุ่งจะให้ผู้อ่านอ่านไถ้รู้เรื่องทันที ไม่ต้องตีความหมายอีกทอดหนึ่ง และอีกประการหนึ่ง สมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 นี้ เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของวรรณคดีไทย กล่าวคือลักษณะของวรรณคดีตะวันตกได้เข้ามามีอิทธิพลมาก จึงทำให้ร้อยแก้วได้เข้ามามีบทบาทในวงวรรณคดีของไทย ผลงานของกวีจะเน้นในเรื่องรสของความมากกว่าที่จะมุ่งเขียนให้ผู้อ่านได้ซาบซึ้งในรสของคำ หรือได้เกิดจินตนาการที่ลึกซึ้ง อย่างไรก็ตามในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 นี้ ยังมีวรรณคดีร้อยกรองอยู่ แต่วรรณคดีเหล่านี้มีลักษณะของร้อยแก้วปรากฏอยู่ด้วย นั่นคือกวีมุ่งจะให้รสความมากกว่ารสของถ้อยคำ ดังตัวอย่าง

แสนเสียดายหมายกอดเจ้าอดรัก	หมายพิศพัศตร์จุมพิศขนิษฐา
หมายภิรมย์ชมเล่นเป็นขวัญตา	ตองจำพรากจากมาเหลืออาลัย

สาเหตุอีกประการหนึ่งที่ผู้ศึกษาเห็นว่ามียุทธศิลป์ ทำให้แนวโน้มของโวหารเป็นโวหารโดยตรงมากที่สุดก็คือ วรรณคดีไทยในระบอบสมัรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 นี้มีบทละครพูด บทละครพูดสลับลำเป็นจำนวนมากด้วยกัน ซึ่งลักษณะของบทละครพูดนี้มีเนื้อเรื่องที่เลียนแบบความเป็นจริงในชีวิต ดังนั้นโวหารที่ใช้สำนวนลึกซึ้งหรือที่กล่าวเกินความจริงจึงไม่เป็นที่ยอมรับ นอกจากบทละครดังกล่าวแล้ว ยังมีบทละครดึกดำบรรพ์ ซึ่งมีการดำเนินเรื่องรวดเร็ว มุ่งที่จะให้เนื้อเรื่องสนุกสนานมากกว่าที่จะให้รสของถ้อยคำหรือโวหาร นอกจากนี้ยังมีบทกลอนแทรกอยู่เนือง ๆ ลักษณะการใช้ภาษาของบทละครดึกดำบรรพ์จะแตกต่างจากบทละครต้นฉบับเดิมอย่างมากทั้ง ๆ ที่เป็นเรื่องเดียวกัน

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ จึงน่าจะเป็นข้อสนับสนุน ผลการศึกษาครั้งนี้ว่าโวหารที่ปรากฏในวรรณคดีไทยสมัยนี้ มีข้อความที่กล่าวโดยตรงมากกว่าข้อความที่ใช้ลักษณะแห่งโวหาร (Figures of speech) :

แนวโน้มของลักษณะโวหารในวรรณคดีที่รองจากโวหารโดยตรงก็คือ ลักษณะโวหาร (Figures of speech) ประเภทโวหารอุปมา ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบลักษณะความคล้ายคลึงเป็นเกณฑ์ การเปรียบเทียบเช่นนี้มีปรากฏในวรรณกรรมของไทยมาช้านานแล้ว ไม่ว่าชาติใดภาษาใดก็นิยมการเปรียบเทียบเช่นนี้มาก ทั้งในโวหารทางวรรณคดีหรือคำพูดในชีวิตประจำวัน เพราะโวหารเปรียบเทียบจะช่วยให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังมีความซาบซึ้ง เป็นการสร้างจินตนาการแก่ผู้รับฟังได้อย่างดี และการอธิบายเรื่องที่เข้าใจยากนั้นถ้าผู้พูดใช้การอุปมาเปรียบเทียบให้ฟัง ก็จะทำให้เรื่องที่ยากนั้นเป็นที่เข้าใจได้ยิ่งขึ้น การที่กวีจะอุปมาเปรียบเทียบความคล้ายคลึงในระหว่างของสองสิ่งใดอย่างหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับกวีวิธีของกวีเอง ซึ่งกวีบางคนสามารถอุปมาได้ดียิ่ง กวีรู้จักใช้โวหารอุปมาได้เหมาะสมเจาะเท่าใดก็ทำให้ผู้อ่านมีจินตนาการที่ลึกซึ้งมากเท่านั้น

ลักษณะโวหารในวรรณคดีไทยที่ได้อศึกษานี้มีทั้งโวหารอุปมาที่ลึกซึ้งและที่ตื้นเขิน แต่อย่างไรก็ดีโวหารอุปมานี้จัดว่ามีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่งในกระบวนโวหารที่เรียกว่า (Figures of speech)

โวหารที่มีปรากฏอยู่รองจากโวหารอุปมาคือโวหารอภิปจน์ ซึ่งเป็นโวหาร (Figures of speech) อย่างหนึ่ง โวหารอภิปจน์นี้มีร้อยละ 17.68 ของโวหารทั้งหมด โวหารประเภทนี้มีปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยประเภทนิราศอยู่เป็นจำนวนมาก คือมีอยู่ในเรื่องนิราศวัดกรวกและลิลิตพาวัพมากที่สุด ส่วนในวรรณคดีเล่มอื่น ๆ มีเป็นส่วนน้อย สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่าลักษณะของนิราศนั้น เป็นการบรรยายความเศร้าโศกเสียใจที่ได้พลัดพรากจากนางผู้เป็นที่รัก และเพื่อที่จะให้ผู้อ่านจินตนาการถึงความทุกข์โศกได้อย่างลึกซึ้ง กวีจึงนิยมเขียนโวหารให้เกินความเป็นจริงไว้ ดังเช่นโคลงที่ว่า

น้ำเนตรนองเนตรไ้	หานาง
ยิ่งกว่าน้ำหนองกลาง	สระไซ้
ชลเนตรเปี่ยมเนตรนาง	ชลพรรษ ปานดา
โศกที่เพียงฉีฟไว้	ร่างร้างแรมจร
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	ลิลิตพาวัพ

วิธีพรรณนาการร้องไห้ กวีมักเขียนแบบเดียวกันเป็นธรรมเนียมนิยม ทั้งนี้เพื่อจะสร้างจินตนาการแก่ผู้อ่านว่าความทุกข์ระทมมีมากตามคำที่กล่าวเปรียบเทียบกับนั้น

โวหารอุปลักษณ์มีปรากฏในวรรณคดีไทยรองจากโวหารอภิปจน์ คือมีร้อยละ 16.92 ของโวหารทั้งหมด จัดว่ามีน้อยกว่าโวหารอภิปจน์อยู่เพียงร้อยละ 1.24 ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่ามีปริมาณใกล้เคียงกัน วิธีการของอุปลักษณ์นั้นเป็นการนำชื่อภริยาอาการหรือลักษณะของสิ่งหนึ่งไปใช้กับอีกสิ่งหนึ่ง เป็นการชักจูงความคิดไปสู่สิ่งที่มีความคล้ายคลึงกัน คือใช้คำที่มีความหมายเป็นนัย ดังตัวอย่างเช่น

คางคกผงกมุขเมยอ	จิตเหอจะป็นญูง
เป็นหมู่จะคู่ศางจุง	จรไคไฉนนา

ใจความของโวหารก็คือการไต่สูงเกินศักดิ์ คำที่มีความหมายโดยนัยเช่นนี้ก็นิยมใช้มาก มีปรากฏอยู่ทั้งคำประพันธ์ร้อยแก้วและร้อยกรอง นิยมใช้ทั้งในวรรณคดีและคำพูดในชีวิตประจำวัน ถ้าได้ศึกษาวรรณคดีในสมัยนี้ให้กว้างขวางขึ้นทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองแล้ว ลักษณะโวหารอุปลักษณ์อาจมีมากกว่าผลที่ได้ศึกษาไว้

โวหารที่มีปรากฏอยู่น้อยที่สุดในจำนวนโวหารจากวรรณคดีที่ได้ศึกษา คือ โวหารบุคลาธิษฐาน ซึ่งมีเพียงร้อยละ 1.14 ของโวหารทั้งหมด ความจริงที่ชาวไทยได้ใช้โวหารบุคลาธิษฐานกันมานานแล้ว มิใช่ว่าจะเลียนแบบการเขียนของวรรณคดีฝ่ายตะวันตก แต่การที่ปรากฏโวหารเช่นนี้น้อยมากก็เป็นเพราะวรรณคดีที่ได้ศึกษาส่วนใหญ่เป็นบทละครพูด บทละครพูดสดลำ และบทละครดึกคำบริพ ซึ่งมุ่งในด้านเนื้อเรื่องมากกว่าที่จะสร้างจินตนาการที่ลึกซึ้ง ดังนั้นโวหารที่ปรากฏจึงไม่มีลักษณะของบุคลาธิษฐาน ส่วนใหญ่จะเป็นโวหารที่กล่าวโดยตรง การกำหนดสิ่งที่เป็นนามธรรมหรือสิ่งที่ไม่มีชีวิตให้มีกริยาหรือมีความรู้สึกแบบสิ่งมีชีวิตนั้น กวีไม่นิยมใช้ในบทละครซึ่งมุ่งหมายที่จะให้รสความเป็นสำคัญ และในสมัยรัชกาลที่ 5 และรัชกาลที่ 6 นี้ วรรณคดีส่วนใหญ่เป็นบทละคร ดังนั้น โวหารบุคลาธิษฐานจึงปรากฏอยู่ในวรรณคดีไทยสมัยนี้เป็นจำนวนน้อยมาก

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

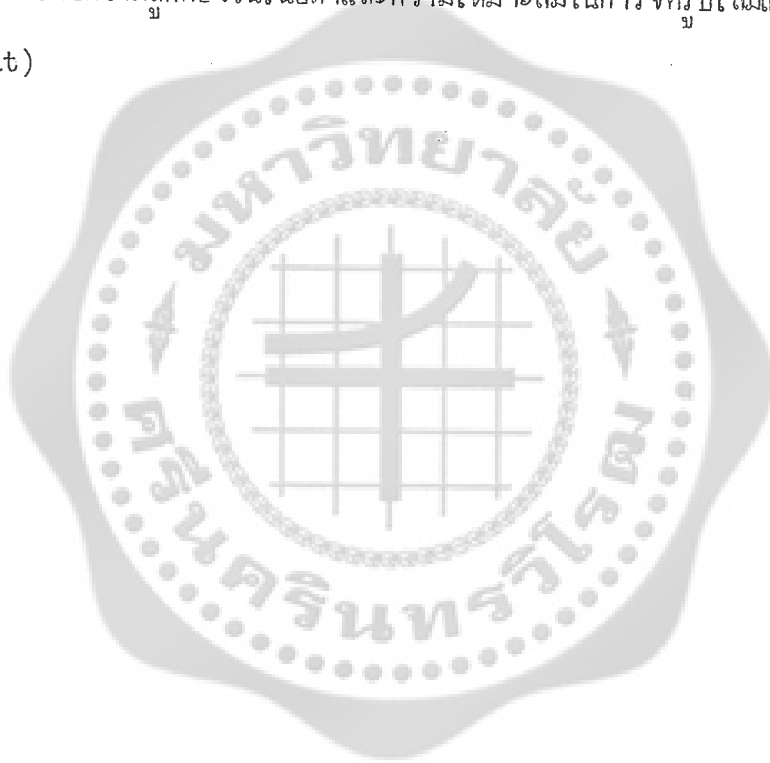
ในการศึกษาครั้งนี้โวหารที่ปรากฏจากวรรณคดีไทยนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแก่ผู้สนใจจะศึกษาค้นคว้าต่อไปดังนี้คือ

1. ควรจะให้มีการส่งเสริมให้จัดทำหนังสืออัญประกาศ (Book of Quotations) ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น การรวบรวมสุภาษิต คำคม บทเพลงกล่อมเด็ก ฯลฯ ทั้งนี้เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นคติชาวบ้าน แสดงลักษณะสำคัญประจำชาติ ควรจะรวบรวมไว้เพื่อเป็นประโยชน์แก่การศึกษาค้นคว้า

2. ควรจะศึกษารวบรวมโวหารของกวีคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว เช่น ศรีปราชญ์ นายอินทร์ธิเบศร์ ฯลฯ โดยศึกษาลักษณะแห่งโวหารประเภทต่าง ๆ (Figures of speech) ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ต้องการศึกษาลงานของกวีผู้นั้นโดยเฉพาะ

3. ควรจะศึกษารวบรวมโวหารอื่น ๆ นอกจากโวหารรัก เช่น บทชมความงาม (เสาวรจนี) ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาสำนวนของกวีว่านิยมชมโฉมหรือชมความงามอย่างไร

4. การจัดทำหนังสืออัญประกาศนี้ ควรจะได้อรรถกถาไว้ระหว่างผู้ชำนาญเฉพาะวิชา และผู้จัดทำ ทั้งนี้เพื่อความถูกต้องในเนื้อหาและความเหมาะสมในการจัดรูปแบบและแบบฟอร์มการจัดพิมพ์ (Format)

วรรณคดีเรื่อง

หน้า

กนกนกร	16 - 17, 78
กาพย์เห่เรือ	18, 79 - 82, 83 - 86
เกเรก่ำคัก	18, 86
คำวี้	58 - 59
คำโคลงเรื่องท้าวทาสี ฎที่ ท้าวทาสี	
* โคลงนิราศประลองยุทธ	131 - 132
เงาะป่า	18 - 22, 87 - 89
ตามใจทาน	23 - 24
ท้าวทาสี	24 - 26
ท้าวแสนปม	26 - 29, 89
นิทานเวตาล ฎที่ เวตาลปัญจวิศัศ	
นิราศวัดรวก	90 - 94
บทละครเรื่องเกเรก่ำคัก ฎที่ เกเรก่ำคัก	
บทละครเรื่องพระลอ ฎที่ พระลอ	
ปริยทรรพิกา	29 - 30
ปลอยแก่	30 - 31, 94 - 95
พญาราชวังสัน	31 - 32, 95
พระเกียรติรถ	60, 96
พระเจ้าสีป่อมินทร์ ฎที่ มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าสีป่อมินทร์	
พระนาคำฉันท ฎที่ มหาภารตะ นโลปาขยณัม	
พระนาคำหลวง ฎที่ มหาภารตะ นโลปาขยณัม	

* มีบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่
สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี

ครุฑขึ้นชื่อเรื่อง (ต่อ)

หน้า

พระนาคะ ภูที่ มหาการตะ นโปลาชยณัม	
*พระบรมราชินีกรุงรัตนโกสินทร์	125 - 128
*พระมหาธีรราชเจ้า	73 - 74, 132 - 133
*พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	57, 75 - 77
พระลธ	32 - 33, 96 - 99
มหาการตะ นโปลาชยณัม	33 - 34, 61 - 63, 99 - 106
มหาราชวงศ์พม่า แผ่นดินพระเจ้าลือป่อมินทร์	35 - 37, 63 - 67
มัทนพารชา	37 - 40
*ราชประวัติพิพิธในสมเด็จพระปิยมหาราช	72, 128 - 130
รามเกียรติ์	
ชุดเบิกโรง	41, 106, 107
บทคอนเสิต	41
บทร้องและบทพากย์	42
โรเมโอและจูเลียต	42 - 44
ลิลิตนิทราชาคริต ภูที่ อหรับราตรี: อามุหะชนัน	
ลิลิตพ่ายพ	108 - 120
วังคี	44, 120 - 121
วินิชาวนิชค่านันท์	67 - 68

* มีบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนานแกพระราชนิ พระราชชายา และพระสนม

กรรมนี้ชื่อเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
วิวาทพระสมุทร	44 - 45
เวทกาล ปัญจวิศคี	45 - 47
เวนิสวาณิช	47 - 50
ศกุนตลา	50 - 51, 68 - 69
* สมเด็จพระศรีวรินทิราพระบรมราชเทวีฯ	72
สักระวาชายทะเล	51 - 53
สักระวานาหนาว	53
สังข์ศิลป์ชัย	53
สามกรุง	69 - 70
สาวเครือฟ้า	54, 122 - 123
สาวตรี	70 - 71, 123
หนามยอกเอาหนามบ่ง	124
อาหรับราตรี: อาบูหะซัน	54 - 56, 71
* อาเศียรวาท	74

* มีบทพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์ พระราชนิพนธ์ และพระสนม

ครุฑราชสีห์

หน้า

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ

ภาพเทวรูป	18, 79 - 82
เงาปลา	18 - 22, 87 - 89
นิราชาคริต	54 - 56, 71
พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์เจ้าจอมสดับ	130
พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์ท้าวภักดีสารนฤรักษ์	72, 128 - 130
พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ	125 - 128
พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์สมเด็จพระศรีวิจิตรวาทกิจ	72

ธรรมบาลี, หลวง

นิราศวัดกรก	90 - 94
วินิชาวนิชคณินท์	67 - 68

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ

พระลือ	33 - 34, 60, 96 - 99
มหาราชวงศ์พม่าแผ่นดินพระเจ้าสุริยวงศาธรรมิกราช	35 - 37, 63 - 67
สาวเครือฟ้า	54, 122 - 123

นริศรานุวัดติวงศ์, สมเด็จเจ้าฟ้า กรมพระยา

คำวิ	58 - 59
สังข์ศิลป์ชัย	53
รามเกียรติ์ บทตอนเสด็จ	41, 107 - 108

กรรชนชื่อผู้แต่ง (ต่อ)

หน้า

พิชิตปรีชากร, กรมหลวง

ท้าวกาลิ

24 - 26

พิทยาลงกรณ์, พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่น

กนกนคร

16, 17, 78

นิทานเวตาล (เวตาลปัญจวิหิต)

33 - 34, 61 - 62, 99 - 101

สามกรุง

69 - 70

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ

กาพย์เห่เรือ

83 - 86

เกเรกำกัค

18, 86

ตามใจทาน

23 - 24

ท้าวแสนปม

26 - 29, 89

ปริยทรรศึกษา

29 - 30

ปล่อยแก่

30 - 31, 94 - 95

พญาราชวังสัน

31 - 32, 59 - 60, 95

พระเกียรติรถ

60, 96

พระนาคำหลวง

34, 62 - 63, 101 - 106

พระนาละ

34

มัทนะพาธา

37 - 40

รามเกียรติ์ชุดเบิกโรง

41, 106 - 107

รามเกียรติ์บทร้องและบทพากย์

41 - 42

บรรณานุกรม (ต่อ)

หน้า

มกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ

โรเมโอและจูเลียต	42 - 44
ลิลิตพายัพ	108 - 120
วังต	44, 120 - 121
วิวาห์พระสมุทร	44 - 45
เวนีสวาณิช	47 - 50, 121
กุญแจ	50 - 51, 68 - 69, 121 - 122
สักระวาชายทะเล	51 - 53
สักระวานาหนาว	53
สาวตรี	70 - 71, 123
หนามยอกเอาหนามบ่ง	124
พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี	131 - 132
พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์พระนางเธอ	
พระองค์เจ้าลักขณานุพันธุ์	73 - 74, 75 - 77, 132 - 133
พระราชนิพนธ์พระราชนิพนธ์พระวรวงศ์เธอ	
พระองค์เจ้าวิภาวดี	57

กรรมนิเวศรักกินใจ

กรรมนิเวศารักกินใจ *

กระไรเลยเคยเห็นแต่หน้าเดียว	มาผูกเกี่ยวชวนสมัครรักใคร่	29 : 1
กลิ่นแซมแกมกลิ่นรัก	จึงหอมหนักนอกเอย	104 : 1
กามเทพแผดแสงศรบุษบา	ท่องอุราเรียมไหม้ดังไฟกลบ	51 : 2
กายจากแต่จิตรของ	อยู่ข้างเคียงนาง	129 : 12
กายแม่เย็นยามร้อน	อุ่นน้อมยามหนาว	46 : 5
กูเราเข่ายวนจิตต์	คิดถึงมิครชิตหทัย	84 : 11
เกาะขอบเหมือนขอบเจ้า	ยุพเยาว์อนงค์นวล	85 : 19
ขอเป็นทาสีมีจิตต์	มานิคม์น้อมพักรักใคร่	17 : 10
ขอพิทักษ์จิตแก้ว	พิศวงชีวา	73 : 24
ขอรักจนน้ำแห้งแล้งทะเล	รักจนโลกชวนเซหลายเอย	52 : 12
ขอให้หลอน รับพิไล ไม่ตรีสมาน	เป็นพยาน ความรัก สมัครมั่น	57 : 5
ขอเอารัก ผูกรัก สมัครกัน	จนกระทั่ง ชีวัน พิบรรลัย	77 : 1 - 2
ข้าเป็นเหมือนนั่งร้านกะพานเรือ	หรือรอกเชือกช่วยประคองกันของตก	22 : 17
คราใดประสพเนตร	จักเฝ้าระวอนและหนาว,	38 : 13
คลาดแคล้วจริงแล้วแก้วพี่เอย;	เสียแรงหวังมาเชยเฉลิมศรี!	121 : 5
ความรักจักเปรียบด้วย	ใบไม้	72 : 13
ความรักเจ้าเท่าสมุทรสุครำพรรณ	ไม่มีกลิ่นชื่นรักของ เรียมเอย	52 : 20
ความรักชักขึ้นสูง	สูงมด	69 : 11
ความรักกรุณาใจดังไฟฮือ	กระนั้นหรือดวงใจไม่เมตตา	21 : 18

* เป็นโวหารที่ประทับใจและส่วนใหญ่เป็นที่รู้จักกันดี ผู้อ่านจะติดตามอ่านโวหารได้เต็มบท โดยเปิดไปที่เลขหน้าและเลขบรรทัดที่ไ้ระบุไว้

กรรมวิหหารรักกินใจ (ต่อ)

ความรักหนักคึกแต่	ปากโฉน ถนัคแม่	26 : 1
ความรักเหลือหักให้สูญหาย	จึงทรนทรายกัฟโผลาญ	41 : 17
ความเอยความรัก	เริ่มสมัครชั้นคน ณ หนไหน?	49 : 5
คางคกผกมขเอย	จิตเหอจะเป็นญ	47 : 5
คำนึงถึงเจ้าพี่	ราวไฟจื่ออารมณ์	84 : 21
คิดประมูเลียบนุชคาว	คางใจ	114 : 13
เค็มคือชลนัยน์ไหลพักตร์	พรากรักคือพรากจากภพ	78 : 10
แคนใจไปไล่ชลกระโหลก	บชโงกจะญเงา	47 : 3
งามกัลยา ยิ่งล้ำ	เริ่มรักดังจักกล้า	55 : 14
จนตะวัน เคือนคัม ลับโลกไป	จะรักจอก ยอกใจ จนวันตาย	57 : 11
จะเก็บเคนจิต ๆ จากพี่ชี่	ที่ผู้อื่นเกี่ยวเก็บเปนแนแท้	23 : 12
จะขอเป็นเกือกทองรองชี่	ไปกว่าชีวีจะวายปราณ	58 : 4
จะไปก็อยากไป ไวรชกโคมทไมวายเลย	อยากอยู่ก็อยากเซย	98 : 3 - 4
จะรักหมากฝากให้รักทั้งทะเล	ท่าแยบคาย เคื่องค่อนควยอนใจ	22 : 20
จะเห็นแต่ล้าหับหลับตาคิด	คนอื่นคิดว่ากระสือเจียวหรือเจ้า	22 : 11
จากบพิตร เหมือนชีวิตจะจากใจ		99 : 7
จากพรากเหมือนจากขวัญ	เนตรพี่ไว้ให้เกรียมกรอม	81 : 4
จิตรเจิบเจียนคมศร	เสียคเนื้อ	92 : 14
จึงรู้ชนคนหาไผมาขอ	เจ้าเหมือนหมอแมนปักจะคักนัย	21 : 3
เจ้าจะหนีพี่ไปไม่เมตตา	เหมือนจะแกล่งเซ่นฆ่าให้อาสัญ	51 : 13
เจ้าอยู่เดียว เปลี่ยวอกฟกอนาถ	คฤหาสน์ทองชานและลานล้วน	95 : 2
โคมงามทราวมสุคตสาวพี่	กาลจื่อจิตพิศวง	30 : 3 - 4
โคมเนลาเขาวพายาเนลียา	พี่เคยเหี่ยวเจอนจิตทุกทิศา	45 : 9

กรรชนไวหารรักกินใจ (ต่อ)

ชนโหยออกฟ้าให้	หานาง	91 : 13
ของนางนางคลีไวั	คิดทรมวยเคยสรงสยาย	79 : 1
ชีพอู่ก็เหมือนตาย	เพราะมีวายระทายระทม	38 : 5
ชอนชูลูชอนชัก	ชอนชายรักเรียมจากถวิล	80 : 13
เพอปรางเปรียบปรางเจ้า	หอมรสเร้ารื่นรวริน	81 : 16
คงโอบนามกลาวชอง	เสียวกาย	92 : 9
ดวงเคียวเค็ดเคัฟฟ้า	น้ามือ กะมังแม	25 : 9
ควยบีกของรัก ฉันไคบินขามกำแพงแน,		42 : 13
เค็ดคอกไม้ไปคมชมจนชั่ว	ไม่ต้องจคตองจำนำพา	69 : 4
เคียวคอมกรอมทุกชกล้า	กริ่งกมล หมนแล	46 : 1
ไคยลพัทกรรักเหลือไม้เบือรัก	อกจะหักเพราะอนงค์ศรทรงแหลม	47 : 17
ไคยีนคำสำเนียงเสียงเสนาะ	แสนไฟเพราะรสรักเป็นหนักหนา	44 : 16
ไคเห็นแก้วประเสริฐเลิศชม	จะนิยมก่อนกรวตกระไรไค	27 : 1
คันโลกเหมือนเรียมคัลย	โศรกสื่อนกลิ่นน้ำตา	81 : 21
คราบชีวะมอคมรณหมาย	บสลายเสน่หมาง	33 : 14
ตอบเอยตอบถ้อย	เกิดเมื่อเห็นนงน้อยอย่าสงสัย;	49 : 9
คงแต่ประสพพบสมร	จิตพินรอนคังไฟ	50 : 17
ตัวไกลใจพื่ออยู่	เป็นคู่ของครองยืนยง	85 : 7
ตัวพี่เป็นแขกแปลกเพศ	จะวิเศษเหมือนไทยที่ไหนไค	32 : 1
ตาสองบปากก้อง	หูกน ก็ดี	24 : 4
ดูหวังฝั่งเส้นหเลหว่าง	เพชรกลางมงกุฎสุครัก	17 : 7
แต่ความรักนั้นประจักษ์ในดวงจิต	นิมสนิหงเชื่อน้ำใจพี่	19 : 15
แต่ถ้าเมส่ายใจไม่สมัคร	เหมือนซารักเสียแต่เกิดยอมอาสย,	49 : 11

กรรมนิเวศารักกนิใจ (ต่อ)

แต่เพียงซบตัวใหม่ได้เมียสาว	อุปมาเหมือนรากับไค้แก้ว	59 : 3
แต่อกป่วนป่วนป็น	พิษคอง	128 : 14
แต่โอวอนิจจาไค้กินหวาน	มีชานานก็คองกลืนทั้งขึ้นชม	45 : 3
ถ้าแม่พี่เลือกไค้ตามใจพี่	จะไปพนที่นั่นหาไม่	45 : 5
ถึงกลางวันสุริยันแจ่มประจักษ์	ไม่เห็นหน้างลักษณะยิ่งมีคิใหญ่	44 : 12
ถึงตัวไกลโงงคงคณาง	รักไม่วางวายกระสันสัวันเอย	53 : 12
ถึงตามไปไค้มากหน้าหมาง	คงเหลือกลางควาหลังจงฟังห้าม	22 : 15
ถึงปียาวเท่ากักร้อยหน้าไซ้	ก็ยังไม่นานพอเพื่อกรอรัก	76 : 10
ถึงพูดมากคำประมวถวนเท่าทราย	ทุกเม็ดที่มีรายชายทะเล	52 : 10
ถึงแม้ว่าจะสนทนินทร	ก็ควาเมื่อสกับศัพท์เสียงพี่	45 : 1
ถึงแม้ว่าฟ้าดินจะกินทั้ง	พี่ก็ยังรักน้องผู้คองใจ	70 : 18
ถึงอยู่แคแลไปเหมือนไกลแสน	ถูกแม่ก้ามักมั่งอยู่หลังผา	124 : 9
ทรวงเจ็บเพียงศรจิม	จ่อไล่เสียดสนอง	90 : 4
ทิพสถาน วิมานฟ้า เอาบายัน	ก็ไม่ขึ้น ฐูชีวัน พี่รรษา	66 : 11
ทุก ๆ คำคำใจไค้ทั้งเลียบ	หลอนหยิกเจ็บเลือกอาบทราบสรรพางค์	53 : 10
ธรรมคานารัที่ยังสาว	จะป่าวความในอุราหาควรรไม่,	48 : 15
นกกาทหลังเญียวกระแตเมื่อแม่เมิน	เหมือนนิโครตสมรเห็นไปหางไกล	87 : 16
นกคอกคักชกฝูงกระพือรอน	เหมือนเมื่อแหดวงสมรจะมาให้	87 : 11
นวลเคียนเหมือนนวลวนิดา	ผูกมองโสภายิ่งกว่าเคียน	95 : 13
น้ำจิตพี่ชุนนี้	ยิ่งน้ำชุนหนอง	92 : 20

กรรมนิเวศารักกินใจ (ต่อ)

นางนวลนิกนวลจอม	กรอมจิตต์กรีนิกนวลนาง	81 : 6
น้ำทะเลยังมีแห่งมีแสงไป	พื้นไม้ขอลาระอากรัก	74 : 8
น้ำเนตรนองเนตรให้	หานาง	93 : 1
น้ำรักประจักษ์จิตบ่ขาด	กลบาศกระลิ่งไกร	47 : 9
นิทรารู้เนตรนอง, และสันติสู่ทรวงนาง	อยากเป็นทั้งสองอย่างจะได้อยู่วิเศษสถาน	43 : 17
เนตรพิศแต่จิตน้อม	เสน่หานองนางเคียว	116 : 16
เนนฮีเอ๋ย เคยภริมย์ สนมไหน	ไม่สิ้นใจ เหมือนเจ้า อย่าเฝ้าขาม	66 : 15
เนื้อเข้าปากเสียจะเหลือไว้	จงคิดใครครวญอยู่ยาว	22 : 14
ในลักษณะนั้นว่าน่าประหลาด	เป็นเชื้อชาติกับกลั่นกล่า	27 : 5
ในลักษณะนั้นว่านิจจาเอ๋ย	กระไรเลยหัวอกหมกไหม้	26 : 13
บุรุษยามลีเนหา	ก็พูดได้หลายล้น,	40 : 2
เปนหนึ่งมโนเกอะนะบพราง	อรจงประจักษ์ใจ	67 : 14
เปนหญิงนิยากมดแท้	นิวกองบุรุษชม	68 : 5
นิคองคพระทรงศรี	บุรุษหลายมีหมายปอง	62 : 10
นิลันพี่จะมีหลาย	ก็ทุกคืนจะรุมกล่า แสดงรัก ณ โฉมฉาย	40 : 5 ~ 6
นิวนชบงควย	อาสน์คล้ายผาแปง	112 : 16
นั่งเห็นภาพรจะล้น	รสควงกมลออน	29 : 17
ฝากโฉมสมรมเฝ้าไว้	แห่งใด ก็ฤา	108 : 11
ฝากมาตุหรือทวนไซ้	บุตรหลาย	109 : 1
ฝากองค์อุมาแม่เจ้า	จอมสวรรค์ ก็กระมัง	108 : 15

ครรรชนีโวหารรักกินใจ (ต่อ)

พอได้ประสบพบเนตร	ทรงเคชโปรพเป็นใหญ่	50 : 3
พอได้ประสบพบพักตร์	ผูกจิตคิดรักเป็นหนักหนา	42 : 1
พิศโฉมและฟังเสียง	ละก็เพียงจะซาใจ.	38 : 9
พิศเนตรนวลนางกลางสินธุ์	คือนิลสีศอมทิสร์	16 : 5
พี่ขอว่าคำชาดในชาตินี้	ไม่ขอมิให้อื่นให้เสียศักดิ์	45 : 11
พี่จะขอรวมจิตพิศवास	จนชีวิตรวมอวสานทำลายสูญ	20 : 10
พี่ผูกใจจึงไปคลจิตเจ้า	ให้โฉมงามเนาเข้ามาหาพี่	41 : 5
พี่รักใคร ในพิภพ ไม่ลบแล้ว	รักเหมือนแก้ว เนตรใส ในสมอง	65 : 13
พี่รักนุชนาฏควาย	เห็นใจ จริงเอย	72 : 1
พี่รักสีดากว่าชีวิต	จะหักจิตสงคินกระไรได้	41 : 1
พี่เห็นเพ็ญเจ้าเพราะจันทร์	หมายมั่นถนอมจอมนาง	17 : 5
พี่เหมือนคลื่นกรีน ๆ ไม่รู้ขาด	ซัดเข้าหากเนืองนิตย์เพื่อซัดไกล	51 : 19
เพราะระนุชบอญควาย	รักเพียง คีตม	112 : 24
เพราะรักเธอเสมอใจ	เสนห์ในพระนลกริ่ง	61 : 9
เพียงอนุชนั่งใกล้	พี่แล้วเย็นเหลือ	54 : 8
พุ่มฟอกผาวราวไฟ	คิดถึงอรทัยผู้อรัก	89 : 10
เมานุชสุกสวาทหมาย	ร้ายกว่าเหล่าเฝ้าทุกชน	80 : 8
เมื่อยามนอนถอนใจไม่หลับลง	จะปลุกปลองเสียควายงามเพราะความรัก	18 : 15
แม้จะไปใจกระสันจนฝันเห็น	เจ้าเนื้อเย็นนอนแนบแอบข้างขา	60 : 11
แม้แต่เพียงฟังเสียงก็เย็นใจ	เหนื่อยเท่าใดหายเหนื่อยเมื่อใกล้	28 : 8

กรรมนิเวศารักกินใจ (ต่อ)

แม่เป็นกรรมจำวายด้วยสังขาร	เจ้าจตุรุมารคางหน้า	96 : 7
แม่มาตรจะเมื่อมรณแปร	ภพล่วงปลื้มนาง	67 : 12
แม่มีไคชื่นชมให้สมจิต	เหมือนเพลิงพิบเผาอร่าแทบอาสัญ	121 : 13
แม่มีสมาธิจ้อพระลอเจ้า	ความทุกข์สองน้องท้าวเหมือนดาวผ่าน	32 : 17
โมงหนึ่งห่างหองแกล้ว	กลาคลลายชวนฉนำ	109 : 8
ไม่เกตเหมือนเกตเจ้า	กลืนรุ่งเราวนอบอาย	82 : 3
ไม่คิดสอยม้วยคอยคอกไม่รวง	คงชวคควงบปณชาติสะอาคหอม	27 : 11
ไม่เห็นหน้ารักเพียงสักวัน	จิตกพลันร่อนนาราวอคติ	121 : 14
ยามชายตาลอเลี้ยวเกี้ยวคิน	จะอาจพันพอนยากหาไม่	23 : 14
ยามพี่แรกเห็นน้องคนาง	พี่เหมือนกวางทองศรีแทบอาสัญ	51 : 3
รอนรอนระเรียมไ	ว่าไร	91 : 5
รอนกรากหมกใหม่	หมนเพียงเพลิงรุ่ม	118 : 20
รอนนอกโอกร่าง	เริ่มไรเสนา	118 : 16
ระกำหนามระกะ	เหมือนนระเรียมระกำ	82 : 5
รักไกรบรักประจุชา	นลวามเวนวัน	101 : 10
รักแมสูกเสมอแก้ว	เนตรทั้งใจคองค	54 : 16
รักเล่ห์เล่ห์รางรัก	เล่ห์เรียมหักรักเรียม	80 : 9
ราครอนนระสลาย	แสงยิงเจียวแม่	110 : 7
ฤทธิ์รักจ้อจอยออกใจ	คือไฟเผาควงพิทยา	50 : 14
ล้าควนหวานหอมชื่น	เหมือนนระเรียมระกำ	82 : 9
ลื้มแล้วและหรือพระนรเศรษฐ	อหิตัตยะสัญญา	100 : 20
เลืมนางอย่างเลืมนอง	เหลือองจุทองหาไหนเทียม	79 : 7
แล้วจงเชือกเลือกฎใหญ่แจ้ง	ซึ่งแรงรักในคันทางโฉมฉาย,	48 : 2

กรรมนี้ไฉนรักกันใจ (ต่อ)

วันยลเจ้าเขาวายอดลีเนหา	กัณฐิกาต้นตองอุระปัก	21 : 1
สามแห่งมาจากห้อง	จักเสาะนางเปรียบน้อง	หนึ่งฉะนี้ฉะนี้
สาวน้อย, หมกถอยจะตอบมิตร	คงเหลือแต่โลหิตในเส้นสาย	55 : 9 - 10
สาวน้อยอย่าขังซึ่งผิวพรรณ	แห่งตัวฉันทลายเงาพระสุริยศรี,	49 : 17
สืบแสนสุดคนธนูมาลัย	ไม่เท่าเทียมเปรียบปานด้วยรสรัก	47 : 19
สีซังซังชื่อแล้ว	อย่าซัง	94 : 14
สีซังซังแต่ชื่อ	เกาะนั้นฉะจะซังใคร	85 : 1
เสียงสลดคุดจับปัก	ออกทุก นัคนา	85 : 5
แสนพุ่มพอกผาวราวไฟฉาย	ไหรอนราญทรงเริงเหมือนเพลิงไหม้	126 : 7
หนักโศกไร้เสนหานี้	หนักพัน ทนทาน	104 : 17
หวานใดไม่หวานนัก	เท่ารสรักสมัครสม	112 : 4
หากขึ้นจะนอนเฉย	อุระอาจะพังกิน	104 : 7
หากนุชอุบิเกื้อ	เกิดกาย ไคก็	38 : 12
หางเจ้าเผ่าทอแท้	เหมือนมุกพวงหงายหงาย	94 : 1
หาไหนไปเล่ห์สมร	เสมอทัพ เรียมเลย	84 : 16
เห็นแก้วแวววับที่จับจิต	ไยไม่คึกอาจเอื้อมิให้ถึงที่	71 : 16
โหยหวานอานอกไอ	เป็นเลือด แล้วแม่	27 : 7
ออกทะเลไฟไหม้ฮือ	อิงฮือเพราะพราจากรัก	46 : 11
อกผาวราวสุ่มรมไฟ	ทำไฉนจะพ้นไฟราญ	78 : 8
อกไฟเพียบเพียงพัง	เร้ารอน	26 : 14
		111 : 18

กรรมนิเวหารรักกินใจ (ต่อ)

อนิจจาเคราะห์กรรมแสนลำบาก	เหมือนร้าวพรากเจ้าทรัพย์ร้าวจับผดัก	49 : 3
อันกระต่ายนิยมชมจันทร์	จะเหินเหินไปไม่มีเลย	28 : 10
อันของสูงแม่มองต้องจิต	ถ้าไม่คิดปันไปจะไฉ่ฉา	27 : 9
อันข้าผู้เป็นเมีย	มีที่เสียในข้อใจ	103 : 1
อันความรักของฉันทันใจจริงใจ	สุจริตมองใส่ไรรำคิ,	23 : 11
อันความรักเหมือนน้ำอมฤต	ได้ดื่มแล้วชื่นจิตพิศวง	71 : 6
อันชายพูดคล่อง ๆ เหมือนล่องน้ำ	ถอยคำวาวอนลั่นออนหวาน	30 : 13
อันโคโรเมาศศุภาสวารค์	ยิ่งกว่าชีวันเสนาหา	44 : 10
อันนายจักษ์ ในคงพงษั ทั่วคุชลิ	ไม่เท่าความโศก วิโยคสามี	105 : 1
อาทวงคอกฟ้าสุราลัย	ทุกคืนวันฝันไผ่เสนาหา	28 : 13
อาทวงสุริย์ศรีของพี่เอ๋ย	ขอเชิญเฝ้านางอังกน	44 : 14
อาอณงค์นงลักษณ์น่านักเนตร	แสนวิเศษเจ้าเอ๋ยไม่เคยเห็น	28 : 5
เอานางสรวงแลกน่อง	สอง เทานางไปพอง	55 : 15
โอแก้วแวววับข้างจับจิต	จะใครปลิดปลดมาดังถวิล	27 : 3
โอ้นักสกาของข้าเอ๋ย	กระไรเลยคั่นกันไปหนไหน	104 : 13
โอปิ่นกิ้นทร์เอ๋ย	พระบเคยจะเสียคำ	99 : 14
โอคำหับจับอกของเรียมเอ๋ย	โฉนเลยจะได้สมปรารถนา	18 : 12
โอว่าเจ้าดวงชีวาม์	ใจพี่จะขาดเพราะกำสรวล	59 : 13
โอว่าเจ้าดวงนัยนา	เสียแรงตามมา จนถึงแทบฝังสาคร	107 : 1
โอว่าดวงใจอยู่ไกลลิบ	เหลือจะหยิบมาชมภิรมย์สันต์	27 : 13
โอว่าอนิจจาเจ้าดวงจิต	รักทั้งชีวิตของพี่	87 : 1
โอโอคำหับของเรียมเอ๋ย	หรรษาเชิญเทียมชีวิตพี่	88 : 1

กรรมวิธีผู้กล่าวโหราวั

กนกเรขารำพึงถึงความรัก	78 : 1 - 4
เกี่ยมซึ่งดี - ยัมยัม	120 : 10 - 15
เกี่ยมซึ่งดีรำพึงถึงยัมยัม	120 : 5 - 9
คันธมาลี - คาวี (แสดงบทท้าวสันนุราช)	59 : 1 - 6
คาวี (แสดงบทท้าวสันนุราช) - คันธมาลี	58 : 13 - 18
	59 : 7 - 8
คาวี (แสดงบทท้าวสันนุราช) - จันทสุดา	58 : 5 - 12
เครือฟ้ารำพึงถึงความนิคหวัง	123 : 1 - 6
เครือฟ้ารำพึงถึงพร้อม	122 : 13 - 16
	123 : 7 - 10
จวงและณอม	30 : 3 - 14
	31 : 1 - 6
จันทสุดา - คาวี	58 : 1 - 4
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ	18 : 1 - 6
	79, 80, 81, 82
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ - เจ้าจอมสลับ	130 : 9 - 12
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ - ท้าวภักดีสารนุรักษ์	72 : 5 - 20
	128 : 13 - 16, 129,
	130 : 1 - 8

กรรมฐานผู้กล่าวโอวาทรัก (ต่อ)

จุดจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ - สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ	125, 126, 127, 128 : 1 - 12
จุดจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ - สมเด็จพระศรีวิจิตรวาทกิจ	72 : 1 - 4
จูเลียต - โรเมโอ	43 : 9 - 13, 44 : 1 - 5
แจ่มอรอคโค - ปอร์เซีย	47 : 19 - 21, 48 : 1 - 7, 121 : 5 - 8,
เจ้าหญิงงวยบวราย่าฟิงถึงเนรชอ	35 : 7 - 10
เจ้าหญิงงวยบวราย่าและชอ	67 : 3 - 6
เจ้าย่านาว - มะเหล	35 : 3 - 6
เจ้าอาร์ระคอน - ปอร์เซีย	121 : 9 - 10
ชัยเสน - มัทนา	38 : 17 - 21 39 : 1 - 17 40 : 5 - 21
ชัยเสนร่าฟิงถึงมัทนา	38 : 9 - 12
ชาย - หญิง (สักระวาชายทะเล)	51 : 17 - 20 52 : 1 - 4 52 : 9 - 12, 17 - 18

กรรมนี้อยู่กล่าวโหวหารัก (ต่อ)

เซ็สสิกา - ลอเรนโซ	48 : 8
ชมพลาร่าฟิงถึงลำหับ	18 : 12 - 17
ชมพลา - ลำหับ	19 : 1 - 18,
	88 : 1 - 8
ชูชอว่าฟิงถึงเจ้าหญิงงวยบวย	35 : 11 - 14
ชูชอและเจ้าหญิงงวยบวย	36 : 5 - 8
ดาวางซอง - นางถึง	20 : 4 - 11
ทมนันตี - พระนล	34 : 1 - 20,
	62 : 17 - 20,
	63 : 1 - 18
ทมนันตี - พรหมณ์	105 : 1 - 4
ทมนันตีว่าฟิงถึงพระนล	99 : 12 - 16,
	100, 101,
	102 : 5 - 18, 103,
	104,
	105 : 5 - 20,
	106 : 1 - 4
ทศกัณฐ์ - เบญกาย (แปลงเป็นสีดา)	41 : 3 - 14
ทศกัณฐ์ - พิเภก	41 : 1 - 2
ทศกัณฐ์ - สีดา	42 : 2 - 7

กรรมฐานผู้กล่าวโหวรรัก (ต่อ)

ท้าวทาสีร่าพึงถึงธิดาของสังการ

24 : 4 - 15

25 : 1 - 16

26 : 1 - 8

ท้าวแสนปมร่าพึงถึงอุษา

89 : 9 - 16

ท้าวแสนปม - อุษา

28 : 1 - 20

29 : 7 - 14

ทูลย์นักร่าพึงถึงศุภนคลา

122 : 1 - 8

ทูลย์นักร่า - ศุภนคลา

50 : 11 - 20,

51 : 1 - 16

ธรรมาภิณฑท์, หลวง

90, 91, 92, 93,

94 : 1 - 12

นางถึง - คาวางของ

20 : 12 - 17

นางแทย - พระอมรสิงห์

16 : 7 - 18

นางพวงไข่มุกด์ - อาบู่หะชั้น

55 : 17 - 20

56 : 1 - 4

นางรึ้นนางโรย - นายแก้วนายขวัญ

98 : 9 - 13

นางสนม - พระลอ

97 : 12 - 16

นายแก้วนายขวัญ - นางรึ้นนางโรย

98 : 12 - 14,

99 : 1 - 2

กรรมนี้ชื่อผู้กล่าวโหรารัก (ต่อ)

บทขับร้องในขณะบัสสานิโยกู่หีบทั้งสาม	49 : 5 – 12
บัณฑิตและกวีแดงโคลงรำพันรักนางมุกดาวลี	45 : 13 – 16,
	46 : 1 – 12
บัณฑิตและกวี – นางมุกดาวลี	46 : 13 – 17
บัณฑิตและกวีรำพันรักนางมุกดาวลี	47 : 15 – 18
บัณฑิตและกวีรำพึงสบหฐตนเอง	46 : 18 – 23,
	47 : 1 – 14
บัวผัน – พญาราชวังสัน	60 : 3 – 8
บัสสานิโย – ปอร์เชีย	49 : 17 – 20,
	50 : 1 – 2
	67 : 7 – 14
ปอร์เชีย – บัสสานิโย	48 : 13 – 20,
	49 : 1 – 4,
	68 : 1 – 10
ปอร์เชียรำพึง	49 : 13 – 16
พญากมลมิตรรำพึงถึงอนุศยนี้	16 : 1 – 6
พญาราชวังสัน – บัวผัน	31 : 7 – 14,
	32 : 1 – 4,
	59 : 13 – 18,
	60 : 1 – 2

กรรมนี้ชื่อผู้กล่าวโหวหารัก (ต่อ)

พญาราชวังสันรำพึงถึงบัวผัน	95 : 10 – 15
พญาราชวังสัน – หมื่นศรี	59 : 9 – 12
พร้อม – เครือฟ้า	54 : 1 – 4
พร้อมรำพึงถึงเครือฟ้า	122 : 13 – 16
พระเกียรติราช – อินทรา	60 : 14
	96 : 5 – 8
พระเจ้าปดุมินทร์ – เจ้าหญิงงวยบวย	36 : 9 – 10
พระเจ้าปดุมินทร์ – มะสัควา	35 : 1 – 2
พระเจ้าปดุมินทร์รำพึงถึงศุภยะลัก	65 : 11 – 14
พระเจ้าปดุมินทร์และเนนซี	66 : 15 – 18,
	67 : 1 – 2
พระเจ้าปดุมินทร์และมะชวยญา	66 : 3 – 10
พระเจ้าปดุมินทร์ – ศุภยะกะเล	36 : 11 – 14
พระเจ้าปดุมินทร์ – ศุภยะลัก	65 : 15 – 16,
	66 : 1 – 2
พระนล – พมยันตี	33 : 14 – 17,
	61 : 1 – 20,
	62 : 1 – 16,
	102 : 1 – 4

ครุฑขึ้นชื่อผู้กล่าวโหวดรัก (ต่อ)

พระเพื่อนพระแพง - พระลอ	99 : 7 - 11
พระเพื่อนพระแพงรำพึงถึงพระลอ	32 : 15 - 18
พระราชา - กนกเรชา	17 : 5 - 9, 17 : 12 - 21
พระราม - เบญกาย (แปลงเป็นสีกา)	107 : 1 - 9 107 : 18 - 21 108 : 1 - 2
พระรามรำพึงถึงสีกา	107 : 10 - 17
พระลอ - นางรื่นนางโรย	33 : 11 - 13
พระลอ - นางสนม	97 : 7 - 11, 97 : 17 - 19, 98 : 1 - 8
พระลอ - พระเพื่อนพระแพง	60 : 15 - 16, 99 : 3 - 6
พระลอรำพึงถึงพระเพื่อนพระแพง	33 : 1 - 10
พระลอ - ลักษณะาวดี	96 : 9 - 14
พระสนม - สมเด็จพระสุริยามรินทร์	69 : 7 - 18
พิเภก - ศรีชดา	106 : 5 - 16
แพร์ - มาร์กะเรต	124 : 1 - 6

กรรมฐานผู้กล่าวโหวหารัก (ต่อ)

นารกะเรตราพึงถึงแฟร์

124 : 7 - 12

มณฑุเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ

108 : 3 - 18

109 , 110, 111, 112

113, 114, 115, 116,

117, 118, 119,

120 : 1 - 4,

83, 84, 85, 86

มณฑุเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ

73, 74, 75, 76, 77

— พระนางเธอ พระองค์เจ้าลักขณธิดาวัน

132 : 5 - 17, 133

มณฑุเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ —

พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิไลยทิพย์

57 : 1 - 12

มณฑุเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ —

สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี

131, 132 : 1 - 4

มณฑุขยคองและมะเหล

66 : 11 - 14

มัทนา — ชัยเสน

39 : 18 - 23,

40 : 1 - 4

มัทนารำพึงถึงชัยเสน

38 : 13 - 16

มือช้าง — ฮเนา

22 : 9 - 20

เรไรรำพึงถึงสมัย

86 : 7 - 10

โรเมโอ — จูเลียต

42 : 13 - 16,

43 : 1 - 8,

43 : 14 - 18

กรรมชื่อผู้กล่าวโหวหารัก (ต่อ)

โรเมโอ - เบ็นโวลีโอ	42 : 8 - 12
ลอเรนโซ - กราเซียโน	46 : 9 - 12
ลักษณะาวดี - พระลอ	97 : 1 - 6
ลำหับ - ชมพลา	19 : 19 - 21, 20 : 1 - 3, 22 : 1 - 8, 88 : 9 - 16
เลอาะมัวร่าพึงถึง เกียมซิงค์	121 : 1 - 4
ไลออน - แมรี	45 : 9 - 12
วัดสราขร่าพึงถึงความรัก	29 : 17 - 18, 30 : 1 - 2
วัดสราข - อารัญญา	29 : 15 - 16
วานิช - กนกเวชา	17 : 1 - 4
ศกุนตลา - พุษย์นค์	68 : 11 - 18, 69 : 1 - 6
ศกุนตลาร่าพึงถึงพุษย์นค์	50 : 3 - 10
ศกุนตลา - อนุสุยา	121 : 11 - 14
ศรีสันท์ - สัพวรรณ	53 : 13 - 16
ศุภยะกะเลและพระเจ้าสัปมินทร์	36 : 15, 37 : 1

ครุฑนี้ชื่อผู้กล่าวโहारรัก (ต่อ)

ศุภะลัก - พระเจ้าลือปอมินทร์	65 : 5 - 10
ศุภะลักว่าฟังถึงพระเจ้าลือปอมินทร์	65 : 1 - 4
สมเด็จพระสุริยามรินทร์ - พระสนม	70 : 1 - 8
สมัย - เรไร	18 : 7 - 11
สัตยวานและสาวตรี	71 : 5 - 13
สัตยวาน - สาวตรี	70 : 13 - 18
สารเจ้าหญิงงวยบวยถึงเนรชอุ	36 : 1 - 4
สารท้าวแสนปมจากรีกบนฉลมะเขือฝากให้อุษา	26 : 13 - 16,
	27 : 1 - 4
สารพระเจ้าลือปอมินทร์ถึงศุภะลัก	64 : 5 - 12
สารพิณถึงรอสะลินค์	23 : 14 - 18,
	24 : 1 - 3
สารศุภะลักถึงพระเจ้าลือปอมินทร์	63 : 19 - 22
	64 : 1 - 4
สารสวัศ์ถึงสร้อยระย้า	53 : 5 - 12
สารอุษาตอบท้าวแสนปม	27 : 5 - 12
สาวตรี - สัตยวาน	70 : 9 - 12,
	71 : 1 - 4,
	123 : 11 - 14

กรรมฐานผู้กล่าวโหวรรัก (ต่อ)

ลิลเวียสและพีบี	23 : 1 - 13
สุพรรณ - มัทนา	37 : 2 - 19,
	38 : 1 - 8
สุรปนา - พระลักษมณ์	41 : 15 - 17,
	42 : 1
หญิง - ชาย (สักระวาชายทะเล)	52 : 5 - 8, 13 - 16,
	53 : 1 - 4
อันเกรและอันโครเมคา	45 : 5 - 8
อันเกร - อันโครเมคา	44 : 10 - 15
อันโครเมคา - อันเกร	44 : 16 - 17,
	45 : 1 - 4
อาญะขัน - นางชื่นจิตต์	56 : 9 - 12
อาญะขัน - นางดาวพระศุกร	56 : 5 - 8
อาญะขัน - นางทั้งเจ็ด	54 : 5 - 16,
	55 : 1 - 8
อาญะขัน - นางในห้องที่สี่	55 : 9 - 16
อาญะขันรำพึงถึงนาชาคอสวัคค์	71 : 14 - 17
อินทรา - พระเกียรติราช	96 : 1 - 4
อุษา - ท้าวแสนปม	29 : 1 - 6

กรรมนี้อยู่กลางโหราภัก (ต่อ)

อุษารำพึงถึงความรัก

27 : 13 – 20

อุษารำพึงถึงท้าวแสนปม

26 : 9 – 12

ฮเนารำพึงถึงลำห้วย

87 : 1 – 18,

88 : 17 – 20,

89 : 1 – 8

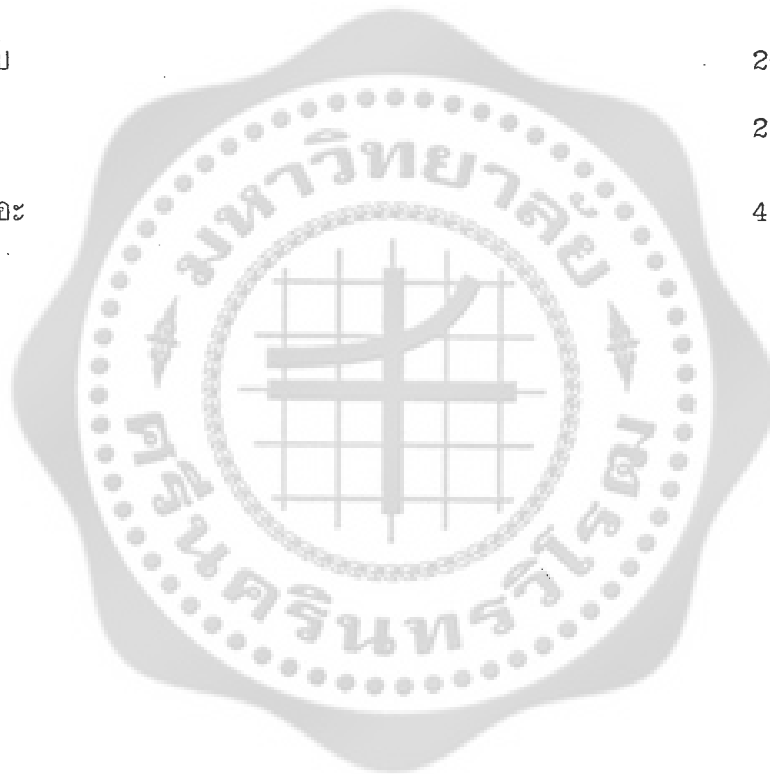
ฮเนา – ลำห้วย

20 : 18 – 21,

21 : 1 – 4

แฮกั้ง – เล่าชะ

44 : 6 – 9

กรรมนี้เรื่อง

พรรณานี้เรื่อง

เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้ จึงได้รวมสิ่งที่อยู่ในประเภทเดียวกันให้อยู่ในเรื่องเดียวกัน เช่น ชื่อสถานที่ต่าง ๆ ให้อยู่ในเรื่อง "สถานที่" เรื่องที่ได้รวมประเภทไว้มี คอกไม้ ต้นไม้ นก ปลา สถานที่ สัตว์ และอวัยวะ

กรรม	การน้อมไหว้
29 : 12, 49 : 3, 89 : 15, 90 : 20	41 : 15
93 : 15, 96 : 7, 96 : 13, 98 : 8	การบนบาน
108 : 3, 108 : 8, 120 : 14	54 : 2
กลืน	การปรนนิบัติ
95 : 11, 104 : 1, 133 : 12	60 : 5, 69 : 16, 72 : 4
กษัตริย์	การแปลงกาย
56 : 3, 69 : 18, 70 : 9, 71 : 3	26 : 9
กามเทพ	การพลัดพราก
50 : 15, 51 : 2, 124 : 2	81 : 4, 82 : 6, 86 : 7,
การกลใจ	88 : 5, 91 : 8, 92 : 15, 93 : 8,
41 : 5	95 : 7, 101 : 16 - 19, 103 : 9,
การตัดพ้อ	106 : 15, 111 : 4, 120 : 5,
99 : 12 - 16, 100 : 1 - 19,	120 : 10, 121 : 2, 1224 : 12,
101 : 6 - 11, 102 : 5 - 14,	127 : 10, 132 : 8, 133 : 4
103 : 1 - 2	การพูด
การทอดทิ้ง	30 : 13
31 : 2, 63 : 9, 89 : 12, 102 : 1 - 4	การยกย่อง
102 : 15 - 18, 123 : 2, 123 : 11	48 : 12

พรรณานี้เรื่อง (ต่อ)

การวอคอย

25 : 2, 32 : 16, 33 : 12,
34 : 10, 117 : 8, 119 : 23

การลบหลู

47 : 1 - 6

การตั้งเสีย

72 : 12, 127 : 20

การหักห้ามใจ

120 : 8, 125 : 17

การเหน็บแนม

52 : 1

เกวียน

90 : 6

เกียรตยศ

32 : 11

แกวณ

17 : 6, 27 : 1, 27 : 7 - 8,
35 : 4, 35 : 11, 55 : 11, 59 : 3

ชันหมาก

29 : 3

ครุฑ

115 : 12

คลื่น

51 : 19

คว้น

42 : 8

ความกังว

130 : 9 - 12

ความชม

27 : 18, 42 : 12, 112 : 24

ความคิดถึง

35 : 13, 36 : 4, 51 : 20, 60 : 2,
60 : 9, 62 : 7, 75 : 1 - 20,
83 : 20, 83 : 4, 83 : 9 - 11,
84 : 3, 89 : 10, 91 : 16, 92 : 4,
119 : 2, 120 : 1 - 4, 127 : 10,
128 : 10, 132 : 4

ความเคารพ

67 : 1

ความเค็ม

52 : 2

ความแค่นใจ

47 : 18, 59 : 9 - 12

วรรณเรื่อง (ต่อ)

ความเงียบเหงา

95 : 3

ความงาม

25 : 9, 31 : 12, 33 : 4, 37 : 10

46 : 13, 50 : 13, 51 : 4,

55 : 9 = 12

ความจงรักภักดี

66 : 4, 69 : 16, 103 : 12

ความจริงใจ

23 : 9, 53 : 3

ความจำ

24 : 14

ความเจ็บช้ำ

46 : 10, 90 : 12, 90 : 16,

92 : 14, 109 : 20, 110 : 4

ความเจ้าชู้

51 : 18

ความซื่อ

58 : 6, 69 : 10

ความชั่ว

59 : 11

ความซำซึ้ง

39 : 21

ความซื่อสัตย์

60 : 6, 72 : 3

ความตาย

19 : 4, 58 : 11, 29 : 12, 32 : 6,

36 : 6, 44 : 9, 46 : 12, 88 : 17,

101 : 15, 107 : 4, 107 : 18,

110 : 24, 121 : 3

ความทรงจำ

39 : 23

ความทุกข์

18 : 13, 32 : 17, 41 : 17,

32 : 17, 46 : 21, 81 : 18,

81 : 11, 85 : 5, 82 : 6, 81 : 20,

87 : 2, 90 : 14, 18 : 13, 41 : 17

ความบา

42 : 11, 48 : 19

ความเปื้อนอาย

31 : 1

กรรมนี้เรื่อง (ต่อ)

ความเปลวเปลี่ยว

128 : 8

ความนิคหัง

47 : 13, 121 : 5 - 10

ความฉ้น

60 : 11, 74 : 5

ความไพเราะ

18 : 3, 29 : 7, 38 : 18,

44 : 16 - 17, 50 : 6, 50 : 11,

74 : 18, 107 : 11

ความมั่นคงในรัก

34 : 18, 88 : 12 - 15, 89 : 5

ความมัวเมา

47 : 16, 80 : 8

ความเมตตา

43 : 11

ความไม่เที่ยงแท้

71 : 4

ความยากจน

47 : 2

ความร้อน

46 : 8

ความร้อนใจ

54 : 10, 73 : 1

ความร้อนใจ จุฬไฟ

26 : 13, 28 : 14, 46 : 4,

50 : 14, 50 : 17, 89 : 10

104 : 17, 105 : 13, 113 : 4,

115 : 16, 118 : 16, 118 : 19,

121 : 13, 122 : 8, 124 : 8

ความรัก

คือควัน 42 : 8

คือความเจ็บไข้ 119 : 16

คือใบไม้ 72 : 13

คือไฟ 21 : 18

คือโรค 121 : 11

รักชั่วกัลปาวสาน 52 : 12,

57 : 10 - 12, 59 : 15, 60 : 16,

70 : 18, 74 : 8 - 10

รักชั่วชีวิต 33 : 14, 40 : 12 - 13,

51 : 12, 57 : 12, 58 : 4,

65 : 14, 66 : 14, 70 : 16,

73 : 13 - 14, 77 : 1 - 2

124 : 3, 133 : 14

กรรชนีเรื่อง (ต่อ)

รักดังจะกลืนกิน	55 : 13	ความเศร้าโศก	
รักดังชีวิต	31 : 8, 38 : 3, 44 : 6		20 : 18, 59 : 13, 81 : 15,
	60 : 1, 70 : 14,		81 : 19, 81 : 21, 86 : 4
	71 : 16, 72 : 5, 87 : 1,		90 : 2, 90 : 7, 91 : 2,
	88 : 1, 88 : 18, 106 : 6,		91 : 21, 92 : 8, 93 : 4,
	106 : 7, 106 : 9, 122 : 1,		105 : 3, 108 : 6, 125 : 5,
	127 : 11		127 : 4
รักดังทวงใจ	36 : 14, 62 : 6, 65,	ความสงบเสงี่ยม	
	109 : 13, 131 : 12		25 : 15
รักดังทวงตา	54 : 16, 62 : 2,	ความสงสาร	
	65 : 13, 66 : 12,		96 : 11, 107 : 13, 125 : 13
	70 : 8, 72 : 6	ความเสนาหา	
รักเทมหาสมุทร	52 : 20		39 : 1, 53 : 13, 56 : 9,
รักยิ่งกว่าชีวิต	41 : 1, 44 : 10,		60 : 4, 70 : 3, 76 : 1 - 7
	66 : 18, 70 : 12	ความเสียกาย	
ความรู้			107 : 20
48 : 11			
ความว้าเหว			
46 : 5			

กรรชนีเรื่อง (ต่อ)

ความหนาว

46 : 8

ความหม่นหมอง

89 : 13

ความหลงใหล

25 : 7, 35 : 1

ความหลอกลวง

30 : 11, 40 : 3

ความหวังใ

91 : 17

ความหวาน

27 : 17, 42 : 12, 104 : 5,

118 : 24

ความหอม

30 : 7, 51 : 5, 71 : 17, 75 : 22,

81 : 16, 82 : 12, 83 : 16,

94 : 15, 95 : 4 - 5, 95 : 8 - 9,

95 : 11, 104 : 1

ความหวังไกล

27 : 13

ความออกทน

126 : 16

ความอ่อนนุ่ม

75 : 20, 76 : 18

ความอัปอาย

22 : 5

ความอาลัย

85 : 3, 97 : 3, 97 : 9,

97 : 12, 98 : 13, 98 : 19,

122 : 9, 122 : 15, 129 : 1 - 4,

132 : 12

ความอุ่น

46 : 7

ความเอียงอาย

18 : 2, 41 : 10

ค่าของความรัก

44 : 1 - 5

คำแก้ตัว

64 : 5 - 12

วรรณเรื่อง (ต่อ)

คำขอรอง

65 : 16, 73 : 9 - 12

คำเชิญชวน

46 : 17

คำคัดพอ

21 : 18, 22 : 3 - 8, 22 : 11,

22 : 17, 29 : 1 - 6, 52 : 5 - 8,

58 : 9 - 12, 59 : 1 - 6, 59 :

13 - 18, 61 : 9 - 20, 62 :

17 - 20, 63 : 1 - 18, 63 :

19 - 22, 64 : 13 - 20, 65 :

5 - 10, 66 : 1, 68 : 1 - 10,

68 : 11 - 18, 69 : 1 - 6, 66 : 1,

68 : 1 - 10, 68 : 11 - 18, 69 :

1 - 6, 129 : 5 - 8

คำปฏิญาณ

20 : 2, 34 : 13 - 14, 45 :

11 - 12, 61 : 8, 74 : 7 - 9,

76 : 24 - 25, 105 : 17 - 20,

106 : 1 - 4

คำปฏิเสธ

20 : 12 - 17

คำปรารภ

27 : 4

คำฝากรัก

18 : 7 - 11, 19 : 11 - 18,

20 : 10 - 11, 35 : 10,

67 : 7 - 14

คำพึงเพย

64 : 18, 69 : 6

คำรำพึง

18 : 12 - 17

คำวิงวอน

17 : 12 - 21, 21 : 3, 23 : 12,

29 : 13, 34 : 6, 36 : 9, 37 : 16,

38 : 1 - 8, 39 : 14 - 17, 44 : 1,

44 : 10 - 15, 50 : 19, 54 : 4,

55 : 1 - 8, 105 : 13 - 16

คำสรรเสริญ

62 : 16

คำสาบาน

40 : 9

กรรมวิธี (ต่อ)

คำอธิบาย

93 : 16, 93 : 17 = 24, 93 : 1 = 8

คำอาลา

64 : 4, 69 : 6, 123 : 7,

129 : 17 = 20, 131 : 9

เงา

47 : 3

จดหมาย

53 : 6, 63 : 19, 64 : 17,

85 : 12

๖

27 : 20, 59 : 16

๖

47 : 10

ดวงจันทร์

16 : 3, 33 : 6, 38 : 14, 40 : 9,

44 : 15, 66 : 8, 74 : 10,

95 : 12 = 13, 132 : 16

ดวงดาว

๖ ดาว

ดวงอาทิตย์

38 : 14, 44 : 12, 44 : 14

44 : 19, 50 : 1, 57 : 11,

73 : 6, 74 : 10, 75 : 5,

76 : 5, 86 : 2, 91 : 7, 99 : 10,

112 : 1, 112 : 11, 114 : 13,

125 : 1, 131 : 13, 132 : 17

คนตรี

18 : 3

คอกไม้

กระถิน 82 : 11

จำปา 51 : 5

ชอนกลีน 80 : 13

ชอนชู่ ๖๖ : ๖๖

นมสวรรค์ 82 : 10

นางแย้ม 82 : 8

บัว 29 : 7, 69 : 12,

72 : 17

เบญจมาศ 120 : 5

พิภูล 82 : 13, 94 : 16

พุทธชาด 80 : 1

มะลิ 51 : 5, 68 : 13

มะลิซ้อน 94 : 15

กรรมวิธี (ต่อ)

รักเร 80 : 9

ลำคาน 82 : 9, 94 : 13

สาวหยก 80 : 6

ดาว

27 : 14, 46 : 23, 95 : 14, 112 : 9

ต้นไม้

กระถิน 80 : 11

กระทุม 81 : 19

ถอดัน 20 : 7

เกด 82 : 3

ขานาง 82 : 4

จั่ว 115 : 10

จาก 82 : 6

ชงโค 82 : 7

ชะอม 112 : 19

ตะแบก 112 : 3

มะปราง 81 : 16

รวก 90 : 11

ระกำ 82 : 5

สลัดไค 81 : 17

สะท้อน 81 : 18

ลำเหล้า 80 : 7

สุกรม 81 : 20

โสก 81 : 21, 92 : 6

หมากดิ่ง 82 : 2

อินทนิล 82 : 12

ทองคำ

25 : 10, 44 : 1

ทะเล

31 : 9, 52 : 19, 57 : 10,

74 : 1, 74 : 7, 84 : 1

ทับ (ที่อยู่)

21 : 9

ทาส

17 : 10, 34 : 1, 35 : 3,

47 : 10, 58 : 4

เทวดา

19 : 14, 27 : 15, 27 : 19,

28 : 2, 28 : 20, 37 : 10,

41 : 2, 50 : 5, 54 : 1,

63 : 11, 63 : 16

กรรมวิธี (ต่อ)

นก

นกกา 87 : 15
 นกกาหลัง 87 : 16
 นกแกว 81 : 10
 นกเค้าโม่ง 81 : 8
 นกจากพราว 81 : 4
 นกคอกกัก 87 : 11
 นกคอง 87 : 14
 นกคอเตี้ยล 87 : 12
 นกนางนวล 81 : 6
 นกไนรี 80 : 21
 นกเบญจวรรณ 81 : 7
 นกปลา 87 : 17
 นกพิราบ 81 : 3
 นกยูง 47 : 5
 นกกระจ่าง 81 : 5
 นกสนอก 87 : 13
 นกสัตวา 81 : 11
 นกสาลิกา 81 : 1
 หงส์ 44 : 17, 100 : 20, 111 : 24
 อีกา 113 : 19

นรก

39 : 17

นาค

108 : 18

นางฟ้า

27 : 2, 51 : 10, 55 : 15

นางไม้

19 : 9, 20 : 8, 20 : 16

น้ำแข็ง

54 : 12

น้ำตา

81 : 21, 90 : 5, 93 : 2,
 93 : 12, 109 : 6, 110 : 20,
 127 : 17, 133 : 5

น้ำทะเล

52 : 2, 52 : 8

น้ำทิพย์

45 : 2, 103 : 18

น้ำฝน

93 : 3

กรรมนี้เรื่อง (ต่อ)

น้ำอบ

82 : 11

น้ำอมฤต

71 : 5

บวงมาศ

47 : 9

มันเทศาว์

126 : 2

บาคาล

96 : 4

บิลดา (ลูกคอก)

21 : 1

บุญ

35 : 9, 36 : 2, 37 : 14, 66 : 13

บุพเพสันนิวาส

26 : 11, 28 : 19

ประทุษ

117 : 3

ปลา

ปลากะพง 84 : 15

ปลากุเรว 84 : 11

ปลาทาเคียว 84 : 19

ปลาทุ 84 : 9

ปลานวลจันทร์ 84 : 14

ปลาเนื้ออ่อน 84 : 13

ปลาโฌมา 84 : 17

ป่า

33 : 1, 53 : 14, 62 : 19,

63 : 3, 63 : 9, 84 : 14 - 15

ปิ่น

128 : 14

แป้ง

114 : 10

ผากาสี

25 : 6

ผ้านั้น

116 : 15

กรรมนี้เรื่อง (ต่อ)

ผี	พระยม
108 : 1	61 : 12
ผีกระสือ	พระรัตนตรัย
22 : 11	126 : 9
พญาคุธ	พระอาทิตย์
ภูที่ ครุฑ	ภูที่ ดวงอาทิตย์
พญานาค	พระอินทร์
ภูที่ นาค	61 : 12, 108 : 16
พยานรัก	พระอิศวร
57 : 6	109 : 9
พระจันทร์	พระอุมา
ภูที่ ดวงจันทร์	108 : 15
พระนารายณ์	พราญ
108 : 14, 109 : 9	66 : 17
พระพาย	พัค
109 : 1	54 : 8
พระพิรุณ	พาย
61 : 12	86 : 3, 105 : 1
พระเพลิง	พินพาทย์
61 : 12	126 : 2

ทรรชนีเรื่อง (ต่อ)

เพชร

17 : 7

ไฟ

42 : 9, 46 : 3, 52 : 14, 84 : 21

ภาษา

26 : 2

ภูเขา

113 : 14

มหาสมุทร

42 : 10, 43 : 7, 43 : 11, 108 : 13

เมฆ

73 : 8

เมืองแมน

ภูทิว สวรรค์

เมสือ

18 : 17

ยา

56 : 7, 62 : 15

รอก

22 : 17

วัว

49 : 3

รูปถ่าย

130 : 1

เรือ

95 : 15

เรือนแพ

83 : 5

ถ้ำ

41 : 11, 42 : 4

ลม

52 : 18, 74 : 9, 75 : 13

ลำธาร

28 : 7

ลูกปัด

59 : 4

กรรมวิธี (ต่อ)

เลือก

48 : 2 - 3, 49 : 17 - 18, 53 : 10

โลก

47 : 11, 47 : 14

ศร

45 : 13

ศรปักอก

45 : 13 - 14, 50 : 4, 50 : 15,

51 : 2, 90 : 4

สกา

104 : 13

สถานที่

กระชาย, เกาะ 85 : 11

กลางแดด, บาน 118 : 13

เกรียงไกร, บาน 110 : 9

แกงสรอย 116 : 1

คาง, เกาะ 116 : 21

โคกขาม 119 : 9

ชานหลาง, หวย 115 : 1

ตา, เกาะ 119 : 5

ทาจัน 118 : 1

ทาดวน 111 : 1

ทากน 117 : 13

ทาน้ำออย 118 : 21

ทาลบ 118 : 9

ทงไถ่ไคย 85 : 15

นครสวรรค์ 110 : 2

น้ำหัก, บาน 118 : 5

ปากฟิง 110 : 17

ปางหละ, คำบล 112 : 17

ป่าเขา 111 : 5

โป่งน้ำร้อน 115 : 13

ผาประทุน, แก่ง 117 : 1

ผาหมอน, แก่ง 116 : 17

พิจิตร 110 : 13

มโนรมย์ 119 : 1

แมกก, แม่น้ำ 114 : 17

แมกอน, บาน 114 : 21

แมกา, บาน 113 : 18

แมชาน 115 : 21

แมผง, แม่น้ำ 114 : 9

แมด 115 : 23

แมอิง, แม่น้ำ 114 : 5

ยอ, เกาะ 85 : 19

กรรมวิธี (ต่อ)

บะคอ 20 : 5
 ราก, วัค 90 : 1, 90 : 9
 ส้มคร, บาน 119 : 17
 สรรพยา, บาน 119 : 13
 สองแคว, แถง 116 : 9
 สองสบ, หวย 113 : 9
 สะพานาก, เกาะ 117 : 21
 สีซัง, เกาะ 85 : 1, 5
 หนานล็กใหม่, หวย
 หวยเมทอ, บาน 117 : 5
 หอมแสน 116 : 13
 อางหิน 85 : 9
 อมหลุ, แถง 116 : 5
 สไบ
 41 : 14
 สดุด
 1 : 57
 สวรรค
 27 : 2, 27 : 14, 28 : 3, 36 : 5,
 96 : 3

สัตว์
 กระทบ 28 : 10, 33 : 7, 66 : 8
 กวาง 51 : 3
 ไก่ป่า 107 : 10
 คางคก 47 : 5
 งู 19 : 9, 20 : 1
 ชะนี 91 : 9, 91 : 13, 111 : 13,
 113 : 5
 ช้าง 17 : 16
 ผึ้ง 27 : 12, 29 : 17, 51 : 16,
 55 : 18, 56 : 1, 68 : 6,
 68 : 14
 มา 47 : 6
 แมลงภู่ 16 : 7 - 18
 แมลงเม่า 52 : 13
 ราชสีห์ 68 : 1
 เสือ 66 : 17
 หมู 47 : 6
 สายสร้อย
 116 : 3
 สำลี
 75 : 20

วรรณเรื่อง (ต่อ)

สุภาวศ

40 : 1

สุรา

56 : 6

แสงจันทร์

28 : 4

หญิงหมาย

34 : 16

หนองน้ำ

17 : 21, 92 : 17, 93 : 2

หมอก

113 : 24

หมอน

60 : 12, 111 : 7, 116 : 18

หาคทราย

51 : 19

หิมะ

30 : 1, 48 : 1

แหวน

57 : 7, 74 : 20

อก

อกกลัดหนอง 109 : 7, 114 : 18

อกแตกสลาย 38 : 12, 54 : 14,

110 : 4, 110 : 7,

111 : 18, 115 : 4,

129 : 11, 131 : 16

อ้ายวะ

แกม 75 : 19, 81 : 16

แข่ง 82 : 7

แขน 18 : 9

คอ 111 : 23

คาง 76 : 17

จุก 75 : 14, 75 : 22

กางตา 16 : 3 - 5, 23 : 15,

24 : 4 - 7, 24 : 10,

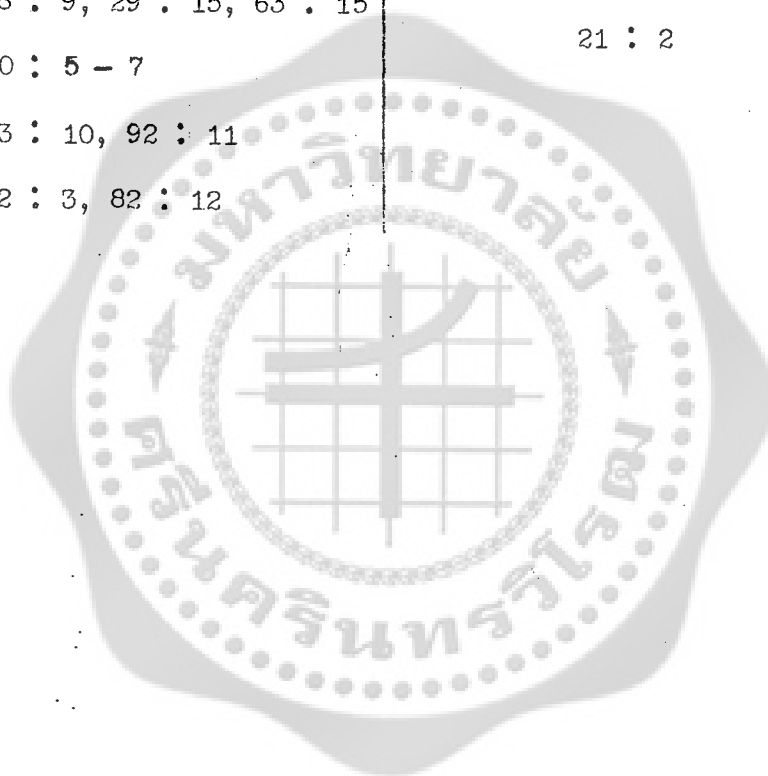
33 : 9, 43 : 17, 48 : 20,

75 : 17, 95 : 14,

119 : 7 - 8

กรรมนี้เรื่อง (ต่อ)

เทา	18 : 1	อสุร	
นม	18 : 9, 82 : 10		107 : 3, 107 : 16, 107 : 20
ปาก	52 : 1, 75 : 18	อิทธิพลของความรัก	
นม	83 : 16		53 : 2
พัน	20 : 14	อิโปะ (ยางนอง)	
มือ	18 : 9, 29 : 15, 63 : 15		21 : 2
ลิ้น	40 : 5 - 7		
เล็บ	53 : 10, 92 : 11		
ศีรษะ	82 : 3, 82 : 12		

บรรณานุกรม

กุหลาบ มัลลิกะมาส "วรรณคดีไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 - 6" อนุสรณ์นางรำเพย จำปีรัตน์
หน้า 146, 2516.

จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ "ภาพเห่เรือ พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า-
เจ้าอยู่หัว" ประชุมภาพเห่เรือ หน้า 29 - 36 ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์ 2516.

_____ . เงาะป่า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์พระราชทานในงานพระราชทานเพลิงศพ
หม่อมเจ้าหญิง พัฒนคณา ไชยันต์ 16 พ.ย. 2509 โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์ 2509,
131 หน้า.

_____ . พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระราชนิพนธ์บางเรื่อง
ของเจ้าจอม หม่อมราชวงศ์สทัง ในรัชกาลที่ 5 พูนแสง (ลดาวัลย์) สุกะบุตร พิมพ์ลง
พระคุณคุณป้าในโอกาสที่มีอายุครบ 80 ปีบริบูรณ์ 6 มี.ค. 2513, 150 หน้า.

_____ . พระราชนิพนธ์ลิลิตนิทราชาคริต ที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิง หม่อมเจ้าจิตรปรีดี
ประวิตร 28 ก.พ. 2498, 209 หน้า.

ณวิลักษณ์ ศำคัมย์ การผลิตและการใช้หนังสืออ้างอิงของไทย วิทยานิพนธ์ อ.ม., บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2509, 345 หน้า.

ณัฐฉิ สุทธิสงคราม พระบรมราชินีกรุงรัตนโกสินทร์ มุ่งศึกษา 2515, 357 หน้า.

ธรรมาภิมนต์, หลวง (ถึก จิตรกถึก) โคลงนิราศหลวงธรรมาภิมนต์ (นิราศวัชราก) โรงพิมพ์ไทย
สพานยศเส 2467, 65 หน้า.

_____ . วินิชาวนิชก้านท์ แจกในงานกุศลพระราชทาน พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น
ภานุพงศ์พิริยเดช โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2470, 63 หน้า.

นราธิปประพันธ์พงศ์, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระ บทละครเรื่องมหาราชวงศ์พม่า แผ่นดิน

พระเจ้าดื่บมินทร์ ประเสริฐอักษรรนาสำหรับละคอนปริคาลัย พุทธศก 2450 (เก็บ
ใจความจากหนังสือต่าง ๆ ที่แต่งแต่งแลพิมพ์ไว้แล้วหลายคน หลายชื่อเรื่อง และหลาย ๆ
เล่ม) โรงพิมพ์กรุงเทพฯ เกลิมเล์, 2470, 186 หน้า.

..... บทละคอนเรื่องพระลอ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นายจัญญ ชื่นรุ่งโรจน์
2 มิ.ย. 2512, 95 หน้า.

..... สาวเครือฟ้า พิมพ์ในงานฌาปนกิจศพ นางสาวศรีสิทธิการ 21 ก.ค. 2514 โรงพิมพ์
ไทยเชม, 37 หน้า.

นริศรานุกัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา ชุมนุมบทละครและบทคอนเสิด
กรมศิลปากรจัดพิมพ์ อุทิศถวายในงานฉลองครบรอบร้อยปีแห่งวันประสูติ สมเด็จพระเจ้า
บรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ 28 เมษายน 2506 ห้างหุ้นส่วนจำกัด
คิวพร, 2506, 278 หน้า.

ประจักษ์ ประภาพิทยากร "โวหารรักในวรรณคดีไทย" ชัยพฤกษ์ 15 (10) : 57 พ.ค. 2511.

ประชุมบทละคอนกัศำบรรพ์ฉบับบริบูรณ์ พิมพ์ครั้งที่ 4 พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ
นางอาจารย์วิชาสาร (ถ้ำทอง ชัยปาณี) 6 สิงหาคม 2502, 240 หน้า.

ประยูร สิริพิพันธุ์ พระมหาธีรราชเจ้า สยาม, 2515, 509 หน้า.

เปลื้อง ณ นคร "ภาพพจน์" คำบรรยายภาษาไทยชั้นสูงของชุมนุมภาษาไทย หน้า 137 - 203
โรงพิมพ์คุรุสภา พระสุเมรุ, 2511.

พิชิตปรีชากร, กรมหลวง "คำโคลงเรื่องท้าวทาดิ" ประชุมพระนิพนธ์กรมหลวงพิชิตปรีชากร
พระองค์เจ้าหญิงอาภาพรณี พระชายาสมเด็จพระสวสัศวักคณวิศิษฎ์ ทรงพิมพ์ในงานทำบุญ
ฉลองอายุ หม่อมสุน กักณางค์ ณ อยุธยา ครบ 70 ปี 1 ก.พ. 2472, 257 หน้า.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ บทธครเกรร่ากัถ เรื่อง ตั้งจิตคิดคลัง (รวบรวมจากหนังสือพิมพ์สุโขทัย) ม.ป.ท., ม.ป.ป., 41 หน้า.

..... . บทธครพุทธสลับสำ เรื่อง วิวาห์พระสมุทร พระนางเจ้าสุวัทนา พระวรราชเทวี ในรัชกาลที่ 6 โปรดให้พิมพ์ประทานเป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ คุณหญิงอบเชย พิพิธสมบัติ 9 พ.ค. 2509 โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย, 2509, 83 หน้า.

..... . บทธครเรื่องท้าวแสนปม กับ หนามยอกเอาหนามบ่ง พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงไฉ่ เกษมสุขการี 27 ก.ค. 2493, 131 หน้า.

..... . บทธครเรื่องพญาราชวงส์ ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์, 2509, 106 หน้า.

..... . บทธครสังคีต เรื่อง วังคี ตัดแปลงมาจากภาษาอังกฤษ เรื่อง นิกาโต ของ ว.ส. คิลเบต กรุงเทพฯการพิมพ์, 2509, 102 หน้า.

..... . ปริยทรรศึกษา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2505, 208 หน้า.

..... . พระเกียรติยศ ม.ป.ท., 2468, 50 หน้า.

..... . พระนาคาลวง โรงพิมพ์ไทย, 2459, 145 หน้า.

..... . พระนาละ มูลนิธิมหาวิทยาลัย จัดพิมพ์โดยเสด็จพระราชกุศล ซึ่งสมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ เจ้าฟ้าเพชรรัตนราชสุดาสิริโสภาพัฒนาคี ทรงบำเพ็ญในวันคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว วันที่ 26 พฤศจิกายน 2512 ครบ 44 ปี, 39 หน้า.

..... . มัทนะพาธา หรือตำนานแห่งคอกกุดหลาบ ละครพูดคำฉันท์ 5 องค์ โรงพิมพ์อักษรนิติ, 2494, 148 หน้า.

..... . รวมเกียรติยศเบิกโรง, อรชุนกับทศกรรร์, อภิเชกสมรส, ลีลาหาย, เพลดงกา, พิณณฤกษ์, นางลอย, จงกณน, ประเดิมศึกกลางก่า, พิธีกรรมนิยา, นาคบาท พรหมาสตร ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2504, 322 หน้า.

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ รามาธิบดี บรมอรรคมหาจักรี พระราชินีใน
พระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์
ให้พิมพ์แจกในงานฉลองสุพรรณภูมิของนางสาวเอก นายพลโทเจ้าพระยารามราฆพ 10 ธ.ค.
2464, 154 หน้า.

_____. โรมโอและจูเลียต ของ วิลเลียม เชกสเปียร์ สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ
พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลและประพันธ์เป็นภาษาไทย คลังวิทยา, 2504,
256 หน้า.

_____. ลิลิตพาวัพ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ นางอรุณี เปื่อนปฐม (ณ เชียงใหม่)
30 มี.ค. 2511 ประเสริฐการพิมพ์, 131 หน้า.

_____. เวนิสวานิช คุรุสภา, 2498, 296 หน้า.

_____. ศกุนตลา โรงพิมพ์คุรุสภา, 2494, 62 หน้า.

_____. สักระวาทายทะเล ของศรีอยุธยา (นามแฝง) ม.ป.ท., 2464, 20 หน้า.

_____. สักระวานาหนาว โดย ศรีอยุธยา ม.ป.ท., ม.ป.ป., 22 หน้า.

_____. สาวตรี โรงพิมพ์คุรุสภา, 2498, 83 หน้า.

_____. อาเศียรวาท พระราชินีสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้า
เจ้าอยู่หัว พระราชนิพนธ์แด่พระองค์เจ้าลักษมีลาวัณ ในงานรับพระสุพรรณบัตร วันที่ 8
กันยายน พ.ศ. 2464, 8 หน้า.

_____ ประพันธ์ทอง รสวรรณคดีไทย โรงพิมพ์ธรรมบรรณาการ, 2502, 285 หน้า.

สมภพ จันทรประภา สมเด็จพระศรีวิรินทิรา พระบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ผนึกศึกษา,
2514, 443 หน้า.

เสงี่ยม คมพาวาส ราชประเพณีในสมเด็จพระปิยมหาราช เสริมวิทย์บรรณาการ, 2512, 639 หน้า.

ห้องสมุดแห่งประเทศไทย, สมาคม หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทย สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2513, 248 หน้า.

อนูมานราชชน, พระยา การศึกษาวรรณคดีแนววรรณศิลป์ บรรณาการ, 2515, 224 หน้า.

อมรรณารักษ์, จมื่น (แจ่ม สุนทรเวช) พระราชกรณียกิจสำคัญในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
เรื่อง พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 การมรภัมหาศิลปินเอกของไทย ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2511,
207 หน้า.

Archibald, Leycester Clarke, Manual of Practice Indexing, p. 10, 2nd. ed., Grafton & Co., London, 1933.

Cale, Ethlyn Dorothy, "Index" in The Encyclopedia Americana, Vol. XIV, p. 761, Americana Corporation, New York, 1964.

Chatman, Seymour, An Introduction to the Language of Poetry, Houghton Mifflin Company, Boston, 1968, 357 pp.

Roberts, Kate Jouis, Hoyts' New Cyclopedia of Practical Quotations, p. 974, Funk and Wagnalls Company, New York, 1940.

Winchell, Constance M., Guide to Reference Books, 7th ed., American Library Association, Chicago, 1967, 739 pp.